

- 5 *præst. concl. tom. 1. lit. A. concl. 555. à num. 1. Fofar. de substitut. quæst. 651. num. 6. Rota decif. 94. num. 3. apud Farin. part. 2. recent. vbi dicitur quod augmenti idem iuris est ac rei auctæ, & decif. 72. num. 4. id intelligitur vbi non verget diuersa ratio. Hinc argumentum huius text. tenet Bald. quod si communis condixit Doctorem ad legendum vno anno cum salario centum florenorum, si eligatur alio anno sine repetitione salarii, intelligitur pro eodem, cuius dictum sequuntur. Palat. in repet. rub. de donat. inter virum & uxorem. §. 62. num. 29. Corfiet. in sing. verb. salarium 4. lal. in l. d. num. 14. ff. de off. assessor.*
- 6 Notatur hic text. ad hoc quod augmentum dotis quoad ius attinet, formaliter consideratur tanquam dos, vt per Alphar. collect. 498. D. Barthol. in rub. ff. soluto matrimonio. part. 3. num. 6. §. prope fin.
- 7 Vel ad se perirent, &c.] Perirent verbum quid importet, vide metipsum in tract. de ditionib. v. usufructum. dist. 257.

SVMMARIVM.

- 1 Mulier in dote præfertur fisco posterius contrahenti, & num. 2.
- 3 Maritus si antequam contraheret cum uxore, contraxit cum fisco, hypotheca tacita fisci præfertur hypothecæ uxoris; si vero prius contraxit cum uxore, hypotheca uxoris præfertur hypothecæ fisci: si fuerit dubium, quæ harum hypothecarum fuerit prior, hypotheca dotis præfertur hypothecæ fisci.
- 4 Fisci & dos pari privilegio censentur quoad ius hypothecæ.

L. Dotis. IX.

Imp. DECIVS A. & C. Vrbicana.

- 2 **M**ulier in dote præfertur fisco posterius contrahenti. Colligunt ex Ordin. Doctores citati in l. 1. num. 1. sup. hoc tit.
- 3 Hanc eandem conclusionem hoc text. desumunt Greg. l. 33. gloss. 2. tit. 13. part. 5. Molin. de iustit. tract. 2. disp. 438. num. 5. vbi per hunc text. tenet quod si antequam maritus contraheret cum uxore, contraxit cum fisco, hypotheca tacita fisci præfertur hypothecæ uxoris; si vero prius contraxit cum uxore, hypotheca uxoris præfertur fisci hypothecæ, & post Anton. Gom. l. 50. Tauri num. 40. resoluat quod si fuerit dubium, quæ harum hypothecarum fuerit prior, hypotheca dotis præfertur hypothecæ fisci.
- 4 Pulchre Cou. præstic. cap. 29. à princip. adducens Cæsarum constitutionem in l. pecunia, C. de privileg. fisci, quæ cauere expresse fisco priorem creditorem agere posse ad pecuniam posteriorem creditori à debitorum solutam, etiam si iam consumpta sit bona fide, si debitor sit inops, nec habeat bona. vnde possit fisco satisfacere; dispatat sime idem in quocumque priore creditore, qui privilegium habeat, & præfertur in uxore ratione dotis habente: Perce. de iure fisci lib. 6. tit. 6. num. 8. vers. at in creditoribus.
- 4 In gloss. Magis esse 1. ibi. fisci & femina paribus passibus ambulant, &c. Ita Conar. lib. 1. var. cap. 16. num. 5. vbi quod fisci & dos pari privilegio censentur quoad hypothecæ ius. Neguzant. de pignoris part. 2. memb. 4. num. 108. Cardin. Manic. de tacitis & ambig. connent. lib. 1. tit. 2. §. num. 3.

SVMMARIVM.

- 1 Estimatio quando facit emptionem, mulier tenetur ex empto ad rem, & maritus soluto matrimonio tenetur ad estimationem, & interim periculum, & augmentum spectant ad maritum, & num. 2.
- 3 Matrimonio soluto dos debet solui mulieri, vel eius estimatio, si sit estimata.
- 4 Mulier debet compellere maritum ad estimationem soluendam per actionem ex empto.
- 5 post estimationem periculum & deterioratio rerum dotalium pertinet ad maritum.
- 6 Pretii vbi facta mentio sibi dicitur fieri empti, & venditio.

L. Cum dorem. X.

Imp. DIOCLET. & MAXIMIAN.
AA. & CC. Ingenus.

Quando estimatio facit emptionem, mulier tenetur ex empto ad rem, & maritus soluto matrimonio tenetur ad estimationem, & interim periculum, & augmentum spectant ad maritum. Colligunt ex Ordin. Doctores citati in l. 1. num. 1. sup. hoc tit.

Hanc eandem concl. quoad primam eius partem ex hoc text. desumunt l. ff. 26. tit. 1. part. 4. quæ dicitur quod soluto matrimonio dos debet solui mulieri, vel eius estimatio si sit estimata. D. Barthol. in l. si estimatus 51. num. 4. in fine, ff. soluto matrimonio. vbi per hunc text. tenet quod mulier debet compellere maritum ad estimationem soluendam per actionem ex empto.

Quæ enim dubitet, &c.] Notatur ad hoc quod post estimationem periculum & deterioratio rerum dotalium pertinet ad maritum, vt per l. Hiss. l. 8. tit. 11. part. 4. vbi gloss. 3. Afflict. decif. 27. omni. 4. Ioseph. Ludou. Perus. decif. 10. num. 2. & 8. Anton. Gom. l. 50. Tauri num. 44. Quædam. quæst. iuris quæst. 114. in fine, Azor. de partit. part. 1. cap. 7. num. 6. Castill. controuers. lib. 1. de Vusufructu cap. 4. num. 9. Fontanel. de pœstis nupt. part. 2. class. 5. gloss. 8. part. 13. num. 13. D. Barthol. in d. l. si estimatus num. 5. in princip. vbi aduertit utilitatem videri mulieris quod res æstimentur, ne aliàs periculum ad eam pertineat, hinc inferens per l. maritus sue causa 45. §. 1. ff. de donat. inter virum, quod si vestes dentur æstimate marito, & mulier consentiente marito illis vtatur, periculum deteriorationis ad maritum pertinet; at si inuito, vel ignorante marito, mulier illis vestibus vtatur, damnum deteriorationis tenebitur marito soluere, late Molin. de iustit. tract. 2. disp. 426. num. 4. cum seqq. vbi agens quando res omnes, aut aliquæ date sunt marito in dorem æstimate, distinguit inter eam æstimationem, quæ fit vt sciatur ipsarum valor, & idque ad effectum vt maritus intelligat, an competens dos quoad valorem ipsi cum uxore tradatur, aut constitutum moneat quantum pro eis redditorus sit maritus si tempore dissoluti matrimonij competeriat culpa ipsius perisse, aut deteriores esse factas: & inter æstimationem quæ fit vt ex tunc res dotalis marito tradatur quasi venditur eo pretio, ita quod in illis tanta, vel tanta valoris quantitas tradatur ei in dorem In priori huius distinctionis euenit periculum, damnum, ac commodum rerum ita in dorem traditarum pertinet ad vxorem; in posteriori verò (vt regulariter in his Castella,

Castelle, & Lusitanie regnis dos tradi consuevit estimata) dominium rerum ita in dotem traditarum omnino transit in maritum, ad cuiusque spectat periculum totum, comino sique, aut incommodum eorum, &c. & num. 14. sub lit. que de dominio, comodo ac periculo rerum dotalium dicta sunt, locum non habere quando aliqui in Lusitania contractu medietatis bonorum celebrant matrimonium, sed solum quando illud celebrant contractu artharum, & dotis, &c.

Notatur hic text. ad hoc quod sumenda est interpretatio illa, ut potius naturali, quam accidentali nature conneniat, ut per Menoch. conf. 1. num. 17.

- 6 In gloss. Quos enim ibi, nam si est emptio, ergo pretium, & e contra, &c. Notatur ad hoc quod pretium vbi facta est, ibi dicitur emptio, & venditio fieri, ut per Hippol. sing. 106. Titag. de reuallu lig. §. 1. gloss. 1. num. 1. Pinel. in rub. C. de rescind. vendit. part. 1. cap. 3. num. 25. & 27. Menoch. remed. 4. retin. num. 10. & conf. 27. num. 4. Mascard. de probat. concl. 616. num. 5. cum segg. Petz. li. 1. statim post princ. tit. 4. lib. 5. Ordin. pag. 175.

L. De iis qua. XI.

Idem AA. & CC. Seneca.

Pro rebus dotalibus, & abreptis agit maritus, non vxor. Colligunt ex Ordin. Doctores citati in l. 1. num. 1. sup. hoc tit.

SVMMARIVM.

- 1 Fundus emptus ex pecunia dotali non efficitur vxoris, adeo sola pecunia repetitur, vel eius residuum, vbi pars fuit restituta, & num. 1.
- 2 Emptum per maritum nomine proprio ex pecunia dotali, de consensu vxoris, efficitur vxoris, & ei dominium acquiritur.
- 3 Emptorem ex pecunia dotali sine consensu vxoris, vel ex pecunia non dotali, que marito ab vxore fuit donata, vel alias erat vxoris propria, in subsidium quando vir non est solvendo, efficitur dotalis, & vxori datur rei vendicatio.
- 4 Mulier minor 25. annis si dedit pecuniam in dotem, & maritus ex ea pecunia fundum emit nomine proprio, tunc iste fundus acquiritur vxori, etiam si contractus sit celebratus nomine mariti.

L. Ex pecunia. XII.

Idem AA. & CC. Rufina.

- 1 Fundus emptus ex pecunia dotali non efficitur vxoris, ideo sola pecunia repetitur, vel eius residuum, vbi pars restituta fuit. Colligunt ex Ordin. Doctores citati in l. 1. num. 1. sup. hoc tit.
- 2 Hanc eandem conclus. ex hoc text. desumunt Titag. de reuallu lig. §. 32. gloss. 1. num. 16. Neguzant. de pignori. part. 5. memb. 1. num. 1. 39. vers. & ex hoc, & num. 40. Cuiac. lib. 5. obseru. 29. Peteg. conf. 110. num. 3. Aldouin. conf. 67. Cael. Manente conf. 104. Rebell. de obligat. iustit. part. 2. lib. 5. quæst. 3. num. 7. & 8. Hier. Magon. Florent. decis. 9. num. 3. & Ioan. Bapt. Thoro in compendio decis. Neap. verbo medietas pretij, Camill. Borrel. in sum. decis. part. 3. tit. 5. num. 272. & seq. Conan. comment. iuris lib. 4. cap. 17. num. 10. in fine, Anton. Gom. l. 50. Tauri, num. 36. in fine, Rebuff. in l. Labes, §. item, ff. de verb. signif. pag. 97. Bella-

Comb. tom. 1. commun. opin. lib. 5. titul. 7. num. 20. pag. 721. vbi quod res emptæ ex pecunia dotali non efficitur dotalis si expresse actum non sit, & subdit hoc fallere in subsidium quando maritus non esset solvendo, quia tali casu posset mulier ad rem emptam ex ea dotali pecunia recurrere; & procedere conclusionem ait quando maritus, vel alia tertia persona emit rem, vel fundum de pecunia dotali; vbi verò mulier emeret fundum de ea pecunia, fundus ipse dotalis efficeretur, si vult esset mulieri, alias non. Gutier. pract. lib. 3. quæst. 88. num. 4. vbi quod res emptæ ex pecunia dotali absque vxoris consensu, quamvis eius pecunia non sit vxoris nisi in subsidium, D. Barbosa. in rub. ff. soluto matr. part. 3. num. 73. cum segg. Gare. Mastril. Sicilia decis. 36. m. latè Cardin. Mantie. de tacitis & ambig. conuent. lib. 12. tit. 27. per tot. & præcipue à num. 4.

Hi Doctores variè in hac conclusione firmanda loquuti sunt, eo quod text. in l. res qua, ff. hoc tit. expressis ait verbis. Res, que ex dotali pecunia comparata sunt, dotalis esse videntur, cum quo concordat l. si cum dotem, §. si ff. soluto matr. quorum decisioni ex diametro videtur obitare text. in præsent. Accur. utroque loco quadam distinctione huiusmodi textus conciliare studuerunt enim, inquit, ex voluntate mulieris res illæ comparatæ sunt ex pecunia illa dotali, cum hoc futurum sit utilitati eidem mulieri: aut non. Si primò, procedit responsum in d. l. res qua; sin secundò, locum habet decisio huius l. sequitur Cardin. Mantie. d. lib. 12. tit. 27. num. 4. & Gutier. pract. lib. 5. quæst. 87. num. 4. Alij verò, ex quorum numero sunt Cuiac. lib. 5. obseru. 29. Euerhard. Broncock cent. 1. assert. 61. existimant in hoc text. regulam proponi generalem, quod scilicet res emptæ ex pecunia dotali minime efficiatur dotalis, at verò in d. l. res qua; limitat onem subicit, ut non nisi marito non existente solvendo res ex ipsa dotali pecunia comparata pro dotali habeatur, ne mulier ipsa dotem amittat. Denique Iul. Pac. cent. 5. quæst. 33. sub hoc tit. & Nicol. à Salis in suis scilicet iuris in d. l. res qua; aiunt in illa l. res qua; non dici res ipsa dotali pecunia comparatas verè dotalis esse, sed quasi dotalis, cum verbum, videtur, de quo ibi, sit nota impropretiatis, &c.

Hic gloss. Non tibi quaritur. ibi, nisi hoc ageretur ab vxore & viro, et dos fieret, &c. Notatur ad hoc quod emptum per maritum nomine proprio ex pecunia dotali de consensu vxoris efficitur vxoris, & ei dominium acquiritur, ut per Socin. reg. 343. vers. fallit in re emptæ, Roland. conf. 86. n. 15. lib. 4. Alb. conf. 451. num. 37. & conf. 746. num. 1. Honded. conf. 41. num. 27. vol. 1. Matienf. l. 2. gloss. 1. num. 4. tit. 9. lib. 5. noua Recop. Gutier. de tutel. part. 3. cap. 1. num. 87. Cardin. Tulch. pract. conclus. sit. E. concl. 138. num. 39. & 40. Giurba. decis. 111. num. 16. Quod vt procedat duo copulatione requiruntur, scilicet quod mulier consentiat, & præterea quod ea subrogatio sit vtilis vxori, ut per hanc gloss. resoluunt Nguell. de dote part. 2. num. 5. & part. 1. §. hactenus num. 9. Capyc. decis. 85. num. 3. Anton. Gom. l. 50. Tauri num. 36. Gutier. d. lib. 3. pract. quæst. 88. num. 3. & 18. Barz. decis. 27. num. 23. Natt. conf. 650. num. 10. Polid. Ripa. obseru. 119. Riminal. ad princ. Instit. quibus alienare licet num. 91. & 92. Molfes. ad consuet. Neapol. part. 6. quæst. 8. num. 2. Giurba. decis. 111. num. 16. Camill. Borrel. d. part. 3. tit. 5. num. 182. sequitur D. Barbosa. in d. part. 3. rub. ff. soluto matr. num. 73. vbi subdit ex dictis inferri quod licet subrogatio sit vtilis mulieri, tamen ei non erit locus si vxor non consentiat, expresse scilicet contradicendo, nam aliis si subrogatio

gatio est utilis, & ipsa taceat, præsumitur consentire, sufficiensque ex postfacto scire & tace.

- 4 Nota quod emptum ex pecunia dotali sine uxoris consensu, vel ex pecunia non dotali, quæ marito ab uxore fuit donata, vel aliis aut uxoris propria, in subsidium quando vir non est solvendo, efficitur dotale, & uxori datur rei vindictio, *l. res qua s. ff. hoc sit. B.ild. Nouell. de dote part. 7. prin. 15. Campe. in simili tract. part. 4. quæst. 8. Franc. Marc. decis. 508. num. 24. part. 1. Roland. conf. 86. num. 2. & 15. lib. 4. Collat. de remedi. ful. remedi. 61. num. 3. Gutier. d. 88. num. 4. & 18. & de tutel. part. 3. cap. 1. num. 88. vers. non obstat secundo, Matra in v. no. nuiff. decis. voto 127. num. 3. Monach. Lucers. decis. 42. num. 5. & 6. Giurba d. decis. 111. num. 15. D. Barbof. in d. part. 3. rub. num. 76. ubi agit de conciliatione huius l. cum l. res qua, ff. hoc sit.*

- 5 In ead. gloss. ubi, ex pecunia ante æm minoris, &c. Vult hæc gloss. quod si mulier minor 25. annis dedit pecuniam in dotem, & maritus ex ea pecunia fundum emit proprio nomine, tunc iste fundus acquiretur uxori, etiamsi contractus sit celebratus nomine mariti, ut per Bald. h. c. num. 3. Molin. de primog. lib. 4. cap. 4. num. 33. contra quos tamen insurgit D. Barbof. in d. part. 3. rub. ff. soluto matrim. a. num. 84.

S Y M M A R I V M.

- 1 Mater non potest dare rem filiorum pro dote sua, & accipienti non competit actio nomine emptionis, si fuit sciens, nisi pactum, vel stipulatio intercesserit de emptione præstantia.
- 2 Maritus ut admittatur ad agendum de emptione, oportet ignorare rem dotalem traditam, esse alienam.
- 3 Emptor quando sciens emit rem alienam, si ab eo fuerit euncta, non agit de emptione, imo nec ad pretium, nisi expresse sibi cautum fuerit de emptione.
- 4 Dos peti efficaciter potest ex simplici pollicitatione. Contrarium, num. 5.

L. Si à matre. XIII.

Idem AA. & CC. Catula & Statie.

- 2 Mater non potest dare rem filiorum pro dote sua, & accipienti non competit actio nomine emptionis, si fuit sciens, nisi pactum, vel stipulatio intercesserit de emptione præstantia. Colligunt ex Ordin. Doctores citati in l. 1. num. 1. supra hoc tit.

- 3 Notatur ad hoc quod ut maritus admittatur ad agendum emptione, oportet ignorare rem dotalem traditam, esse alienam nam si sciret indistincte, non poterit agere de emptione, nisi de ea stipulatus sit, ut per las. in §. fuerat num. 34. Insist. de action. D. Barbof. in l. si affirmatis §. 1. num. 20. ff. soluto matr. Et per hunc text. tenet Anton. Gom. var. tom. 2. cap. 2. num. 43. in princ. vers. septimus, quod quando emptor sciens emit rem alienam, si ab eo fuerit euncta, non agit de emptione, imo nec ad pretium, nisi expresse sibi cautum fuerit de emptione.

- 4 Si neque pollicitatio, neque stipulatio intercessit. Ergo requiritur quod promittatur emptio, ut per Tirac. de retractu l. §. 12. glof. 1. num. 7. cum seqq.

- 5 In gloss. Pollicitatio, ibi, quod sufficit in dote constituenda, &c. Notatur ad hoc quod ex simplici pollicitatione dos efficaciter peti potest, ut per citatos à D. Barbof. in l. 1. ff. soluto matrim. part. 3. num. 12. in fine,

ubi tamen num. 13. contrarium defendit, & intelligit glossam cum sequacibus loqui de ea pollicitatione, quam quis facit præfenti & tacenti; hæc enim promissio attentata figura pollicitatio est. quia continet solam promissionem offerentis, tamen attentata iuris præsumptione magis pactum est, quia præfens & tacens præsumitur consentire in sibi favorabilibus, l. qui paritur, ff. mandati.

S Y M M A R I V M.

- 1 Mater non cogitur dotare filiam nisi ex magna & probabili causa, vel lege specialiter expressa, & num. 3. causa ille qua, num. 4. Idem quod statuitur in matre respectu dotis filiorum, statui etiam debet in filiis respectu matris, ex ratione correlationum, num. 5.
- 2 Pater non potest dotare filiam communem ex bonis uxoris, ea non consentiente.
- 3 Maritus non potest constituere dotes filiabus ex bonis quemadmodumque pertinentibus ad uxorem.
- 4 Mater hæretica cogitur dotare filias catholicas.
- 5 Mater Iudæa dotare tenetur filiam Catholicam, etiamsi pater sit diues, intellige, ut num. 9.

L. Neque mater. XIV.

Idem AA. & CC. Basilisse.

Mater non cogitur dotare filiam nisi ex magna & probabili causa, vel lege specialiter expressa. Pater ex bonis uxoris suæ non potest dotare filiam communem non consentiente uxore. Colligunt ex Ordin. Doctores citati in l. 1. num. 1. supra hoc tit.

Hanc eandem conclus. quoad primam eius partem, ex hoc text. desumunt. H. p. 9. tit. 11. part. 4. Boët. decis. 329. num. 3. Conan. comment. lib. 8. cap. 8. num. 7. Contra in l. qui liberos num. 71. ff. de ritu nupt. Palat. in repet. cap. per vestras de donation. inter vivos, in princ. §. 21. num. 4. Padilin auctor. res qua num. 59. C. comm. de leg. Tirac. de iure primog. quæst. 62. num. 6. Henric Boët. diffin. de vniuerso iure, part. 1. class. 2. diff. 18. num. 14. Menoch. de arbitrar. casu 460. num. 1. Gam. Lusit. decis. 376. num. 1. vers. his præmissis, Sord. de aliment. tit. 1. quæst. 14. n. 11. cum seqq. D. Barbof. in l. 1. part. 4. num. 82. vers. ulterius & sexto, ff. soluto matrim. Molin. de iustitia tract. 2. diff. 424. num. 1. vers. mater vero, Cald. Pereira quæst. seraph. lib. 1. quæst. 18. num. 18. & conf. 1. num. 6. Valac. conf. 92. num. 9. Reb. de obligat. iustit. part. 2. lib. 5. quæst. 4. num. 2. Stephan. Gratian. decept. forens. tom. 1. cap. 50. num. 12. & cap. 65. num. 10. Castill. controuers. lib. 6. cap. 137. num. 62. cum seqq. Reb. de oblig. iustit. part. 2. lib. 5. quæst. 4. num. 2.

Nisi ex magna & probabili causa. Exemplificantur Cyn. & Bart. hic, quando pater est inops, & mulier diues, vel quando mortuo patre filia remanet inops, neque ex legitima patris potest congrue se dotare, & mater est diues: his enim duobus casibus magna & probabilis causa videtur, propter quam mater cogenda sit filiam dotare, ne aliis filia ad impudicitiam dilabatur, & quia certum est his casibus matrem cogendam esse filiam alere, & ita eisdem casibus cogetur dotare. Ita Gam. d. Lusit. decis. 376. num. 1. Menoch. de arbitrar. casu 460. num. 2. plures quos refert & sequitur D. Barbof. d. part. 4. num. 82. vers. precipi tamen hæc conclusio, ubi adducit contrariam auctoritatem sententiam quod his etiam casibus mater non sit cogenda

genda filiam dotare, & ad rationem communis sententiarum responsum ipsorum præbet, tandem in iure non esse recedendum a recepta sententia, ex eo quia test. in præsentis expresse probat matrem ex probabili & necessaria causa cogendam esse filiam dotare, nec villa causa magis probabilis & necessaria excogitari possit, quam sunt prædictæ, prout ipse D. Barbof. cum iudicio ponderavit: & addidit quod si fuerit alia causa probabilis, & necessaria similis supra relatis, etiam cogetur mater filiam dotare; cum enim textus in præsentis nullam causam exprimat, id relinquendum est iudicis arbitrio: & per contrarium non cogetur mater etiam in prædictis casibus filiam dotare; præterea si mater sit etiam pauper, indistincte non cogetur dotare illam: & patet si filia iam nupta sit, quamvis eo casu pater cogetur filiam iam nuptam dotare, id tamen in matre non procederet; & hæc omnia ex sententia aliorum observavit, atque tradidit D. Barbof. *ex toto loco*. Et id ipsum, quod scilicet in prædictis casibus mater teneatur dotare filiam inopem, ultra relatos per D. Barbof. tenuerunt Greg. Lop. d. l. 9. glof. 3. in princ. tit. 11. part. 4. Gasp. Baccæ de non meliorandis filiabus cap. 11. num. 77. Cordub. de Lata in l. si quis a liberis, §. si mater num. 14. ff. de liber. agnoscent. Surt. dec. 119. num. 2. & de alimentis tit. 1. quest. 4. num. 3. & quest. 14. num. 13. cum segg. Mant. de tacitis & ambig. covent. lib. 12. tit. 16. num. 23. & 24. Anton. Fab. in suo Codic. ad tit. de inoff. testam. desinit. 31. num. 12. Stephan. Gratian. discipul. forens. tom. 1. cap. 50. num. 12. & cap. 65. num. 10. & tom. 2. cap. 331. num. 12. cum segg. Rebella lib. 5. quest. 4. num. 2. ubi quod mater in nullo foro teneatur dotare filiam nisi ex magna & rationabili causa, vt si ex defectu nequeat nubere, præsertim si pudicitia eius periclitetur, sequitur Castill. d. lib. 6. cap. 137. num. 63. vbi num. 64. ait de iure Regni Castellæ ipsam mentio fieri de probabili huiusmodi, & necessaria causa. In eodem tamen Regno Castellæ hodie existentibus bonis lucrativis non obtinere locum text. in præsentis, asserit D. Barbof. in d. l. 1. part. 4. num. 90. vtr. in regno igitur Castellæ, nam si adsint bona lucrata, etiam mulier per parte dimidia teneatur dotem dare ex illis, addo quod licet solus maritus promittat dotem per filia communi per dimidia, ex bonis lucrativis per uxorem soluenda est, sequitur Castill. d. cap. 137. num. 67. sublevis quod hodie, sicut olim, obtinebit decisio huius l. & tradita resolutio quando non adsint bona lucrata, communia scilicet, constante matrimonio acquisita, & in his locis, in quibus non adit consuetudo, ex qua bona inter coniuges communicantur, quæ durante matrimonio acquiruntur; & nam si maritus sit inops, mulier verò diues, ea tenebitur in subsidium dotare filias, & sic servabitur quoties necessaria & probabilis causa addit. Et idem ius observari proficitur ibidem mortuo marito, quia si maritus bona non reliquerit, ex quibus dotibus filiarum congruenter succuri, & satisfacere possit, mulierque sit diues, ex bonis matris diutius dotes constitui debebunt filiabus.

Quemadmodum ergo in matre respectu dotis filiarum sic statuitur, ita quoque statui debere in filiis respectu matrum ex ratione correlativorum videtur, & sic est tenendum filium ex iusta, probabili, & necessaria causa ad dotandam matrem teneri, vtpote si mater inops, est iuuenis, & formosa, & pudicitie imminere periculum: ita Mascard. de probat. concl. 61. num. 4. Mictes de maiori part. 4. quest. 27. num. 18. Surt. d. tit. 1. quest. 22. ex num. 12. latè Menoch. conf.

1078. num. 10. cum segg. lib. 12. Castill. d. lib. 6. cap. 137. num. 66. quicquid teneant Corduba de Lata in l. si quis a liberis, §. vtrum ex num. 87. ff. de liber. agnoscent. Card. Mant. lib. 12. tit. 16. num. 24.

Negue pater de bonis uxoris, &c. Notatur ad hoc quod matris non potest dotes filiabus constituere ex bonis quomodocunque pertinentibus ad uxorem, vt per D. Barbof. in d. l. 1. part. 4. num. 91. ff. solus maritus. vbi ostendit quid observetur in Regno Castellæ, & Portugallicæ. Molin. de iust. tit. 12. d. ff. 424. num. 11. vers. neque maritus uxore inuita.

In glof. Cassa. ibi, vt quia sit hæretica, filia verò orthodoxa, &c. Notatur ad hoc quod mater hæretica cogitur dotare filias Catholicas, vt per l. 9. tit. 18. part. 4. vbi glof. 2. latè in §. fuerat num. 114. & seg. In ff. de action. Duen. reg. 356. vers. limita 1. Palat. in repet. rub. de donat. inter virum & uxorem, §. 21. num. 5. Paul. in auth. res que num. 61. C. commun. de legat. Cordub. de Lata in l. si quis a liberis, §. si mater num. 16. ff. de liber. agnosce. Sord. de alimentis tit. 1. quest. 14. num. 17. vbi quod mater hæretica teneatur dotare orthodoxam filiam, etiam quæ habeat patrem diuitem, & num. 18. quod mater Iudea dotare teneatur filiam Catholicam, etiam si pater sit diues. Menoch. de presumpt. lib. 4. pres. 189. num. 33. D. Barbof. in d. l. 1. part. 4. num. 82. vbi num. 85. in fine, ex Corduba de Lata hoc amitti ait in illis provinciis, in quibus bonæ non consulantur propter crimen hæresis (vt hodie observatur in Francia, & Germania.) nam cum in his provinciis bonæ apud hæreticos remaneant, inducitur l. c. gravamus, C. de hæres. sublevisque pariter ex duobus Iudeis, siue Sarracenis, si maritus ad fidem reverteratur, cogi matrem Iudeam, siue Sarracenam orthodoxam filiam dotare.

1078. d. tit. 12. in principio. vbi quod observatur ibi, vt

notetur fidei SVMMARIVM.

1. Instrumentorum dotalium amissio non nocet, si alia sunt probatiores.

2. Si non appareat instrumentum de dote datione, potest illa probari per testes. Etiam si lege municipalis caveatur intra certam summam probari non posse per testes, sed per instrumentum, poterit tamen per testes probari, num. 3. amplius, & num. 4. 5.

6. Dote probari potest etiam per presumptiones.

7. Cum citra XV.

Idem AA. & CC. Vlpiano.

Amisio instrumentorum dotalium non nocet, si alia sunt probationes. Colligunt ex Ordin. Doctores citati in l. 1. n. 1. sup. hoc tit.

In glof. Probamus ibi, per testes, &c. Notatur ad hoc quod si de dote datione non appareat instrumentum, potest illa probari per testes, vt per Bald. conf. 461. Lappus habuit, num. 2. vol. 4. Mascard. de probat. concl. 569. a num. 1. vbi num. 2. amplius, etiam si lege municipalis caveatur intra certam summam probari non posse per testes, sed per instrumentum, nam licet dos excedat dictam summam præscriptam a statuto, poterit tamen per testes probari, & num. 3. amplius vt ad talem probationem possit admitti frater, vel alius, qui dotaliter, intelligens hoc de fratre quando agitur inter nepotes suos, & num. 4. amplius etiam locum habere in mediatore, siue proxeneta, istiusmodi namque admittuntur ad probandam dotem.

In

⁶ In ead. glos. ibi, *Vel presumptiones*. Notatur ad hoc quod dos etiam per presumptiones probari potest, ut per Titag. in l. si unquam, verbo donatione largitus, num. 170. C. de reuoc. donat. Roland. à Valle de lucro dotis, in quest. suis de stat. lucr. dot. quest. 75. num. 20. Mascard. d. tract. de probas. concl. 566. num. 5.

L. Ante diuisionem. XVI.

Idem AA. & CC. Emilio.

Soror habens bona indiuisa cum fratre, potest partem suam in dotem dare, etiam fratre ignorante, vel inuito. Colligunt ex Ordin. Doctores citati in l. 1. num. 1. sup. hoc tit.

SVM MARIVM.

¹ Dans proprietatem in dotem, retento usufructu, non potest in preiudicium proprietarij vendere, vel alio modo disponere.

² Usufructuarius qualiter vii debeat, ut substantiam rei fructuaria neque immuet, neque corrumpat.

L. Res quas. XVII.

Idem AA. & CC. Sabino.

¹ Ante proprietatem in dotem, retento usufructu, non potest in preiudicium proprietarij vendere, vel alio modo disponere. Colligunt ex Ordin. Doctores citati in l. 1. num. 1. sup. hoc tit.

² Usufructuarius qualiter vii debeat ut substantiam rei fructuaria neque immuet, neque corrumpat? vide latè Castill. controuers. lib. 1. de usufructu cap. 33.

L. Si socrus. XVIII.

Idem AA. & CC. Menestrato.

Si vir ab vxore recipit nudam proprietatem, cum pacto de lucrando à socero usufructum, solum matrimonio morte mulieris nihil restituit, secus si usufructum non recipit in dotem, quia tunc ei non prodest pactum de lucrando. Colligunt ex Ordin. Doctores citati in l. 1. num. 1. sup. hoc tit.

L. Cum patrem. XIX.

Idem AA. & CC. Achilli.

¹ Ex pacto, vel stipulatione patris non queritur actio filiz emancipatae, & testator potest grauare heredem ne actione sua agat, salua tamen falcidia. Colligunt ex Ordin. Doctores citati in l. 1. num. 1. sup. hoc tit.

² Hanc eandem conclus. ex hoc text. desumit D. Barbosa. in l. Gains 46. num. 7. ff. soluto matrim.

SVM MARIVM.

¹ Fructus dotis pertinent ad maritum onera sustinentem matrimonij, quos si vxori concedit, repetit ab ea quatenus effectus est locupletior, & p. num. 2.

³ Dos constituitur ut ex eius fructibus maritus sustineat onera matrimonij.

⁴ Fructus, seu vsura dotis, an debeantur, si mortua vxore superius filij mariti, & c. contra.

⁴ Fructus an possint donari.

L. Pro oneribus. XX.

Idem AA. & CC. Tiberio.

Fructus dotis pertinent ad maritum onera matrimonij sustinentem, quos si vxori concedit, repetit ab vxore quatenus vxor locupletior effecta est. Colligunt ex Ordin. Doctores citati in l. 1. num. 1. sup. hoc tit.

Hanc eandem conclus. ex hoc text. desumunt, l. H. 25. tit. 11. part. 4. vbi glos. 4. & 5. in qua statuatur quod ut fructus dotis maritus lucratur, tria sunt necessaria, scilicet matrimonium esse contractum, & dos tradita, & quod sustineat de facto onera matrimonij. Connan. comment. iuris lib. 8. cap. 11. num. 4. Palat. in repet. rub. de donat. inter. §. 62. num. 11. in fine, vbi quod rerum dotatum fructus ad maritum spectant pro oneribus matrimonij supportandis. Hened. conf. 3. a num. 27. vol. 1. Bec. conf. 115. num. 15. Ca. mill. Bortel. in sum. dec. part. 3. tit. 4. num. 4. Pet. G. f. sing. iuris lib. 9. cap. 19. de oneribus matrim. Neguzant. de pignoris. part. 2. memb. 4. num. 50. Roman. sing. 339. Titag. de retractu lig. ad fin. tit. num. 108. Anton. Gom. l. 52. Tauri num. 23. Matienf. l. 4. glos. 1. num. 2. tit. 9. lib. 5. noua Recop. vbi addit quod de iure Regni Castellæ omnes fructus constante matrimonio precepti ex quibuscunque bonis sunt communes mariti & vxoris. sicut cetera eo constante acquirit, Corduba de Lara in l. si quis à liberis §. si quis ex his, num. 193. ff. de liber. agnoscent. D. Barbosa in l. de diuisione §. num. 1. cum seqq. & num. 49. ff. soluto matrim. vbi quod maritum nomine fructuum nihil deberet antequam sustineat onera matrimonij, Cald. Pericita post quest. forens. conf. 14. num. 15. vers. veritate. Cardin. Mantie de iaculis, & ambig. comment. lib. 12. tit. 8. num. 18. vbi quod fructus dotis mariti intelliguntur esse pro oneribus matrimonij, & tit. 13. num. 2. vbi quod dos datur pro oneribus matrimonij, & tit. 30. num. 14. vbi quod si maritus putatiuus sustineat onera matrimonij, fructus dotis lucratur, sicut verus. Reb. de oblig. iustiz. part. 2. lib. 5. quest. 10. num. 35. vbi quod maritus sustinens onera matrimonij post traditionem dotis facit fructus suos, dummodo non sit ante nuptias, quia tunc omnes dotis fructus debent augere dotem. Giurba dec. 72. num. 14.

Notatur ad hoc quod dos constituitur ut ex eius fructibus maritus sustineat onera matrimonij, ut per Surd. de aliment. tit. 1. quest. 33. num. 8. & tit. 7. quest. 17. num. 1. Card. Mantie de iaculis & ambig. comment. tom. 1. lib. 12. tit. 3. a num. 3. vbi quod dos non datur pro matrimonio contrahendo, sed pro supportandis oneribus matrimonij, nam matrimonium est Sacramentum Ecclesie confens gratiam, & ideo pro contrahendo matrimonio pecunia dari non debet, quia esset simonia, sed datur pro sustinendis oneribus matrimonij, Soas. de Relig. tom. 1. lib. 4. de simonia cap. 10. num. 10. per hunc text. tenet dotem non esse pretium matrimonij, sed necessariam ad onera matrimonij sustinenda, idem citato hoc text. firmat Rip. in tract. de simonia, part. 1. art. 2. num. 10. vers. non obstat, Ceual. commun. contra communes quest. 73. num. 1. vbi per hunc text. asserit titulum dotis ex parte mariti recipientis illam, esse onerosum, idem dicit Palat. in repet. cap. per vestras nos. 3. §. 22. num. 7.

Vnde

Vnde cessante matrimonij onere interesse dotis non debetur. Plot. in tractat. de in lium iurando, §. 11. num. 4. D. Barbof. in d. l. de diuisione, §. 11. num. 4. ibi, si ille onera non sustinet, quasi cessante ratione fructus non lucratur, Surd. dist. tit. 1. quest. 42. num. 31. cum seqq. Castill. controuers. lib. 3. cap. 23. num. 58. Fontanel. de pactis nuptialibus, claus. 6. gloss. 2. par. 1. num. 4. & par. 6. num. 34. Nam istud interesse maritus præcipue tam ratione damni emergentis, quam lucri cessantis consequitur, tanquam scilicet alimentum ad supportanda onera matrimonij, Grat. consil. 57. num. 5. vol. 1. Bacz. de non meliorandis filiabus cap. 25. num. 10. Surd. d. quest. 42. num. 2. & 3. & num. 53. vbi ait non dici cessare onus matrimonij, quamvis pacto teneatur vxorem alere, Caualean. decis. 21. num. 7. par. 4. Mar. Giorda decis. 22. num. 15. Fontanel. d. claus. 6. gloss. 2. par. 1. num. 5. Stephan. Gratian. discipul. forens. cap. 44. num. 1. & cap. 527. num. 1.

Veluti si solum fuit matrimonium, quia onera considerantur solum respectu personæ vxoris, cui maritus subministrat alimenta, quæ ea mortua cessant: ita D. Barbof. in d. l. de iuriorio, §. de donatione, num. 19. in fine ff. soluto matrimonio, Stephan. Gratian. discipul. forens. cap. 240. num. 19. & cap. 244. num. 37. & cap. 427. Beltramin. ad Gregor. XV. decis. 573. n. 17. Fontanel. dist. claus. 6. gloss. 2. par. 1. a num. 28. & melius num. 32. Idem etsi per mortem ipsius mariti dissoluatur matrimonium, Negoziant. de pignoribus, par. 5. membr. 5. num. 16. Ioan. Baptisl. Lup. de vstris, commento 1. §. 4. num. 81. Gam. Lusitan. decis. 71. num. 2. Quædã quæst. iuris, quest. 25. num. 1. Alexand. Trentacinq. variarum resolut. tom. 1. tit. de pignorib. & hypoth. resolut. 2. num. 13. in versic. hac sexta, Castill. dist. lib. 3. cap. 23. num. 60. Fontanel. claus. 5. gloss. 8. par. 15. num. 38. & claus. 6. gloss. 2. par. 1. num. 28.

Idem etsi per diuortium dissoluatur matrimonium, vt notat Stephan. Gratian. & alij in locis supra citatis, nisi diuortium esset illius qualitatis, quod non annullat matrimonium, & non facit res dotales desinere esse dotales, vt si maritus esset prodigus, seu versisset ad inopiam, fuit bannitus, aut deportatus esset, fuit suæ capisset, nam in istis casibus, & similibus vxor poterit agere contra maritum, vt cedat sibi actionem contra suum patrem, vel promittentem sibi dotem, vt per Olsac. Cachera. Pedem. decis. 135. num. 9. Caualean. decis. 21. num. 14. par. 4. Et nisi etiam diuortium fiat per scilicet matriti, ex eo quod in vxorem fuit vulnerando, & percutiendo cum baculo, aut per adulterium, aut mortuum Gallicum, aut ob venenandi conatum, nam tunc maritus non excluditur ab onere alendi vxorem, vt per Palat. in repet. cap. per vstras, de donat. inter virum & vxorem notab. 3. in princip. Tiraquell. de retrahit. lig. §. 10. gloss. vnic. num. 14. & 16. Couar. de sponsalib. par. 2. cap. 7. §. 5. num. 2. Cordoba de Lata in l. si quis à liberi, §. si quis ex his, num. 34. & 35. ff. de liber. agnosce. Petr. Gregor. synagm. iuris lib. 9. cap. 19. num. 4. Matien. l. 2. gloss. 1. num. 53. tit. 9. lib. 5. noua Recopilat. Surd. de alimen. tit. 1. quest. 32. n. 17. Peguera crimin. d. cis. 20. a num. 4. Got. canon. lib. 1. cap. 24. num. 7. Borgnin. Caualean. decis. 20. par. 2. D. Barbof. in rubr. ff. soluto matrimonio, par. 2. num. 43. Fontanel. de pactis nuptialibus, claus. 6. gloss. 2. par. 4. num. 70. Sanchez de matrim. lib. 9. d. disput. 4. num. 20. Intellige quando maritus vxori seorsim habitanti præstat alimenta; si vero nulla alimenta præstiterit, cum matrimonij onus, quod consistit in alenda vxore, non fulineat, interesse dotis petere non poterit, Barbof. Collect. in Cod. Tom. I.

nec fructus pignoris lucrati, Gregor. Lopez l. 25. gloss. 5. tit. 11. par. 4. Caualean. dist. decis. 21. num. 27. par. 4. & num. 46. versic. sed quando, Surd. dist. tit. 1. quest. 32. num. 24. vbi quod tunc dos debet esse apud maritum quando sustinet onera matrimonij, & D. Barbof. dist. par. 2. num. 45. vbi ait quod ab eo tempore, quo mulier culpa mariti recessit, non facit maritus fructus dotis suos, nam cum non subeat onera matrimonij, idque culpa sua proueniet, succedit regul. l. ab hostibus tit. §. fin. ff. soluto matrimonio, Stephan. Gratian. dist. cap. 24. num. 16. & 20. vbi tradit maritum non facere fructus dotis suos, cum non subeat onera matrimonij, idque culpa sua proueniat, & subdit debere intelligi quando maritus nulla alimenta præstiterit vxori seorsim habitanti, & si illa præstiterit, vt tenebatur, & cogi poterat, fructus dotis, & quod superest ex alimentis eius lucro cedere, Castill. dist. lib. 3. cap. 23. num. 60. 61. in fine, & 64. Fontanel. dist. claus. 6. gloss. 2. par. 1. num. 10. vbi in casu, quo mulier seorsim à viro in domo patris habitauerat, recesseratque ab eo, triens eius itam, ex quo de frigiditate illum coram iudice Ecclesiastico accusauerat, ait fuisse dictum quod ex eo quod onera matrimonij non sustineret, nec vxorem aleret, nec alias expensas pro ea faceret, pensiones censualem dotalem per illud tempus, quod habitauit extra domum viri, spectare vxori, & non viro, & num. 12. tenet quod in casu, quo mulier culpa mariti ab ipso recessit, & ipsi non præstat alimenta, tunc fructus dotis augent dotem.

Vtrum autem si mortua vxore supersint filij marito, & è contra, fructus, siue vsus dotis debeantur; vna sententia tenet deberi, ea potissimum ratione, quia filij sunt pars oneris matrimonij, ita Cumia super ritibus Sicilie cap. 94. num. 2. Petr. Vbal. in tractat. de duobus fratribus, par. 6. quest. 8. num. 19. vbi num. 20. reprehendens Ruinum, dicit male sensisse per mortem vxoris onera matrimonij cessare Borgnin. Caualean. decis. 26. num. 25. par. 3. vbi affirmat ita se obtinuisse in causa veniente inter ipsum & socrum mortua vxore sua, relictis tribus filiis, & decis. 22. num. 18. par. 4. vbi tradit deberi vxori manentibus filiis ipsius, & posse agere contra hæredes mariti vt sibi cedant actionem contra patrem suum, siue promissorem, &c. Cardin. Tusch. practice. conclus. tom. 2. lit. D. conclus. 271. num. 111. & 112.

Altera sententia, cui tanquam probabiliori adhæreo, asserit huiusmodi fructus, siue vsus dotis non deberi exstantibus filiis, sed mortua vxore, eo quod istud priuilegium est omnino personale concessum marito ad supportanda onera matrimonij, quæ consistunt in alenda vxore. Ita post ordinarios in cap. salubriter, de vstris, Palat. in repet. dist. cap. per vstras, notabili 6. §. 8. in cap. Olaus inferior, num. 4. versic. ex quo dicebat, pag. 443. Ruin. consil. 162. num. 3. lib. 5. Hiconymus Gabr. consil. 20. num. 88. lib. 2. Stephan. Gratian. discipul. forens. cap. 427. num. 3. cum sequentibus, vbi respondet fundamentis in contrarium per eum adductis.

In gloss. Locupletior, fin. ibi, sed videtur fructus posse dari, &c. Per hanc gloss. Palat. in repet. rubr. de donat. inter virum & vxorem, §. 45. num. 23. in fine, versic. ex prædictis, infert ad vnum quotidianum, & satis notabile quod si vir erat prodigus, & omnes fructus dotis prodigaliter consumebat, donauit fructus dotis vxori avaræ, quæ propter avaritiam non consumpsit, sed consuauit, talis donatio valida erit, nec poterit maritus illos repetere: quia licet vxor ex ista

N n dona

donatione facta sit locupletior, maritus tamen non est factus pauperior, cum apud ipsum fructus essent pertinetur consumptione.

SYMMARIUM.

1. Res dotalis æstimata deteriorationis gratia repetitur soluto matrimonio, & non æstimatio, & non. 2.
2. Rerum dotalium æstimatio non efficit venditionem, ubi adicitur clausula illa, quod soluto matrimonio illa res in dotem data restituantur sub eisdem pretiis.
3. Quæcumque æstimatio in dubio præsumitur facta eo modo, & ad illius effectum ut operetur emptionem & venditionem. Limita ut num. 5.
4. Maritus non tenetur nec ad res dotales restituendas, neque ad æstimatorem, si perierint, aut deteriores effecta sine ipsius culpa.

L. Si inter. XXI.

Idem AA. & CC. ad Geminium.

1. Res dotalis æstimata deteriorationis gratia repetitur soluto matrimonio, & non æstimatio. Colligitur ex Ordin. Doctores citati in l. 1. num. 1. *supra* hoc tit.
2. Hanc eandem conclusionem ex hoc text. delinunt, l. 9. *Eliphan.* tit. 11. part. 4. vbi glossa. 2. Boët. decis. 327. num. 10. & 31. Anton. Gom. l. 50. *Tauri* num. 44. *versic.* item etiam deducitur, & seqq. l. 1. in §. *allionum*, num. 80. *Instit.* de actionib. Couart. *practic.* cap. 28. num. 1. vbi per hunc textum tenet rerum dotalium æstimatorem non efficeret venditionem, ubi adicitur in contractu clausula illa, quod soluto matrimonio illa res in dotem data restituantur sub eisdem pretiis, & num. 4. dicit singulariter hunc textum ad probandum æstimatorem rerum dotalium non efficeret emptionem, ubi adicitur huc æstimatorem quod soluto matrimonio restituantur uxori pro eodem pretio, quo fuerat æstimata. Sutar. & Mich. Grass. tom. 1. *commun. opin.* lib. 5. tit. 7. num. 83. pag. 726. vbi quod non censetur emptio & venditio si dicatur quod res restituantur soluto matrimonio eodem pretio, quod fuit æstimata. Petr. Greg. *synagm. iuris* lib. 9. cap. 18. *sub* num. 2. Camill. Borrell. in *summ. decis.* part. 3. tit. 5. ex num. 230. Cancr. *variærum* part. 1. cap. 9. num. 112. *versic.* in ista materia, Ioseph. Ludou. *commun. opin.* tom. 3. *sub* hoc tit. conclus. 1. *versic.* *limitatio prima*, pag. 462. vbi agit de re æstimata data in dotem ea conventionem inter virum & uxorem facta ut soluto matrimonio res illæ restituantur pro eodem pretio, quo fuerunt æstimatæ, Cald. *Petræ* de extint. *emphy.* cap. 16. num. 23. vbi tradit huc decidi emptionem tunc cessare propter æstimatorem quando matrimonio soluto eadem res, & non illius æstimatio est vvoru restituenda, quoniam hoc casu non definit mulier domina esse, quemadmodum contingit quando venditio contrahitur, Cardin. Mantic. de *tacitis & ambiguis* *convent.* lib. 12. tit. 28. num. 19. vbi citato hoc textu dicit quod quando res dotales dantur æstimatæ, hoc pacto ut ipse si extint restituantur habita ratione augmenti & diminutionis, & si non extint, earum æstimatio reddatur, tunc si res soluto matrimonio factæ sint deteriores, vel minoris pretii, maritus vsque ad æstimatorem factum tenetur, sin autem sint pretiosiores, lucrum ad maritum pertinet. Molin. de *Instit.* tractat. 2. *disput.* 426. num. 5. *Pute.* de

cif. 376. part. 3. *Surd.* *confil.* 330. num. 25. Menoch. de *presumpt.* lib. 3. *presumpt.* 74. num. 9. D. Barbof. in l. 1. *æstimatis* 51. num. 28. & 29. *versic.* *tertia*, ff. *soluto matrimonio*, ubi ponit conclusionem quod si res dotales fuerint æstimatæ appposito pacto ut post solutum matrimonium res restituerentur habita ratione augmenti, & diminutionis, tunc res dotales, quæ extint, præcisè restituendæ sunt, ac si nulla facta esset æstimatio: & deinde ad conclusionis explicationem advertit quatuor formas huiusmodi pactorum in iure inveniunt expressas, Gutier. de *gabell.* *quæst.* 12. num. 11. Alexand. *Trentacinq.* *variærum* *resolut.* lib. 3. *sub* hoc tit. *resolut.* 1. num. 20. vbi tradit quod si res temporæ restitutionis est deteriorata per maritum, devenit ad æstimatorem factam, Mastrill. *Sicilia* *decis.* 149. num. 9. Castill. *decis.* 21. num. 3. Fontanel. de *pactis nuptialibus*, *claus.* 5. *gloss.* 3. part. 15. Beltramin. in *annot.* ad *Gregor.* XV. *decis.* 573. num. 16. in *fin.* *vers.* & hoc maxime colligeretur, Reboll. de *obligat.* *instit.* p. 2. lib. 5. q. 2. a num. 7.

In gloss. *æstimata* 1. ibi, quid autem si non appareat, &c. Notatur ad hoc quod quæcumque æstimatio in dubio, alio non apparente, præsumitur facta eo modo, & ad illius effectum ut operetur emptionem, & venditionem, ut per Gregor. Lopez l. 18. *gloss.* 2. tit. 11. part. 4. Bernard. *regul.* 228. Gratian. *Falcon.* *regul.* 164. Anton. Gomez. l. 50. *Tauri* num. 44. col. 2. Hippol. *Riminaldi* in *princip.* *Institui.* *quibus alienare licet*, a num. 72. Ayora de *parit.* part. 1. cap. 7. a num. 4. Pinel. in l. 2. C. de *rescindenda* *vendit.* part. 1. cap. 1. num. 18. Couart. *practic.* cap. 28. num. 1. Mascard. de *probat.* *conclus.* 620. a *princip.* vbi dicitur modis limitat, & præcipue quando æstimatio non esset congrua & condigna rei, vel quando facta fuisset ex intervallo, vel quando omne commodum, & incommodum non transiret in accipientem, vel quando probaretur æstimatorem fuisse factam ad hunc potissimum finem ut cognosceretur rei pretium, ut in futurum posset probari an esset deterior facta, & *conclus.* 664. a *princip.* vbi num. 5. quod æstimatio probat præsumptivè emptionem siue fiat, siue committatur arbitris, siue alteri personæ, & num. 6. quod æstimatio in dubio emptionem præsumere facit, etiam in re in dotem tradita, & num. 9. quod æstimatio facit emptionem etiam in contractibus, quorum natura est indifferens circa translationem domini, & num. 12. quod æstimatio non probat emptionem quando in contrarium apparet tacita mens contrahentium, & num. 16. quod æstimatio rei dotalis facit emptionem quando maritus est solvendo, Ioseph. Ludou. *Perus.* *decis.* 89. num. 1. & *conclus.* 10. *ampliat.* 5. *Honded.* *confil.* 14. num. 40. *cum* *segg.* lib. 1. Gutier. *practic.* lib. 3. *quæst.* 77. num. 2. & 8. & *confil.* 17. num. 21. *cum* *segg.* Alexand. *Trentacinq.* *variærum* *resolut.* *variærum* lib. 3. *sub* hoc tit. de *interdotum*, *resolut.* 1. num. 1. & 9. Castill. *Sicilia* *decis.* 21. num. 2. *Surd.* *confil.* 225. num. 2. Molin. de *Instit.* tractat. 2. *disput.* 426. num. 7. *Quæst.* *quæst.* *iuris* cap. 14. num. ult. Castill. *centroverf.* lib. 1. de *usufructu*, *cap.* 4. num. 12. Fontanel. de *pactis nuptialibus*, *claus.* 5. *gloss.* 8. part. 13. num. 25. Alexand. Ludou. alias Gregor. XV. *decis.* 573. num. 4. vbi Beltramin. in *annot.* num. 16. *Scrapi.* *decis.* 1207. num. 1. vbi fuit resolutum supra dicta procedere, etiamsi non constet de æstimatorem sufficere enim constare in certa quantitate dotem fuisse constitutam, & postea bona esse viro tradita, quia tunc æstimatio à lege facta censetur pro pretio quod tunc bona valebant, Petre l. 1. in *prin.* tit. 7. lib. 5. *Ordin.* pag. 175.

In gloss. *Diminuta*, fin. ibi, & hoc dolo, vel culpa viri, &c. Notatur ad hoc quod maritus non teneat neque ad res dotales restituendas, neque ad extinctionem sui perierit, aut deteriores fucint effectus absque ipsius villa culpa, ut per Socin. *conf. 6. s. col. 2. m. 3. in fine*, & lib. 1. *Couat. practice*, cap. 28. num. 4. in princ. Cardin. *Mantic. de tactis & ambiguis conuent. lib. 12. tit. 28. num. 19. versic. sed quod dicitur*. Suar. & Mich. *Grall. d. lib. 5. tit. 7. num. 83. versic. sed nunquid*.

SVM MARIVM.

1. Pater non potest alienare rem, quam pro filia dedit in dotem, nec recipit.
2. Dote restituta fundus alienari liberè potest. intellige, quando dos restituta remanet penes ipsam matrem, num. 3.

L. Rem quam. XXII.

Idem AA. & CC. Libyane.

1. Pater rem quam pro filia dedit in dotem, nec recipit, alienare non potest. Colligunt ex Ordine, Doctores citati ad l. 1. num. 1. *supra hoc tit.*
2. Nota quod post dotem restitutam fundus dotalis liberè potest alienari, ut post Bald. tenet Aretin. in rubr. *ff. soluto matrim. num. 2. l. 1. num. 10. Rip. num. 7. l. 1. & Alciat. num. 51. Anton. Gom. l. 50. Tauri num. 59. versic. ex quo primo inferunt*, quod tamen est intelligendum, quando dos restituta remanet penes ipsam matrem; nam si ad illius patrem reuertatur, pater fundum dotalem alienare non potest, ut tenet gloss. *l. hic, l. 1. in rubr. num. 12. Alciat. num. 52. per authentic. sed quamvis*, C. de rei vxor. act. vbi Salicet. num. 6.

SVM MARIVM.

1. Vxor non potest vendere pradium dotale, nec vendenti consentire, marito non consentiente, & n. 2. amplia ut num. 3.
2. Dominium rei dotalis est mariti.
3. Maritum non efficit simpliciter dominum dotis, sed tantum quoad ius administrandi, & faciendi fructus suos.
4. Maritus quamvis non possit alienare fundum dotalem, etiam consentiente vxore, poterit tamen mulier cum alienare marito consentiente. Contrarium num. 7.
5. Mulier si consensit alienationi rei sua dotis, & cum iuramento confirmata, non poterit ei tunc contravenire. Amplia ut num. 9. & limita ut num. 10.

L. Si pradium. XXIII.

Idem AA. & CC. Diogeni.

1. Vxor non potest vendere pradium dotale, nec vendenti consentire, marito non consentiente. Colligunt ex Ordine, Doctores citati in l. 1. num. 1. *supra hoc tit.* Aloyf. Leo *super s. fol. 57.*
2. Hanc eandem conclusionem ex hoc text. desumunt Cortal. lib. 5. *miscellan. cap. 14. in princ. & n. 6. Tiracuell. de retrac. in lign. s. 30. gloss. 1. num. 28. & de iure mariti gloss. 8. num. 100. Gratian. Falcon. regul. 26. vbi diuersis modis ampliat, & præcipue in vidua, & Barbof. *Colled. in Cod. Tit. 1. l.**

etiam si mulier alienaret dotem ad tempus solutionis matrimonij, Afflic. *decis. 336. num. 1.* Cardoan *praxi indicum & Advocat. verbo fundus, num. 9.* Cald. *Pereira quæst. forens. lib. 1. quæst. 18. num. 49 & 50.*

Cum rei tibi quæsit dominium, &c.] Notatur ad hoc quod dotalis rei dominium mariti est, ut per Menoch. *de arbit. casu 39. num. 19.* Et dum expresse in hac l. dicitur quod vxor res dotales semel in dotem traditas marito, alienare non potest, & reddit rationem, quia dominium earum rerum marito quæsitum non potest mulier ipsa alienando auferre, videtur probari dotalem rerum, quæ inasistunt in dotem datæ sunt, dominium maritum habere, ut per Doctores citatos ad gloss. verbo *naturali*, in l. 1. in rebus 30. *infra hoc eodem tit.* Sed contra eos est communis Doctorum resolutio, de qua ibi, cui non obstat text. in *presenti*, cui satisfactæ conantur Pinel. in l. 1. part. 3. num. 12. C. de bonis maternis, & Corduba de Lara in l. si quis a liberis, s. ex his, num. 2. s. *aff. de liber. agnosce*, qui responderet verum esse constanter matrimonio vxorem esse dominam dotis, ideo tamen licet domina sit res dotales alienare non potest, quia læderetur vir, qui sustinet onera matrimonij, propterea quod per alienationem careret commodo fructuum quod ex lege illi competit, ideo alienatio prohibita est ipsi vxori. Verum hanc solutionem improbat D. Barbof. in l. dotalem, num. 1. in fine, *ff. soluto matrimonio*, ex eo quod text. in *presenti*, non fundatur in læsione viri, sed dumtaxat mouetur principaliter ea ratione quod mulier non potest alienando auferre dominium marito quæsitum, quæ ratio secundum eum euincit dominium dotis esse penes maritum. Sed pro Corduba de Lara considerati potest vxorem constanter matrimonio res dotales alienare non posse, propter rationem prædictam, hoc est, quia cum dos detur marito propter onera matrimonij, quæ sustinet, læderetur ius mariti in fructibus, & administratione ex tali alienatione, & tolleretur illi nocenti rei iam quæ sita dominium, hoc est, dominium illud quod in marito constanter matrimonio dari supra diximus, quod cum à tempore contracti matrimonij, & traditionis dotis sibi quæsitum fuerit, per alienationem vxoris non potest auferri: unde quamuis hic dicatur rei iam quæ sita dominium marito auferri non posse, non tamen expresse est illud esse verum, & proprium dominium, aut quale dominium sit, sed dumtaxat dicitur dominium, quod ex aliis legibus de improprio quodam dominio, quod subtilitate, aut fictione iuris procedit, intelligendum est: ut alio loco intellexit idem D. Barbof. in l. diuortio, s. si fundum, num. 29. in princ. *ff. solut. matrim.* vbi expresse dicit quod maritus non efficit singulariter dominus dotis, sed tantum quoad ius administrandi, & faciendi fructus suos, & eorum respectu dominus appellatur.

Nolenti minime poterit.] A contratio sensu vi. 6. detur probare hic text. quod quamuis maritus non possit alienare fundum dotalem, etiam consentiente vxore, l. vnic. s. & cum lex, C. de rei vxor. alien. tamen è contra mulier fundum dotalem alienare poterit marito consentiente, ut per Cyn. & Alberic. in *presenti*. Contrarium tamen vetus est, quia si maritus non potest alienare fundum dotalem etiam consentiente vxore, ergo neque vxor consentiente marito, cum eadem sit ratio prohibitionis, & quia aliis facile fraudari posset prædicta legis prohibitio. Ita Palat. in repet. rubr. de donat. inter v. s. 17. n. 8. Neuell. de dec. part. 7. spec. 1. num. 13. Campeg. in simili tract. part. 4. quæst. 22. Franc. Marc. *decis. 424. num. 3. part. 1.* Rodet. Xuz. in tit. de las ar. b. ar. num. 51. Valac. rem. 2. N n 2

consul. 150. num. 6. D. Barbof. in l. 1. part. 5. num. 4. ff. solus matrim. ubi respondet in hoc text. non esse succedendum argumentum a contrario sensu, quia esset contra dispositionem dist. 1. unic. §. & cum lex, deinde ait posse facilius responderi hanc legem procedere in terminis l. Julia, quæ permittit alienationem fundi dotalis consentiente coniuge, & hac de causa præsupponit text. in præfenti, consentiente marito uxorem posse fundum dotalem alienare.

8 In gloss. Nihil interest ibi, & possit ipsa venire contra venditionem etiam iuratam, &c. Notatur ad hoc quod si mulier consentit alienationi rei suæ dotis, & iuramento eam confirmaverit, ei non poterit tunc contravenire, vt per Bald. Nouell. de dote, part. 7. privileg. fin. Campeg. in simili tractatu part. 4. quest. 11. Palat. in repetit. rubr. de dote, inter virum, §. 17. num. 17. Anton. Gom. 50. Tauri num. 57. Couar. in cap. quamvis pactum, part. 2. §. 1. num. 5. Roland. consil. 82. num. 2. lib. 2. Viui. decif. 133. num. 2. Gutier. de iurament. confirmat. part. 1. cap. 1. num. 14. Franc. Marc. decif. 327. num. 2. part. 1. Paris. conf. 75. num. 2. cum segg. vol. 3. Ioan. Baptift. Costa de fidei scientia & ignorant. in §. 14. Seraphin. de privilegiis iurament. privileg. 76. num. 1. Fatim. in praxi crimin. part. 1. quest. 8. num. 141. D. Barbof. in l. 1. p. 5. num. 73. & 74. ff. solut. matrim.

9 Quod quidem extenditur, quamvis ex ea alienatione rei dotalis iuramento confirmata, mulier maxime læderetur, quia remaneret indotata, nam adhuc contra eam venire non poterit, Campeg. dist. quest. 11. Roland. d. consil. 82. num. 20. Anton. Gabr. commun. lib. 3. sub hoc tit. conclus. 1. num. 7. Ioan. Angel. Pisanel. in addit. ad Affili. decif. 311. Benechend. in addit. ad Seraphin. dist. privileg. 76. num. 3. Gutier. d. cap. 1. num. 19. & 20. ubi hanc partem sequitur quando maritus tempore contractus & alienationis erat soluendo, licet postea tempore exactionis dotis bona non sint, ex quibus mulieri solui possit, Ceuall. communium contra commun. quest. 3. num. 19. Morquech. de divisione bonorum lib. 1. cap. 9. num. 41. & 42. ubi limitat interueniente læsione enormissima in alienatione rei dotalis. Quicquid aliud velint Affili. d. decif. 311. num. 5. & 6. Burg. de Paz quest. civilis 7. num. 58. Rodrig. de annis redditibus lib. 2. quest. 5. num. 16. Auendan. de consil. cap. 94. num. 15.

S V M M A R I V M.

- 1 Mulier ubi dotem perdit ex culpa, dos non reuertitur ad eam, qui eam dedit, nisi sibi fuerit pactus, & stipulatus, & num. 2.
- 3 Matrimonium ubi soluebatur per diuortium culpa mulieris, ipsa totam dotem amittebat.
- 4 Dos ob ingratitudinem reuocari nequit.

L. Si dotem. XXIV.

Lidem AA. & CC. Aurelio & Lyfimacho.

1 Vbi mulier ex culpa perdit dotem, dos non reuertitur ad eam, qui eam dedit, nisi sibi fuerit pactus vel stipulatus. Colligunt ex Ordin. Doctores citati in l. 1. num. 1. supra à hoc tit.

2 Hanc eadem conclusionem ex hoc text. desumunt Gregor. Lopez l. 23. gloss. 1. in medio, tit. 11. part. 4. Anton. Gom. l. 40. Tauri. num. 91. versic. sexto, Boccr. in dispun. de iure vniuerso classi 2. dispun. 18. num. 60.

Hanc culpa uxoris dissoluto matrimonio, &c.] Notatur ad hoc quod apud Iureconsultos si mulieris culpa per diuortium soluebatur matrimonium, ipsa totam dotem amittebat, vt per D. Barbof. in l. 2. in princ. part. 1. num. 145. ff. solut. matrim.

Licet eam ingratam circa viro fuisse ostenderit, &c.] Notatur ad hoc quod dos ob ingratitudinem reuocari nequit, vt per Boët. decif. 27. in fine, Bellacomb. tom. 1. communium opin. lib. 5. tit. 7. num. 125. pag. 719. Callian. in consuetud. Burgund. rubr. 4. §. 6. verbo & fera, num. 20. Gom. Lusitan. decif. 165. num. 3. Gutier. de iurament. confirmat. part. 1. cap. 10. num. 4. Aloyf. Ricc. in collectan. decif. part. 1. collectan. 197. versic. secundo, Matienf. 1. gloss. fin. num. 3. tit. 6. lib. 5. noua Recopilat. Mieres de maiortu part. 1. quest. 23. num. 196. & 199. Molin. de Insist. tractat. 2. disp. 281. versic. hac etiam ratione, Ceuall. communium contra communes quest. 73. num. 5. Quicquid contrarium extititauerint Rip. in repetit. l. fin. C. de reuocand. donat. quest. 51. num. 169. & Pinel. in l. 1. C. de bonis maternis part. 3. num. 62. versic. inferius 32. ubi tamen intelligit textum in præfenti procedere in muliere ingrata dotanti, ne eius ingratitudo noccat viro à quo hic dos non aduocatur, quia scilicet quoad eam causa onerosa est; contrarium verò sentit quoad mulierem vt dos ab ea reuocari possit ob ingratitudinem: & sic respectu uxoris soluto matrimonio propter ingratitudinem dotem reuocari præter Pinel. d. illat. 52. versic. sed contra, tenent Matienf. d. 1. gloss. fin. num. 3. versic. fed quoad muliere, Mieres, dist. quest. 22. num. 197. & 198. ubi tradit mortua persona, cuius respectu donatio non potest reuocari, quasi cessante causa reuocabilem effici, Cancr. variat. part. 3. cap. 2. de inuolutis, num. 211. ubi tradit privilegia, quæ conceduntur rei gestæ fauore alicuius matrimonij cessare soluto eo per mortem viri sine liberis, Fontauel. de pactis nupt. clausul. 4. gloss. 1. §. num. 1. & seg.

S V M M A R I V M.

- 1 Stipulatio de dote reddenda mulieri testandi causa, committitur illa uxoris etiam intestata.
- 2 Causa finalis quando dicitur, & quando impulsiva, remissiuè.
- 3 Fundus quando relinquitur ad usum, vel vsum fructum, tunc videtur relicta proprietate limitata id num. 4.
- 5 Rei quando relinquitur in gaudium, venit fundus, non vsum fructus.
- 6 Fundus quando relinquitur, et eo legatarius gaudere possit, debet proprietate.

L. Si mulier XXV.

Lidem AA. & CC. Eutyebiano.

Stipulatio de dote reddenda mulieri testandi causa committitur illa mortua etiam intestata. Colligunt ex Ordin. Doctores citati in l. 1. num. 1. supra à hoc tit.

Circa materiam huius text. vide Cald. Pereira de nominat. emphys. quest. 7. num. 30. ubi ait in casu huius legis uxorem fuisse stipulatam fidei dotem reddi vt de ea testaretur, & respondere Imperatorem etiam eam dotem ad hæredes mulieris abintestato succedentes pertinere, quia illa stipulatio conditionalis non est, sed magis causam continens, propter quam fuit

fuit stipulatio, vt ex illis verbis deducitur, ibi, *neq conditionem, sed causam continere*, quo loco hunc text. planè docere, contrarium esse obseruandum tradit si stipulatio fuerit conditionalis. D. Barbof. in rubr. ff. *solutio matrimonio. part. 1. num. 38. ante med. vbi ait* textum loqui in modo continente quod quis testaretur, quod quidem coherere personar. *lib. 1. institutio, ff. de hered. instit. & ideo non impletur per heredem, l. 1. v. ne autem, C. de caduc. tollen.*

In gloss. Mulier. 1. ibi, *non enim fuit hac conditio, sed causa scilicet impulsiva, vel efficiens, &c.* Notat Tiraquell. in tractat. *Cessante causa, limit. 1. num. 32.* quod cum causa tendit ad commodum solius accipientis, ea causa præsumitur impulsiva, si ad commodum concedentis, vel alterius tertij finalis. Causa finalis quando dicitur, & quando impulsiva, vide Cardin. Tusch. *pract. conclus. tom. 1. lit. C. conclus. 141. & seq.*

In eadem gloss. ibi, *& videtur quod proprietas &c.* Notatur ad hoc quod quando relinquitur fundus ad vsum, vel vsumfructum, tunc videtur relicta proprietas, vt per Nat. *consil. 211. num. 17. Causale. de usufructu mulieris relicto, num. 78. Menoch. consil. 352. num. 17. & de præsumpt. lib. 2. præsumpt. 133. num. 11.* vbi num. 12. id limitat si dictum fuit ad vsum, & vsumfructum, seu ad vtendum & fruendum tempore vite sue, quia hæc postrema verba, *tempore vite sue*, significat solum ipsum vsumfructum fuisse relictum, Suid. *de aliment. tit. 2. quæst. 1. num. 3. vbi n. 4.* quod quando relinquitur res in gaudium, venit fundus, non vsumfructus, & num. 5. quod quando fundus relinquitur, vt eo legatarius gaudere possit, proprietas debetur.

L. Si genero. XXVI.

Idem AA. & CC. Demoftheni.

1 Patet non potest stipulari filio emancipato, nec dotem extraneo reddi. Colligitur ex Ordin. Doctores citati ad l. 1. *num. 2. supra hoc tit.*

2 Hanc eandem conclusionem ex hoc text. desumit D. Barbof. in l. *Gaius 46. num. 4. ff. solutio matrimonio.*

Vide Cardin. Mantie. *de tacitis & ambiguis conuent. lib. 1. tit. 28. num. 35.* vbi ait probat in præfenti quod si quis rem suam dederit in dotem genero, & stipuletur tam extraneo reddi solum matrimonio, stipulatio non valet. Eman. *Costa select. lib. 1. cap. 5. num. 1. & 2.*

3 Nec tibi prohibente iure, &c.] Notatur ad hoc quod filio emancipato non potest patrem stipulari, vt per Conan. *comment. lib. 6. cap. 4. num. 3.* Eman. *Costa d. cap. 15. à princip.* quicquid contrarium, imò filio emancipato posse patrem stipulari, & ei vilem actionem quærere, teneant Bart. in l. *quod dicitur, num. 7. ff. de verborum obligat. Cuiac. ad African. tract. 7. §. 12. Pinclin l. 1. C. de bonis maternis, part. 2. num. 73. Menoch. consil. 162. num. 7.*

SVM MARIVM.

1 Maritus licet sit lucratus dotem, non tamen tenetur ad soluendum tributa aliarum rerum vxoris sue, sed tenentur possessores, seu successores.

2 Pater si dedit dotem filio, & non fuit stipulatus sibi reddi, an maritus, qui hoc casu lucratur dotem, teneatur ad onera hereditaria.

Barbof. Collect. in Cod. Tom. II.

L. Licet dos. XXVII.

Idem AA. & CC. Pompeiano.

Licet maritus sit lucratus dotem, non tamen tenetur ad soluendum tributa aliarum rerum vxoris sue, sed tenentur possessores, seu successores. Colligitur ex Ordin. Doctores citati in l. 1. *n. 1. supra hoc tit.*

Vide Gregor. Lopez l. 23. *gloss. 1. in fine, sit. 11. p. 4.* vbi remissive quid in patre, qui dedit dotem filio, neque fuit stipulatus sibi reddi, an maritus, qui hoc casu lucratur dotem, teneatur ad onera hereditaria, Boët. *decis. 244. num. 11.* vbi quod ad relicta, vel legata, seu donationes per vxorem factas in testamento, vel codicillis, non tenetur maritus, licet lucrum dotem faciat, sed hæredes vxoris tenentur, & insert ad casum de quo ibi, quod licet maritus promiserit exequi testamentum, debet intelligi quoad funus impensam solum, & vsque ad summam ascendente partem dotis, quam lucratus fuit, & non vltra.

SVM MARIVM.

1 Dos, & donatio propter nuptias possunt auctoritate curatoris generalis, vel specialis, confirmari, & exigi, licet curator, vel fideiusor minus habeant in bonis, quam sint res in dotem constituta.

2 Mulier minor 25. annis potest per se dotem dare de bonis mobilibus auctoritate curatoris, de immobilibus vero non potest sine iudicis auctoritate.

3 nihil attinet an fideiusor tutoris, seu curatoris sit æque locuples ac pupillus.

L. Mulier. XXVIII.

Imp. ZENO A. Æliano P.P.

Auctoritate curatoris generalis, vel specialis dos, & donatio propter nuptias possunt constitui, & exigi, licet curator, vel fideiusor minus habeant in bonis, quam sint res in dotem constituta. Colligitur ex Ordin. Doctores citati in l. 1. *n. 1. supra hoc tit.*

Vide l. *Hisp. 1. tit. 1. part. 4.* vbi est constitutum quod potest mulier minor 25. annis per se dotem dare de bonis mobilibus curatoris auctoritate, sed de immobilibus non potest sine iudicis auctoritate, Cuiac. *lib. 16. obseru. 14.*

Licet tempore creationis fideiusorem, &c.] Ergo non est necesse quod fideiusor tutoris, seu curatoris sit æque locuples sicut pupillus, de quo vide Roder. *Xuar. tit. de comprehend. §. 4. num. 14. & seqq.*

In gloss. Præfatus, fin. ibi, *curator erat diues.* Vide Hippol. in l. 1. §. *præterea, num. 134. ff. de quæst. & in rubr. de fideiusor, num. 227.*

SVM MARIVM.

1 Viro vergente ad inopiam, etiam constante matrimonio mulier potest dotem exigere, & hypothecariā agere, sicut posset matrimonio dissoluto, &c. & num. 2.

2 Vendicans rem aliquam præferatur omnibus, & quibuscunque aliis creditoribus.

3 ad inopiam peruenisse censetur, qui pluribus se fideiusoribus immiscet.

4 Dos non potest reperti marito incipiente malè vi substantia sua.

N n 3 6 Erutius

- 6 Fructus dotis & donationis propter nuptias servare debent in alimenta uxoris & mariti.
- 7 Dotis restitutio ita est restitutio ut mulier se, virum & familiam possit sustentare.
- 8 Mulier licet tacita hypotheca privilegio gaudet in donationibus ante vel propter nuptias, non tamen habet privilegium pralationis, quod soli doti conceditur, intelligit ut num. 9.
- 10 Mulier ut admittatur ad dotis restitutionem, non requiritur maritum esse inopem, sed satis est quod incipiat vii male substantia sua.
- 11 Vxor potest repetere dotem propter mariti inopiam.
- 12 Vxor si constante matrimonio aduersus maritum agat propter inopiam, &c. satis probabitur mariti paupertas per viles opinionem.
- 13 Vxor poterit agere contra socerum qui recepit dotem, si ad inopiam vergat ad dotis, & aliorum bonorum restitutionem sicut possit agere contra maritum.
- 14 Dos si esset data socero, & marito, altero eorum ad inopiam vergente, poterit vxor agere ad dotis & aliorum bonorum restitutionem.
- 15 Dotis & donationis propter nuptias restitutio vori debet curari, etiam si offeratur cautio per maritum in causa vergentia ad inopiam.
- 16 Bona mariti recipientia a muliere, ultra dotem, bona paraphernalia tacite videntur hypothecata pro eorum administratione & restitutione.
- 17 ad Dotis & donationis propter nuptias restitutionem non datur uxori directa actio in rem ratione domini, sed solum ratione hypothecae, vel personalis.
- 18 Vxor ut possit repetere dotem auocando res mariti alienatas per hypothecam, necessarium quod procedat excessus in bonis mariti, an ille sit solvendo, necne.
- 19 Excessus in exceptio an obstat viro & uxori agentibus ad dotem contra possessores bonorum tacita actione hypothecaria, remissum.
- 20 Remum paraphernalium fructus non pertinent viro, sed soli uxori: de bonis autem paraphernalibus tenetur vxor alere virum in casu necessitatis, n. 21.
- 21 Paraphernalium fructus non pertinere ad virum, nisi tantum ad usum, & quatenus excedunt usum debere restitui heredibus, hodie corrigitur per leges Hispanas.
- 22 Casu quo vxor constante matrimonio propter inopiam mariti dotem repetit, maritus in solidum tenetur. Quid si propter paupertatem mariti dos fuerit restituta uxori, si maritus postea efficiatur dives, dos restituta uxori non debet iterum reuerti ad eius administrationem.

L. Vbi adhuc. XXIX.

Imp. IVSTIN. A. MEMMA P. P.

Viro vergente ad inopiam, etiam constante matrimonio mulier potest dotem exigere, & hypothecaria agere, sicut posset matrimonio dissoluto: debet tamen dos exacta pro oneribus matrimonij deferuere, & alienari non potest pactis dotalibus in casum solui matrimonij reservatis; idem in donatione propter nuptias. Colligitur ex Ordin. Doctores citati in l. 1. n. 1. sup. hoc tit. Aloyf. Leo super 5. fol. 57. Giphani tom. 1. pag. 403.

Hanc eandem conclusionem quoad primam eius partem, ex hoc text. desumunt l. Hisp. 29. tit. 1. p. 4. vbi statuitur posse mulierem durante matrimonio dotem exigere si ex mala viri administratione mulier

timet dotis dispositionem, vel vi maritus de eadem nec caucat, aut in alterius manum ponat, vt de dotis fructibus ambo sustententur, vbi Giegog. Lop. glof. 2. remissum quando quis dicatur male vii substantia sua, Neguzant. de pignori. part. 2. membr. 4. num. 64. & part. 5. membr. 1. num. 29. 38. & 39. ad fin. & part. 6. membr. 2. num. 4. & part. 8. membr. 1. num. 27. Palat. in repet. cap. per vestras, de donat. inter vium, in princip. §. 3. num. 2. & §. 3. vbi quod in hac l. multa adduntur ad l. si constante, ff. soluta matrim. & §. 17. in princip. conclusionem facit quod marito ad inopiam vergente, constante matrimonio, potest vxor dotem, & donationem propter nuptias ac bona paraphernalia a marito repetere. Sebati. Medices de casibus fortis, p. 2. quest. 4. num. 54. Benintend. decif. 68. n. 5. Conzan. decif. 95. num. 1. Ioseph. Ludov. Lucenif. decif. 22. num. 19. & 21. Viui. decif. 338. num. 5. cap. segg. Marcel. Cala de modo articuli, & probandi §. 2. gloss. 1. num. 5. 1. Elcob de ratiocin. lib. 2. comput. 18. num. 10. & seq. Montan. de tutel. cap. 36. regul. 1. num. 9. Vincent. Caroc. de sequestro q. 2. p. 2. princ. ad num. 1. Marfull. ad Capyc. decif. 46. sub num. 4. Hering. de fideli. for. cap. 1. num. 12. & cap. 6. num. 184. Ioan. Bapt. Colla de remed. subsidiar. remed. 1. sub num. 4. Menoch. conf. 112. 4. num. 2. a Ponte decif. 19. num. 19. & 20. Stephan. Gratian. discip. forens. cap. 44. num. 21. late D. Barbof. in d. l. si constante, in princip. num. 1. vbi refert illum opinionem, qui ad sciendum a quo tempore incipiat competere dotis restitutio uxori propter inopiam mariti, tria distinguunt tempora, in quibus diuersae leges circa hoc late faciunt, & num. 6. explicat decisionem d. l. si constante, & n. 7. vltiores perquirant in aliquo ei aduersetur decisio huius text. Conti. lib. 1. dispant. cap. 7. Menoch. conf. 5. n. 36. Bernard. Gruez. ad praet. Camera super lib. 2. conel. 83. Castill. controuers. lib. 4. cap. 26. a princ. Giurba decif. 16. num. 1.

Eadem res vnde agitur, &c.] Aduertit Palatius repet. cap. per vestras, in princip. §. 10. num. 1. vbi notat, quod Imper. non habuit respectum in praesenti ad vendicationem ratione domini, sed ratione hypothecae. Notatur ad hoc quod vendicans tenet aliquam praefecturam omnibus, & quibuscunque aliis creditonibus, vt per Caroc. de deposito p. 2. quest. 4. n. 3. Marten l. 6. gloss. 5. num. 1. tit. 16. lib. 5. noua Recopilat. Castill. contron. lib. 3. cap. 16. num. 75.

Maritus ad inopiam fit deductus, &c.] Vide Hisp. pol. singul. 574. vbi tenet quod ad inopiam censetur peruenisse qui pluribus se fideiussionibus immiscet. Mich. Grass. tom. 1. commun. opin. lib. 5. tit. 12. solut. matrim. mem. 80. vbi tenet constante matrimonio non posse dotem repeti marito incipiente male vii substantia sua, & num. 81. tenet mulierem repelli ab hac dotis repetitione, si vxor sciens contraxit matrimonio cum viro inope, & non existente solvendo, & num. 82. per gloss. in praesenti tradit hoc puuilegium repetitionis dotis habere quoque locum in loco recipiente dotem, & vergente ad inopiam, Amst. Rodetic. in tract. de concusu & priuilegio credit. p. 1. art. 1. num. 29. prope fin. vbi tenet quod si euidentissimè appareat mariti facultates ad inopiam vergere vt insufficientes sint ad solutionem dotis, repetitio ipsius dotis uxori competit.

Vel a creditoribus posterioribus, &c.] Nihil dicit de anterioribus, quia tempore huius ladhuc non fuerat edita l. assiduis, C. qui pot. in pignore, quae de nouo concessit, vt etiam anterioribus praefereatur, quod ex eo constat, quia haec lex fuit edita ante l. in rebus venditis hoc eod. tit. cum in huc illius fiat mentio huius l. & post vtamque fuit edita d. l. assiduis, quia illorum facit mentionem. Ita D. Barbof. in l. 1. p. 2. de conu. 10.

ff. soluto matrim. Vtrum autem mulier virtute tacite hypothecae praeferi debeat in repetitione suae dotis omnibus mariti creditoribus ante contractam dotem in eisdem bonis expellam, & anteriorem hypothecam habentibus vide *Cou. lib. 1. var. c. 7. Anthon. Gom. l. 51. Tauri ex n. 39. Matien. l. 7. glo. 5. n. 4. tit. 16. lib. 5. noua Recop. Gutier. de iuram. confirm. part. 1. cap. 1. 6. Ann. Robert. lib. 4. rerum iudic. cap. 1. 9. Molin. de iustit. tract. 2. disp. 438. Ceuall. commun. quest. 373. D. Barbof. in d. l. 1. part. 6. n. 41. Amat. Roderic. d. art. 1. n. 6. cum seqq.*

Sed fructibus earum ad sustentationem, &c. Notatur ad hoc quod fructus dotis, & donationis propter nuptias feruiri debent in alimenta vxoris & matris, vt per *Surd. de aliment. tit. 1. quasi. 3. n. 3. vbi m. 4.* quod fructus dotis sunt viri, & feruiri debent ad alimentum virum. *Cardin. Mantica de tacitis & ambig. conuent. lib. 1. tit. 30. num. 9.* vbi quod dotis restitutio est restricta vt mulier se, virum & familiam sustentare possit.

Quo dotis & ante nuptias donationis, &c. Propter aequiparationem hic factam dotis & donationis ante nuptias, videtur insinuari ius tacite hypothecae & priuilegium prelacionis competere mulieri pro ante nuptias donatione, vel propter nuptias; sed communis Doctorum sententia est quod licet mulier tacite hypothecae priuilegio in his donationibus gaudeat, non vtique prelacionis priuilegiump habebit, quod soli dote conceditur, vt late comprobant *Neguzant. de pigriorib. 4. membro secunda partis n. 64. Anthon. Gom. l. 51. Tauri n. 41. Meirer. lib. 2. de preiudic. creditor. tit. 5. n. 4. cum seqq. D. Barbof. in l. 1. ff. soluto matrim. part. 4. num. 31.* vbi intelligit quando mulier allegat donationem propter nuptias sibi factam ad effectum eam lucrandi, secus si ad effectum vt ex ea obtineat dotis faciliorem restitutionem, quia tunc cum effectu videatur agi de dotis conseruatione, habebit ius prelacionis. *Amat. Roderic. d. art. 1. num. 21. vbi num. 22.* subdit textum in presenti de tacite hypothecae tantum priuilegio intelligendum esse, quod habet aduersus ceteros mariti creditores in eius bonis sicut in dote, non vero de prelacionis priuilegio intelligi oportere. Et notat *Cou. lib. 1. var. cap. 7. num. 1. in princip.* per hunc text. quod si maritus bona paraphernalia administrauerit, pro eis recuperandis vxor tacitam hypothecam habet.

In glof. Ad inopiam. ibi, scilicet quando vir capia male viri sua substantia. Notatur ad hoc quod hodie non requiritur maritum esse inopem vt mulier admittatur ad dotis restitutionem, sed satis esse quod maritus incipiat viri male substantia sua, vt per *Anthon. Constan. de dotib. cap. 6. n. 1. Campe de dote. pag. 3. quasi. 19. Burlat. conf. 56. n. 1. ad fin. lib. 1.* quos refert, sed non sequitur, *D. Barbof. in d. l. si constante 25. in princ. n. 3. in fine.*

Hac in re optime *Palat.* quoniam refert & sequitur *Castill. lib. 4. cap. 26. n. 2.* inferit post editam *leg. Partita 29.* decilionem non posse sustinere *Bart. doctum.* quam ibi adducit, quod licet vir bene inchoet viri substantia sua, si malum exitum habuit, quia perijt, vel depauperatus, nihilominus poterit vxor viri remedio predicto, quia res dicitur male geri respectu finis; & vere quidem concludit in hunc modum. Sed per predicta tene contrarium, quoniam si maritus cepit bene viri substantia sua, non potest tunc dici ad inopiam vergere, si postea casu mala successit, &c. Deinde subdit idem *Castill. d. cap. 26. num. 3.* quod dos licet de iure communi reperi possit a viro durante matrimonio si efficiatur

pauperior iure tamen *Regio de quo in d. l. 29. Partita 29.* non potest reperi nisi culpa mariti fiat pauperior, & in hanc sententiam citat idem sentientes *Olan. in concordia iuris communis & Regy lit. D. num. 76. & 77. Ioan. Bapt. Villalob. in anticon. iuris communis & Regy lit. D. num. 32. & in arario commun. opin. lit. D. n. 209.*

In ead. glof. ibi, tunc in quantum facere potest, &c. Notatur ad hoc quod propter mariti inopiam potest vxor repetere dotem, aded quod non habeatur tatio, ne maritus egeat, vt per *Palat. in repet. d. cap. per vestras in princ. §. 37. a princ.* Vnde per hanc glof. tenet *Cancer. var. part. 1. cap. 9. n. 112.* quod quando maritus constante matrimonio conuenit pro dote, non habet beneficium ne egeat.

In ead. glof. ibi, secundum opinionem vulgi, &c. Notatur ad hoc quod si constante matrimonio vxor aduersus maritum agat propter inopiam, seu quia is male vtatur bonis, ad dotis restitutionem, cum agatur de modico praediuicio, satis probabitur mariti paupertas per vulgi opinionem, vt per *Palat. in repet. d. cap. per vestras in princ. §. 18. num. 31. Daen. reg. 299. vers. limita 5. Hippolin. l. de minore, §. glarium, num. 56. ff. de quest. Cou. lib. 2. var. cap. 6. n. 8. vers. item satis probatur, vbi respondet ad text. in l. si constante, ff. soluto matrim. requirentem euidentissimam probationem. *Malcand. de probat. concl. 1019. n. 1.* vbi quod probatio per famam, maritum scilicet re sua abuti, satis esse vt is dotem restituat, & n. 2. subdit quod plenè probandum est maritum re sua abuti, cum agitur hypothecaria contra extraneum, cum probatio per famam tunc non sufficiat, & n. 3. tenet tunc per famam rectè probari, maritum re sua abuti, cum huiusmodi fama habuit originem ex probabilibus coniecturis, idem *Malcand. concl. 1154. alias 1159. n. 10.* vbi quod fama facit plenam probationem quando agitur de modico praediuicio, & citat hanc glof. *Benintend. Bonon. decis. 68. num. 1. Ioseph Ludouic. Lucensi decis. 22. num. 14. D. Barbof. in l. si constante 25. in princ. num. 63. in fine ff. soluto matrim. vbi num. 64.* respondet ad text. in ead. l. si constante, ibi, euidentissime, vt hoc verbum fit interpretandum iuxta subiectam materiam, secundum reg. l. si vno, ff. de iur. iur. ergo adiciatur factio negatiua non restricta ad locum, vel tempus, intelligitur de ea probatione, quae fit per vulgi opinionem, quia licet non sit euidentis probatio, est tamen euidentis apparitio quod maritus fit pauper, nec enim hoc debet apparere ex duorum, vel trium iudicio, sed ex vulgi & viciniae opinione.*

In ead. glof. ibi, alio idem quod in viro, &c. Notatur ad hoc quod poterit vxor agere contra focerum qui recepit dotem, si ad inopiam vergat, ad dotis, & aliorum bonorum restitutionem, sicut potest agere contra matrem, quia militat eadem ratio, vt per *Palat. in repet. d. cap. per vestras in princ. §. 29. n. 1. Campe de dote part. 3. quasi. 27. n. 2. D. Barbof. in d. l. si constante, num. 61.* vbi n. 72. opponit de text. in l. si vero 65. §. de viro, ff. de ad.

In ead. glof. ibi, item quid si ambo sentiantur, scilicet focer, & vir, &c. Notatur ad hoc quod si dos esset data focero & marito, altero eorum ad inopiam vergente poterit vxor ad dotis & aliorum bonorum restitutionem agere, vt per *Palat. in repet. d. cap. per vestras in princ. §. 32. ante num. 1.* vbi intelligitur quando maritus, & focer sunt obligati tantumque duo rei debendi, puta si hoc ead. actum tacite, vel expresse, quia tunc propter paupertatem vnus, potest agi contra alium.

In ead. glof. ibi, Sed pone in nostro casu virum velle videri

dare fideiuforem, &c. Notatur ad hoc quod dotis & donationis propter nuptias restitutio non debet evitari, etiam si offeratur cautio per maritum in casu vergentie ad inopiam, vt per Palat. in repet. d. cap. per vestras, in princ. §. 7. vers. subdit, & §. 33. à num. 1. vbi dicit ita tenendum tanquam verius, & æquius, ac mulieri, & dotibus magis fauorabilis, Anton. Gom. l. 50. Tauri. n. 33. col. 5. Cald. Perita de potestate elig. cap. 39. num. 9. Stephan. Gratian. discept. forens. tom. 1. cap. 44. n. 14. & Marchia decif. 149. num. 9. cum segg. Ioseph. Ludouic. Lucensi decif. 22. num. 8. & 11. Carthar. decif. 117. num. 3. & 4. Glutba decif. 16. num. 1. in fine.

16 In gloss. Suppositus, ibi, item etiam pro aliis rebus extra dotem, id est, paraphernalis, &c. Notatur ad hoc quod bona mariti recipientis à muliere ultra dotem bona paraphernalia tacite videntur hypothecata pro illorum administratione, & restitutione, vt per Greg. Lop. l. 43. gloss. 1. t. 1. §. 1. part. 5. Cardia. Mantio. de tacit. & ambig. consens. lib. 1. tit. 16. num. 20. D. Barbof. in l. 1. part. 3. n. 31. in princ. ff. solut. matrim. vbi addit quod hæc ta cita hypotheca inducta pro susceptione bonorum paraphernalium non habet susceptionis, & ibid. in vers. ulterius queritur, resoluit sub hac tacita hypotheca includi omnes res mariti siue mobiles, siue immobiles, & num. 32. disputat à quo tempore incipiat hæc tacita hypotheca.

17 In gloss. Vendicare, ibi, per hypothecarium, &c. Notatur ad hoc quod ad consequendam dotis & donationis propter nuptias restitutionem non datur vxori directæ actio in rem ratione dominij, sed solum ratione hypothecæ, vel personalis, vt per Palat. in repet. d. cap. per vestras, in princ. §. 20. num. 1. in princ.

18 In gloss. Qui non possidet, ibi, Item contra extraneos possessores, &c. Notatur ad hoc quod vt vxor possit repetere dotem auocando res mariti alienatas per hypothecam, necessarium est quod præcedat executio in bonis mariti, an ille sit soluendo, necne, exemplo ceterorum creditorum, ita ut antequam sit certum maritum non esse soluendo, vxor minime agere possit contra tertios possessores, vt per Campe. de dote part. 3. quæst. 46. Capell. Tholof. quæst. 338. Neguzant. de pignori. part. 8. memb. 1. num. 23. Greg. Lop. l. 14. verbo esset tit. 14. part. 5. Boët. decif. 200. num. 8. Natt. conf. 81. à num. 1. lib. 1. Coulib. 1. var. cap. 8. num. 3. Mich. Grass. tom. 1. commun. opin. lib. 5. tit. 12. solut. matrim. num. 35. pag. 742. Surd. de aliment. tit. 7. quæst. 37. num. 21. D. Barbof. in l. si constante in princ. n. 58. ff. solut. matrim. vbi reprobat Palatium, Bald. Nouel & Ioseph. Ludon. contrarium tenentes.

19 Verum excussionis exceptio obstat viro & vxori agentibus ad dotem contra possessores bonorum tacita actione hypothecaria: vide Gail. lib. 2. obseru. 27. num. 9. & 10. Caroc. in tract. de excussionib. part. 2. quæst. 13. n. 4. Vincent. de Franchis part. 1. decif. 270. Pellic. in consuet. Auerf. cap. 9. n. 147. Mastril. Sicil. decif. 109.

20 In gloss. Ad sustentationem, ibi, ergo fructus donationis sicut dotis seruiunt viro, &c. Notatur ad hoc quod fructus rerum paraphernalium non pertinent viro, sed soli vxori, quia in solis dotalibus interuenit titulus onerosus, mediante quo maritus lucratur fructus in recompensam onerum matrimonij, vt per Anton. Gom. l. 50. Tauri. n. 33. col. 2. vers. æterium.

21 In ead. gloss. ibi, non fit in fructu paraphernalium, &c. Notatur ead. gloss. tenent communiter Doctores quod de bonis paraphernalibus in casu necessitatis tenetur vxor alere virum, vt per Guid. Papæ quæst.

439. num. 2. Campe. de dote part. 3. quæst. 23. Cou. dub. de Lara in l. si quis à liberis §. si quis ex his, n. 14. ff. de liber. agnosce. Surd. de aliment. tit. 1. quæst. 35. n. 21. in fin. & num. 5. Stephan. Gratian. discept. forens. tom. 1. cap. 107. n. 13.

Aduertit Palat. in repet. rub. de donat. inter virum & uxorem, §. 6. l. n. 11. hæc gloss. dum voluit quod fructus paraphernalium non pertinent ad virum, nisi tantum ad vsum, & quatenus excedunt vsum debent restitui hæreditibus, corrigi per leges Hispanas, quas ibi citat, quia fructus paraphernalium, & omnium aliorum bonorum viri & vxoris, æqualiter pertinent ad virum, & uxorem, ipsæ tamen res, ex quibus fructus percipiuntur, remanent eius, cuius erant, vel hæreditum suorum.

In ead. gloss. ibi, cum damnandum hoc casu in solidum, &c. Notatur ad hoc quod hoc casu, quo vxor constanter matrimonio propter inopiam mariti dotem repetit, maritus in solidum tenetur, vt per Michael. Grass. tom. 1. commun. opinio. lib. 5. tit. 12. n. 44. pag. 742. Ad hoc quod non habeatur ratio ne ille egeret, vt per hanc gloss. tenet Palat. in repet. d. cap. per vestras in princ. §. 37. nec maritus opponere possit de privilegio, l. maritum ff. solut. matrim. vbi ibi notat D. Barbof. n. 32. in medio.

In gloss. Abusuatur, ibi, Quid autem si maritus efficiatur diues, &c. Notatur ad hoc quod si propter paupertatem mariti dos fuerit restituta vxori, si maritus postea efficiatur diues dos restituta vxori non debet iterum reuerti ad eius administrationem, vt per Cap. decif. 46. post princip. Palat. in repet. d. cap. per vestras, in princ. §. 25. à num. 1. Campe. de dote, part. 3. quæst. 47. Anton. Gom. l. 50. Tauri. n. 35. Tiraq. in tract. cessante causa, limit. 14. n. 1. Molin. de primogen. lib. 4. cap. 7. n. 14. quos refert & sequitur D. Barbof. in d. l. si constante 25. in princip. num. 32. ff. solut. matrim. vbi num. 33. alios contrarium tenentes citat & reprobat.

SVM MARIVM.

1 Marito vergente ad inopiam, mulier donationem propter nuptias vendicat vs dominia, & num. 2.

3 Dominiū verum donatarum propter nuptias transit in uxorem constante matrimonio. Si ex contractu transferatur dominium ipso iure, utile, & uen directum transferretur, n. 4.

AVTH. Donationem.

Marito vergente ad inopiam mulier donationem propter nuptias vindicat vt dominia. Colligunt ex Ordinari. Doctores citati in l. 1. num. 1. sup. hoc tit.

Hanc eandem conclus. ex hoc text. desumunt Palat. in repet. cap. per vestras, in princ. de donat. inter vir. & uxorem §. 17. in princ. D. Barbof. in l. si constante 25. in princ. à n. 7. ff. solut. matrim. vbi quod donatio propter nuptias, sicut & dos constante matrimonio, restituitur mulieri propter inopiam mariti, cum regulariter quod disponitur finote dotis, extendatur ad donationem propter nuptias.

Vindicare potest.] Notatur ad hoc quod dominium rerum donatarum propter nuptias transit in uxorem constante matrimonio, vt per Greg. Lop. l. 1. glo. 4. verb. an in España prope fin. tit. 1. p. 4. in eam enim debet transire dominium vt rem vindicare possit, idem Greg. Lop. l. 7. glo. 1. in mediis. 11. part. 4.

Notatur

Notatur etiam ad hoc quod si ex contractu transferatur dominium ipso iure velle, & non directum transferatur, ut per Titax. de consil. part. 4. ampl. 8.

S V M M A R I V M.

- 1 Mulieri etiam soluto matrimonio pro rebus dotalibus, etiam estimatis, competit rei vendicatio, & hypothecaria, in quibus prefertur creditoribus ex tempore anterioribus; nec ei vlla currit prescriptio antequam agere possit soluto, vel constante matrimonio, & num. 2. 3.
- 4 Maritus si non sit solvendo, quamvis rei data in dotem sint estimata tali estimatio que faciat venditionem, dominium transferatur in uxorem soluto matrimonio, & potest vendicare tanquam proprias, & prefertur in eis cunctis creditoribus, etiam anterioribus, ac si nulla estimatio intervenisset.
- 5 Venditio rei dotalis estimata tenet, quando maritus est solvendo, alias mulier poterit habere recursum ad rem estimatam, etiam contra extraneos possessores, etiam si vxor consentiat venditioni rerum estimatarum ea estimatio, que emptionem fecit, quoties maritus non est solvendo, num. 6.
- 7 Bona dotalia licet denur estimata marito ea estimatio, qua faciat emptionem, tamen quando maritus non est solvendo, nec transi dominium in maritum, neque in emptores bonorum dotalium, & sic mulieri competit rei vendicatio, non obstante estimatio.
- 8 Mulier soluto matrimonio pro rebus dotalibus in estimatis alienatis per virum constante matrimonio habet rei vendicationem directam; pro illis vero que fuerunt estimata, habet utilem, scilicet tunc cum vir alias non est solvendo, aliter secus. Si post solutum matrimonium non remaneant bona mariti sufficientia ad solvendum dotem uxori, quantumcumque dominium rerum estimatarum estimatio venditionem faciente in virum transferat, nihilominus reuertitur ad uxorem, num. 9.
- 10 Rerum dotalium dominium quando pertinet ad maritum, vel ad uxorem spectat, remissive.
- 11 Facultates mariti quando non sufficiunt, mulier pro repetitione dotis habet duplicem actionem, scilicet hypothecariam, & utilem rei vendicationem, & potest eligere quam velit.
- 12 contra Mulierem constante matrimonio nulla currit prescriptio in dotem, seu in rebus dotalibus, si maritus ipse, vel alius tertius constante matrimonio aliquod ex bonis ipsis dotalibus alienaverit, vel alio quovis modo ad aliquem tertium devenerit. Si tamen esset inchoata prescriptio ante contrahendum matrimonium, non interrupteretur per supervenientiam matrimonii, & dotis constituta, num. 13.
- 14 Matrimonio dissoluto prescriptio statim incipit currere contra mulierem, eo quo definit impedita agere, nec sibi negatur potentia agendi, & recuperandi rei dotalis.
- 15 Actio de dote prescribitur spatio triginta annorum a die, quo agi potuit soluto matrimonio, vel viro vergente ad inopiam. Amplia quod in dote, & in rebus dotalibus supra resolvimus circa eorum prescriptionem, locum habere in donatione propter nuptias, & in arvis, num. 16. Limita in bonis paraphernaliis, que preter dotem pa-

rapherna nuncupantur, num. 17.

- 18 Rescriptio contra hypothecam dotaliam incipit currere ab eo tempore, a quo mulier agendi facultatem habet.
- 19 in Contractu, vel obligatione in diem ex partium conventionione, non potest prescribi, nisi elapsa tempore, vel die.
- 20 Alienatio rerum dotalium estimatarum valet, & res vendita per mulierem ratione dotis vendicari non possunt, si maritus est solvendo, & mulier aliunde habet unde possit dotem recuperare; si cui vero si solvendo non sit.
- 21 Rei dotalis dominium itine apud maritum, an vero apud uxorem, & num. 22.
- 22 Sciens in alterius fundo latere thesaurum, si illum emat, non habito respectu ad thesaurum, sed secundum externam speciem, an teneatur ad satisfactionem, remissive.
- 24 Exceptio non dicitur proprie nisi actionem excludat; ubi autem nullo iure quis agit, non dicitur conveniunt proprie excipere.

L. In rebus. XXX.

Idem A. Demostheni. P. P.

Mulier etiam soluto matrimonio pro rebus dotalibus etiam estimatis competit rei vendicatio, & hypothecaria, in quibus prefertur creditoribus ex tempore anterioribus; nec ei vlla currit prescriptio antequam agere possit soluto, vel constante matrimonio. Colligunt ex Ordin. Doctores citati in l. 1. num. 1. sup. hoc tit. Aloyf. Ricc. super §. sol. 57. verso. Giphani, tom. 1. pag. 40. 3.

Hanc eandem conclusionem ex hoc text. desumunt, multisque exornant Conan. comment. iuris lib. 8. cap. 9. num. 4. cum seqq. Corral lib. 5. miscellan. cap. 14. num. 2. & 3. & ad l. naturaliter. §. nihil commune num. 25. ff. de acquir. possess. Bald. Nouell. in tract. de dote. part. 8. princip. num. 160. 181. & 303. Naz. lib. 2. singular. intellect. cap. 5. Riminiald. ad princ. Instit. quibus alienare licet, vel non, a num. 318. vsque ad 326. Gregor. Lop. l. 7. verbo a preclata tit. 1. part. 4. Neguzan. de pignori, part. 5. memb. 3. in 1. part. num. 28. Monticel. de inventar. num. 381. Alphan. collect. 277. Duenn. reg. 2. 10. vers. limita tercio, Seraphin. de priuilegiis priuileg. 95. Quessad. lib. 1. quest. cap. 14. ubi disputat utrum mulier matrimonio soluto pro consecratione rerum dotalium possit res dotalis, & etiam mariti bona propria auctoritate citra penam occupare quousque de sibi restituitur, & utrum simplici ingressu mulier absque aliqua expressione videatur ingressa pro rerum suarum consecratione.

Sive mobilibus, siue immobilibus, &c.] D. Barbosa. in l. 1. ff. soluto matr. part. 5. num. 76. in fine, ait quod hic text. dum tenet mulieri soluto matrimonio concedi rei vendicionem ad repetendas res dotalis mobiles, & immobilis a quocunque possessorio, videtur probare res mobiles dotalis licite per maritum non alienari, cuius contrarium ipse ante resoluit, & num. 77. ex Bart. Alciati, & Corral. responderi illud nouè induci per hanc l. vbi licet maritus possit alienare res mobiles dotalis, tamen si extant, in fauorem mulieris reuocatur alienatio, & quod ita mulieri competit rei vendicatio, ac si nulla vngam alienatio facta fuisset; sed num. 78. post aliam responsionem inferendo ad casum de quo ibi, ait quod dum text. in presenti probat tam res mobiles, quam immobilis extantes posse vendicari per uxorem, accipiendus est in eo sensu vbi sit extant penes maritum indistincte

indistinctè vindicari possint per mulierem, etiam ante traditionem, quamvis iure antiquo, de quo *in l. si daretur sup. hoc* sit aliud esset, ut ibi notauimus, si verò non extent penes maritum, quia scilicet ab eo sint alienatæ, tunc distinguendum aut inter res mobiles, & immobiles, vt mobiles quidem vindicari non possint à tertio possessore, quia legitime alienatæ sunt, immobiles verò possint, quia aduersus legis prohibitionem fuerunt alienatæ.

4. *Sine æstimatione, sine inestimatio, &c.* Per hunc text. in citatis verbis tradit Anton. Gomf. 50. *Tauri*, num. 44. *vers.* quod tamen intellige, quòd si maritus non sit soluendo, quamvis res date in dotem sint æstimate tali æstimatione quæ faciat venditionem, dominium transferretur in vxorem soluto matrimonio, & potest vindicare tanquam proprias, & præsertim in eis cunctis creditoribus etiam anterioribus, ac si nulla æstimatio intervenisset. Idem per hunc text. tenent Pinel. in l. 1. *C. de bonis mat.* part. 3. num. 15. Molin. de *Instit. et lib.* 2. disp. 426. num. 10.

5. *In his vendicandis omnem habere, &c.* Per hunc text. tenet Greg. Lop. l. 7. *glos. 4. verbo apreciada, sit. 1. part. 4.* quòd tunc tenet venditio rei dotalis æstimate quando maritus sit soluendo æstimationem, aliàs mulier poterit habere recursum ad rem æstimatam etiam contra extraneos possessores. Cou. *præf. 1.*

6. cap. 28. num. 8. vbi ampliat etiam si vxor consentiat venditioni rerum æstimarum, ea æstimatione, quæ emptioem fecit, quoties maritus non est soluendo, quia tunc non obstant quòd mulier consenserit prædictæ alienationi, poterit postea soluto matrimonio eas repetere per vtilem rei vindicationem, Ceual. *commun. contra commun. quæst. 3.* num. 24. vbi citato hoc text. ait quòd licet bona dotalia dentur æstimate marito ea æstimatione, quæ faciat emptioem, tamen quando maritus non est soluendo, nec transit dominium in maritum, neque in emptores bonorum dotalium, & sic mulieri competit rei vendicatio, non obstante æstimatione. Gutier. de *incrim. confirm. part. 1. cap. 1. num. 9.* vbi ex *glos. in præfenti, verbo æstimate*, in vltima solutione sentit quòd mulier soluto matrimonio pro rebus dotalibus in æstimationis alienatis per virum constante matrimonio habet rei vindicationem directam, pro illis verò, quæ fuerunt æstimate, habet vtilem, scilicet tunc, cum vir alias non est soluendo, aliter secus. Idem Gutier. *præf. lib. 3. quæst. 78.* num. 12. vbi intelligit textum in *præfenti* tantum procedere, cum vir alias non est soluendo, sicque premittit ære alieno, nec satis vxoris aliàs consultum est, & sic in fauorem mulieris, vbi num. 13. subdit quòd quando maritus non est soluendo, tunc tertius possessor liberatur ab eius restitutione offerendo æstimationem, quia cum successerit in ius mariti, qui vendidit, & offert æstimationem, quam si haberet maritus, vxor non possit rem vindicare, consequitur vt in hoc casu oblata sibi æstimatione per possessorem excludatur à sua rei vindicatione vili propolita; quod ibi intelligit soluto matrimonio, addens, secus si eo constante mulier propter inopiam viri ageret pro sua dote, vt se suamque familiam alar, tunc namque tertius possessor prædictus, vel creditor posterior non admittitur offerendo mulieri æstimationem dotis. Idem Gutier. de *gabell. quæst. 25.* num. 25. vbi ait hanc l. loqui & procedere in rei vindicatione vili in subsidium propter concursum aliorum creditorum, nec mulier indotata remaneat, & sic speciali fauore dotis. D. Barbosa. in l. *si æstimate* 51. num. 25. *prope fin. ff. soluto matrim.* vbi tenet quòd si tempore soluti matrimonij maritus non sit soluendo, tunc venditio, quæ

propter æstimationem videtur facta, irritabitur, ac si nunquam facta fuisset, ita vt licet maritus res æstimate tanquam suos libere alienare possit, tamen si tempore soluti matrimonij maritus non sit soluendo, vxor res illas alienatas per rei vindicationem repetit, ac si semper remanissent dotalis, & nunquam fuissent æstimate, & num. 28. tradit quòd licet res æstimate de consensu vxoris alienentur, tamen si maritus non sit soluendo, nihilominus irritabitur alienatio; & ibidem in *vers. secundo*, aduertit quòd cum mulier non possit vendicare res æstimate nisi in casu, quo maritus non possit soluere æstimationem, ad hoc vt mulier vindicare possit, semper requiritur quòd præcedat excussio bonorum mariti, ita vt constet cum non habere bona, ex quibus possit soluere prædictam æstimationem; in *vers. item & tertio*, addit ex multis quòd cum in prædicto casu mulier admittatur ad vindicandas res æstimate, quia maritus non potest soluere æstimationem, si tertius, à quo res vindicantur, offert prædictam æstimationem, excludit mulierem à vindicatione, prout & maritus eam excludere possit. Idem D. Barbosa in l. 1. *part. 5. vers. quòd si æstimatio.*

Ex prædictis verbis, & præcipue illa particula, *vindicandis*, colligit D. Barbosa in rub. ff. *soluto matrim.* part. 3. num. 2. *vers. secundo*, quòd dos idem est cum ipsi rebus dotalibus, dum ait quòd dos venditur, & tamen si ius vniuersale conseruetur separatim à rebus, vendicari non possit: sed num. 11. tenet hanc l. non probare dotem vendicari, sed tantum res datas in dotem vindicari posse, & quòd statim hæc simul quòd ius vniuersale non possit vendicari, & tamen res particulares illius iuris vniuersalis per se vendicari possint, vt in peculio probat *l. vendicatio* 56. ff. *de rei vindic.*

Et neminem creditorum, &c. [.] Notatur ad hoc quòd si post solutum matrimonium non remaneant bona mariti sufficientia ad soluendam dotem vxori, quantuncunque dominium rerum æstimarum æstimatione venditionem faciente in virum transierit, nihilominus reuertitur ad vxorem, ita vt in iisdem rebus ad satisfactionem dotis tradendis præferenda sit vxor cæteris creditoribus mariti, etiam si priores sint, & expressas hypothechas habeant, vt per Pinel. in l. 1. *C. de bonis mat.* part. 3. num. 15. *vers. non obstat*, Rebell. de *obligat. instit. part. 2. lib. 5. quæst. 2. num. 1.* Meiter lib. 2. de *privileg. creditor. tit. 5. num. 31. cum seqq.* Amat. Roderic. in *tr. de concursu & priuileg. creditor. part. 1. art. 1. ex num. 19.* vbi num. 20. disputat in prædictum ius tacite hypothecæ, & priuilegij mulieri competens pro dotis repetitione in bonis mariti intelligatur illi locum competere in rebus in dotem datas, an verò ad alia vxoris bona paraphernalia, & n. 21. querit an prædictum ius tacite hypothecæ, & priuilegij prælationis competat mulieri pro ante nuptias donatione, vel propter nuptias, & n. 26. discutit an priuilegium hoc tacite hypothecæ, quòd ex legis dispositione mulier habet in bonis mariti ad repetendam dotem aduersus eiusdem viri creditores, competat à tempore traditionis dotis, vel à tempore dotis promissæ, & contracti matrimonij, & num. 28. post multos, quos refert, resoluit priuilegium hoc tacite hypothecæ & prælationis, quòd mulieri conceditur ad dotem repetendam, & vt præferatur mariti creditoribus anteriores hypothecas habentibus, locum habere in dotibus, & de quarum vera nomenclatione, & traditione apparet, secus verò si per solam confessionem mariti constet, neque receptam, aut solutam esse appareat.

In dote putativa locum habere privilegium huius
I. resoluti Castill. *contrauer.* lib. 2. cap. 11. num. 39.

¹⁰ Cum eadem res & ab initio vxoris fuerint, &c.] Re-
tum dotalium dominium quando ad maritum perti-
neat, vel ad vxorem spectet, tradunt Hippol. *ling.* 691.
Robert. lib. 3. *sentent.* cap. 18. pag. 3. Conan. *commentar.*
iuris lib. 8. cap. 9. num. 5. *Laz.* lib. 2. *lingul.* intel. cap. 5.
Alciat. lib. 2. *parerg.* cap. 15. Pinel. in l. 1. *part.* 3. num.
12. cum *seq.* C. de bonis mar. *Surd.* decif. 278. num. 6.
vbi ex Baldo hic ait tam vxorem, quam virum ha-
bere dotalium rei dotalis, licet diuersis respecti-
bus, & num. 16. tenet maritum verè esse dominum
dotis, & sic quòd dicitur dominus de presenti, &
vxor in spe ob restitutionem. Cald. *Pereira de potest.*
eligen. cap. 12. num. 15. in *fine*, vbi per hunc text. tenet
rei dotalis dominium, seu proprietatem penes vxor-
em residere, maritum verò rei possessionem & ad-
ministrationem respectu fructuum obtinere, ex l. do-
ce ancillam, C. de rei vendic. idem dicit de extimil. *em-
phyt.* cap. 10. num. 30. Valac. de *partitionib.* cap. 36.
num. 7. vbi tradit quòd in puncto iuris verum est do-
minium rerum dotalium naturaliter permanfisse in
dominio vxoris, vt probat hic text. sed transitum fa-
cere in maritum ex legum subtilitate quoad exerci-
tium actionum, & res vendicandas. Gutier. *pract.*
lib. 3. *quest.* 78. num. 2. in *med.* vbi tenet per hunc text.
quòd bona data in dote ab initio vxoris fuerant,
& naturaliter in eius permanferunt dominio. D Bar-
bol. in l. de *distinc.* 5. num. 1. ff. *soluta matrim.* vbi ait
probari in presenti text. soluto matrimonio domi-
nium rerum dotalium ipso iure transferri in mulie-
rem absque alia traditione, & subdit secus esse in
marito, & in l. 1. *part.* 5. num. 77. ff. *ead. tit.* declarat
quòd licet iure Digestorum soluto matrimonio non
transferatur ipso iure dominium rerum dotalium in
vxorem, sed remaneat dominium penes maritum,
vel eius hæredes, & tantum sequata traditione per
restitutionem dotis dominium vxori quaeratur, ex
Leys dotis, *sup. hoc eod. tit.* hoc tamen per nouam dis-
positionem huius nostre l. emendatum est, & nouè
inductum vt soluto matrimonio dominium rerum
dotalium transferatur ipso iure in vxorem absque
alia traditione, & in l. 1. §. quod si in *paris*, num. 30.
ff. *ead. tit.* resoluìt quòd aliqui tradiderunt hunc no-
strum text. in dote profectitia locum habere non
posse, expendentes eius verba. ibi, *ab initio vxoris
fuerunt*, quæ minimè conueniunt dote profectitia,
quæ ab initio non fuit mulieris, sed patris; ipse ta-
men D. Barbol. contrarium, imò decisionem huius
text. etiam locum sibi vendicare in dote profectitia,
verum credit, & num. 31. respondet illa verba nostri
text. debere exponi, *ab initio* id est, à tempore con-
tracti matrimonij, antequam traderetur marito, vel
etià postquam traderetur, quia saltem per fictio-
nem prius dominium videtur quaesitum mulieri, sub-
ditque aliàs sequi neque textum in presenti proce-
dere in dote aduentitia, quæ etiam ab initio vxoris
non fuit, sed dotantis, & tamen omnes concedere
ait illud privilegium in dote aduentitia locum sibi
vindicare. Ceual. *commun. contra communes* *quest.* 3.
à num. 24. vbi num. 34. dicit quòd quauis maritus
durante matrimonio sit dominus rei dotalis tam æsti-
mate quam inæstimate, ex d. *doce ancillam*, tamen
quando maritus in casu restitutionis dotis non est
soluendo, dominium naturale residet in ipsa vxore,
& sic tanquam domina potest vendicare fundum
venditum etiam æstimatum, & num. 36. limitat quan-
do emptores rerum dotalium offerunt mulieri æsti-
mationem dotis, quia in hoc casu liberantur à reali
restitutione, & num. 38. *cum* *seqq.* opponit de eo quòd

duo in solidum non possunt eiusdem rei habere do-
minium, ex l. si *certis*, *adus. vehiculum*, ff. *com-
modati*, cum similibus; sed num. 45. post multas antea
relatas solutiones, tandem concludit quòd realiter &
verè maritus sit verus dominus rerum dotalium con-
stante matrimonio, sed illudmet dominium ipso iu-
re eo dissoluto reuertitur ad vxorem absque aliqua
traditione, vt in hac l. & sic eodem tempore non
fuit causatum, nec radicatum dominium in persona
vtiusque, quod iura abhorrent, imò quod magis est,
ante dispositionem huius text. non reuertebatur do-
minium rerum dotalium ad vxorem marito non exis-
sente soluendo, quando bona dotalia fuerint æsti-
mata ea æstimatione, quæ faceret emptorem, sed
num. 48. se nouum intellectum ad hanc leg. assigna-
re dicit, videlicet quòd lex civilis solum tribuit ma-
rito dominium civile, remanente tamen dominio na-
turali penes ipsam vxorem, ex illis verbis ibi, & *na-
turaliter in eius permanferit dominus*, & ideo nullum
videtur inconueniens quòd maritus habeat domi-
nium civile in rebus dotalibus, vxor verò dominium
naturale, idem Ceual. *quest.* 758. num. 41. in *fine*, vbi
ait dispositionem huius l. per quam dominium fun-
di dotalis reuertitur ipso iure ad mulierem, non pro-
cedere favore ipsius hæredis, aut legatarij, Molin.
de *usufr.* *tract.* 2. *disput.* 4. 26. num. 2. vbi quòd quan-
do res aliquæ dotalis traduntur inæstimate, & ne-
que in pondere, neque in numero, aut mensura con-
sistunt, dominium earum iuris solum fictione ad ef-
fectus aliquos transit in maritum, quatenus efflucet
ad eum spectat administratio earum, & pertinent
actiones circa illas, etiam illarum vendicatio de ma-
nu eius, qui illas vtiaruerit, non verò ad vxorem,
simpliciter tamen dominium earum pertinet ad vxor-
em, atque si pereant, aut deteriores reddantur, abs-
que culpa mariti, vel accrescant, aut decrescant aliu-
uione, vel in pretio, periculum totum, aut commodum
spectat ad vxorem tanquam ad veram illarum
dominam, itavt dominium harum rerum pertineat
ad maritum iuris fictione, seu (vt iura vocant)
subtilitate legum ad effectus commemoratos, vxor
verò simpliciter sit earum domina. Reb. de *obligat.*
iulit. *part.* 2. lib. 1. *quest.* 2. num. 7. vbi dicit quòd domi-
nium rerum dotalium tunc nec ad virum spectat,
nisi sola iuris fictione, siue subtilitate, videlicet ad
vendum, & fruendum, & administrandum, & agen-
dum in iudicio, quod proinde appellari posse ait do-
minium commoditatis, quatenus vir propria aucto-
ritate commoditates dotis percipere potest, & ideo
medium quoddam dominium inter dominium natu-
rale, & civile, naturale enim in appropriatione ipsius
rei secundum substantiam consistit, civile verò in fa-
cultate administrandi, & agendi in iudicio, &c. Castill.
lib. 1. de *usufructu* cap. 4. num. 22. cum *seqq.* vbi late hac
de re agit.

Privilegium huius l. transferentis dominium dotis
ipso iure in mulierem soluto matrimonio habere
etià locum in dote putativa, cum & hoc pertineat
ad faciliorem ipsius dotis exactionem, resoluti D. Bar-
bol. in l. si *cum dote* 23. §. *fin.* num. 7. in *fine*, & num. 8.
ff. *soluta matrim.* ex eo quòd si dote putative prædi-
ctum privilegium non competeret, multum præiud-
icaretur exactioni ipsius dotis. Quamvis contra-
rium teneant Bald. Nouell. de *dote* *part.* 3. *prinl.* 6.
num. 16 in 12. *limit.* & Tiraq. *post leges conu.* gloss. 8.
num. 243.

Sine in rem, seu hypothecariam, &c.] Notatur ad
hoc quòd quando facultates mariti, qui non est solu-
endo, minimè sufficiunt, mulier per repetitionem
dotis duplicem habet actionem, scilicet hypotheca-
riam,

riam, & vtilem rei vendicationem, & potest eligere quam velit, vt per Neguzant. de pignor. p. 5. membr. 3. num. 18. & 38. Cardin. Mant. de tacito & ambig. conuent. lib. 1. tit. 27. num. 2. 1. vers. sed contrariam. vbi ex Baldo in *præfati*, dicit quod villis rei vendicationi impulsi conceditur quasi ad rem propriam, hypothecaria autem quasi ad rem obligatam, & si elegit rei vendicationem, debet esse contenta re ipsa, quam petiit: si autem elegit hypothecariam, vt res melior sit quam æstimata, possit residuum petere.

¹² *Omnia autem temporalia exceptio, &c.* Notatur ad hoc quoddam contra mulierem constante matrimonio nulla currit præscriptio in dote, seu in rebus dotalibus si matris ipse, vel alius tertius aliquid ex bonis ipsis dotalibus constante matrimonio alienauerit, vel alio quouis modo ad aliquem tertium deuenerit, vt per l. *His. 8. vers. E* ad *un. de iur. iur.* 12. part. 3. vbi Greg. Lop. glof. 5. *perba ex dote*, Paul. Caltr. conf. 466. per tot. lib. 2. Abb. conf. 22. lib. 2. Bald. Nouell. in *tract. de dote* part. 8. col. 1. & 5. Balb. de *prescript.* 1. p. sexta princip. num. 10. vers. 5. & num. 14. vers. *viginti*, pag. 493. vbi concludit contra mulierem nullam currit præscriptionem, etiam longissimæ temporis constante matrimonio, etiam si matrimonium ipsum durtauerit per centum annos, Palat. in *reper. rub. de donat. inter viros* & *uxor.* §. 27. num. 16. & in *rep. cap. per vestras* cod. §. 3. & §. 24. Roder. Xaar. in *tit. de lus. arribus* ad l. 1. num. 5. cum *seqq.* & *ibidem* in *addit. lit. A* ad num. 58. & *tit. de debitis*, num. 33. in princip. Boer. decif. 328. num. 3. cum *seqq.* Cou. var. lib. 1. cap. 8. num. 8. in *prin.* & in *cap. quæmvis pascua*, part. 2. in *initio*, §. 1. sub num. 9. ante fin. Quar. de Paz in *pract. tom. 1. part. 1. temp. 2. num. 21.* Menoch. conf. 38. num. 43. & conf. 143. num. 17. Menchag. *illustr. controuerf. cap. 60. num. 40.* cum *seqq.* Azuech. l. 4. num. 11. cum *seqq.* tit. 3. lib. 5. noua Recopil. Cifuentes l. 55. Tauri. num. 55. Cardin. Tufch. *pract. conclus. tom. 6. lit. P. concl. 325. num. 3. cum seqq.* Aluar. Valac. *tom. 2. cons. ult. 130. num. 32.* D. Balbo. in l. 1. §. 3. *solutio matrim.* part. 5. num. 83. vers. *denique ex prædictis*, & num. 84. vbi statuit differentiam inter bona immobilia in quibus prohibita omnino fuit vfucapio. l. *si fundum ff. de fundo dot.* & bona mobilia, quæ sicut alienari possunt, ita & vfucapi, ita tamen quod dum constat matrimonium, non incipit cursus vfucapionis aduersus mulierem, sed tantum ad tempore soluti matrimonij, &c. Ratio huius conclusionis est, quia mulier impedita est per ius agere constante matrimonio, vt pote omni actionum ius, & exercitium pene maritum remaneat, & ipse dominus dotis existimetur, ex d. l. *dote ancillam*, C. de rei *vindicat.* cum supra adductis, vnde succedit reg. l. 1. §. fin. C. de *annali except.* & *auth. nisi tricenale* in 2. part. C. de *bonis mat.* vt non valent agere propter impedimentum iuris negantis alicuius agendi non currat præscriptio, & optimè Peregr. comprobat decif. 44. per tot. vbi resoluit quod vxor constante matrimonio non potest vindicare fundum dotalen per maritum alienatum, & nec etiam possessorem recuperandæ agere, quia ipsa non possidet, nec exercitium actionum sibi competit contra tertios possessores, sed maritus, qui agere possit contra alienationem nulliter à se factam.

¹³ Si tamen esset inchoata præscriptio ante contratum matrimonium, per superuenientiam matrimonij, & dotis constitutæ non interromperetur præscriptio metipia, vt in l. *si fundum ff. de fundo dot.* Gregor. Lop. in d. l. glof. 5. Balb. d. part. 1. sexta princip. casu 26. num. 10. in princip. Azuech. d. l. 4. num. 20. vers. *secundum limitat per* §. 3. lib. 5. noua Recop.

Post dissolutum matrimonium, &c. Notatur ad hoc quoddam soluto matrimonio incipit statim præscriptio currere contra mulierem, ex quo definit impedire agere, nec sibi negatur potentia agendi, & recuperandi res dotalis, vt per d. l. *His. 8. vers. si no despecta que el casamiento fuesse parido*, & ibi Greg. Lop. in *verbo parido*, Balb. d. casu 16. & sub d. num. 10. vers. & *ideo licet matrimonium*, Christian. tom. 1. *comm. opin. lib. 5. tit. 7. h. 124. pag. 728.* vbi quoddam de dote præscriptur spatio triginta annorum à die, quo agi potuit soluto matrimonio, vel viro ad inopiam vergente. Tiraq. de *retractu* lig. §. 1. glof. 14. num. 97. vbi quoddam causa dotis præscriptur spatio triginta annorum, & de *retractu conuent.* §. 1. glof. 2. num. 10. D. Barbof. in *rub. ff. soluto matrim.* part. 4. num. 17. *versio obstat tertio ratio*, vbi ait in hoc articulo magnam videri antiquitatem, inter l. *si fundum*, ff. de *fundo dot.* & *textum in præfati*, nam cum fundus dotalis etiam soluto matrimonio alienari non possit, *Letiam* 12. ff. de *fundo dot.* ergo neque soluto matrimonio præscribi poterit, & veram concordiam esse ait, *textum in præfati*, non probare soluto matrimonio res dotalis præscribi posse, sed tantum probare quoddam casu, quo præscribi possint, tamen præscriptio non incipit nisi à tempore soluti matrimonij: nam cum antea vxor esset impedita de iure agere, nulla ei potuit obici præscriptio, ex dictis: casus autem in quibus soluto matrimonio res dotalis præscribi possit, iidem erunt in quibus ius permittit res dotalis alienari, & in his admittitur præscriptio, quia cessat ratio d. l. *si fundum*, & num. 18. resoluit quod si mulier à tempore soluti matrimonij passa est labi triginta annos, tunc talis longuetia præscriptio ei præiudicabit, quia dispositio d. l. *si fundum*, non videtur excludere præscriptionem triginta annorum, l. *fiat*, C. de *prescript.* 30. Idem D. Barbof. in l. 1. §. cod. *ut. part. 5. sub num. 84.* cuius hæc sunt formalia verba: *Si autem quæras in quibus casibus res dotalis vfucapi possint, recurendum est ad iuris principia, & resoluendum res dotalis immobilis etiam soluto matrimonio vfucapi non posse.* nam cum adhuc doret iuris prohibitio quando actualiter non sunt restituta, l. *Arian*, ff. de *fundo dot.* locum habet regula *dilla l. si fundum*, intelligendo tamen de præscriptione longi temporis, indistinctè possessorem securum reddere iuxta generalem reg. l. *fiat*, C. de *prescript.* 30. *annorum*, vt resoluit Nouell. de *dote 7. part. spec. 1. col. 1.* & 4. Balb. de *prescript.* 1. part. sexta princip. num. 10. Gom. §. *fuerat*, num. 41. *Instit. de actioib.* quicquid contrarium pro constanti teneat Ias. hic num. 33. Item si res immobilis dotalis datæ sint æstimatæ, nam quamuis tunc vxori indistinctè concedatur vtilis rei vendicatio aduersus tertios possessores, glof. *dilla l. in rebus*, verbo *æstimata in fine*, & supra dictum est, tamen aduersus hanc subsidiariam actionem admittitur præscriptio longi temporis, vt tenet glof. d. l. *in rebus*, verbo *vfucapionem* in 3. & 6. *solatione*, & ibi Bald. num. 11. Salicet. num. 8. in *fine*. Paul. *Licet* *vir*, num. 5. ad *fin. de vfucap.* Camill. hic num. 154. Et pari ratione, quamuis in rebus mobilibus alienatis deur vxori in subsidium vtilis rei vendicatio aduersus tertios possessores, vt supra probauimus, tamen aduersus hanc subsidiariam actionem tuti erunt possessores, si per triennium cum bona fide eas res possederunt, & ita procedet quod præsupponit d. l. *in rebus*, vers. *annus*, &c. Iuxta quam resolutionem accipiendi sunt Mascard. de *probat.* concl. 1153. num. 11. Ceuall. *commun. quest.* 3. num. 7. Raph. Ciman. conf. 93. num. 1. indistinctè profertentes quoddam licet mulier incipiente marito vergere ad inopiam, possit petere

petere dotem, si tamen per decem annos non petierit, si sciuit, & passa est, non potest amplius petere dotem.

- 16 Amplia ad ipsum, quod in dote & in rebus dotalibus supra resolutum circa eorum prescriptionem, in donatione, propter nuptias, & in arbis locum habere, itavit in eis contra mulierem constante matrimonio nulla prescriptio curat. post autem dissolutionem matrimonium incipit & procedat prescriptio, eo modo, quo in dote, seu rebus dotalibus incipere & procedere supra ostendimus, ita Palat. in repet. rubr. de donat. inter vivos, §. 17. num. 16. vbi Ioan. Balthazara lit. H. vers. ex quo etiam potest inferri, Suar. de Paz in pract. part. 1. tom. 1. temp. 2. num. 32. in princ. vers. & idem esse in rebus donatis, Azucud. d. l. 4. n. 17. tit. 3. lib. 5. noue Recopil.

- 17 Limita in bonis parafarnalibus, quæ præter dotem parafarnæ nuncupantur, in his enim constante matrimonio prescriptio currit contra uxorem per text. in cap. constitutus, de integ. r. restit. & quia in Curia Ecclesiastica potuit agere. Ita Ioann. Fab. in l. 1. C. de bonis maternis, Couart. variarum lib. 1. cap. 8. num. 8. Suar. de Paz d. num. 32. per tot. Azucud. d. l. 4. num. 18. & 19. quicquid teneant Palat. Rub. l. 5. Tauri num. 2. & ibidem Castilian gloss. fin. vers. adde mulier.

Ex quo hoc infortunium, &c.] Ergo datur locus repetitioni, etiam si propter casum fortuitum maritus fiat non soluendo, vt per Reb. de obligat. in fin. part. 2. lib. 5. quasi. 12. num. 2. vers. alius, & num. 4. resoluti quod si vit male rem familiarem non admistraverit, non potest ab eo vxor dotem exigere, etiam si casu fortuito ad pauperatam deuenierit, intelligendo textum in præsent. procedere quando vit post infortunium rem familiarem non admistrat prout oportet. D. Barbof. in d. l. si constante, in princ. n. 11. vbi quod datur locus repetitioni huiusmodi, etiam si propter infortunium maritus efficiatur non soluendo, & num. 12. tener quod si quis diligenter, & industriè vitur substantia sua, & per casum fortuitum incipit vergere ad inopiam, non admittetur mulier ad petendam dotem, nisi à tempore, quo maritus efficiatur non soluendo, cum enim diligenter, & industriè se gerat, præsumptio est quod etiam in futurum diligenter se geret.

- 18 *Mulus autem idoneus, &c.*] Notatur ad hoc quod prescriptio contra hypothecam dotalem incipit currere ab eo tempore, quæ mulier agendi facultatem habet, & sic cum à tempore, quo maritus vergit ad inopiam, agere possit pro dote, ab eo tempore prescriptio incipit currere, vt potest cum amplius ipsa impedita non sit, & cum agere possit, cessat omnino ratio illa, ob quam constante matrimonio agere non potest, si maritus ad inopiam non deuenisset, & prescriptio currere debet, ita Balb. dist. 1. part. sexta prim. sub num. 10. & 14. Mascard. de probat. conclus. 1157. num. 11. Ceuall. communium contra commun. quasi. 3. num. 6. Stephan. Gratian. in addit. ad decis. 15.

- 19 *Ex quo possint, &c.*] Notatur ad hoc quod in contractu, vel obligatione in diem ex portum conventionem, non potest prescribi, nisi elapso tempore, vel die, vt per Bart. in l. ita stipulatus, num. 35. in fine, & num. 36. post principium, ff. de verborum obligat. Negozant. de pignori in part. 8. membr. 3. num. 1. Anton. Gom. variarum tom. 2. cap. 11. num. 2. vers. tertio differt.

Esse claruerit.] Ergo eo casu, quo de probanda inopia mariti agitur, vel contra, vel contra extantem non sufficit quod testes dicant, scio quod

Barbof. Collect. in Cod. Tom. I. I.

talis vergit ad inopiam, sed oportet quod dicant manifestum esse maritum ad inopiam vergere, & per Campeg. de dote, part. 3. quasi. 9. in fine, Palat. in repet. cap. per vestras, de donat. inter vivos in princip. §. 18. prope finem, vers. vnum finaliter, D. Tarbof. in dict. l. si constante, in princip. num. 64. vers. arguet etiam in contrarium, & num. 66. in medio, aduertit quod cum hic text. loquatur de actione competente mulieri aduersus tertios possessores, & ita in eo agatur de magno præiudicio creditorum, requiritur quod plena fiat probatio de inopia mariti, itaut si testes simpliciter deponant maritum esse pauperem, illa probatio sufficiens non censetur, quia non deponunt id esse notorium & manifestum; cæterum si addant rationem ex qua colligitur manifestum esse mariti inopiam, hoc sufficit, quia satis est dictum præsumptum concludere; & deinde exponendo supradicta verba huius text. ait quod satis dicitur clare, si de eo constet per depositionem testium, vel instrumenta.

In gloss. & estimata. Ex hæc gloss. vulgo colligitur alienationem rerum dotalium æstimatam valere, & res venditas per mulierem ratione dotis vendicare non posse, si maritus est soluendo, & mulier aliunde habeat unde possit dotem recuperare; secus vero si soluendo non sit, nam in subdium ficta prius excussione in bonis mariti res dotalis tam immobiles, quam mobiles à tertius po- fessoribus poterit rei vindicare. Ita Bald. Nouell. de dote, part. 8. privileg. 7. Pinel. in l. 1. C. de bonis maternis, part. 3. num. 15. la in §. alioquin, num. 84. Institut. de alioquin. Couart. practice, cap. 28. num. 8. vers. etiam, Mascard. de probat. conclus. 619. num. 6. Menoch. consil. 44. num. 14. & 15. Ioann. Baptista Laderch. Imol. consil. 63. num. 2. Honded. consil. 31. num. 21. cum sequentib. volum. 1. Ioann. Baptista Costa de remed. subd. remed. 63. num. 1. Ioseph Ludouic. Pers. decis. 89. à num. 14. Anton. Fab. in suo Codice, lib. 5. tit. 7. de iure dotium, definit. 43. Guetier. practice, lib. 3. quasi. 78. num. 12. Cardin. Mantice. de tacitis & ambiguis conuent. lib. 11. titul. 26. num. 44. D. Barbof. in dict. l. si estimata, num. 26. ff. soluto matrimonio, Castill. contruers. lib. 1. de usufructu, cap. 4. num. 54. Mari. Giurbain comment. ad consuetud. Messanen. cap. 15. gloss. 1. part. 1. num. 21. cum sequentib. Fontanell. de pactis nuptialibus, part. 2. clausul. 5. gloss. §. part. 1. num. 78. & clausul. 7. gloss. 3. part. 35. num. 50. Cancr. variarum part. 1. cap. 9. num. 123. vbi procedere ait siue dicti tertij possessores possident dictam rem dotali titulo lucratiuo, siue oneroso, eoque liberari dicit si soluant mulieri æstimationem dictæ rei dotalis.

In gloss. Naturali iure. Disputat difficilem illam quæst. apud quem sit dominium rei dotalis, an apud maritum, an verò apud uxorem, & eam sustinet sententiam, quæ dicit dominium esse apud maritum, quam quidem tenent Bald. Nouell. de dote, part. 8. privileg. 6. num. 1. Palat. in repet. cap. per vestras, de donat. inter vivos, in princip. §. 42. num. 2. Segura de bonis lucratis constante matrim. num. 56. Pinel. in l. 1. C. de bonis maternis, part. 3. à num. 12. Quædæ quæst. iuris cap. 14. num. 18. Anton. Gom. l. 50. Tauri num. 29. vers. item adde quod vxor, Gaill. lib. 1. obseru. 133. n. 7. Lancel. Gallia consil. 4. num. 15. Cephal. consil. 63. n. 5. lib. 1. & consil. 214. num. 3. lib. 2. Sahag. in cap. quanto, num. 14. cum seqq. de indic. Nicol. Garc. de benefec. part. 5. cap. 9. num. 149. cum seqq. vbi §. 64. hanc opinionem longe veritiorem esse, & omnino tenendam

O o profite

profiteretur; & illam probant ex l. *dotale pradium*, versic. *dotale pradium*, ff. de fundo dot. & ex l. *quamvis*, in fine, ff. hoc tit. & ex l. si pradium, supra hoc eodem, & ex l. *doce ancillam*, c. de rei vendic. cum similibus.

21 Contrariam sententiam, scilicet uxorem esse veram dominam dotis dum constat matrimonium, & maritum videri duntaxat haberi fictitium; siue improprium quoddam dominium, tenuit Martinus re-lar-us ab hac glossa. Vnde nouiores docent verum & naturale dominium rectori dotalium apud uxorem manere, & procedere, aiunt textus, quæ pro ea ex-pendi solent, videlicet l. *quamvis*, ff. hoc tit. l. 3. §. sed verum, in fine, ff. de minorib. text. in presenti, cum aliis. Secundum vero iuris subtilitatem & fig-mentum res dotalis ad dominium viri peruenisse videri, & sic dotalium civile dominium viri esse, iuxta dist. l. *doce ancillam*, & dist. l. si pradium, & hoc esse aiunt quod docet Imper. hic, versic. cum eadem res. Ita Conan. comment. iuris lib. 8. cap. 9. Eguinar. Baro in §. 1. Insistunt quibus alienare licet. Coltan. de dotib. cap. 5. num. 4. & 4. Corral. lib. 5. miscell. cap. 14. Ioan. Nicol. Delphin. de iurepatronat. lib. 2. quest. 11. à num. 183. Simanch. de Cato. instit. 2. 9. num. 242. Cordub. de Lara in l. si quis à libris, §. si quis ex his, num. 249. ff. de liberis agnoscat. Spin. in speculo testa-ment. gloss. 10. princip. num. 76. Ioan. Garc. de expens. cap. 15. à num. 3. Gutier. de tutelis & curis, part. 3. cap. 16. num. 16. Ioan. Franc. à Ponte consil. 35. n. 15. Castill. lib. 1. de usufructu, cap. 4. ex num. 30. vbi n. 36. hanc partem veriorē existimant, & omnino tene-dam, D. Barbof. in l. *dotale*, ff. soluto matrimonio, à num. 7. & præcipue num. 9. vbi tenet quod quando traduntur bona ex causa dotis, non videntur tradi ea mente vt dominum quoad omnes effectus transcat in maritum, sed tantum quoad ius administrandi, & recipiendi fructus pro oneribus, & ideo non trans-ferri ait dominium naturale in maritum, scilicet quoad omnes effectus. Ex quibus hæc yltima sen-tentia videtur mihi probabilior.

23 In eadem glossa ibi, item pro eo, quia vir restituit thesaurum, quasi in alieno inuentum, &c. Vtrum is, qui sciens in alterius fundo latere thesaurum, & illum emat, non habito respectu ad thesaurum, sed secun-dum externam superficiem, an ad satisfactionem teneatur? vide Rebell. de obligat. instit. lib. 9. quæst. 5. per tot.

24 In glossa Exceptio. Notatur ad hoc quod exceptio non dicitur proprie nisi actionem excludat, vbi au-tem nullum iure quis agit, non dicitur euentus prop-rie excipere, similis glossa in l. 2. ff. de except. & ver-bo defensionis in cap. 1. de liris contest. lib. 6. & est re-cepta sententia ex Dec. in l. 2. col. 1. ff. si certum petat. Neguzant de pignorib. part. 6. membr. 3. num. 34.

SVM MARIVM.

1 Extraneo dotante licet quoad mulierem dos sit ti-tulus lucrativus, & quoad virum sit titulus oner-rosus, tamen sicut quoad virum infirmatione non eget, ita nec quoad mulierem, licet excedat legiti-mam summam.

2 Donatio causa dotis absque infirmatione valet. in-tellige vt num. 4. Amplia in donatione facta cau-sa contrahendi matrimonium, num. 5. secus si dona-tio fiat à marito, vel ab alia persona prohibita, num. 3.

6 Lex generalis non includit causam dotis, nisi de ea mentionem faciat.

7 qui non potest Alienare, nec alienationi consentire potest.

8 Infirmitas non requiritur in quacunque donatione ob causam.

9 Dotis datio ab extraneo facta, si excedit quingentos aureos, aq̃e requiritur infirmitatem, ac alia que-uis simplex, ac gravis donatio.

10 Donatio propter nuptias excedens summam legiti-mam infirmari debet, & infirmatio facta cum principali, prædest est, cui consensendo est: dicitur, & num. 11.

12 tempore Donationis ante nuptias, nec sunt nuptie, nec nuptiarum memoria.

13 Extraneus, qui dotem promissit per lapsum biennii, à tempore contractus matrimonii, sine alia interpel-latione confirmari in mora ne reneatur ad fru-ctus, & vsuras hæc expressas, nec propterea pro-hibetur maritus dotem ante biennium petere, etiamsi promissor sit paratus vsuras solvere, & aceptiones, & num. 14.

15 Dotis promissa, & intersursum medi tempore, de-bentur, etiamsi fors principalis adhuc non fuerit tradita & exstiterit, & licet ipsa dos in pecunia, vel auro consistat. Pro mobilibus, siue in argento, siue in auro, siue in alijs quibuscunque dos fuerit constituta, interesse viro competit ob retardatum earundem rerum consignationem, non. 16. Quid si per multum tempus vsuras non petat, videa-tur remississe, num. 17.

18 Panes ciuiles pro anonis ciuilibus.

19 Moria commissa in soluenda dose, que consistebat in anonis ciuilibus, hoc est, redditibus qui perci-piuntur ex publico, maritus potest eltra dotem ciuilibis anonas, quæsum petere.

20 Actio datur ex nuda pollicitatione favore dotis.

L. Cùm quidam. XXXI. & vlt.

Idem A. Iuliano P. P.

Extraneo dotante licet quoad mulierem dos sit ti-tulus lucrativus, & quoad virum sit titulus oner-rosus, tamen sicut quoad virum infirmatione non eget, ita nec quoad mulierem, licet excedat legiti-mam summam. Colligunt ex Ordin. Doctores cita-ti in l. 1. num. 1. sup. hoc tit. Aloy. Leo super §. fol. 58.

Notari solet hic text. ad hoc quod donatio causa dotis absque infirmatione valet, vt per l. Hispan. 9. tit. 4. part. 5. vbi glossa. 12. Duem. regul. 224. limit. 1. Pincl. in l. 1. c. de bonis matris, part. 3. num. 62. ver-sic. inferitur 31. Gam. Lusitan. decis. 120. mon. 1. & de-cis. 213. num. 1. Cabed. etiam Lusitan. decis. 35. n. 6. part. 1. Surd. de aliment. tit. 8. prinaleg. 72. mon. 9. & cons. 361. à num. 2. Palat. rubr. in repetit. rubr. de donat. inter virum & uxorem, §. 82. num. 2. vbi hoc procedere ait quando donatio non est facta à mari-to, vel ab alia persona prohibita, D. Barbof. in l. 1. ff. soluto matrimonio, part. 1. mon. 12. in fine, & n. 17. in fine, & latius part. 7. num. 42. vbi aduertit quod dos respectu mariti censetur haberi ex causa oner-rosa: respectu autem mulieris censetur habita ex titulo lucratiuo, ac proinde respectu mariti num-quam infirmatione indiguit, ex parte autem mul-ieris tãquam in mea donatione necessaria erat iure antiquo infirmatio; sed Iustinianus in presenti nouè induxit vt hodie neque respectu maritis necessaria esset infirmatio, & hoc favore dotis. Martin. Montan à Cueua Aragon. decis. 10. à n. 1. vbi explicat quando causa dotis facta dicitur, Canas. de infirmat. 9. §. 7. & in n. 144. ampliat etiã in augmento dotis, Anton. Gabi. communis.

commun. lib. 3. tit. de donation. conclus. 1. num. 36. versic. sexto limitat. Peregrin. cons. 76. num. 35. vol. 1. Nouell. de privileg. dot. part. 6. primig. 80. Steph. in Ros. de cis. 125. num. 7. versic. bis tamen non obligatibus, ibi idem procedere ait in augmento dotis, Bortell. in summa continet dec. part. 3. tit. 1. de dotat. infirmat. num. 143. Auendan. ad l. 44. Tauri gloss. 16. num. 6. Mattiell. 7. gloss. 6. num. 13. tit. 10. lib. 3. noua Recopilat. Cardot. in praxi iudicium & Admancat. verbo donatio, num. 20. in fine, & num. 11. Reb. de obligat. iust. part. 2. lib. 8. quæst. 6. num. 6. Matc. Anton. de Amatis Maribus dec. 42. vbi de donatione facta pro puella maritanda; Stephan. Gratian. discept. forens. tom. 1. cap. 197. num. 6. Patens meus in remiss. ad Ordin. Reg. Lusit. lib. 4. tit. 62. in princ. num. 7.

4 Intellige procedere tam si donatio dotis fiat à patre, quam ab extraneo, præterquam à merito, Palat. dist. § 82. num. 2. Peregrin. dist. cons. 76. num. 25. Anton. Fab. in suo Codice, lib. 3. tit. 20. diffinit. 6. num. 14.

5 Amplia in donatione facta causa matrimonij contrahendi, vt per D. Barbof. d. l. 1. part. 7. num. 43. in fine, Cane. variarum resolut. part. 1. cap. 8. n. 3. Fontanel. de pactu nupt. claus. 4. gloss. 39. num. 1. & 2. Stephan. Gratian. d. cap. 197. num. 7.

6 Nullis monumentis, &c.] Notatur ad hoc quòd lex generalis non includit causam dotis, nisi de ea mentionem faciat, vt per Bald. Nouell. de dot. part. 6. primig. 47. Brunot. à Sole in locis communib. verbo dot. 3. Giurba dec. 118. num. 20. Tiraquell. de retrat. lignag. § 1. gloss. 14. num. 91. D. Barbof. in dist. l. 1. part. 1. num. 14. vbi ait illam opinionem videri sibi veritiorem quòd lex generalis comprehendit causam dotis, quæ specialiter eo casu non inuenitur priuilegiata: & in versic. non obligat quantum, sub num. 17. allerit dictum Salicem communiter approbati in præfenti quòd statutum requirens generaliter registrationem instrumenti non comprehendit causam dotis quasi nimis priuilegiatam, secundum Dec. esse intelligendum loqui iuxta terminos huius text. quo cauetur dotem non esse infirmam; sed num. 18. tenet meliorem sibi videri responsonem quòd Salicet. citato loco, notab. 4. considerat infirmationem (cuius respectu dos inuenitur specialiter priuilegiata) similem esse registrationi instrumenti quam statutum requirit, & propter hanc similitudinem prædictam facit illationem, nam infinuatio principaliter requiritur propter euitandas fraudes, & tamen nihilominus fauore dotis ius constituit vt ea non sit necessaria, sic patitur nec statutum (cuius neminit Salicet.) quod registrationem requirit, propter eandem causam.

7 Notatur hic text. etiam ad hoc quòd qui non potest alienare, non potest alienationi consentire, vt per Afflic. in cap. 1. qui success. senec. num. 37. lib. 1. & in cap. 1. §. hoc quoque, num. 19. de success. feudis lib. 1. fol. 57. Cald. Pereira de resolut. emphyteut. cap. 5. num. 10.

8 In gloss. Cum quidam dotes, ibi, quoad virum est donatio ob causam, &c. Notatur ad hoc quòd infinuatio non requiritur in quacunque donatione ob causam, vt per Capell. Tholof. dec. 381. incip. Item fuit quæritum an donatio ob causam, Clar. §. donatio, quæst. 17. versic. sed quid dicendum, Tiraquell. in l. si vngam, verbo donatione largitus, num. 145. Molin. de primogen. lib. 2. cap. 8. num. 16. Viul. tom. 2. communium opin. lib. 8. tit. 32. num. 20. versic. quinto, vbi Suar. num. 171. Gam. Lusitani. dec. 213. & dec. 302. num. 6. cum seqq. & dec. 348. num. 5. Sord. de alimentis lib. 8. primig. 72. num. 5. & dec. 290. num. 19. Barbof. Collect. in Cod. Tom. 11.

Anton. Gabr. dist. lib. 3. tit. de donat. conclus. 1. num. 62. Molin. de iustit. tractat. 2. dist. 279. num. 6. versic. donatio, Stephan. Gratian. discept. forens. cap. 82. num. 15. cum seqq. Camill. Bortell. dist. part. 3. tit. 11. num. 159. Azot. infirmationum moralium part. 3. lib. 11. de donat. cap. 6. quæst. 6. Cald. Pereira quæst. forens. consil. 19. num. 10.

In eandem gloss. ibi, cum extraneis dato dotem, &c. 9 Notatur ad hoc quòd dotis datio ab extraneo facta si excedit quingenos aureos, æquè requirit infirmationem, ac alia quævis donatio simplex, ac gratuita, vt per Tiraquell. in dist. l. si vngam, verbo donatione largitus, num. 241.

§. Simili quoque.

Donatio propter nuptias excedens legitimam summam debet infirmari, & infinuatio facta cum principali prodest ei, cui consociendo esset donatum. Colligunt ex Ordin. Doctores citati in l. 1. num. 1. supr. hoc tit.

Hanc eandem conclusionem ex hoc text. desumit D. Barbof. in l. 1. part. 7. num. 42. versic. in donatione autem, ff. soluto matrim. vbi aduertit quòd si alius daret marito vt transferret in donationem propter nuptias, tunc cum in persona illius meta esset liberalitas, necessaria erat infinuatio, vt probat hic text. ex parte autem mulieris hoc iure attentio non requiratur infinuatio, quia nulla liberalitas in eius personam conferebatur, nam accipiebat illam pro securitate dotis, & sequuta dotis tenebatur eam restituere marito, & ap. fin. de donat. inter vir. & quamvis possit. autenti. vt sponsalicia largitas, in princ. collat. 9. constituit in donatione propter nuptias etiam ex parte mariti non requirit infinuationem, tamen postea autenti. vt fratrum filij §. illud quoque, collat. 9. constituit ius antiquum seruati, & ex parte mariti requirit infinuationem; hinc infert idem D. Barbof. citato loco, Doctores resoluens in donatione propter nuptias hodie infinuationem requiri, accipiendos esse, quando traditio fit marito, accipiendos verò esse respectu mulieris, illos, qui dicunt in donatione propter nuptias hodie infinuationem non requiri, inter quos sunt Duen. dist. regul. 224. limit. 2. Rebass. tom. 2. ad leges Gallie, tit. de infinuand. donat. artic. 1. gloss. 1. num. 20. Surd. consil. 361. num. 24. & 25. Camill. Bortell. dist. part. 3. tit. 11. num. 145. Idem ferè cum D. Barbof. sentit Aluar. Valasc. de partit. cap. 13. num. 42. dum magistratraliter docet quòd donatio propter nuptias aliquando fiebat à patre filio vxorem ducenti, aliquando ab ipso filio suæ vxori; & quando fiebat per ipsum maritum, vel alium ex parte & contemplatione mariti ipsi vxori, tunc quia censetur sponsalicia largitas, & traditur de lucro vxoris, non requiritur infinuatio fauore vxoris, & procedit text. in autenti. eo decursum. C. de donat. ante nupt. fecus autem si talis donatio fiat à patre filio vxorem ducenti, vel ab alio, quia tunc requiritur infinuatio, & ita procedere ait iterum in præfenti, subdens isto casu illum non esse correctum, sed solum quando talis donatio fit ipsi mulieri.

Pro alio ante nuptias donationem nuptiarum, &c.] 11 Notatur ad hoc quòd tempore donationis ante nuptias, nec sunt nuptie, nec memoria nuptiarum, vt per Roderic. Xuar. in repetit. l. quantum in prioribus, in declaratione legis Regni, quæst. 5. num. 10. post principium.

§. Præterea.

13 Extraneus, qui dotem promittit per lapsum bien-
nii a tempore contracti matrimonij, sine alia inter-
pellatione constituitur in mora, vt teneatur ad fructus
& vfuras hac l. expressas, nec propterea prohibe-
tur maritus dotem ante biennium petere, etiam si
promissor sit paratus vfuras, & accessiones soluere.
Colligunt ex Ordin. Doctores citati in l. 1. num. 1.
supr. hoc tit.

14 Hanc eandem conclusionem ex hoc text. defu-
munt Campeg. de *dot. part. 2. quest. 8.* Copp. in *tratt. de fructib. lib. 3. tit. 2. cap. 2.* Surt. *conf. 45. ex num. 4.*
vbi num. 7. quod ex lapso biennij a die contracti ma-
trimonij, quo quis incipit sustinere onera matrimo-
nij, debitor dotis dicitur in mora, & tenetur ad vfur-
as. Alphan. *collectan. 697.* Achil. Pedrocha *conf. 14.*
num. 1. vol. 1. Camill. Borrell. in *summ. decis. part. 3.*
tit. 5. num. 507. Anton. Fab. in *no. Codic. lib. 5. tit. 6.*
de *doti promiss. diffinit. 6.* Causan. *decis. 26.* num. 25.
part. 3. Stephan. Gratian. *discept. foris. tom. 1. cap. 1. 43.*
num. 20. vbi tenet quod licet extraneus promittens
dotem, non constituitur in mora, nisi lapso bien-
nio, ad effectum vt teneatur ad fructus dotis, tamen
quando dos est promissa ad certum diem, per lapsum
illius diei incipit mora irregularis. l. magnam, ff. de
contrab. empt. Rot. *decis. 244.* num. 2. part. 4. diuers.
alijs apud Farin. in *noviss. novissimar.* vbi dicit quod
eo ipso quod maritus sustinet onera matrimonij, pater,
frater, extraneus, qui dotem promittit, & dotare non
tenebatur, dicitur in mora abque interpellatione, &
tenetur soluere marito fructus dotis promissæ, & non
solutæ, Cald. Pereira de *empt. cap. 8.* num. 48. vbi re-
soluit quod si maritus onera matrimonij sustinuit,
videtur mulier in mora constitui citra aliam inter-
pellationem, & consequenter ab eo tempore tenetur
fructus marito reddere, & num. 49. respondeo ad
text. in *presenti*, dicit illam aperte probare biennium,
de quo hic, habere eundem effectum, & eandem
moram inducere, quam inducit litis contestatio, ita vt
biennium non requiratur vt mora contrahatur, sed
vt committatur illa mora qualificata, quam inducit
litis contestatio, quo fit ut ille, vt licet mora contra-
cta ratione implementi recipi purgari possit, vt sen-
tit gloss. fin. in 2. intellectus in l. de diuisione, ff. solut. ma-
trim. secus erit lapso biennio, tunc enim purgari non
potest sicut neque post litem contestatam. l. si insu-
lam, ff. de verb. obligat. optimè D. Barboza in l. de
diuisione, num. 41. vbi in hæc verba. Pro vero igitur in-
tellectu, d. §. præterea, aduertendum est quod licet
Alexand. hic num. 1. ad fin. & num. 12. & l. in num. 10.
ad fin. Vincent. num. 8. post med. Campeg. de *dot. part. 1. quest. 8.* ad fin. Cephal. *conf. 85.* num. 112. lib. 4.
Ruin. *conf. 223.* num. 15. lib. 1. & *conf. 63.* num. 5. lib. 4.
Roland. *conf. 65.* num. 1. lib. 4. & Thom. Grammat. *de-
cis. 70.* num. 1. dicant textum illum probare in pro-
missione dotis non incurri moram irregularem, nisi
post biennium, tamen tenet ille hoc non dicit, sed illud
potius quod lapso biennio a die promissionis dotis
vfuræ debentur; ac si super petitione dotis lis fuisset
contestata, & sic probat lapsum biennij post dotem
promissam eam inducere moram, quam solet inducere
litis contestatio, vt ibi aduertit Rainer. & Alber.
num. 3. Socin hic num. 12. l. in l. si mora, num. 21. in-
frà eod. & in l. si ex legat. num. 21. in fr. de verb. oblig.
l. quærit in dicta, num. 8. eod. tit. notabiliter Crot. in l. si
insulam, num. 5. & ibi Jacob. Niger a num. 21. in fr. de
verb. obligat. Boët. *decis. 6.* num. 7. secundum quam
considerationem clarè respondetur argumento ex illo
textu deducto aduersus communem quam de-

fendimus; nam dicemus per implementum mariti
quemcumque dotis promissorem constitui in mora
salem irregularem, vt communis vult: ceterum lapso
biennio eam moram maiores vites acquirere, & eos
producere effectus, quos solet producere mora con-
tracta per litis contestationem, & sic in d. §. præterea,
non agitur de mora irregulari, vt post alios existima-
uit Roland. *conf. 65.* num. 3. lib. 4. Thom. Grammat. *de-
cis. 70.* num. 1. sed potius de regulari, &c. Hactenus
D. Barboza.

Etiamsi non fuerint adhuc rei principales traditæ,
&c.] Notatur ad hoc quod dotis promissæ, & inter-
usurium medij temporis debentur, etiam si fors prin-
cipalis adhuc non fuerit tradita & exsoluta, & licet
ipsa dos in pecunia, vel auto consistat, vt per Cald.
Ruin. *conf. 61.* num. 5. vol. 4. Cald. Pereira de *cap. 28.*
num. 47. vers. huiusmodi, Surt. de aliment. tit. 1. quest.
42. num. 21. vbi dicit interesse dotis non solutæ de-
beri marito, siue dos sit in pecunia, siue in fundo,
Questad. in diuersis quest. iuris quest. 26. col. 6. in fine,
vbi tradit ex rebus mobilibus, iocalibus, & non fru-
ctuosis deberi interesse, Rolydor. Ripa obferu. 72.

Siue in argenteo, siue in mulieribus ornamentis, &c.] 16
Notatur ad hoc quod pro mobilibus, siue in argen-
to, siue in auto, siue in mulieribus ornamentis, siue in
veste, siue in alijs quibuscunque dos fuerit consti-
tuta, interesse viro competit ob retardatam eandem
rerum consignationem, quod vetum hic dicit
Bald. si tria concurrerent, dotis nempe promissio,
matrimonij contractio, & onerum sustentatio, se-
quuntur Alexand. *conf. 73.* num. 9. vol. 5. Cephal.
conf. 485. num. 111. & sequenti. Ludou. Caro *conf. 37.*
num. 125. inter *conf. Marzar. Ioan. Baptis. Colla de
rata portione, quest. 155.* num. 15. Surt. de aliment.
tit. 1. quest. 42. num. 147. Aldouin. *conf. 82.* num. 18.
Molin. de *sustit. tractat. 2. disp. 432.* num. 2. §. 6.
quos refert & sequitur Mari Giurb. *decis. 72.* num. 13.
vbi num. 5. subdit textum in *presenti* non rei mobi-
lium fructum considerasse, cum nec de ouibus, aut
vaccis, siue alijs speciebus fructiferis loquatur, sed
matrimonij tantum onus inposit postquam de ves-
tibus, ornamentis mulieribus, & alijs aut, vel
argenti iocalibus agant, quæ nullum fructum sua na-
tura afferre certò scimus; attamen interesse per eis
debere viro decidit hic text. cuius matrimonij onera
satis sustinuisse virum apparet ex emptione iocalium,
vestium, aliorumque pertinetium ad ornatum vxoris,
domus suæ, & familie, &c. & num. 16. post Rip.
d. obseruat. 27. aduertit ex rebus mobilibus percipi
fructus per resolutionem & nouam implicationem in
bonis immobilibus, ita vt si dixerit testator ægalium
num. de fructibus bonorum suorum soluendum esse,
de mobilibus etiam bonis intelligendum, quæ si fru-
ctus non producerent, satis est posse eos percipi per
resolutionem, & nouam implicationem in bonis im-
mobilibus, & sic fructus, qui ex rebus ipsis mobilibus
immediatè non possunt percipi, satis quoque est si ex
pecunia hinc percipitur, quæ vel in alterius fructuose
rei emptione fuisset impensa, vel quæ illis venditis
per nouam implicationem in bonis immobilibus fru-
ctus faceret.

Et quid si per multum tempus non petitis vfuras, 17
an videatur remississe? vide Cordub. de *Lata in l. si
quis a liberis, §. si quis ex his, num. 61.* ff. de liber agno-
scen. Malfard. de *probat. conclus. 1362.* num. 94. Me-
noch. de *presumpt. lib. 3. presump. 25.* num. 2. & 5.
Cassan. in *consuetud. Burgund. rubr. 4. §. 23.* num. 17.
Surt. de aliment. tit. 1. quest. 42. num. 92. & 97. D. Bar-
boza in l. que dotis, num. 46. ff. solut. matrim. Gasp. Ro-
deric. de *annuis redditibus, lib. 3. quest. 7.* num. 65.
cum

cum segg. Aluar. Valasc. consil. 8. num. 9. Fontanel. de pactis nuptialibus, clausul. 6. gloss. 2. part. 6. num. 18. cum segg. resolventes huiusmodi vsuras censi remittas si eas per triginta annos maritus non petierit. Quicquid decennium sufficere teneant Palat. in repetit. cap. per vestras, notab. 3. §. 1. num. 3. pag. 344. Tiraquell. de scriptis. §. 1. gloss. 4. versic. octavo ista.

- 18 *Vel panes civiles.* Id est, annonæ civiles, de quibus Cæli. Rhodig lib. 9. section. antiqu. cap. 16. pag. 334. Alcian. in tit. C. de frument. vrbis Constantinop. lib. 11. & lib. 8. parerg. cap. 5. Sonebeck. parib. 3. f. end. num. 25. Mendez à Castro de annon. civilib. num. 8. vbi num. 9. subdit id credibile esse dici, quia Honorius Imper. in l. 1. C. de frument. vrbis Constantinop. lib. 11. iussit frumentum annonæ clientibus suis in pane cocto exhiberi, ne domestici, qui in Palatio Principis militant, quibus annona præstari debet, frumentum acceptum vendant, & postea necessariis indigeant.
- 19 *Necnon panis civilis questum, &c.* Hinc patet quod mora commissa in soluenda dote, quæ consistebat in civilibus annonis, hoc est, redditibus, qui percipiuntur ex publico, maritus potest ultra dotem civilis annonæ questum, hoc est, illud, quod lucrari potuisset de dote, si sine mora sui soluta fuisset, petere, ita Palat. in repetit. cap. per vestras, de donat. inter virum & uxorem, notab. 3. §. 1. n. 3. pag. 344.
- 20 In gloss. Spoponderit. ibi, pollicendo. Notatur ad hoc quod ex nuda pollicitatione fauore dotis datur actio, de quo late Barbof. in l. 1. ff. soluto matrim. part. 3. n. 12. cum segg. & citati ad rubr. supra de dotis promiss.

*De rei vxorie actione in ex stipulatu
actionem transfusa, & de natura
dotibus præstita.*

TIT. XIII.

RE PETEBATUR olim dos rei vxorie actione bonæ fidei, non interueniente stipulatione; ea autem interueniente, reprobatur actione ex stipulatu stricti iuris. Hodie ex Iustiniani constitutione semper agitur ex stipulatu. Scripserunt in hanc rubr. Cuiac. Pac. & VVesembec. De materia vide l. Hispan. tit. 13. part. 5. & l. 30. tit. 11. part. 4. Bellacomb. Viui. & alios tom. 1. commun. opin. lib. 5. tit. 8. pag. 729. cum segg.

SVM MARIVM.

- 1 *pro Dote competit actio ex stipulatu, etiamsi stipulatio non intercesserit, vel intercesserit inutiliter, & num. 2.*
- 3 *in Contrahit dotis præsumitur intercessisse stipulationem, etiamsi verè non intercesserit.*
- 4 *Marito competit agere vel conditione ex lege, vel ficta actione ex stipulatu.*
- 5 *Expressum ex mente, & coniecturis dicitur expressum non quidem propriè, sed impropiè.*
- 6 *Id intelligere, impropiè dicitur denotari.*
- 7 *tantum operatur fictio in casu ficto, quantum veritas in casu vero.*
- 8 *Sollemnitas qua non requiritur in actu, si interuenit Barbof. Collicet. in Cod. Tom. II.*

- nias, & minus aptè, dictum non videtur.*
- 9 *Deposito non necessaria, si rellè non fiat, non nocet.*
- 10 *pro Dote bona sunt tacite obligata, & num. 11.*
- 11 *Actio ex stipulatu pro dote est bona fidei.*
- 13 *Actio rei vxoria est sublatà, tamen quod erat utile in ea, transmissum est in actionem ex stipulatu.*
- 14 *Relictum à viro vxori, non intelligitur in dubio relictum animo compensandi cum dote, ac prouinde verumque peti potest, & num. 15.*
- 16 *Vxor relictà vsufructuaria non prohibetur dotem petere, & legatum vsufructus.*
- 17 *Legatum relictum à debitore an præsumatur relictum animo compensandi remissum.*
- 18 *Debitor voluntarius si leget aliquid creditori suo simpliciter, non videtur legasse animo compensandi, ut procedat quando debitor legat: secus si dotem promittat pro creditore.*
- 19 *Actio ex stipulatu pro dote transit ad successores.*
- 20 *non fit Dotis retentio propter malos mores vxoris pudorem matrimonij non ledentes, propter res donatas, vel amotas, seu propter communes liberos alendos, nec propter impensas in rebus dotalibus factas, sed reputantur prædicta actionibus competentibus.*
- 21 *Matrimonium si soluitur culpa mulieris, non debet ei dos restituì, sed potius penca maritum remanere.*
- 22 *Iudicium inter coniuges, quod olim De moribus appellabatur, hodie est sublatum.*
- 23 *Retentio duplex propter liberos apud antiquos.*
- 24 *Ne pro non.*
- 25 *Retentio in dote non admittitur.*
- 26 *Maritus potest repetere ab vxore, vel heredibus expensas necessarias factas in rebus dotalibus.*
- 27 *Maritus licet faciat impensas voluptarias de consensu mulieris, non habet tamen actionem ad illas petendas.*
- 28 *Ebrietas quotidiana in muliere lenis æstimated ab Accursio.*
- 29 *Muliere mortua in matrimonio, actio ex stipulatu sui naturà transit ad heredes.*
- 30 *Dos lucrum dicitur.*
- 31 *in Actione de dote maritus condemnatur in quantum facere potest, & verum mobilium, & iurium restitutio debet fieri intra annum; verum verò immobilium incontinenti: & vsura debentur à tempore mora, fructus verò tempore soluti matrimonij.*
- 32 *Dilatio legalis iure antiquo Digestorum non datur nisi in his qua consistebant pondere, numero, & mensura.*
- 33 *Maritus solui tenetur soluere dotem vxoris quantum facere commode poterit, nisi tamen dolo suam dimisisset substantiam.*
- 34 *Vxor marito debet reuerentiam.*
- 35 *Maritus si dolo dissipauit bona propria, ea mente, ne esset soluendo, propter talem dolum amittit beneficium ne comeniatut ultra quam facere potest.*
- 36 *Maritus tenetur restituere quod deduxit, si ad pinguiorem fortunam perueniat.*
- 37 *Iure antiquo dos soluebatur vxori, vel heredibus annua, bima, trima die, vel in tribus annis, in quolibet anno tertia pars; hodie verò iure Codicis assento, si dos consistit in rebus immobilibus, statim fit restitutio sine aliqua dilatione, si verò in quantitate, vel rebus mobilibus, debet restituì intra annum à die solui matrimonij.*

38 *Heredes viri si statim post mortem ipsius volum re-
stituere dotem consistentem in re mobili, cuius ta-
men restituenda alio non competeas nisi post an-
num, si non expectato eo anno restituant dotem,
poterunt detrachere interstadium modici temporis.
Transacto anno, quidam. 39.*

40 *Lapsus diei concessi per legem, misericordie gratia,
constituit debitorem in mora, absque alia inter-
pellatione.*

41 *Dos si consistit in rebus immobilibus, non lucratur
maritus, vel heredes fructus, cum statim debeas fie-
ri restituta.*

42 *Maritus ob leuem culpam non amittit beneficium.
43 Maritus putatius non gaudet dilacione legali ce-
cessa pro restitutione dotis.*

44 *Vidua iuxta intra annum, seu tempus restituenda
dotis, alenda est ab heredibus viri.*

45 *Marito si durante dilacione legali aliqui fructus,
vel utilitatem percipit ex rebus immobilibus, illos re-
nuocabiliter facit suos.*

46 *Matrimonium licet sit solum morte mariti re-
ipsa, iuris tamen filiatione intelligitur durare saltem
in primo anno sequenti, qui dicitur annus luctus,
cum in illo morere non possit.*

47 *Partis ancillarum dotalium, & etiam per servos do-
tales, quæstæ extra operas earum, vel res mariti,
pertinent ad mulierem; si tamen vero, & fructus per-
tinent ad maritum, sed præterea temporis ultimi
anni veniunt dividendi, si dos fuit inestimata; &
si tempore divisionis alter filiorum dotem vxoris,
vel nurus detinuerit, præcipuum cautionem defen-
dendo prestare tenetur coheredibus.*

48 *Grex si datur viro in dotem inestimatus, periculum
est mulieris: si estimatus, licet fructus gregis do-
talis cedat viri lucra, tenetur tamen vir capi-
tulum demeritorum de fructibus supplere de-
fectum.*

49 *Filia si efficiatur sui iuris morte patris, vel emanci-
patione, alio de dote consolidatur in eius persona,
etiam si a patre fuerit exheredata, & dos confertur;
& in legitima portione computatur.*

50 *Dos si consolidatur per emancipationem in persona
filia, a fortiori idem erit si a principio dos datur
filia emancipata.*

51 *Patrum simpliciter conceptum, tacite videtur colla-
tum in tempus, quo filia efficiatur sui iuris, & sic
dos fuerit consolidata in eius persona.*

52 *Pater si sit stipulatus dotem sibi reddi, & decedat
constante matrimonio ipsius filia, postea solum ma-
trimonio per mortem viri, vel vxoris, dos pertinet
ad filiam, & eius heredes.*

53 *Extraneus dotem datur, vel promittens promittere,
confertur ei donare, nisi stipulatus, vel pactus fuerit
sibi reddi; extraneus dicitur, qui non habet in pote-
statem, & num. 34.*

55 *Dos aduentitia soli filia restituenda, nisi extraneus,
qui deest, pactus aliter fuerit in eius constitu-
tione.*

56 *Dotantem posse incominenti stipulari dotem sibi re-
stitui, solum matrimonio, intellige quando is, qui
promisit dotem, ad id cogi poterat, num. 57.*

58 *Dotem quando quis promisit marito pro vxore ab-
sente, licet repella mulieris absentes videatur esse
pollicitatio, tamen favore dotis lex fingit stipula-
tionem in favorem mulieris absentis, quasi illa pro
se esse stipulata.*

59 *Extraneus stipulari nequit ut penes alium maneat,
etiam si sit heres mariti.*

60 *Dotis datus filia ab extraneo dicitur esse vera libe-
ralitas, & donatio.*

61 *Extraneus quis.*

62 *Dos promissa, seu promissum, & datum nomine do-
ris, an contineatur dotis appellatione.*

63 *Filiis, & presumptio differunt.*

64 *Stipulatio ficta, & non presumpta, quæ.*

L. Rem in presenti. Vnic.

*Imp. IUSTIN. A. ad Pop. vrbis Constan-
tinop. & ad vniuersos provinciales.*

PRO dote competit actio ex stipulatu, etiam si sti-
pulation non intercessit, vel intercessit inuolun-
tate. Colligunt ex Ordin. Cyn. Bart. Salicet. Bald.
Butrig. Fulgof. Angel. Castrenf. Cuiac. Richard.
Aloyl. Leo super s. fol. 8. vers. Schaff. Naui. remissi-
ue Casal in annos. & Ximen. in concord.

Hanc eandem conclusionem ex hoc text. desumunt Anton. Goml. s. 6. Tauri num. 37. in princip. vbi per hunc textum tenet competere vxori pro petenda dote in quantitate existente à marito de iate antiquo rei vxoris actionem, hodie vero personalem ex stipulatu, & omne ius & privilegium, quod erat in prima, est transfatum in secundam, imò etiam stipulatio concipitur inutiliter inter mari um & vxorem, vel nullo modo interponatur, semper fingitur interuenisse. V. iiii. tom. 1. communium opin. lib. 5. tit. 8. num. 2. pag. 730. vbi contra Paul. de Castro defendit per hanc legem esse correctam l. ad exactionem supra de dotis promiss. subditque quoddam quædam modum mulieri solum matrimonio datur actio ex stipulatu per hanc legem, ita etiam in fauorem mariti conceditur ipsi eadem actio ad petitionem dotis promissæ, Ferdinand de Mendoza diffus. iuris ciuilibus ad titul. ff. de pactis lib. 3. cap. 9. num. 26. in fine.

Notatur ad hoc quod in contractu dotis præsumitur intercessisse stipulationem, etiam si verè non intercesserit, vt per Grammat. decis. 103. num. 7. Mich. Grass. tom. 1. communium opin. lib. 5. tit. 7. de dotis promiss. num. 25. pag. 720. Menoch. de presumpt. lib. 3. presumpt. 5. num. 2. cum segg. Nouell. in l. si constante, num. 77. folio solum matrimonio. Mart. Mantu. dialog. 24. num. 1. & 2. Petr. Gregor. synagoga iuris lib. 9. cap. 24. num. 1. Camill. Bortell. in summa. decis. part. 3. tit. 5. à num. 11. D. Barbof. in l. 1. ff. eodem tit. part. 3. num. 5. versic. vltima, & num. 20. agit de privilegio quod favore dotis fingitur stipulatio, sine ea non fuerit interposita, siue inutiliter interuenit, circa quod privilegium nonnullas excitat, & refovit difficultates, prima est hoc privilegium videtur superfluum, quia videbatur sufficere privilegium l. pen. C. de dotis promiss. secunda vtrum prædicta stipulatio dicatur ficta, vel præsumpta.

Per ex stipulatu actionem, & c. Ergo & correcte dicitur decisio l. penultim. C. de dotis promiss. de quo tamen vide D. Barbof. in dist. l. 1. part. 3. num. 6. vbi refert Fortun. Cortal. & Anton. Costant. existimantes etiam hodie obtinere decisionem dist. l. penultim. & numeris sequentibus id declarat, subditque num. 8. prope finem, esse in electione mariti, vel agere conditione ex dist. l. penult. vel ficta actione ex stipulatu, & num. 9. examinat quænam utilitas ex hoc resultet.

Si intelligatur re ipsa, & c. Notatur ad hoc quod expressum ex mente, & consensu dicitur ex præbui non quidem propriè, sed improprie, quia verbum, intelligitur improprietatem denotare, vt per Thaq. de iure mar. glof. 7. num. 174. Ferrer. in consil. Carliol. glof.

glos. 2. num. 108. Accat. Anton. in comment. ad l. 5. ff. de condit. & demonst. num. 105. Metipsum de dition. vsu. frequent. dict. 424. num. 1.

Notatur etiam ad hoc quod tantum operatur fictio in casu ficto, quantum veritas in casu vero, vt per Euctard. in topic. legal. vbi filiioms num. 4. cum seqq. Gonzalad. reg. 8. Cancel. glos. 31. num. 28. Rot. decif. 104. num. 3. & decif. 266. num. 8. & decif. 319. num. 3. apud Faun. part. 1. recentior. & posita per me de Axiomat. inuis. vsusseq. axiomat. 97. num. 1. cum seqq.

Eodemque modo est in iuribus, &c.] Notatur ad hoc quod solemnitas, quæ non requiritur in actu, si intueniat, & minus apte non viciat actum, vt per Anton. Gom. l. 46. Tauri num. 37. versum quod, vbi intelligit quando lex ex certa scientia & casu certo fingit eam. & l. 50. num. 37. & l. 1. var. cap. 3. num. 32. prope fin. & l. 1. cap. 9. num. 4. in princip. Tiraq. de retractu lig. 5. 7. glos. 3. num. 5. vbi quod depositio quæ non est necessaria, si recte non fiat, non nocet, & de nobilit. cap. 37. mon. 99. & seq. Hippol. in l. vnus, §. custodia num. 4. cum seq. ff. de question. Nau. in cap. cum contingat, de rescript. secunda causa nulli. vers. non obstat sexto, Alphan. collect. 74. vbi quod quando aliquid non requiritur de necessitate, si illud omittatur, vel inepte exprimitur, non viciat actum, Brunor. à Sole de locis communib. verbo solemnitas 2. vbi quod solemnitas non necessaria addita actui licet inepte interponatur, non viciat actum in quo debet solemnitas interponi fuerint.

§. Et vt plenius.

Pro dote bona sunt tacite obligata. Colligitur ex Ordinari. Doctores citati in l. 1. n. 1. sup. hoc tit.

Hanc eandem conclus. ex hoc text. desumunt, l. Hysp. 23. tit. 15. part. 5. vbi glos. 2. Nouell. de dote part. 6. spec. 7. num. 1. Mynsing. cent. 3. obseruat. 3. vers. primus. Pet. Greg. synagm. inuis. lib. 3. cap. 24. num. 2. Iacob. Thoming. Lips. decif. 36. num. 1. Camill. Botrell. in sum. decif. part. 3. tit. 5. num. 422. & seq. Neguzant. de pignoris. part. 2. memb. 4. num. 24. cum seqq. Anton. Gom. l. 50. Tauri num. 37. versum item etiam competet, vbi per hunc textum tenet competere vxori & hæredibus eius tacitam hypothecam in bonis mariti, quod notabiliter extendit vt procedat etiam si maritus sit minor 25. annis, Cont. lib. 1. var. cap. 7. num. 1. latè Gutier. de iuram. confirm. part. 1. cap. 46. à num. 1. vbi quod tacita hypotheca inducitur à iure in rebus mariti pro restitutione dotis, & in bonis mulieris pro dote promissa præstanda, vel rebus dotalibus euictis, & à num. 7. differit à quo tempore incipiat & contrahatur tacita hypotheca inducitur à iure in bonis mariti pro restitutione dotis? Barnab. Cornazan decif. 35. num. 1. Surd. de aliment. tit. 8. prinil. 50. num. 3. & prinil. 49. in prin. vbi numeris seqq. ampliat procedere in fructibus dotis, & cont. 495. à n. 1. vbi quod bona omnia viri tacite censentur obligata pro dotis restitutione, & num. 3. quod vxor eueniens casu restitutionis dotum potest eligere ex bonis mariti, quæ sibi magis placuerint, vt ius suum prosequatur, & num. 6. quod mulier in restitutione suarum dotum potest omittere hypothecam expressam conuentionalem, & exercere generalem, quæ sibi ex lege competit. Marth. Collet. de processib. execut. part. 1. cap. 2. num. 195. D. Barbof. in l. 1. ff. soluto matr. part. 3. num. 2. 7. vbi per hunc text. tenet quod si quis dotem præstaret marito pro muliere, bona promittentis dotem censentur tacite hypothecata marito pro dotis solutione, etiam si promissor dotis prote-

stetur quod non vult bona sua esse obligata pro dote si maritus non consensierit, & n. 28. contra Afflicti. Mynsing. Neguzant. Corduba de Lata, & Gutier. resoluat bona mariti non censeri tacite hypothecata pro alimentis debitis vxori, & n. 9. pariter tenet pro bonis lucratis constante matrimonio bona mariti non censeri tacite hypothecata, & ead. l. 1. p. 6. à princ. vbi tenet quod mulier habens tacitam hypothecam pro dote, iuxta hunc text. præfertur creditoribus antetioribus habentibus tantum hypothecas tacitas, non tamen præfertur aliis hypothecis tacitis priuilegiatis, & in l. si cum dote 3. §. transgrediamur num. 28. ff. cod. tit. soluto matrim. Fachin. controuers. lib. 12. cap. 33. latè Catdin. Manric. de tacitis & ambig. comment. lib. 1. tit. 19. à princip. Castill. controuers. lib. 3. cap. 4. num. 2. cum seqq. Molin. de iustit. tract. 2. disput. 423. num. 6. vbi quod causa dotis habet tacitam hypothecam non solum in bonis viri, vt dos repetatur soluto matrimonio, sed etiam viri habet tacitam hypothecam in bonis promittentis sibi dotem tum vt illa ei soluat, tum etiam ad interesse si aliquid dotis, postquam fuerit ei soluta, euincatur; latius disput. 438. num. 2. vbi resoluat citato hoc text. quod pro dote etiam recuperanda habet vxor tacitam hypothecam in bonis omnibus viri, etiam si maritus sit minor 25. annis, quoniam cum habilis sit in ea ætate ad contrahendum, etiam censetur habilis ad accessoria contractui matrimonij, & num. 3. tenet priuilegium hoc tacite hypothecæ non conuenire sponsæ per verba de futuro, neque competere ei, qui vxorem dotali cum pacto vt ad se reuocaretur dos in euentu, v. g. quod matrimonium sine liberis dissolueretur. Rebell. de obligat. iustit. part. 2. lib. 5. q. 11. num. 10. Camill. Botrell. in sum. decif. p. 3. tit. 5. num. 71. cum seqq.

In gloss. Ex viroque latere ibi, sed nunquid si vir, &c. Notatur ad hoc quod vir non habet priuilegium prælationis quod ceteris præferatur creditoribus licet vxor, vt per Boët. decif. 328. n. 3.

§. Sed etfi.

Actio ex stipulatu pro dote est bonæ fidei. Item actio rei vxorie est sublatæ, tamen quod erat vile in ea, transfusum est in actionem ex stipulatu. Colligitur ex Ordin. Doctores citati in l. 1. num. 1. sup. hoc tit.

Vide D. Barbof. in l. 1. ff. soluto matrim. part. 3. n. 8. in fine, vbi per hunc text. dicit actionem ex stipulatu pro dote competentem esse bonæ fidei, & num. 9. tenet marito olim non competere rei vxorie actionem, quia illa oriebatur quasi ex contractu nominato, & sic tantum respicietur vxorem, nec poterat marito applicari, subditque loco rei vxorie fuisse subrogatam actionem ex stipulatu, quæ hodie ex parte mariti censetur bonæ fidei, &c. Idem D. Barbof. in l. de diuisione, ff. cod. tit. num. 76. aduertit quod actio competens marito ad peten. iam dotem est bonæ fidei, & num. 77. tradit actionem competentem extraneo ad rependendam dotem, iuxta terminos huius l. vnic. §. accedit esse stricti iuris.

§. Primum.

Relictum à viro vxori non intelligitur in dubio relictum animo compendi cum dote, & proinde utrumque peti potest. Colligitur ex Ordin. Doctores citati in l. 1. n. 1. sup. hoc tit.

Hanc eandem conclus. ex hoc text. desumit Rodet. Xuar. in tit. de arvis num. 36. Cardof. in Oo. 4. praxi

- praxi iudicum & Adnotat. verbo pater num. 37. in fine.
- 16 Et per hunc text. tenent Capra conf. 72. num. 18. Bellon. conf. 33. num. 4. Cephal. conf. 184. lib. 2. Steph. Gratian. discept. forens. tom. 1. cap. 344. a num. 1. quod vxor relicta usufructuaria non prohibetur dotem petere & legatum usufructus, quicquid alij contrarium sentiant, vt per Canalic. de vñfr. n. 112. Bertazz. consilii 56. in 1. cum Pet. de fideicommiss. art. 33. n. 41. Sured. conf. 112. n. 44. & de aliment. sit. 9. quasi. 16. n. 16. cum segg.
- 17 Vtrum legatum relictuū a debitorē presumatur relictuū animo compensandi? vide Corraf. lib. 3. misit. cap. 1. n. 7. Allic. decis. 44. n. 9. Gregor. Lop. lib. 16. verbo las denero sit. 9. part. 6. Eman. Costa in cap. si pater, de testam. lib. 6. part. 1. verbo legauit. n. 17. Cou. in cap. officij. num. 2. de testam. Anton. Gom. tom. 1. var. cap. 11. n. 27. Cardin. Manric. de consil. vltim. volunt. lib. 10. tit. 2. Sim. de Practis de interpr. vltim. volunt. lib. 4. dub. 6. a num. 18. Achill. Pediroch. conf. 25. ex num. 1. Crallin §. legatum q. 22. n. 4. cum seg. Mascara. de probat. concl. 96. & 333. Menoch. de presumpt. lib. 4. pres. 109. & seg. & conf. 17. & 18. & conf. 51. n. 22. & conf. 162. n. 22. cum segg. Sured. conf. 112. n. 42. cum segg. Gutier. de tuel. p. 3. §. 1. n. 2. cum seg. Molin. de Instit. tract. 2. disp. 100. verb. hoc talio, Castill. controuers. lib. 1. de vñfruct. cap. 49. n. 6. cum segg. Cald. Pereira questio. forens. lib. 1. q. 6.
- 18 Sciendum itaque est, dictum, &c. [Notat D. Barbof. in l. 1. ff. soluto matrim. part. 4. n. 5. elegantem limitationem ad reg. huius l. in qua probatur quod si debitor voluntarius aliquid leget creditori suo simpliciter, non videtur legale animo compensandi, vt procedat, quando debitor legat, scilicet si dotem promittat pro creditore, nam tunc animo compensandi videtur promissile, & rationem differentie præstat, quia titulus legati ex se donatio est, & titulus donationis excludit animum presumpsum compensandi, quia illas propria non dicitur donatio; quæ ratio cessat in titulo dotis, quia dos proprie dicitur, etsi dicamus debitorē animo compensandi dotem promissile pro creditore, &c.]
- §. Maneat ex stipulatu.
- 19 Actio ex stipulatu pro dote transit ad successores. Colligunt ex Ordin. Doctores citati in l. 1. n. 1. sup. hoc tit.
- Pro intellectu huius text. consule nostrum Gouean. section. variar. iuris Civilis lib. 2. cap. 5. qui breuiter, sed dilucide sic ait: Iustinianus in l. vñ de rei vxor act. Manet (sic enim lego, non maneat, vt vulgo legitur) ex stipulatu actionis iuxta ad successores, & sine mora transmissionis incorruptum. Quem locum Accur. de mora & dilatione legitima reddendæ dotis intelligit, de qua in §. actio, ead. l. Sed mihi aliter videtur. Nam dotem, quæ in rebus immobilibus posita est, annua dec reddi vult Imperator; quare loci huius intellectus ex Vlpiano petendus est, qui in Instit. sit. de iure dot. scribit. Ita ius actionis de dote mulierem ad hæceter olim transmississe, si vit in reddenda moram faceret. Huicenus Gouezanus.
- §. Tacet.
- 20 Propter malos mores vxoris pudorem matrimonij non habentes, propter res donatas, vel amotas, seu propter communes liberos alendos, nec propter impensas in rebus dotalibus factas fit dotis retentio, sed prædicta actionibus competentibus reperiuntur. Colligunt ex Ordin. Doctores citati in l. 1. n. 1. sup. hoc tit.
- Si culpa mulieris dissolutum matrimonium, &c. [Notatur ad hoc quod si culpa mulieris soluitur matrimonium, dos ei restitui non debet, sed potius penes maritum remanere, vt per D. Barbof. in l. 2. in princip. part. 1. n. 52. vers. susceperit igitur ff. soluto matrim.]
- Quid enim opus est inducere ob mores retentionem, &c. [De iudicio quodam inter coniuges, quod olim De moribus appellabatur, agit D. Barbof. in l. vñs atque vxore 40. a princip. ff. soluto matrim. vbi num. 2. post princip. subdit iudicium huiusmodi hodie sublatum fuisse, & retentiones, quæ ex eo fiebant per Iustinianum in præsentis.]
- Sileat ob liberos retentio, &c. [Optime D. Barbof. in l. post dotem 41. ff. soluto matrim. n. 4. vers. & si abijciat, declarat apud antiquos duplicem retentionem dari propter liberos, & n. 5. vers. adde quod verum, tradit quod tam retentio, quæ conceditur propter liberos quando filia moritur in matrimonio, quam retentio, quæ perimitur quando culpa mulieris soluebatur matrimonium, fuerunt sublate per Iustinianum in præsentis; vnde colligit quod illa dictio, ne, de qua in hoc §. non affert causam præcedentis dicti, vt alias afferre solet, J. impen. §. ff. de verb. signif. & l. 2. in fine, ff. quod iussu, sed stat tamen aduerbium prohibendi, & ponitur pro dicto, non iuxta l. in ijsse ex aforia 203. §. serui ff. de verb. signif.]
- Sed nec retentio ob res amotas, &c. [Notatur ad hoc quod in dote non admittitur retentio, de quo vide Bald. Nouell. part. 5. primul. Negantur de pignorib. part. 5. memb. 1. num. 36. Petr. Gregor. syntagm. lib. 9. cap. 24. sub n. 11. Cardin. Manric. de tactis & ambig. comen. lib. 11. tit. 16. n. 7. D. Barbof. in l. duorio 8. §. ob donationes a num. 1. ff. soluto matrim. vbi per hunc text. tenet quod maritus non potest retinere res dotalis eo prætextu quod mulier aliquid ei debeat, vbi late resoluit in causa dotis admitti compensationem, & id probat numeris segg. contrariis quæ respondet, & in l. si cum dotem 23. §. fin. ff. cod. tit. num. 10. in princip. vbi ait quod licet per l. seq. propter impensas factas in rebus quasi dotalibus prædictæ res retineri possint, tamen in dote vera propter impensas dos retineri non potest, per text. in præsentis, Cald. Pereira de emptio. & vendit. cap. 27. num. 3. in princip. vbi quod in re dotali marito expendendi retentionis ius non datur. Camill. Botrel. in sum. decis. part. 3. tit. 3. n. 427.]
- Sed nec ob impensas, &c. [Probat hic text. quod 16 maritus potest repetere ab vxore, vel hæreditibus expensas necessarias in rebus dotalibus factas, adeo quod si dos consistit in specie, & quantitate simul expensæ factæ in re, vel specie diminuant ipso iure dotem in pecunia, vel quantitate; si vero in specie tantum non diminuit ipso iure, sed fundus, vel res potest retineri loco pignoris donec sibi fiat solutio viles vero potest recuperare si sint factæ de consensu, & voluntate vxoris, vel sit diues quod possit commodè soluere: voluntarias vero non repetit, sed potest mulier auferri sine notabili detrimento rei, & mutatione prioris status. Ita Anton. Gom. l. 50. Tauri n. 51. Negantur de pignorib. p. 5. memb. 4. num. 8. D. Barbof. in l. duorio 8. §. ob donationes n. 4. in med. ff. soluto matrim. & in rub. ff. cod. tit. part. 1. num. 18. vbi dicit regulam iuris civilis esse, impensas necessarias factas in rebus dotalibus dotem ipsam minuire ipso iure, & num. 21. ait multum distat rem retineri posse tunc pignoris donec impensæ soluantur, vel dicere quod impensæ necessariæ minuant

manant dotis vniuersitatem ipso iure, quia impense
necessarie dicuntur minuire dotem ipso iure, & vti-
les impense non diminuire ipso iure, sed propter il-
las res melioratas retineri posse: & in ead. l. diuor-
tio, §. fin. num. 68. regulam continuit. viles impensas pos-
se deduci & peti per maritum, & non solum posse de-
duci iure retentionis, sed & traditas repeti. Cald. Pe-
reira de empt. & vendit. cap. 27. num. 3.

37 *Quod si voluptaria sint, &c.* Notatur hic text. ad
hoc quod licet maritus faciat voluptarias impensas
de consensu mulieris, tamen non habet actionem ad
illas petendas, vt per glof. hic verbo licet. Mathesil.
sing. 92. Menochremed. 1. §. recap. num. 535. vbi tradit
rationem specialitatis, D. Barbof. in d. l. diuortio, §. fin.
part. 1. num. 89 in fine & 90. vbi tenet hoc esse specia-
le in marito; quamvis ultra illum si quis fecerit im-
pensas voluntarias de voluntate domini, vel dominus
postea ratum habuerit, is habebit actionem aduersus
dominum ad obtinendas impensas voluntarias, l. 3. §.
sed si maritus, ff. de in rem versis, denique, 10. §. item La-
beo, in fine, ff. mandati.

38 In glof. *Mores, ibi, & si quotidie se inebriet, &c.*
Notat Tiracq. in l. 9. conub. glof. 1. part. 9. num. 105.
quod Accursius leuem hic existimauit quotidianam
ebrietatem in muliere.

§. Illo proculdubio.

39 Muliere mortua in matrimonio actio ex stipulatu
secundum suam naturam transit ad hæredes. Collig-
unt ex Ordin. Doctores citati in l. 1. num. 1. sup.
hoc tit.

40 In lucrum, &c. Ergo dos dicitur lucrum, vt per
Tiracq. in l. si vponnam, verbo donatione largitus, n. 176.
C. de reuocand. donat.

§. Cum autem.

41 In actione de dote maritus condemnatur in quan-
tum facere potest, & rerum mobilium, & vtrum re-
stitutio debet fieri intra annum, rerum verò immo-
bilium incontinenti, & vsuræ debeantur à tempore
moræ, fructus verò à tempore soluti matrimonij.
Colligunt ex Ordin. Doctores citati in l. 1. n. 1. sup.
hoc tit.

42 In illis, qua pandere, numero, &c. Eleganter D. Bar-
bof. in l. 1. in princip. part. 1. num. 4. in princip. ff. soluto
matrim. aduertit quod iure antiquo Digestorum non
dabatur legalis dilatio in omnibus mobilibus, sed
tantum in his, quæ pondere, numero, & mensura
constabant, hæc enim annua, bima, trima die resti-
tuebantur, vt afferit Iustinianus in presenti, quia sci-
licet in iis non eadem res, sed alie eiusdem quali-
tatis reddende sunt, l. rei in dotem 41. ff. de iure dot.
& ideo, quia facilis non erat restitutio, data fuit præ-
dicta dilatio, quam postea Iustinianus reuocauit ad
annum, & in compensationem huius oneris, illum
fauorem tribuit maritis, vt pro omnibus rebus im-
mobilibus habent dilationem legalem, vt aperte col-
ligitur ex hoc text. in ver. exactio, & idem D. Barbof.
ibidem admonet cauendum esse ab Harrenopolo in
promptuar. lib. 4. cap. 8. pag. 186. dum dicit etiam ho-
die dilationem legalem non competere nisi pro mo-
bilibus constitutibus pondere, numero, & men-
sura, contra clara verba dicti vers. exactio illam con-
cedentia in quibuscunque mobilibus; & sic tenet
mobilia non esse hodie restituenda nisi post annum.
Deinde disputat quest. si maritus durante dilatione
legali aliquos fructus, vel utilitatem percepit ex re-
bus mobilibus, vtrum illos irreuocabilit faciat suos,

vel transacto anno eos teneatur in vxorem transfe-
re? Idem D. Barbof. in l. diuortio 8. §. non solum, num.
4. ff. eod. tradit Iustinianum hic referre mobilia pon-
dere, & numero consentientia annua, bima, trima die
restitui vique ad sua tempora.

33 *Sed in quantum maritus facere potest, &c.*] Nota-
tur ad hoc quod maritus solum tenetur soluere do-
tem vxoris quantum commodè facere poterit, nisi
tamen dolo suam diminuisset substantiam, nam tunc
eam cogerebatur soluere, etiam supra id quod com-
modè facere posset; præterea si maritus commodè non
posset soluere totam dotem, teneatur præstare cautio-
nem quod si ad pinguem fortunam venerit, integram
illam soluet, vt per l. Hisp. ult. tit. 11. part. 4. Molin. de
Iustit. tract. 2. disp. 442. num. 5. D. Barbof. in d. l. diuortio,
§. non solum num. 4. Reb. de obliget. iustitia part. 2.
lib. 6. quest. 41. sect. 1. num. 10.

34 *Et reuerentia debetur maritali, &c.*] Notatur ad hoc
hoc quod vxor reuerentiam marito exhibere debet, vt
per Tiracq. in l. 1. conub. glof. 1. part. 1. num. 41. D. Bar-
bof. in l. maritum 13. num. 53 in fine & num. 54. ff. solu-
to matrim. vbi reddit rationem, quia vxor subiecta est
viro, & sub eius dominio & potestate, vt Gens. 3. &
probat cap. quæcunque 30. dist. 8. & hac ratione tenetur
vxor ei obedire tanquam capiti & superiori, cap. est
ordo, & cap. mulierem; 3. q. 5.

35 *Si non dolo malo versatus est, &c.*] Notatur ad hoc
quod si maritus dolo dissipauit bona propria ea
mente, ne esset soluendo, propter talem dolum amittit
beneficium ne conueniatur ultra quam facere po-
test, vt per Calcan. conf. 50. num. 10. D. Barbof. in d. l.
maritum, 13. num. 101. ff. soluto matr. vbi subdit pro-
bati hunc animum ex his, quæ dixit ante factam dis-
sipationem, & hinc inferi à cessante ratione quod si
maritus non dissipauit bona propria animo præindi-
candi vxori, sed alteri, is dolus non faciet perdi-
ctum beneficium, & num. 104. resoluti propter le-
uem culpam maritum non amittere hoc benefi-
cium.

36 *Si ad meliorem fortunam, &c.*] Tenetur ergo mari-
tus restituere id quod deduxit si ad pinguiorem perue-
niat fortunam, vt per eundem D. Barbof. in d. l. maritum
13. num. 100. in fine.

37 *Exactio autem dotis celebretur, &c.*] Notatur ad hoc
hoc quod de iure antiquo soluebatur dos vxori, vel
hæredibus annua, bima, trima die, vel in tribus an-
nis, in quolibet anno tertia pars; hodie verò hoc iure
Codiciis attento, si dos consistit in rebus immobi-
libus, statim fit restitutio sine aliqua dilatione, vel
termino; si verò consistit in quantitate, vel in rebus
mobilibus, debet restitui intra annum à die soluti
matrimonij, vt per l. Hisp. 31. tit. 1. part. 4. In fin. §.
fueras num. 27. & 28. In fin. de actionib. Anton. Gom.
l. 50. Tauri num. 46. Bellacomb. tom. 1. commun. opin.
lib. 5. tit. 7. num. 21. pag. 721. vbi tenet quod licet per
hunc text. dos consistens in pecunia et si statim sequa-
ta morte viri non sit restituenda, sed intra annum,
quamvis hæredes sint diuites, tamen fallit si dos fuit
legata vxori, idem Bellacomb. eod. lib. 5. tit. 8. num. 1.
pag. 729. vbi quod exactio dotis consistentis in pecu-
nia soluto matrimonio competit viduæ post an-
num, quæ autem consistit in rebus immobilibus,
competit viduæ statim post mortem mariti, quod in-
telligit nisi pendente anno luctus ipsa vidua alatur
in domo ipsorum hæredum, quia tunc fit compen-
satio fructuum cum dictis alimentis, & si plus est in
fructibus, quam ascendunt alimenta, illud plus ipsi
viduæ reddendum erit, idem Bellacomb. eod. lib. 5.
tit. 8. num. 8. pag. 731. & Viui. ibidem num. 9. vbi te-
nent per hunc text. hæredes mariti defuncti teneri
vxo^r

vuxori iure dotis bona immobilia statim tradere, mobilia verò intra annum. hoc ipsum dicit Mich. Grass. *ead. lib. 5. commun. tit. 12. num. 50. pag. 741.* Kircho. *ibidem num. 91. pag. 747.* vbi quod dos quando constituitur in pecunia soluto matrimonio morte viri per heredes viri statim non est restituenda, sed infra annum, etiam ipsi heredes essent diuites, & haberent facultatem statim eam restituendi, idem Kircho. *ibidem num. 94. pag. 748.* vbi quod alimenta petere non potest mulier ab heredibus primo anno dilationis à lege heredibus mariti statuta finito, ad soluendum ei dotes consistentes in pecunia, quia cum mulier primo anno elapso in sua potestate habuerit exigere dotem, quam repetere neglexit, sibi imputabit si illam non exegit, & ideo per eam peti non possunt alimenta ab heredibus viri. *Cott. de sponsalib. part. 2. cap. 3. §. 9. num. 10. vers. quarto, vbi quod mariti defuncti heredes tenentur restituere uxori dotes bona immobilia statim tradere, mobilia verò intra annum, quorum mobiliu fructus efficiuntur ipsorum heredum, nec tenentur ipsi restituere eos post anni dilationem cum bonis ipsis.* *Cott. in memorab. verbo de el. 2. Sutt. de aliment. tit. 1. quass. 44. num. 52.* vbi quod heredes mariti non alunt viduam si dotem voluit restituere intra annum, & à num. 63. quod dos consistens in immobilibus reddi debet statim non expectato anno, & num. 64. quod vidua non est alenda ab heredibus nisi intra annum luctus quando dos constituit in bonis immobilibus, D. Barbof. *in rub. ff. soluto matr. part. 2. num. 40.* vbi tradit quod licet per hunc text. maritus ad res mobiles dotales restituendas habeat anni dilationem, tamen quando culpa mariti dissoluitur matrimonium quoad iborum, non gaudet maritus prædicta dilatione, sed statim tenetur restituere, idem D. Barbof. *in l. 2. in princ. part. 1. num. 1. ff. eod. tit.* vbi tradit quod iure Digestorum restituatur dos, annua, bima, trima die, id est, in tribus annis, scilicet in quolibet anno tertia pars dotis, immobilia autem data in dotem illo iure attento statim restituebantur, sed iure Codicis immobilia statim etiam restituntur, sed mobilia transacto anno, & num. 2. per hunc text. concludit quod quatenus pertinet ad rei immobilis restitutionem, nulla est differentia inter ius Digestorum, & ius Codicis, sed viroque iure immobilia statim restituntur: subditque per hunc text. probari quod mobilia, vel se moventia etiam hodie non restituntur statim; sed tantum elapso anno 2° die soluti matrimonij, & num. 3. resoluit prædictam dilationem annalem competere etiam marito diuiti, & cui facile sit mobilia statim restituere propter generalitatem huius text. *Molin. de iustit. tract. 2. disp. 442. num. 2.* vbi citato hoc text. tradit quod licet olim de iure Digestorum fuerit sancitum vt vir, aut heredes illius tenerentur restituere dotem annua, bima, trima die, id est, intra tres annos restituendo singulis annis die vltima singulorum vnam tertiam partem, nihilominus hodie constitutum est vt dos quando constituitur in bonis immobilibus inæstimatis statim absque mora quoad ea bona restituatur: quando verò consistit in rebus mobilibus, aut mouentibus, vel in iuribus corporalibus inæstimatis, aut denique quando certa summa in valore est reddenda, tunc quoad hæc omnia dos restituatur intra annum à die soluti matrimonij, & subdit ex Anton. Gom. quem citat, iam hodie in Regno Castellæ solent in dotibus instrumentis deduci in pactum vt dos soluat intra triginta dies, à dissoluto matrimonio, standum esse tali pacto, aut cuiusque alteri, quod ea in parte fuerit adhibitum, idem tradit Rebell. *de obliq. in-*

fir. part. 2. lib. 6. quest. 21. sect. 1. num. 5. vbi numerus sequ. id multipliciter declarat. *Cancer. varior. resol. part. 1. cap. 9. num. 98. & 99.* vbi quod si dos constituitur in rebus mobilibus, quæ pendere, numero, & mensura consistunt, restitutio dotis debet fieri post annum à tempore soluti matrimonij; si vero in rebus immobilibus consistat, statim venit restituenda.

Sed omnimodo intra annum, &c.] Optime Tiraq. 38 *de retractu lig. §. 1. gloss. 18. num. 36.* post Bald. Iul. & Cottam, aduertit quod si heredes viri volunt statim post mortem ipsius restituere dotem consisten- em in re mobili, cuius tamen restituenda actio non potest post annum competere, secundum hunc text. si non expectato eo anno, restitunt dotem, poterunt detrahere interusurum medij temporis.

Quid transacto anno? vide Mich. Grass. som. 1. commun. opin. lib. 5. tit. 8. num. 10. pag. 741. vbi tenet quod si post annum heredes ipsi essent in mora, adhuc mulier nequit aliquid accipere, seu petere pro alimentis ab heredibus mariti, quoniam præsumetur vfura. Idem Mich. Grass. *d. lib. 5. tit. 12. num. 78. pag. 746.* vbi quod mulier post annum non potest petere alimenta, siue vfuras dotis, nisi postquam ipsa petat dotem, heredes in mora exierint, tunc enim interesse damni emergentis peti potest, Bellacomb. *ibidem num. 95. pag. 748.* vbi tradit, mulierem viduam mortuo viro etiam post annum non posse consequi ab heredibus viri interusuraria dotis sibi non restituata, maxime si ipsa habuerit vnde se alere & dictam dotem exigere poterit, quod tamen intelligi & restringi solent nisi mulier dotem in iudicio petierit, faciendo quicquid poterit, vel alias secundo marito sustinente onera sit obligata ratione dotis promissæ, non tradita saltem per protestationem, cum eo casu vti damnum emergens possit mulier à dictis heredibus dicta interusuria, vulgo alimenta consequi.

Notatur etiam ad hoc quod lapsus diei concessi 40 per legem, miserationis gratia (prout est annus, qui datur marito ad restituendas res dotales mobiles) constituit debitorem in mora absque alia interpellatione, vt per D. Barbof. *in præsul. l. si mora 10. m. 10. in fine, & num. 11. ff. soluto matr.*

Illico restituendis.] Ergo etiam tempore feriarum, de quo D. Barbof. *in l. 1. ff. soluto matr. part. 1. num. 42.*

Fructibus videlicet immobilium, &c.] De materia 41 vide Anton. Gom. l. 9. *Tauri num. 47.* vbi tradit per hunc text. quod si dos consistat in rebus immobilibus, non lucratur maritus, vel heredes fructus, cum statim debeat fieri restitutio; si verò dos consistit in rebus mobilibus naturaliter fructuosas, vt in ferulis, iumentis, & similibus rebus, similiter non lucratur fructus, sed tenetur restituere uxori finita dilatione legali, vel conuentionali, & maritus, vel heredes gaudebunt vso & interusurum medij temporis: si verò dos consistat in pecunia numerata, possunt ea vti illo medio tempore, & postea restituere sine vfura, fructu, vel interesse, idem ferè tradit Molin. *de iustit. tract. 2. disp. 442. num. 3.* Matien. l. 3. *gloss. 2. num. 25. & 35. tit. 1. lib. 5. noua Recop. Gam. Lufit. decif. 123. num. 3.* vbi quaerit an maritus teneatur heredes vxoris fructus dotis immobilium restituere, siue dos æstimata fuerit ea æstimatione quæ fecit emptorem, siue non: & deinde à quo tempore fructus isti debeantur. D. Barbof. *in l. diuortio 8. §. non solum num. 12. ff. soluto matrim.* vbi tenet fructus immobilium semper pertinere ad vxorem, nam cum lex iubeat immobilia statim restitui, si id non potest, maritus

maritus videtur esse in mora. l. *magis*, C. de contrah. & committ. stipul. & consequenter tenebatur ad fructuum perceptorum restitutionem. l. *mora*, §. in bona fidei, ff. de exar. Subdique fructus mobilium non incipere pertinere ad vxorem nisi post annum, & sic post finitam dilationem legalem, antea enim non potest videri maritus constitutus in mora restituendi mobilia, & consequenter neque tenebatur ad fructuum perceptorum restitutionem: & ad hunc modum videri explicandum asserit textum in presenti, *vers. similique modo*, vt scilicet a tempore soluti matrimonij pertineant fructus mobilium ad vxorem, qui scilicet nati, & curati fuerint constante matrimonio, vt quia operta seruatorum locata fuerant; item & naui fuerat locata, nam hi fructus diuidentur pro rata, & sic sua pars statim est restituenda vxori: ad quod expendit quod in iuris vers. *exaltio*, in princip. concessit esse anuis marito ad restituendas res mobiles, & eo transacto habet text. maritum teneri praeferre vfuras restitutionis rerum mobilium; ergo durante dilatione legali ad nihilum teneri debet: quare d. *vers. similique modo*, probans fructus mobilium esse statim restituendos, ne sibi ipsi incontinenti videatur contradicere, debet declarari modo de quo supra. Expendit etiam quod in d. *vers. similique modo*, commiscuntur exempla, in quibus vertitur diuersa ratio, nam proponit exemplum in pensionibus domorum locatarum, quas certum est statim ad vxorem pertinere, prout & ipsa domus ei statim est restituenda; & idem est in annonis ciuilibus, quia & rebus immobilibus accedunt, l. *fin. §. prateria*, C. de iure dot. Vnde alia exempla, quae subiungit de veteris nauium, vel operis seruatorum, debent etiam intelligi in casibus, in quibus statim debeant pertinere ad vxorem, quod vtique tantum verificatur in casu, de quo supra, vel etiam quando fructus tales sunt, vt etiam constante matrimonio non pertineant ad maritum, nam & hi augent dotem, l. *si marito* 32. §. *fin. ff. soluto matrim.* & sic statim sunt restituendi, &c.

Ad idem videndus D. Barbo, in l. 2. in princ. part. 1. num. 6. ff. soluto matrim. qui ait textum in presenti aperte probare quod fructus, vel vfuras in rebus dotalibus mobilibus non debentur nisi post annum; in immobilibus autem illico debentur a tempore soluti matrimonij, & rationem differentiae assignat, quia in rebus mobilibus, durante dilatione legali mora considerari non potest in marito, & consequenter neque tenebatur maritus ad fructuum restitutionem, elapso autem anno tenebatur, quia tunc dies interpellat pro homine, & consequenter videtur maritum in mora constitui; in rebus autem immobilibus, quae statim sunt restituendae, illico a principio videtur incurra mora, vnde merito in illis veniunt fructus a tempore soluti matrimonij quo pacto intelligendum esse ait hunc text. in *vers. fructibus*, generaliter dicentem fructus mobilium esse restituendos mulieri, iuxta distinctionem factam in principio, vt scilicet in immobilibus veniant a die soluti matrimonij, in mobilibus autem a die finitae dilationis legalis. Et quauis Za. lib. 2. singul. respons. cap. 5. num. 1. & Ioan. Garc. de expen. cap. 3. num. 32. & 34. existimauerunt d. *vers. fructibus*, per se stare, & diuersum casum a praecedentibus continere, itamen ipse D. Barbo, citato loco num. 7. tenet contra eos, quod scilicet ex contextura litterae patet dictum *vers. fructibus* venire continuatiue ad praecedentia, & ob id debere recipere interpretationem, de qua supra, & n. 8. tenet Anton. Gom. d. l. 50. Tauri num. 47. quem extollit Ioan. Garc. d. cap. 3. num. 3. non bene pect-

pisse mentem huius text. in §. *exaltio*, dum dicit quod si res mobilis ex se prodgat fructus, (vt quia fit nauis, vel animal) hi fructus elapso anno sunt restituendi vxori etiam si percipiuntur durante dilatione legali; verò res mobilis ex se non producat fructus, vt est pecunia, si durante dilatione legali maritus ex ea aliquod lucrum percipiat, non tenebatur restituere mulieri, quia durante praedicta dilatione sicut pecunia dotali vitur.

In gloss. *Verfatus est*. Notatur ad hoc quod maritus 42 propter leuem culpam non amittit beneficium l. *maritum*, ff. soluto matrim. vt per Cordub. de Lara in l. *si quis a libero*, §. sed si filius a num. 90. ff. de liber. agnos. D. Barbo, in d. l. *maritum* num. 104.

In gloss. *Restituendi*, ibi, *sed quid erit hodie*, &c. 43 Notatur ad hoc quod maritus putatiuus non gaudet dilatione legali concessa pro restitutione dotis, vt per Rodet. Xuar. tit. de ganancia num. 10. & 11. Anton. Gom. l. 50. Tauri num. 56. *vers. seprimo infero*, Tiraq. de iure mariti gloss. 8. num. 239. Cou. de spons. part. 2. cap. 6. §. 8. num. 24. Cancet. var. p. 1. cap. 9. num. 106. D. Barbo, in l. *si cum dote* 23. §. *fin.* num. 18. ff. solut. matrim.

In ead. gloss. ibi, *sed quid si nil aliud habens*, &c. 44 Notatur ad hoc quod vidua inops intra annum, ius tempus restituendae dotis alenda est ab heredibus viri, vt per Rebuff. tom. 1. ad leges Galliae tit. de sen. prouis. art. 3. gloss. 1. num. 10. Pinel. ad l. 4. C. de iure mater num. 6. vbi num. 7. aduertit quod etiam intra annum non potest applicari haec questio, quia nulla est dos, quae restitui debeat, & num. 8. dicit verius heredes viri non teneri alere viduam etiam inopem extra terminos huius gloss. Anton. Gom. l. 50. Tauri num. 48. vbi tenet quod infra tempus dilationis legalis, vel conuetionalis, in quo debet fieri restitutio dotis, vxor debet alii a marito, vel heredibus eius, nisi quando mulier non habet alia bona ex quibus se alere possit, vel quando morte mariti solum esset matrimonium, seu quando maritus, vel eius heredes volunt statim dotem restituere, Afflict. decif. 284. num. 4. vbi concludit quod non datur interesse dotis nisi quando debitor dotis fuit in mora, & vxor est pauper, & non habet vnde possit viuere nisi de sua dote, vel constat quod passa fuerat interesse, etiam si habet alunde vnde posset viuere, quia tunc ratione interesse passus debetur istud interesse, Nouell. de dote part. 7. prouis. 7. *vers. ex praedictis*, Surt. conf. 221. num. 41. & de aliment. tit. 1. §. 45. num. 26. Auenda. de censu. cap. 31. num. 9. vbi asserit maritum teneri pendente dilatione soluere socero, siue vxoris suae cognato interesse, vel alimenta ad rationem viginti pro vno, Anton. de Amatis var. res. solut. res. 49. num. 92. Neguzant. de pigriorib. §. *membr.* 5. part. num. 17. Menoch. conf. 7. a num. 15. Gabr. Aluarez. de prouis. pauper. part. 1. quaest. 26. vbi si mulier pauper pro alimentis, vel alii necessariis sumptibus pecuniam sub vfuris acceperit, vel aliter ex dotis retardata solutione laderetur, huiusmodi interesse, damnumque emergens petere posse, debetque consequi, tradit late Rebell. de obligat. insit. part. 2. lib. 6. quaest. 11. §. 2. 1. num. 6. vbi dicit quamdiu dos non redditur vxori intra tempus iure, vel pactione praefixum, si mulier non sit inops, sed habeat aliunde alimenta, non tenetur ei maritus, nec eius haeres alimenta praestare; quod si aliunde alimenta non habet, etiam habeat parentes diuites, & alimenta petat, alenda erit de fructibus ipsius dotis; quod si nulli sint tales fructus, vel non sufficiant, ex bonis mariti supplendum erit, quod insuper opus fuerit durante praefato tempore, & num. 8. subdit quod haeres mariti non

non tenetur ultra quantitatem dotis uxori alimentum præstare, nec ultra annum a die soluti matrimonij. Latè D. Barbof. in l. 2. in princ. part. 1. n. 16. ff. soluto matrim. ubi ait distinctionem huius glossæ communiter approbati, videlicet quod aut mulier est diues, & ex fructibus immobilium statim restitutorum, vel etiam ex fructibus paraphernalium potest se alere, & tunc maritus, vel eius hæres nihil ei tenebatur præstare alimentorum nomine; si verò mulier sit inops, neque aliunde habeat unde se alat, tunc maritus, vel eius hæres tenentur mulieri alimenta præstare ex prædictis fructibus, quam resolutionem dicit probare plures alios, quos retulit Corduba de Lara in l. si quis a liberis. §. si quis ex his num. 117. ff. de liber. agnos. Marten. l. 1. glof. 2. num. 19. tit. 1. lib. 5. noue Recop. Thefaur. Pedem. decif. 45. num. 1. Vnde idem D. Barbof. ibid. num. 17. primam sic firmat conclusionem. Quod si mulier sit diues, & habeat unde se alat, neque maritus, neque eius hæres ex prædictis fructibus aliquid tenentur dare uxori; contra Ruin. Corn. Corduba de Lara, Mynsing. Ioan. Gare. & Thefaur. quos ibi refert & reprobat; deinde num. 21. aliam adducit conclusionem. Quod si mulier sit inops, neque habeat aliunde unde se alat, tunc maritus, vel hæres ex fructibus perceptis durante dilacione legali, & sic intra annum tenentur eam alere; & numerus segg. hanc conclus. a bonuallorum impugnacionibus defendit, & n. 23. cum segg. explicat quando mulier dicatur inops ut hæc conclusio verificari possit.

45 In ead. gloss. ibi, dilatio legalis debet esse utilis viro, &c. Notatur ad hoc quod si maritus durante dilacione legali aliquos fructus, vel vtilitatem percipit ex rebus mobilibus, illos irrevocabili facit suos, ut per Cov. de sponsal. part. 2. cap. 3. §. 9. num. 9. Vtu. lib. 2. communium opin. 210. Ioan. Gare. de expens. cap. 8. num. 29. ad fin. D. Barbof. in l. 2. in princ. part. 1. num. 5. cum segg. ff. soluto matr. ubi contra Anton. Gom. Bald. Nouell. Zaf. & alios contrarium tenentes, hanc pariter defendit, & idem repetit in l. diuortio 8. §. non solum num. 2. ff. eod. tit. solum Fontanel. de pallu nupt. claus. 6. glof. 2. part. 1. num. 35.

46 In ead. gloss. ibi, item alius videtur durare primum, cum nec possit nubere secundo. Hanc glossa dicit notabilem Palat. in repet. rub. de donat. inter virum & uxorem, §. 11. num. 5. ad hoc quod licet matrimonium sit solum morte mariti re ipsa, iuris tamen fictione intelligitur durare saltem in primo anno sequenti, qui dicitur annus luctus cum in illo nubere non possit.

§. Cumque ex stipulatu.

47 Partus ancillarum dotalium, & etiam per seruos dotalis quæsitæ acta operas eorum, vel res mariti, pertinent ad mulierem, factus verò & fructus pertinent ad maritum, sed pro rata temporis ultimi anni veniunt diuidendi, si dos fuit inestimata, & si tempore diuisionis alter filiorum dote uxoris, vel natus detinuerit, præcipuum cautionem de defendendo præstare tenetur credidibus. Colligunt ex Ordin. Doctores citati in l. 1. num. 1. sup. hoc tit.

Vide D. Barbof. in l. 2. in princ. part. 1. num. 9. ff. soluto matrim. ubi ait probari in præsentem quod fructus mobilium pro rata temporis fuit diuidendi inter coniuges, & in l. diuortio 8. in princ. part. 2. num. 5. ubi citato hoc text. tradit quod licet maritus fructus dotalis colligat, & percipiat, non tamen irrevocabili-ter eos facit suos, nisi pro rata temporis, quo sustinuit onera matrimonij, & reliquos uxori debet restituere, idem resoluit Rebell. de obligat. in l. 1. part. 2.

lib. 6. quest. 1. §. 2. num. 14. ubi num. 15. subdit ultimi anni fructus diuidendos esse pro rata inter coniuges, vel hæres eorum, ut si per octo menses ultimi anni durauit matrimonium, vir debet habere bessem fructuum, vxor verò trientem, hoc est, ex duodecim partibus, in qua fructus diuidi possunt, vir octo partes, vxor vero quatuor recipere debet; incipiet autem, inquit, ultimus annus per comparationem ad primum, ita ut primus incipiat quando non solum matrimonium contractum est, sed etiam dotis traditio ipsi marito facta fuit. Quod si talis esset fundus dotalis, qui bis in anno ferret fructus, eadem ratio esset habenda dimidij anni, quod integri. Quod si maritus fundum cum fructibus pendentiis retinueret, cauere deberet vxor de fructibus restituentibus pro rata, sicut si maritus locasset fundum colonis, cauere deberet de restitucunda parte mercedis pro rata, &c.

48 Factus autem iuniorum, &c. Hinc initium sumptus l. Hisp. 21. tit. 1. part. 4. in qua statuitur quod si grex datur viro in dotem inestimatus, periculum est mulieris si autem datur æstimatus, licet fructus gregis dotalis cedat viro iure, tenetur tamen vir loco capium demortuorum de fructibus supplere defectum, & hoc cum species certæ dantur in forem, in autem quid datur in dotem pondere, numero, vel mensura consistens, periculum & commodum est viro.

49 Videamus.

Si filia efficiatur sui iuris morte patris, vel emancipatione, actio de dote consolidatur in eius persona, etiam si a patre fuerit exheredata, & dos confectus, & in legitima portione computatur. Colligunt ex Ordin. Doctores citati in l. 1. num. 1. sup. hoc tit.

Vide l. Hisp. 30. tit. 1. part. 4. Rod. Xuar. in l. quoniam in prioribus ampl. 15. num. 2. pag. 451. ubi tradit quod licet actio dotis soluto matrimonio sit communis patri & filiae, ut in l. 2. §. 1. ff. soluto matr. tamen mortuo patre in vita filie integra actio dotis consolidatur in ipsam filiam, ut probat hic text. subdi-que cum Bart. reprobata gloss. in præsentem, quod bene potest pater per stipulationem incontinenti sibi providere, & impedire ius consolidationis apponendo in dote onus, & conditionem; videlicet quod soluto matrimonio sine liberis dos reidatur, & restituitur sibi, & suis hæredibus, nam per talem expressam conventionem & stipulationem impeditur ius consolidationis, dato quod filia superuixisset patri, idem ferè tenet ibidem super declarata. legi Regni quest. 6. num. 2. ad fin. Anton. Gom. l. 50. Tauri nup. 28. post med. ubi per hunc text. tenet quod si tempore dotis constituta erat in potestate, sed soluto matrimonio reperitur sui iuris morte patris, vel emancipatione, tota actio quaeritur filie, & consolidatur in eius persona, licet a patre sit exheredata, D. Barbof. in l. 2. §. quod si in patris num. 8. ff. soluto matrim. ubi tradit quod licet actio dotis communis sit inter patrem & filiam, ita ut soluto matrimonio viuo patre dos ad eum reuertatur, dos à patre, & soluto matrimonio si tamen matrimonium duret tempore, quo pater mortuus, dos in solidum consolidatur in persona filie, ut probat text. in præsentem, & num. 11. per hunc text. tenet quod si tempore date dotis filia sit in potestate, & tamen postea efficiatur sui iuris, exinde dos consolidatur in persona filie, ita ut actio dotis sua sit in solidum, & non communis; subdi-que post Anton. Gom. l. 50. Tauri num. 28. & Baq. in trakt. de non meliorandis filiabus cap. 11. num. 18. quod.

quod cum l. 4. *Tauri* constitutum sit filiam nuptam post velationes ex potestate legis effici sui iuris, ideo in Hispania nunquam actio exit communis inter patrem & filiam, sed in soli dum efficietur filia, & n. 12. id in Regno Portugaliæ à fortiori procedere ait, cum per matrimonium solum de presenti ibi filia ex potestate legis efficiatur sui iuris.

50 *Emancipatur etiam, &c.* Ergo si per emancipationem dos consolidatur in persona filia, à fortiori id erit si à principio dos detur filie emancipatæ, de quo tamè vide D. Barboſin d. l. 2. §. quod si in patre, n. 36.

51 Notatur ad hoc quod pactum simpliciter conceptum tacite videtur collatum in tempus, quo filia efficiatur sui iuris, & sic dos fuerit consolidata in eius persona, vt per D. Barboſin d. l. 2. §. quod si in patre, num. 48.

52 In gloss. *Visum* ibi, *munquid erit hoc verum*, &c. Notatur ad hoc quod si pater sit stipulator dotem sibi reddi, & decedat constante matrimonio ipsius filia, postea soluto matrimonio per mortem viri, vel vxoris dos pertinet ad filiam, & eius hæredes, vt per Anton. Gom. d. l. 50. *Tauri* n. 28. ante vers. ex quibus, Andean. ad l. 25. *Tauri*, gloss. vnic. n. 9. Roder. Xuar. *supra citato loco*.

§. Accedit.

53 Extraneus dotem dans, vel promittens pro muliere, censetur ei donare, nisi stipulator, vel pactus fuerit sibi reddi, & extraneus dicitur, qui non habet in potestate. Colligitur ex Ordin. Doctores citati in l. 1. m. 1. *supra hoc tit.*

54 Hanc eandem conclusionem ex hoc text. desumunt l. *Hispani*, 10. tit. 1. *part. 4.* vbi statuitur dotem adnecitiam soli filie esse restituendam, nisi extraneus, qui dedit, aliter pactus fuerit in constitutione, *Patet in repet. rubr. de donat. inter vir & vxor*, §. 66. n. 12. vbi limitat dispositionem huius text. quando mulier habet patrem, qui possit & teneat illam dotare, sed non dotatur, quia forte erat absens, vel in remotis, vel in carceribus, aut forte perfidia detentus nollet maritare, & dotare filiam, tunc si amicus, vel coniunctus dotem promiserit, non presumitur donatio, sed animo repetendi, & repeteret à parte & n. 12. ex his inferat ad vnum singulare, & quotidianum quod si extraneus, qui dedit, vel promisit dotem pro muliere, erat aliàs debitor eiusdem mulieris in eadem quantitate, vel maiori, etiamsi non expressisset, quod animo compensandi, vel se liberandi à muliere hoc faceret, presumitur quod animo se liberandi hoc fecisset. Anton. Gom. d. l. 50. *Tauri* n. 23. in fine, vbi tradit conclusionem ex hoc text. desumptam, quod quando extraneus promittit dotem alicui puellæ, vel mulieri, videtur ei donare, intelligendam esse nisi sit eius administrator, & n. 28. *vers. ex quibus*, per hunc text. ait quod si coniunctus, vel extraneus dedit, vel promisit dotem, tunc tota dos, & actio eius, queritur mulieri, & eius hæredibus, quia videtur donare, Jacob. Mandel. *conf. 12. num. 11. vol. 1. Franc. Vegg. confil. 37. n. 6. Valac. confil. 127. n. 11. Camill. Borell. in summa de off. part. 2. tit. 4. à num. 48. cum mulieris segg. vbi n. 54* extendit facilius modo procedere in patre dote promittente, & n. 68. tenet quod frater etiam dotans forem per suum filium animo donandi illam dotare, & n. 70. cum segg. limitat, nisi sic dotantes essent administratores, aut debitores mulieris, & tit. 5. n. 13. & 14. *Malcad. de probat. concl. 572. à princ.* vbi probati ex hoc text. asserti quod dos data ab extraneo mulieri presumitur donata, si ex extraneo illius mulieris stipulator non fuerit cum sibi reddi soluto matrimonio, & n. 3. ampliat

Barboſ. Collect. in Cod. Tom. 1. l.

procedere etiam quando dos datur ab extraneo mulieri absenti, & n. 4. ampliat etiam quando is extraneus nominemulieris esset stipulator dotem sibi reddi, nam adhuc manet presumptio donationis, & n. 5. ampliat vt eo magis procedat in patre dotante, facilius namque presumitur donatio in ascendente, quam in extraneo, & n. 7. ampliat etiam in fratre dotante forem etiam diuitem, nam in dubio presumitur dotasse de bonis propriis, & animo donandi, nisi aliqua coniectura virgetur in contrarium, qua posset colligi animum fratris non fuisse donandi, & n. 16. & 17. post Menoch. *de arbit. casu* 88. à n. 4. limitat non procedere quando mulier, cui per extraneum assignatur dos, habet patrem diuitem, à quo potest dotari, tunc nempe presumitur dotem dari animo repetendi ab ipso patre, & deinde limitat quando extraneus administrat bona dictæ mulieris, D. Barboſin l. 1. *part. 4. n. 58. ff. solut. matr.* vbi ait hunc §. procedere quando is, qui nihil debebat simpliciter dotem promissit, tunc enim pater sumetur donandi animus, secus si debitor mulieris pro ea dotem promissit, quia credendum animo liberandi se ab obligatione, qua mulieri tenebatur, prædictam promissionem fecisse, non autem animo donandi, & in l. 2. in princ. §. quod si patris, n. 37. ff. solut. matr. vbi ait procedere quando pater velit vt quocunque modo soluat matrimonium, dos ad eum reuertatur, tunc enim tempore datur dotis oportet hoc modo stipulari, quod si non stipulatur, tunc si dos detur filie emancipatæ, in vno tantum casu dos ad eum reuertetur, si morte filia soluat matrimonium, & n. 38. inferat explicationem ad hunc §. dum facit differentiationem inter dotem datam filia in potestate, vel filie emancipatæ, quia in primo casu fingitur stipulatio in fauorem patris, non sic in secundo, nam ex prædictis ait in hoc esse similitudinem inter prædictos casus, quod si morte soluat matrimonium, dos utroque casu ad patrem reuertitur, *l. iure succursum 7. in princ. ff. de iure dot. & in l. 1. cum dos em 23. §. si pater n. 26. post med. ff. eod.* vbi ait quod licet Bart. Alex. Vincent. Xuar. & Roman. quos ibi refert, dictum huius text. de pacto patris quod impediatur consolidationem fieri dotis in filia persona, intelligant quando conditio huiusmodi pacti impleta est viuo patre, secus si eo mortuo, tamen contrarium verius existimat cum pater sibi paciscens, & hæredi videatur pacisci, *l. si pactum ff. de probat. l. qui de reddenda ff. de pact. dotat.* Cald. Petreia *post quasi. forens. conf. 1. à n. 18.* vbi ait in hoc text. probari cū, qui dotare non tenetur, si dotē promissit donasse videri. Card. Mantica *de tacit. & ambig. comment. lib. 1. tit. 12. à n. 4. & à n. 10.* querit quod si quis non tenetur dotare, & ex alia causa sit debitor mulieris, an animo donandi, vel compensandi ei dotem dedisse, vel promississe intelligatur, & à n. 14. disputat si extraneus dotē dederit, vel promissit pro muliere, quæ habet patrem, vel alium, qui dotandi onus incumbit, an animo donandi, vel potius repetendi dedisse, vel promississe intelligatur.

Stipulatio autem, vel pacto interposito, &c. Dum

probat hic text. dotantem posse incontinenti stipulari dotem sibi restitui soluto matrimonio, intelligitur per D. Barboſin l. 1. *part. 4. n. 1. §. 6. ff. soluto matr.* vt non procedat quando is, qui promissit dotem, ad id cogi poterat, nam tunc prædictum pactum in sui fauorem concipere non potest: vnde inferat quod si pater relinquat in testamento dotem filia, non potest filius cum soluens stipulari vt soluto matrimonio sibi reddatur, & quod si frater dotauit forem ei bonis propriis, non potest postea prædictum pactum, si dotem ex necessitate legis præstitit.

P p

Notatur

- 58 Notatur ad hoc quod quando quis promissit dotem marito pro uxore absente, licet respectu mulieris absentis videatur esse pollicitatio, tamen favore dotis lex fingit stipulationem in fauorem mulieris absentis, quali illa pro se esset stipulata, vt per Natt. consil. 233. num. 5. lib. 2. Nouell. de dot. part. 6. prinul. 78. num. 3. D. Barbof. in d. l. 1. part. 3. num. 15.
- 59 Sed si non specialiter extraneam dotem dando, &c.] Ergo non potest stipulari vt penes alium maneat, etiam si sit hæres mariti, de quo vide D. Barbof. in l. 2. in princip. 1. 46. vers. his ita ff. solut. matrim.
- 60 Cum donasse magis mulieri, &c.] Notatur ad hoc quod dotis datio facta ab extraneo dicitur esse mera liberalitas, & donatio vt per Tiraquel. in lfi vnuquam, verbo donatiõne largitus, num. 240. C. de reuoc. donat. Surt. de alienem. tit. 6. quæst. 1. num. 21. vbi per hunc text. tenet quod dos data ab extraneo censetur donatio, & num. 23. rationem assignat, quia donatio presumitur quando nulla subest necessitas. l. donari, ff. de regulis iuris.
- 61 Extraneam autem intelligimus, &c.] Notatur ad hoc quod extraneus est, qui in potestate filiam non habet, vt per Gouean. test. variarum iuris civilis lib. 2. cap. 4. vbi etiam quod fauore dotis etiam mulieri absenti quatur actio.
- 62 In gloss. fecerit. ibi, item ex promissione sit doti, &c. Vtrum dos promissa, seu promissum, & datum nomine dotis, appellatione dotis continetur, vide Roland. à Valle de lucro dotis quæst. 5. num. 14. Ias. in §. fuerat, num. 127. Insitit. de actiõ. & in lfi donatoris, §. si quis indebitum, num. 14. ff. de condit. ob causam, Affl. in cap. 1. §. donare, num. 35. qualiter poterat olim feudum alien. lib. 2. fol. 34. & in cap. 1. de natura success. feud. num. 79. lib. 3. fol. 98. Neguzant. de pignori. part. 2. membr. 4. num. 71. Syluan. consil. 2. n. 48. 49. 74. & 76. Tiraquel. de retractu tit. 2. ad fin. num. 32. cum seq. Campe de dote part. vlt. quæst. 14. Achil. decis. 18. n. 1. de consil. Vacon. lib. 6. declarat. iur. cap. 93. num. 9. Olafsch. decis. 21. num. 15. Menoch. de presumpt. lib. 6. presump. 1. num. 21. D. Barbof. in rub. ff. solut. matrim. part. 4. num. 4. Gam. Lusitan. decis. 187. Cald. Petreia post quæst. forens. consil. 4. num. 9. quorum plures reuli de appellatiua verborum vtriusque iuris significat. appellat. 84.
- 63 In gloss. Presumatur. ibi, id est fingatur, super id enim quod est certum fingitur, super incerto presumitur. Hanc differentiam inter fictionem & presumptionem ponunt Aciat. de presumpt. in pralud. part. 1. à num. 2. Betoi. in cap. 2. si clerici, in princ. num. 110. de indic. Euerard. in centur. legalis in loca à fisione, num. 5. Menoch. de presumpt. lib. 1. presump. 8. num. 10. vbi numeris seqq. alias adducit differentias.
- 64 Notatur etiam ad hoc quod ficta est, & non presumpta stipulatio, quæ fauore dotis fingitur, vt per Menoch. de presumpt. lib. 3. presump. 5. num. 4. D. Barbof. in l. 1. p. 3. num. 2. in princ. ff. solut. matrim.

S V M M A R I U M.

- 1 Patri dotem filia ad se reuertam ea denuo nubente non licitum est minuire, nisi eius patrimonium fortuito fuerit diminutum, & num. 2. etiam si secundus vir tantam dotem non mereatur, num. 3. procedit si patre viuo filia iterum nubat, num. 4. Amplia hanc antb. locum habere.
- 2 tam in Dote data per patrem filie, quam in promissa, num. 5.
- 3 I. Etiam si dos data in primo matrimonio fuerit modica, num. 6.

- III. Licet pater, qui dotem promiserat, nunquam illam soluisse, num. 7.
- IV. Si filia iterum non nubat, sed ingrediarur monasterium, num. 8.
- 9 Pater qui filiam secundo nuptui tradidit, si pro ea promittat dotem simpliciter, non videtur intellexisse de noua dote sed de antiqua, quam in primo matrimonio pro ea dedit.
- 10 Dos primo viro data, an & quando secundo tacite intelligatur confirmata.
- 11 Fundus dotalis ubique positus non potest alienari, vel obligari etiam consentiente matrimonio, licet in alijs rebus mulier possit renuntiare iuri hypothecarum, & num. 12.
- 12 de Lega Julia prohibente ne maritus rei dotalis alienare possit inuicem uxore remissio.
- 14 Mulier si consensit vt rei mariti filii hypothecata alienentur, & sic liberentur ab eiu hypotheca, huiusmodi consensu, siue tacita renuntiatio hypotheca tam tacite, quam expressa & clausa intelligitur, vt num. 15.
- 16 Fundus dotalis, etiam consentiente uxore, doti non potest alienari per maritum, etiam si transacto biennio a die prime alienationis iterum comprobatur, num. 17. Nec ipsa mulier viro consentiente fundum dotale alienare potest, num. 18.
- 19 Maritus rei tam mobilis, quam immobilis filii in dotem datat, alienare potest.
- 20 Rerum dotalium alienatio ad id est inualida, vt possit maritus contra proprium saltum venire, & etiam constans matrimonio rei per se alienari, ab emptore vindicare.

A V T H. Sed quamuis.

Patri dotem filie ad se reuertam ea denuo nubente non licitum est minuire, nisi eius patrimonium fortuito fuerit diminutum. Colligunt ex Ordia. Doctores citati ad l. 1. num. 2. supra hoc tit. & post omnes Aloyf. Leo super §. fol. 59.

Hanc eandem conclusionem ex hoc text. desumunt Dec. consil. 35. num. 6. D. Barbof. in l. 1. part. 4. num. 54. in princip. ff. solut. matrim. vbi ampliat, etiam si secundus vir tantam dotem non mereatur, & in lfi cum dotem 2. §. si pater ff. eodem tit. vbi dicit textum in præsent. procedere, si patre viuo filia iterum nubat, nam eo mortuo cessat huiusmodi obligatio, neque filie iterum nubenti ea dos præcipua danda est, nisi quando de verisimili mente testatoris esset quod ea dos præcipua ad filiam pertineret; & est ratio, quia mortuo patre, filia habet ex bonis patris legitimam, per quam est videtur satisfactum; & num. 27. tamen cessare dispositionem huius authent. si filia per mortem patris obtineat legitimam, ex qua possit se dotare, nisi legitima minor sit quam dos semel data; subditque quod si quando pater dedit primam dotem, & non apposuit pactum impedimentum consolidationis, non poterit illud apponere in secundo matrimonio, quia sic non videtur in secundo matrimonio dotem sine diminutione dare. latè in l. post dotem 4. l. num. 33. cum seqq. ff. eod. tit. Cald. Petreia de reuoc. emptor. quæst. 18. num. 12. & 47. & quæst. forens. lib. 1. quæst. 18. num. 31. vbi insert per hunc text. ad illud quod licet pater semel filiam dotauerit, si tamen illa casu fortuito dotem admiserit, tenetur ei nouam dotem constitere.

Amplia primò hanc authent. locum habere tam in dote data per patrem filie, quam in promissa, iuxta æquiparationem l. ex morte, in fin. C. de pactis conuent. Ita Syluan. consil. 2. à num. 74. Galp. Baë. de nou

non meliorand. *filia. cap. 16. num. 12.* D. Barbof. in d.l. *post. dorem. 41. num. 3.* in princip. contra *gloss. in presen- ti.* & citatos per eundem D. Barbof. in rubr. ff. *solut. ma- trim.* part. 4. num. 6. in fine.

6 Amplia secundò procedere, etiamsi dos data in primo matrimonio fuerit inmodica, nam & hanc pater filie iterum nubenti tenetur integram restituere, *Gasp. Bacg. d. cap. 16. a num. 3.* D. Barbof. d.l. *post. dorem.* a num. 3. *vers. Item ad.* vbi refert Syluan. d. conf. 1. a num. 60. concludere quòd dos data in primo matrimonio reddenda est filie iterum nubenti, etiam si nubat sine patris consensu viro, qui attenta dignitate, & qualitate tanta dote dignus non sit.

7 Amplia tertio procedere licet pater, qui dotem promiserat, nunquam illam soluisset, vt per Tiraquel. de retrat. sit. 2. ad fin. num. 6. & num. 35. & de iure ma- ris *gloss. 3. num. 3. & 4.*

8 Amplia quarto locum obtinere si filia iterum non nubat, sed ingrediatu monasterium, vt per Boët. de cis. 131. num. 8. Palat. in repetit. cap. per vestras, de donat. inter virum & uxorem, notat. 3. §. 12. num. 2. Neguzant. de pignoriis, part. 2. membr. 4. num. 34. *Gasp. Bacg. d. tractat. de non meliorandis filiis. cap. 14. num. 3.* Eman. Costa in l. cum tale, §. si arbitratu, ampliat. 1.1. num. 2. ff. de condit. & demonstr. Arripin. Te- pat. *variarum sentent. tom. 2. tit. 43. §. 6. cap. 14.* in princip. quoniam tamen resolutionem non putat totam D. Barbof. d.l. *post. dorem.* num. 33. in fine, & num. 34. ex eo, quia cum hæc authent. loquatur quando filia iterum contrahit matrimonium carnale, non est extendenda ad ingressum Religionis, pro cuius ingressu minor solet dari dos, quàm pro matrimonio carnali, ac proinde tenet non esse cogendum patrem dare maio- rem dotem, quam solet dari pro ingressu Reli- gionis.

9 Denuin in mareris huius text. aduertit D. Barbof. in d.l. *post. dorem.* num. 34. in princip. quòd si pater, qui filiam secundo nuptui tradidit, pro ea pro- mittat dotem simpliciter, non videtur intellexisse de noua dote, sed de antiqua, quam in primo matrimo- nio pro ea dedit, itavt si forte maiorem dotem pro- mittat, quam dederit in primo matrimonio, antiqua dos videatur includi in promissione, & id, quod decit, ex suo præstatib.

10 An & quando dos data primo viro, secundo tacite intelligatur constituta? vide latè Cardin. Mancic. de tacitis & ambiguis conuent. tom. 1. lib. 12. tit. 15. per tot.

§. Et cum lex Iulia.

11 Fundus dotalis vbique positus non potest alienari, vel obligari etiam consentiente muliere, licet in aliis rebus mariti mulier possit renuntiare iuri hypothe- carum. Colligunt ex Ordin. Doctores citati in l. 1. num. 1. *supr. hoc tit.*

12 Hanc eandem conclusionem ex hoc text. desumit Anton. Gubert. de sponsalib. tit. de dotum singu- lar. *vers. duodecimo fundus.* *Gasp. Caballin. millelog. 691.* Petr. Gregor. *synag. iuris lib. 9. cap. 24. sub num. 11. vers. alind privilegium.* Camill. Bortel. in *sum. decis. part. 3. tit. 5. a num. 2. 17.* D. Barbof. in l. 1. part. 5. num. 7. in princip. ff. *solutu matrimonio*, vbi ex generali prohibitione indistinctè concepta in hoc textu, vt res dotales neque consentiente vxore alie- nari possint, infert eam alienationem non valere etiamsi vilis sit vxori: sed deinde melius distinguit quòd si fundus dotalis viliter alienetur, & eius loco alius subrogetur, tunc valida censetur alienatio; sed si eius loco alius non subrogetur, sed retineatur pectum, quod subest consumptioni, & amissioni, Barbof. *Collect. in Cod. Tom. 11.*

non valebit alienatio, quantumcunque aliquo respec- tu vilis videatur, quia satis est vt dos non remaneat ita secuta, vt antea: & ibidem num. 12. *vers. secunda principalis conclusio*, tenet per hunc textum, quòd ho- die fundus dotalis non potest alienari etiam consen- tiente vxore, quia mulier habet fragile consilium, & ideo illi facile iura subueniunt, & n. 13. ampliat vt procedat etiamsi mulier transacto biennio à die pri- mæ alienationis, eam iterum comprobet, adhuc enim invalida censetur prædicta alienatio, & num. 18. in princip. citato hoc textu tenet non licere mulieri alie- nationem rei dotalis ratificare, & num. 43. limitat nisi mulier consentiat alienationi animo decipiendi emptorem, vt quia tempore alienationis asseruit em- rem non esse dotalem, cum tamen tæ vera dotalis esset, nam tunc in præiudicium mulieris decipientis, ea alienatio habebitur pro valida, nam dolus mulieris faciet ne hoc casu sit competat fauor, de quo in hoc textu, & num. 45. *vers. denique*, expendit pro hac parte rationem huius text. in quo propter fragili- tatem consilij mulieris irritatur reum dotalem alie- natio facta de eius consensu; ergo satis innuitur mulieribus decipientibus illum fauorem non comuni- cari, Fontanel. de pactis nuptialib. *claus. 7. gloss. 3. part. 13. num. 14.* Rebell. de oblig. iustit. part. 2. lib. 5. *quæst. 2. num. 17.* & *quæst. 7. §. 1. num. 3.*

Lex Iulia fundi dotalis, &c.] De hac lege Iulia prohibente ne maritus res dotales alienare possit in- iuxta vxore, vide Anton. Augustin. in libello de legibus & Senat. conf. vi. de lege Iulia de fundo dotali, Alexand. ab Alex. *dierum genal. lib. 4. cap. 8.* Camill. Bortel. d. part. 3. tit. 5. ex num. 2. 18. D. Barbof. in d.l. 1. part. 5. a prime.

Sed ne ex consensu mulieris hypotheca, &c.] Nota 14 quòd si mulier consentiat vt res mariti sibi hypothe- catae alienentur, & sic liberentur ab eius hypotheca, huiusmodi consensus, siue tacita renuntiatio hypo- thecæ tam tacite, quàm expresse valebit, vt per Neguzant. de pignoriis 4. membr. 2. part. 2. num. 84. D. Barbof. in d.l. 1. part. 5. num. 59. *vers. vltimus.* vbi num. 62. *prope fin.* id intelligit quando res erat hypothecata vxori ex vna tantum causa, & de consensu vxoris maritus eandem rem alienauerit, vel alteri obligauerit aliter enim dicendum ait si res vxoris sit obligata ex duplici causa, & limitatiuè vni renuntiat, quia alte- ram videtur tacite conseruare, & n. 66. ampliat proce- dere non solum in hypotheca generali quam mulier habet in rebus mariti, sed etiam in hypotheca specia- li, nam & huic mulierem renuntiare posse defendit.

Nec consentiente muliere, &c.] Notatur ad hoc 16 quòd etiam consentiente vxore fundus dotalis hodie per maritum non potest alienari, vt per Bald. Nouell. de dote, part. 7. spec. 1. num. 5. *vers. falsis primo*, Couarr. in cap. quamvis patitur, part. 2. §. 1. num. 10. Gutier. de iurament. confirmat. part. 1. cap. 1. num. 92. D. Barbof. in d.l. 1. part. 5. num. 2. & 3. & 13. vbi ampliat etiam mulier transacto biennio à die primæ alienationis iterum comprobaret, Pichard in princip. *Institu. quibus alie- nare licet.* num. 9. & 12. Fontanel. d. clausul. 7. gloss. 3. part. 13. num. 18. Neque ipsam mulierem viro consen- tiente fundum dotale alienare posse resoluit Gutier. d. cap. 1. num. 105. vbi tradit nec etiam fideiussorem tene- ri, quia nec naturaliter obligatur, D. Barbof. in d.l. 1. p. 5. num. 4.

Alienare.] Siue census constituere, ad nor. per Felician. de censib. lib. 2. cap. 3. n. 13. *vers. fin. verò.*

In fundo autem non æstimato, &c.] Notatur ad hoc 19 quòd maritus res tam mobiles, quàm immobiles sibi in dorem datas, & æstimatas ea æstimatione, quæ faci- at emptionem, potest alienare, quia talis æstimatio

Pp 2 facit

facit definire rem omnino esse dotaletm, & haberi ac si emptia fuisset à viro, vt per Campeg. *de dote, part. 1. quest. 40. num. 2.* Couart. *pract. cap. 28. num. 1.* Anton. Gom. l. 50. *Tauri num. 42.* Matienf. l. 7. *gloss. 7. num. 16. cum segg. tit. 11. lib. 6. noua Recopil.* Vnde secus dicendum in rebus datis in dotem non aestimatis, nisi sint ex iis, quæ in genere suo functionem recipiunt, id est, quæ in pondere, numero, vel mensura consistunt, nam tunc ipsarum alienatio valet, secundum Fab. de Monte de empt. 4. *quest. princ. num. 13.* Couart. *pract. d. cap. 28. num. 6.* Anton. Gom. d. l. 50. *Tauri num. 43.* Spin. in *speculo testament. gloss. 12. princ. num. 92.* Gutier. d. part. 1. cap. 1. num. 7. D. Barbof. in d. l. 1. part. 2. num. 76. cum segg. Fontancl. d. *claus. 5. gloss. 8. part. 1. 3. num. 4. cum segg.*

129 In gloss. *Alienare*, ibi, si contra fiat ipse vir venditor, &c. Notatur ad hoc quod addo inualida est alienatio rerum dotaletm, vt possit maritus contra proprium factum venire, & etiam constante matrimonio res per se alienatas ab emptore vendicare, siue reuocare, vt per Campeg. *de dote, part. 4. quest. 20.* Nouell. *cod. tract. part. 7. spec. 1. num. 1.* Anton. Gom. l. 50. *Tauri num. 63.* Pinel. in l. 1. C. de *bonis matern. p. 3. num. 73.* Bacc. in *tract. de non meliorandis filiis, cap. 34. num. 4.* Gutier. d. part. 1. cap. 1. num. 94. D. Barbof. in d. l. 1. p. 5. num. 14. in fine 2. & num. 25. Sempron. Alci. *deci. 135. num. 7.* Benech. ad *Seraph. de priuileg. iurament. priuileg. 76. num. 1.* quod verum est, etiam si maritus iurauerit non contrahere alienationi à se factæ, quia non fundat in proprio commodo, siue præiudicio, alienando enim illi videtur renuntiasse, sed incommodo, & præiudicio vxoris & filiorum, ad quorum alimenta fructus rerum dotaletm sunt deputati, & iuramentum in præiudicium eorum non valet, Nouell. *de priuileg. quibus, priuileg. 7. limit. 20.* Hippol. Rimin. in *princ. Instit. quibus alienare licet. n. 44. & 543.* Gutier. d. cap. 1. n. 96. D. Barbof. in d. l. 1. p. 1. num. 17. Benech. in *addit. ad Seraphin. d. priuileg. 76. in fine.* Guzman de *custodiis, quest. 26. num. 69.* Vnde colligitur maritum non tenei ad tradendam emptori rem dotaletm venditam, quamuis talis alienatio in eius præiudicium valeat ad hoc vt ipse teneatur ad interesse, & de custodiæ ex huiusmodi venditione, si emptor rem esse dotaletm ignorabat, Gutier. *dist. cap. 1. num. 104.* D. Barbof. d. l. 1. p. 5. num. 20.

De pactis conuentis tam super dote, quam super donatione ante nuptias, & paraphernis.

TIT. XIV.

DO est, quæ marito datur propter onera matrimonialia sustinenda. De donatione ante nuptias dictum est supra tit. 3. Parapherna quæ & i&æses in Pandectis, sunt bona mulieris non data in dotem. Scripserunt in hanc rubr. Cuiac. Pac. & VVesembec. De materia tit. vide l. *Hisp. 1. cum segg. tit. 11. p. 4.* Vezin. Donat. à Fina, & Bellacomb. *tem. 1. commun. opus. lib. 5. tit. 9. pag. 732.* Atimin. *Tepar. var. sentent. tom. 2. tit. 488.* Pacta conuenta quæ dicantur, tradit Guid. Pancirof. *var. lect. lib. 2. cap. 17.*

In gloss. huius rubr. ibi, quod vxor præter dotem secum ducit, &c. Hæc gloss. explicat quæ dicantur bona paraphernalia, cuius meminit Suid. de *alim. tit. 1.*

quest. 33. num. 16. Molin. de *Instit. tract. 2. disp. 430. n. 1.* Menoch. *cap. 56. num. 5.*

L. Legem. I.

Imp. SEVER. & ANTONIN. AA.
Nica.

Pacta nuda etiam super dote non sunt seruanda, & non dicitur nudum, quod coherencia contractus, seu traditionis est vestitum. Colligunt ex Ord. Cyn. Bart. Salicr. Fulgos. Angel. Bald. Castrenf. Cuiac. Richard. Aloy. Leo super *5. sol. 59. verso.* remissuæ Casalan. annot. & Ximen. in concord.

Hæc lex est repetita in tit. de pactis legem 10. vide ibi posita.

SVMMARIVM.

1 Dotis fructus ex pacto in alimenta mulieris versi non possunt repeti, & num. 2. in quantum autem facta locupletior non ita, num. 3.

L. Fructus. II.

Imp. ANTONIN. A. Theodora.

Fructus dotis ex pacto versi in alimenta mulieris non possunt repeti. Colligunt ex Ord. Doctores citati in l. 1. num. 1. *supr. hoc tit.*

Hanc eandem conclusionem ex hoc text. desumunt Gregor. Lopez l. 25. *gloss. 5. verbo fructus, in med. tit. 11. part. 4.* Anton. Gom. l. 50. *Tauri num. 35. col. 2. in fine*, ubi tenet per hunc textum quod si maritus tacite, vel expresse fructus dotis donauit vxori, potest repetere in quantum est facta locupletior, cum non valeat donatio; verum si ipsa ex fructibus se & familiam suam aluisset, non posset repetere.

SVMMARIVM.

- 1 Pacisci nequit pater mulieris vt viro prætorum liberis existentibus pari dotis retineatur pro liberis.
- 2 Pactum ita initum, vt si morte mariti soluantur matrimonium, pari dotis à patre pro muliere data, remaneat penes heredem mariti, est inualidum.
- 3 Declaratur l. cum dos, in princ. ff. de pactis dotal.
- 4 Extraneus si promittat dotem pro muliere, ad hoc non valebit pactum quod præmoriens maritus, dos penes eius heredem remaneat.
- 5 Pacisci non potest quod muliere viua dos ad alium pertineat.
- 6 Pactum quod præmoriens marito dos penes eius heredes remaneat, licet non sit validum, valet tamen pactum quod donatio propter nuptias remaneat penes heredes vxoris, etiam si illa ante matrimonium decedat.

L. Quamuis. III.

Imp. GORDIANVS A. Torquate.

Pater mulieris non potest pacisci, vt viro præmoriens liberis existentibus pari dotis retineatur pro liberis. Colligunt ex Ord. Doctores citati in l. 1. num. 1. *supra hoc tit.*

Notatur hic text. ad hoc quod pactum ita initum,

Imp. DIOCLET. & MAXIMIAN.
AA. Claudio.

ut si morte mariti soluantur matrimonium, pars dotis à patre pro muliere datæ remaneat penes hæredes mariti, inualidum est, ut per Nouell. de dotis, p. 7. privileg. 1.1. num. 15. Boët. de off. 108. num. 2. D. Barbof. in l. 1. in princ. part. 1. num. 143. versic. secundò amplia, ff. soluto matrimonio, ubi respondet ad fundamenta, quibus motas contrarium tenuit Crot. ibi num. 22. & idem D. Barbof. ibidem num. 144. versic. ne que etiam obstat, respondet ad l. cum dos, in princ. ff. de pactis dotalib. ut venit declaranda, quod scilicet tempore dotis possit pater ponere pactum quod velit, dummodo ex eo non sequatur filiam in dotatam remanere, quia tunc non valebit, & num. 145. per hunc textum tenet quòd si extraneus dotem promittat pro muliere, adhuc non valebit pactum quod præmoriante marito dos remaneat penes eius hæredem, & num. 148. prope fin. per hunc textum tenet incontinenti non posse pacisci quòd muliere viua dos ad alium pertineat, & num. 157. notat quòd licet non valeat pactum ut præmoriante marito dos remaneat penes eius hæredes, per hunc textum tamen valet pactum quòd donatio propter nuptias remaneat penes hæredes vxoris, etiam illa ante maritum decedat.

SVM MARIVM.

1. Pactum matris non prodest filio etiam in dote restituenda ut contra patrem detur actio, propria autem filij stipulatio sic.
2. Mater filij stipulari nequit.
3. Datus favore alteri quis stipulari potest.

L. Pactum dotal. IV.

Idem A. Agatho.

1. Pactum matris non prodest filio etiam in dote restituenda ut contra patrem detur actio, sed propria filij stipulatio sic Colligunt ex Ordin. Doctores citati in l. 1. m. 1. sup. hoc tit.
2. Probat hic text. quòd mater filijs stipulari non potest, ut per Nouell. de dote, part. 6. privileg. 22. post princ. Anton. Gabr. commun. lib. 3. tit. de verborum obligat. censul. 1. num. 7. D. Barbof. in l. Gaius 46. num. 2. ff. solut. matr. in.
3. Notatur ad hoc quòd favore dotis potest quis alteri stipulari, ut per Bald. Nouell. de dote p. 6. princ. privileg. 22. & 23. Tiraquell. de privileg. pia causa, privileg. 114. versic. & bene facit. An. on. Gabr. d. censul. 1. num. 73. D. Barbof. in d. l. Gaius, num. 5.

SVM MARIVM.

1. Pactum ut bona mulieris post eius mortem pertineant ad maritum, non valet, & sic pactum de futura successione inualidum est etiam inter maritum, & vxorem.
2. Hæreditas non potest alteri dari per contractum inter viuos.
3. Pactum inter duos fratres ita iniunctum ut altero decedente sine liberis, alter eius bona habeat, validum est.
4. Intellectus l. nemo potest, ff. de legat. 1.
5. Extraneus, pro eo qui non succedit abintestato.
6. Vendere quis ita potest, ut ius, aut dominium in emptorem non transferatur, nisi post mortem venditoris.

Barbof. Collect. in Cod. Tom. II.

Pactum ut bona mulieris post eius mortem pertineant ad maritum, non valet, & sic pactum de futura successione non valet etiam inter maritum & vxorem. Colligunt ex Ordin. Doctores citati in l. 1. n. 3. supra hoc tit.

Notatur hic text. ad hoc quòd hæreditas non potest alteri dari per contractum inter viuos, Tiraquell. de privileg. pia causa, privileg. 106. & in l. si unquam, verbo donatione largitus, num. 132. C. de renouat. donat. ubi notat quòd licet per hunc textum non valeat pactum, aut conuentio inter viuos de hæreditate viuentis, valet tamen si inter duos fratres ita fiat ut altero decedente sine liberis, alter eius bona habeat, aut è vicissim, Menchac. de success. lib. 2. §. 18. num. 206. pag. 426. ubi quòd non licet cuiquam alio modo, quàm per modum vltimæ voluntatis de hæreditate sua disponere, Menoch. consil. 1. m. 139. ubi quòd pacto hæreditas dari non potest, quia hoc modo testamenti solemnitas subiceretur, contra l. nemo potest, ff. de legat. 1. & consil. 92. num. 45. cum gloss. in præfati, hunc textum procedere quando in dotali instrumento extraneus stipulatus est mulieris dotem ea mortua sibi dari, secus si cum ea conuentum fuit, hinc inferens illud, quòd dicitur, non licere de hæreditate viuentis pacisci, esse intelligendum cum inter duos de hæreditate tertij ab absentis fuerit conuentum, asserens diuersum esse quando cum ipso hæreditatis homino paciscitur, & num. 50. ait procedere principalem resolutionem cum de vniuersa hæreditate in contractu matrimonij actum fuit, ut illa relinqui debeat per modum vltimæ voluntatis, secus cum non tota hæreditas, sed bona sunt per viam contractus promissa, quia tunc tenet promissio, ex quo non impeditur libera testandi dispositio. Vnde per hunc textum tenet Couart. in rubr. de testament. part. 2. num. 4. non valere pactum per quod vltimæ voluntatis libertas tollitur. Sanchez in præcepta Decalogi tom. 2. lib. 7. cap. 1. num. 44. ubi dicit vniuersos Doctores ex hoc textu colligere hæreditatè pacto dari non posse, & rationem ex Alciato assignat, quia posse quæpiam de patrimonio in tempus mortis disponere, est speciali legis indulgentia concessum, cum in id tempus dispositio referatur, in quo non est futurus dominus; at lex hanc dispositionem indulsit, dummodo certa forma ferret, nempe testamenti solemnitis. Fachinæ. controuerf. lib. 6. quest. 95. tenet valere donationem causa mortis totius hæreditatis, & textum in præfati, quatenus decedit hæreditatem non posse dari pacto, dicit intelligi de pacto irrenocabili, secus de donatione causa mortis, quæ renocabilis est, cuius tamen contrarium defendit Sanchez d. cap. 2. num. 48. & à num. 50. dissecat in fauore pie causæ possit hæreditas pacto dari, & privilegio militum in hoc gaudeat.

In gloss. Extraneus. ibi, extraneus appellat eum, qui abintestato non succedit. Ita Sanchez d. lib. 7. cap. 2. num. 48. post med.

In gloss. Nulla actio. ibi, si autem à muliere bona eius post mortem suam, &c. Notatur ad hoc quòd potest quis ita vendere ut ius, aut dominium in emptorem non transferatur, nisi post mortem venditoris, ut per Tiraquell. de retractu lign. §. 1. glo. 10. m. 118. vers. vigesimo primo quero, & alios citatos ad l. vnic. in fine, supra ut actiones ab hæredibus.

Pp 3 SVM

SYMMARIVM.

- x Pactum initum cum patre filiam dotante, ut ea mortua in matrimonio, viri cedat lucro, validum resoluere ut num. 2.

L. Si conuenit. VI.

Idem AA. & CC. Ruffo.

- x Pactum initum cum patre filiam dotante, ut ea mortua in matrimonio, viri cedat lucro valet. Colligunt ex Ordin. Doctores citati in l. 1. num. 1. *supr. hoc tit.* & post omnes Giphani. tom. 1. pag. 426.
- 2 Vide D. Barbof. in l. 2. in princ. p. 1. n. 159. prope fin. *ff. soluto matrimonio*, ubi resoluit per hunc textum, si pactum simpliciter concipiatur ut mortua in matrimonio muliere dos retineatur per maritum, nulla facta mentione liberorum, valere pactum siue liberi extent, siue non extent, iuxta pacti generalitatem, & num. 160. tenet pactum de lucranda dote non reuocari per susceptionem liberorum, quantuncumque in pacto de liberis non fuerit facta mentio.

SYMMARIVM.

- 1 Anus paternus potest stipulari dotem restitui nepotibus mortua filia in matrimonio.
- 2 Intellectus l. pater pro filia 7. C. de pactis.

L. Pater pro filia. VII.

Idem AA. & CC. Phileto.

- x Anus paternus potest stipulari dotem restitui nepotibus mortua filia in matrimonio. Colligunt ex Ordin. Doctores citati ad l. 1. n. 1. *supr. hoc tit.*
- 2 Circa intellectum huius text. vide D. Barbof. in l. 1. Gaius 46. num. 8. *ff. solut. matrim.* ubi veriorum dicit quod hic text. procedat in nepotibus susceptis ex filio, quos anus habet in potestate, quibus certum ait posse stipulari; & subdit non obstat huic recepto intellectui, quod eo admisso male diceret text. in *presenti*, aum non potuisset eis querere actionem directam, sed vilem tantum ex æquitate illis concedi, cum certum sit his, quos habet in potestate, stipulando directam querere actionem, *l. quod dicitur 130. ff. de verb. oblig.* quia responderet quod aut tu intelligis stipulatū fuisse nepotibus nōtū natis, vel iam natis: si primo modo intelligas, dicendum esse ait ideo illis vilem actionem queri, & non directā, quia cum tempore stipulationis nepotes nondum essent in potestate, de rigore nō debuit valere stipulatio, valet tamen, quia tacite videtur collata in tēpus, quo nepotes debent esse in potestate, prout per contrarium dicimus, quod si tempore stipulationis filij sine in potestate, quaeretur eis utilis actio, quamuis collata sit in tempus, quo non sint futuri in patria potestate. *l. quodcumque, §. si quis ita ff. de verb. oblig.* & sic probabit hic text. posse anum stipulari nepotibus nondum existentibus in rerum natura, & ita expresse Guid. conf. §. 4. n. 9. Si secundo modo intelligas, respondendum esset stipulationem fuisse generaliter conceptam, & verificari posse sine viuo aui filia moreretur, siue post eius mortem, si primus casus eueniat, fatendū est actionem directam nepotibus acquiri, iuxta reg. *l. quod dicitur 130. ff. de verb. oblig.* quæ iure potestatis in aui transferretur, iuxta re-

gula placet, *ff. de acquir. hered.* Si autem secundus casus eueniat, tantum utilis actio potuit quæri nepotibus, quia reducitur res ad terminos, *l. quodcumque, §. si quis ita ff. de verb. oblig.* & C. Hactenus D. Barbof.

SYMMARIVM.

- 1 in Paraphernalibus muliere prohibente vir se immiscere nequit, & num. 2.
- 2 Mulier si viro rerum suarum administrationem non prohibeat, potest ipse eas libere administrare.
- 4 Ius bona paraphernalia administrandi translatum in maritum potest vxor tacite, vel expresse reuocare pro libitu.
- 5 Bonum ab æquo descensum an dari possit.
- 6 Parapherna, quæ.

L. Hac lege. VIII.

*Imp. THEOD. & VALENT. AA.
Hermifide P.P.*

IN rebus paraphernis muliere prohibente vir se non potest immiscere. Colligunt ex Ordin. Doctores citati ad l. 1. n. 2. *supr. hoc tit.*

Hanc eandem conclusionem ex hoc text. desumunt Gregor. Lopez l. 6. gloss. 4. col. 5. ante med. tit. 11. part. 6. Nat. conf. 75. per tot. lib. 1. D. Barbof. in l. 1. part. 1. num. 39. *ff. solut. matrim.* Tiraquel. de iure mariti gl. §. 9. num. 1. ubi per hunc textum tenet quod si mulier ipsa viro rerum suarum administrationem non prohibeat, potest ipse eas libere administrare, & idem D. Barbof. in d. l. 1. part. 1. num. 29. ubi per hunc textum tenet ius administrandi bona paraphernalia translatum in maritum posse vxor tacite, vel expresse ad libitum reuocare.

Quamuis enim bonum erat, &c. Fer hunc textum tamen nonnulli dari posse bonum ab æquo descensum, expendentes quod Imperatores hic dum æquitatem bonitati opponunt, aliterunt bonum quidem futurum, ut mulier quæ propriam personam in marito committit, committeret etiam parapherna, id est, bona, quæ habet extra dotem; subiungunt tamen, quamuis conditores legum æquitatis conueniens esse faueret, nullo modo, &c. quibus verbis æquitate adducti decernunt oppositum eius, quod proxime bonū esse dixerant; & videtur confirmare gloss. communiter recepta hic verbo bonum, quæ docet separari quidem, atque distingui bonitatem ab æquitate. Sed horum placitum optime declarat Anguian. in *tract. de legib. & confit. Princip. lib. 1. controuer. §. 8. num. 18.* distinguens inter bonum in materia iustitiæ, & in aliis materiis. ut prius non possit sine æquo inueniri, posterius autem, scilicet bonum in communi recte dari possit ab æquitate separatim; ait quod bonū, cuius meminit Imper. in *presenti*, nō verfabatur in materia iustitiæ, sed in quodā alio prudentiæ, secundū quæ admonet legislator ille quod sicuti mulier personam suam viro commiserat, poterat etiam prudentem bona paraphernalia eidem committere, ut cōstat ex verbis, ibi, *quamuis enim bonum erat, mulierem, quæ se ipsam marito committit, res etiam eiusdem pati arbitrio gubernari, attamen quamvis conditores legum, &c.* quibus manifestum est bonum, de quo hic, non versari in actu iustitiæ, sed in actu prudentiæ, unde mirum non est si tale bonum sine æquo reperitur; bonum enim in aliis materiis, præterquam in materia iustitiæ, recte inuenitur ab æquitate separatim; quæ ratione

ratione reſiſſimè etiam ſubiungebant Imperatores in huius text. ſpecie, æquitate attentis, cui fauere debent legum conditores, nullo modo oportere quòd muliere prohibente vir in palatienſis ſe immiſceat, vt denotant illa verba, quæ ſequuntur ibi, *attamen quoniam conditores legum æquitate conuenit eſſe fautores*, nullo modo, vt dictum eſt, muliere prohibente virum in palatienſis ſe volumus immiſcere. Oppoſuerunt ergo Imperatores æquum bono, ſed non bono in actu iuſtitie, quòd impoſſibile eſt ab æquitate ſeparari, ſed in actu prudentie, quòd bonum extra iuſtitiam optimè reperitur ab æquitate ſeionctum & ſeparatum. Hactenus Anguianus.

SVMMARIVM.

- 1 *Pacta de lucrando ſuper dote, & donatione propter nuptias interpoſita debent eſſe æqualia in quoto, non in quanto, à quocunque dos deſt, vel donatio.*
- 2 *Dos à marito, ſeu ſponſo data ab extraneo, ad ipſam vxorem pertinet, & quaſi ab ipſa procedens eſt cenſenda.*
- 3 *Dotem permittens ſi ſtipulatus ſit eam ſibi reddendam ſoluto matrimonio, maritus eam minime lucrabitur vxore adulterante.*
- 4 *Dos data & promiſſa diſſerunt.*
- 5 *Offertus alius, & deponens, alteri liberationem parit.*

L. Ex morte. IX.

Imp. LEO & ANTHEMIVS AA.
Nicoſtrato P.P.

- 1 *Pacta de lucrando ſuper dote, & donatione propter nuptias interpoſita debent eſſe æqualia in quoto, non in quanto, à quocunque dos, vel donatio deſt. Colligunt ex Ordine. Doctores citati in l. 1. num. 1. ſup. hoc tit.*
- 2 *Similique modo, &c.* [Notatur ad hoc quòd ab extraneo dos marito, ſeu ſponſo data ad ipſam pertinet vxorem, & quaſi ab ea procedens eſt cenſenda, vt per Cald. Petreia de poſſeſſ. eligen. cap. 12. num. 15. vbi aduertit quòd quando dos marito traditur, breui manu petis vxori traditio cenſetur; cuius ille nomine caput, non ſuo abſolute.]
- 3 *Notatur etiam ad hoc quòd ſi promittens dotem ſtipulatus ſit eam ſibi ſoluto matrimonio reddendam, minime eam lucrabitur maritus vxore adulterante, vt per Azued. l. 4. num. 2. g. tit. 10. lib. 8. noua Recop. Sanch. de matrim. lib. 10. diſp. 8. num. 8.*
- 4 *Dotem dederit, ſeu promiſerit, &c.* [Ergo dos data & promiſſa à pari procedunt; ſed contrarium ſuſtinet D. Barboſ. in rub. ſi ſoluto matr. part. 4. à num. 2. vbi num. 3. in princip. tenet dotem promiſſam propriè non eſſe dotem, ſed promiſſionem dotis dandæ, & ibi, in fine, reſoluit quòd ſtatutum faciens mentionem dotis ſimpliciter, intelligitur de dote data, non autem de promiſſa, & num. 4. reſpondet mentem huius text. eſſe quòd quicquid maritus lucrati poſſet ratione pacti ex dote data per mulierem, idem etiam lucrum debet facere vxor ex donatione propter nuptias data per maritum, ſiue huiusmodi lucrum debeat ex dote data, ſiue promiſſa, & ſic loquitur quando in pacto fuit facta mentio tam dotis data, quam promiſſæ.]

Pro ſe videtur offerre, &c. Ergo alius offerrens, &

deponens alteri parit liberationem, vt per Tiraq. do *retracta lig.* §. 1. gloſ. 9. num. 258.

SVMMARIVM.

- 1 *inter Dotem & donationem propter nuptias æqualitas tam in conſtituendo, quam in eius augmento, & pactis de lucrando, ſeruanda eſt, & num. 2.*
- 3 *Donatio propter nuptias hodie in deſuetudinem abiit.*

AVTH. Æqualitas.

Inter dotem, & donationem propter nuptias hodie debet eſſe æqualitas tam in conſtituendo, quam in eius augmento, vel etiam in pactis de lucrando. Colligunt ex Ordine Doctores citati in l. 1. num. 1. ſup. hoc tit.

Hanc eandem conſueſ. ex hoc text. deſumunt, Anton. Gom. l. 50. Tauri num. 10. verſ. ſexto in fine, vbi quòd æquis paſſibus vtrique ambulat tam dos, quam donatio, & verſ. decimo, vbi per hunc text. tradit quòd in eadem quantitate, in qua fuit dos conſtituta, in eadem debet fieri iſta donatio ante nuptias, vel propter nuptias, & non in maiori. Palat. in repet. rub. de donation. inter virum & vxor. §. 18. num. 1. vbi citato hoc text. dicit quòd ſi ex pacto vir lucratur dotem præmortua vxore, eodem modo vxor lucrabitur donationem propter nuptias præmortuo viro, Cuius. comment. iuris lib. 8. cap. 9. num. 8. Ranchin. part. 5. concl. 221. D. Barboſ. in l. 2. in princip. part. 1. num. 16. §. ſi ſoluto matrim. vbi quòd pactum de lucrando certa parte dotis per maritum, tacite in ſe continet pactum de lucrando æquali parte ex donatione propter nuptias per vxorem. Valaſc. conſ. 3. num. 5. in fine.

In gloſ. Pari. fin. ibi ſed etiam hodie, &c. Notatur ad hoc quòd donatio propter nuptias non eſt in uſu, & per deſuetudinem abſoluta, vt per Palat. in repet. rub. de donation. inter virum & vxor. §. 12. in princip. Anton. Gom. l. 50. Tauri num. 13. Greg. Lop. l. 1. verſo conſueſ. tit. 11. part. 4. Claz. §. donatio quaſi. 11. in princip. Tell. l. 16. Tauri num. 8. Mandel. conſ. 22. num. 8. Butſat. conſ. 179. num. 91. vbi 2. Aucdam. 129. Tauri gloſ. 2. num. 1. Angul. de meliorat. l. 9. gloſ. 3. num. 10. Ayora de partition. part. 2. quaſi. 44. in fine, Spin. in ſpeculo teſtament. gloſ. 18. num. 95. Matienſ. l. 1. gloſ. 8. num. 8. tit. 6. lib. 5. noua Recop. Azued. l. 12. num. 4. eod. tit. 6. Ioan. Garc. de donat. remanet. num. 50. Valaſc. conſult. 2. num. 11. D. Barboſ. in l. 1. part. 4. num. 14. ſi ſoluto matr. vbi ex Corraſ. & Baëç. ſubdit patrem hodie pro filio minime teneri donationem propter nuptias conſtituere, & in l. ſi cum dotem, & ſi pater, num. 11. & in §. transgrediamur num. 30. ff. eod. tit. Sanch. de matrim. lib. 6. diſp. 1. num. 1. ante fin. Gutier. præſ. lib. 3. quaſi. 43. num. 11. vbi ait quòd licet donatio propter nuptias eſſe neceſſaria, & præſcia, ea tamen neceſſitas conſuetudine abrogata eſt. Cancr. var. part. 1. cap. 9. num. 89. vbi dicit hanc reſolutionem huius gloſ. eſſe intelligendam de donatione propter nuptias, quæ ſiebat ex neceſſitate iuxta leges Codicis, non de hodierna conſuetudine, quæ fit ex partium conſuetudine, & num. 90. concludit donationem propter nuptias debitum eſſe hodie conſuetudine.

SVMMARIVM.

- 1 *Qua nihil ex dote conſcripta præſtitit, viro mortuo nihil*

nihil omnino percipiet ex donatione, & quæ minus, quam professus est, dedit, pro quantitate præstita, sentiat, & lucratur.

1. Donatio propter nuptias est necessaria, & præfisa.
2. Dotis augmentum non debetur mulieri, quando dos à muliere non fuit exsoluta marito; parte dotis soluta, augmentum pariter debetur pro rata, nisi huic Authentice esset renuntiatum.
3. Dote non soluta, non debetur donatio propter nuptias.
4. Vxor quæ nihil ex dote conscripta præstitit, nihil omnino à viro mortuo percipere debet ex donatione.
5. Dos tantum promissa, & non tradita, verè dos est.
6. Maritus si in mora fuit recipiendi dotem, tenetur eius heres arrhas uxori persolvere, & habetur dos pro tradita.
7. Dos habetur pro tradita quoad lucrum arrharum, si intervenit oblatio, depositio, & consignatio dotis.
8. Dos intelligitur illa, quæ tradita est, & soluta viro.
9. Coniuges si inter se pacti, ut qui prius præcederet, lucraretur respectu vel partem donationis propter nuptias, vel partem dotis, quid uno, vel altero casu veniente servari debeat.

ARTH. Sed quæ.

1. Quæ nihil ex dote conscripta præstitit, nihil omnino viro mortuo percipit ex donatione, & quæ minus, quam professus est, dedit, pro quantitate præstita & lucrum sentiat. Colligunt ex Ordin. Doctores citati in l. a. num. 1. sup. hoc tit.
2. Vide Guier. præf. lib. 3. quæst. 43. num. 11. vbi per hunc text. tenet donationem propter nuptias esse necessariam & præfissam, subditque eam necessitatem consuetudine esse abrogatam, Bellacomb. tom. 1. c. commun. opin. lib. 5. tit. 9. num. 11. pag. 732. vbi post Guid. Pap. decis. 274. citato hoc text. ait augmentum dotis non deberi mulieri quando dos à muliere marito non fuit exoluta, quod si pars dotis soluta fuerit, & partis augmentum pro rata deberetur, nisi huic auth. effect renuntiatum; & procedere ait eo casu, quo mulier ipsa dotem promitteret, & fuisset in mora etiam dotem non soluendi, tunc enim dote non soluta, nec augmentum deberetur. Ranchin. p. 2. decis. 466. & part. 3. decis. 221. Mich. Ferrer. p. 3. obseru. c. 49. Cancr. var. part. 1. c. 9. n. 146. vbi quod dote non soluta donatio propter nuptias minime debetur, sed tantum dote soluta, seu pro rata dotis solutz debetur donatio propter nuptias. Aluar.
3. Valasc. conf. 3. num. 3. vbi tenet hic probari quod vxor, quæ nihil ex dote conscripta præstitit, nihil omnino à viro mortuo percipere debet ex donatione, sed quæ minus quam promissit dedit, pro quantitate præstita lucrum debet sentire, & conf. 137. num. 1. vbi resoluit quod vxor quæ non soluit integram dotem, non lucratur arrhas integras, & si soluit dumtaxat partem dotis, lucratur arrhas tantum pro rata dotis solutz, & num. 2. quod dos tantum promissa, & non tradita, verè dos est, & comprehenditur in statuto deferente marito lucrum dotis præmoria vxore, & num. 3. quod vbi fit mentio de dote data, non habet locum in dote promissa, & num. 4. quod si fuit maritus in mora recipiendi dotem, tenetur eius heres arrhas vxori persolvere, & habetur dos pro tradita, & num. 11. quod dos habetur pro tradita quoad lucrum arrharum si interveniat oblatio, depositio, & consignatio dotis.

Notari solet hic text. ad hoc quod dos intelligitur illa, quæ tradita est, & soluta viro, vt per Cabed. Lufit. decis. 177. num. 2. part. 1. D. Barbof. in rub. ff. de iur. marit. part. 4. num. 6. & 8. vbi post Bart. concludit quod licet statutum loquatur in dote data in ordinem vxoris morose, habebitur dos pro data, vt sic maritus consequi possit, quod statutum defert, vbi dos data esset, nisi maritus dederit dilationem ad soluendum; quæ vera esse intelligit, si mulier, quæ non soluit dotem, fuerit constituta in mora per interpellationem, vt per lapsum diei expressi.

Aduertit D. Barbof. in d. rub. part. 4. num. 7. in fine, 10. quod si coniuges inter se pacti sint vt si maritus præcederet mulier lucraretur certam partem donationis propter nuptias, & si vxor præcederet, maritus lucraretur certam partem dotis, si comingerat maritum præcedere, mulier ratione pacti nihil lucrabitur, si ipsa dotem non tradidit marito, pro vt tenebatur, vel si pro parte dedit, pro ea tantum parte lucrabitur donationem propter nuptias, & pariter si vxor præcederet, & ipsa dotem dedisset, maritus autem non traderet vxori donationem propter nuptias, nihil lucrabitur ex dote.

L. Lex Leonis.

Imp. IVSTIN. A. Menna P.P.

MAius pactum de lucrando super dote, vel donatione, non inuulidatur, sed ad partem cum minore reducitur. Colligunt ex Ordin. Doctores citati in l. 1. num. 1. sup. hoc tit.

SVMMARIVM.

1. Sola Paraphernalia traditione maritus dicitur factus procurator ad exigendum, ideo agens non cauet de rato, & vsuras potest in communes vsus convertere; forsem verò debet seruare, & vbi mulier sibi non prouidet de hypothecca, lex ei tacitam hypotheccam in bonis viri concedit, & maritus in his eandem debet adhibere diligentiam, quam in suis, & num. 2.
2. Eo ipso quod mulier voluit vt aliqua bona essent extra dotem, ac preinde paraphernalia, ipsa tamen aut instrumenta eorum tradidit marito, vel in domum eius intulit, eidem videtur committere custodiam, & administrationem illorum, & dare mandatum ad exigendam, non verò aliquam donationem facere.
3. Paraphernalia vbi simpliciter traduntur, non videtur in maritum translatum dominium, sed tantum custodiam, & administratio.
4. Maritus potest vsuras bonorum paraphernalium in proprios vsus convertere. potest etiam expendere in se & vxorem, & sic in vsus promissos, num. 6.
5. Pro Paraphernalibus bonis omnia bona maritalia sunt hypotheccata, diuino maritus tacite, vel expresse habuerit eorum administrationem, & quoad huiusmodi bona mulier non habet privilegium prelacionis alius creditorum anterioribus, num. 8.
6. Prouiso hominis facit cessare prescriptionem legi, & quidem specialis, non generalis.
7. Instrumentum debiti alicui tradens, videtur eidem dare mandatum ad exigendum debitum in instrumento contentum.
8. Mulier expressam hypotheccam recipiens non videtur

videtur tacite remanere legali.

22 Procurator praesumitur apud quem sunt acta causa.

L. Si mulier. XI. & ult.

Idem A. Ioanni P. P.

EX sola traditione paraphernalium dicitur maritus factus procurator ad exigendum, ideo agens non cauet de rato, & vfuras potest in communes vfus conuertere; fortiter verò debet seruare, & vbi mulier sibi de hypotheca non prouidet, lex ei tacitam hypothecam in bonis viri concedit, & maritus in his eandem diligentiam debet adhibere, quam in rebus suis. Colligunt ex Ordin. Doctores citati in l. 1. num. 1. sup. hoc tit. & post omnes Giphani. citam. 1. pag. 437.

2 Hanc eandem conclus. ex hoc text. desumunt l. Hisp. 17. tit. 11. part. 4. vbi constitutum est quòd pro restitutione dotis sunt bona viri tacite obligata, licet obligatio expressa non intercedat, & idem de paraphernalibus, quod est illud, quod mulier sibi retinet extra dotem, & si talia bona det vxor marito, vt durante matrimonio ipse habeat eorum dominium, habebit, aliis si dabitur, nequaquam, vbi Greg. Lop. gloss. 2. & 3. vbi intelligit in bonis, quorum administrationem tacite, vel expresse vxor concessit marito, nam si nullam administrationem vit habuit, sed vxor ea administrat, tunc bona mariti non sunt tacite hypothecata, seu pro eis obligata. Neguzant. de pignor. part. 2. memb. 4. num. 87. cum segg. & num. 157. vers. 2. & part. 5. memb. 3. part. 1. num. 49. in princip. Socin. reg. 186. Boer. decis. 332. vbi querit quid si maritus longe post matrimonium contractum obligauit pro restitutione dotis generaliter bona sua, vel specialiter aliqua bona, an vxor tunc habeat tacitam hypothecam; vel eam amiserit. Tiraq. de iure mariti gloss. 9. num. 1. vbi per hunc text. tenet quòd si mulier viro rerum suarum administrationem non prohibeat, potest ipse eas libere administrare.

3 Sancimus itaque, &c.] Notatur ad hoc quòd eo ipso quòd mulier voluit vt aliqua bona essent extra dotem, ac proinde paraphernalia, ipsa tamen aut instrumenta eorum tradidit marito, vel in domum eius intulit, eidem videtur committere custodiam, & administrationem illorum, & datè mandatum ad exigendum, non verò aliquam donationem facere, vt per d. l. Hisp. 17. Anton. Gom. d. l. 50. Tauri num. 20. vers. secundo pisse habere, Alciat. de presump. reg. 1. pres. 33. num. 2. in vers. sed tu considera, vbi aduertit in specie huius l. plura concurrere, ex quibus mandatum ad exigendum praesumi debet, nec tenetur maritus agens cauere de rato, Menoch. de praesump. lib. 3. pres. 9. num. 2. Castill. controuers. lib. 2. cap. 23. num. 32. & 33. D. Barbo. in l. 1. part. 1. num. 29. prope fin. vers. sed si paraphernalia ff. soluto matrim. vbi ait quòd si paraphernalia simpliciter tradantur, non videtur in maritum translatum dominium, sed tantum ei videtur commissa custodia, & administratio praedictorum bonorum nomine vxoris, quod quidem administrandi ius renouabiliter fuisse translatum in maritum tenet, posseque vxorem ad libitum tacite, vel expresse illud renouare; subditque hinc fieri vt mulier ea bona paraphernalia etiam constante matrimonio possit vendicare a marito, vel à quolibet alio tertio possessore, quantumque maritus diues sit, non vergat ad inopiam. Menoch. conf. 1. num. 71. vbi tenet per hunc text. quòd non potest maritus ad

libitum de paraphernalibus vxoris dispoñere, & conf. 56. num. 5. etiam per hunc text. tradit paraphernalium bonorum dominium remanere apud ipsam mulierem, licet aliquando eorum administrationem viro mulier concedat. Et quòd regulariter dominium paraphernalium bonorum non transferatur in maritum, tenent Corduba de Lara in l. si quis à liberis, §. si quis ex his num. 236. ff. de liber. agnos. D. Barbo. in d. l. 1. part. 3. num. 67. vers. & sic non potest ff. soluto matrim. Castill. d. lib. 2. cap. 23. num. 31.

Et vsuras quidem eorum, &c.] Notatur ad hoc quòd maritus potest conuertere in proprios vfus, vsuras perceptas à debitoribus bonorum paraphernalium, & sic fructus eorum non tenetur restituere vxori, aut eius hereditibus, qui cum essent industriales, percepti fuerint, & consumpti à marito ex voluntate vxoris, vt per Cou. de sponsal. part. 2. cap. 7. §. 1. num. 2. Grammat. decis. 103. n. 173. cum segg. Thelaut. Pedem. decis. 187. Contrarium tamen verius sibi videri asserit D. Barbo. in d. l. 1. part. 1. num. 30. vbi respondet non obstat textum in presenti, quia loquitur in vsuris exactis per maritum, in quibus magna industria & diligentia requiritur, & n. 31. in princip. etiam respondet hunc textum non probare generaliter maritum posse conuertere vsuras paraphernalium in suos vfus, sed copulatim dicere, posse eas expendere in se & vxorem, & sic in promiscuos vfus, ex quibus vxor eandem habeat vtilitatem cum marito; quod Doctores hic exemplificant quando vsure impenduntur in alimentis, vel aliis necessariis tam marito, quam vxori, & illis qui eis promiscue inferuiunt; quare si maritus, subdit ille, vsuras in suos tantum vfus impendat, vt quia ex illis emit fundum proprio nomine, tenetur has vsuras vxori restituere, quia sumus extra casum huius l.

Habeat hypothecam contra res mariti, &c.] Notatur ad hoc quòd pro bonis paraphernalibus sunt tacite hypothecata bona omnia mariti, dummodo maritus tacite, vel expresse habuerit administrationem eorum paraphernalium bonorum, vt per Anton. Gom. d. l. 50. Tauri num. 40. Couart. var. lib. 1. cap. 7. n. 1. Gutier. de iurament. confirmat. pars. 1. cap. 46. num. 2. Reb. de obligat. iustit. part. 2. lib. 6. quest. 3. a. mon. 3. Molin. de iustit. tractat. 2. disp. 441. num. 1. vbi subdit quòd mulier quoad huiusmodi bona non habet priuilegium praetensionis aliis creditoribus anterioribus, quoniam priuilegium praetensionis soli dicitur inueniri concessum. Cancr. variat. part. 1. cap. 9. num. 17.

Notari solet hic text. ad hoc quòd prouisio hominis facit cessare prouisionem legis; vt per Neguzant. de pignoribus, part. 2. memb. 4. num. 87. vbi dicit quòd promissio hominis facit cessare prouisionem legis specialis, non legis generalis, & quoad actionem nascituram, secus quoad iam natam, late Anton. Gabr. commun. tit. 1. de reguli iuris concl. 8. Gutier. in repet. §. ius num. 60. Iustit. de hered. qualis. & differ. & conf. 1. 2. num. 12. Bec. conf. 82. num. 20. vbi ait quòd procedit in casu prouisio, non autem extenditur ad alium casum, Menoch. conf. 151. num. 27. & conf. 602. num. 5. 10. 11. & 20. & de praesump. lib. 4. pres. 190. num. 40. & 41. vbi dicit quòd tunc prouisio hominis facit cessare prouisionem legis quando est super eodem facto, & ad idem tendunt, secus si tendunt ad diuersa, Sord. de alim. tit. 9. q. 25. num. 27. Gonzal. ad reg. 8. Cancel. gloss. 4. num. 23. late Cardin. Tusch. praet. conclus. tom. 6. lit. p. conclus. 951. per tot. Card. Mant. de tacitis & ambig. comment. tom. 1. lib. 1. tit. 25. n. 20. vbi ex Bald. sic hunc text. loqui quando prouisio legis sit in defectum prouisionis hominis.

In

10 In gloss. *Ratibabitione*. ibi, *vel verius tacite fuit hoc mandatum*. Notatur ad hoc quod tradens instrumentum debere alicui, videtur eidem date mandatum ad exigendum debitum in instrumentum contentum, vt per Roman. *finf. 637. & conf. 446. num. 10.* Guid. Pap. *decif. 13. in fine. Boët. decif. 381. num. 7.* Alciat. de *presumpt. reg. 1. pref. 35. ex num. 1. cum seqq.* Palat. in *repet. cap. per vestras. de donat. inter virum notab. 1. §. 1. num. 3.* Strach. de *mercat. tit. mandati num. 30.* Averdand. ad l. 44. *Tauri gloss. 14. num. 20.* Castill. d. lib. 2. cap. 23. *num. 13.* Cardin. Mantic. de *tacitis & ambig. consent. lib. 7. tit. 9. num. 1.* vbi citata hac gloss. tenet quod ex traditione instrumentorum, quæ ad causam pertinent, mandatum tacitum concipitur, quia procurator intelligitur is apud quem instrumenta causæ reperiuntur, & num. 2. aduertit hanc esse femineam præsumptionem cum quæ producit in actus instrumenta causa, & ideo admittitur præfata cautio de rato, quam si non præstiterit, à limine iudicii repellitur, & num. 3. subdit non obstat textum in *presenti*, quia loquitur de marito, qui habet quoddammodo titulum in bonis paraphrasticis vxoris, item quia quaeritur hic an per traditionem instrumentorum factam ab vxore marito ipse maritus exoneretur à cautio de rato, & decidiunt cum exonerari, cuius rei duplex est ratio, prima quia constabat de traditione vera facta ab vxore ipsi marito; secunda, quia maritus legitimam habet ad instructionem bonorum paraphernalium, & ideo multo facilius mandatum præsumitur, ex hoc autem non sequi ait quod si quis ostendat, vel etiam in actis producat iura ad causam pertinentia, præsumatur legitimus procurator, quia alia præsumptio cap. potest & num. 4. per hunc text. probat quod si probetur dominum instrumenti causæ eidem tradidisse, tunc non est necesse quod caueat de rato, quia mandatum ad agendum præsumitur, quod tamen restringit num. 5. vt non habeat locum in eo, qui non est solitus fungi officio procuratoris, quia dominus magis præsumitur ei tradidisse instrumenta causa custodire. Aduertit igitur idem Cardin. Mantic. d. lib. 7. tit. 9. num. 7. mandatum facile præsumi, si is, cui tradita sunt instrumenta ad agendum, sit coniunctus, & num. 8. resoluti mandatum præsumi si instrumenta ad agendum sint ei tradita, qui procuratoris officio fungi solet, & num. 9. per hunc text. tradit maritum præsumi procuratorem constitutum ab vxore, quæ tradidit ei instrumentum.

11 In gloss. *Contentam*. Notatur ad hoc quod mulier expressam recipiens hypothecam non videtur tacite legali renuntiare, vt per Neguzane. de *pignor. 4. memb. 2. partu num. 87.* D. Barbofin l. 1. par. 5. n. 69. ff. *solutio matr. Surt. de aliment. tit. 1. quæst. 42. num. 45.*

12 In gloss. *Ex quo pecunia*. ibi, *sed non ex quo apud eum nomina permanserunt*, &c. Notatur ad hoc, quod ille apud quem acta causæ, vel iura sunt, præsumitur procurator, vt per Hippol. in l. *si quis ne quæstio*, n. 170. ff. *de quæst. R. ip. in c. cum Al. n. 2. de consuet. Boët. decif. 754. num. 9.* Joseph. Ludou. *Perf. decif. 110.*

de l. *Hisp. 4. au seqq. tit. 21. p. 4.* Bellacomb. *tom. 1. com. mun. opin. lib. 5. tit. 7. de iure dotium. num. 12. & 23. pag. 721.* Anton. Gom. l. 50. *Tauri num. 52. & 53.* Menoch. de *arbitr. casu 134. num. 4. & 5. & conf. 7. num. 10.* vbi quod quando apparent aliqua indicia dotis numeratæ, dos dicitur vera, etiam si solum in instrumentum sit confessata, & de *presumpt. lib. 3. pref. 12. & 13.* Surt. de *aliment. tit. 6. quæst. 2. num. 4.* vbi quod confessio dotis recepta non ita præsumitur simulata quando emanauit erga patrem & fratrem vxoris, sicut quando emittitur in fauorem vxoris, Aluar. Valasc. *conf. 5. & 6. per tot.* vbi plures refert casus, in quibus confessio dotis recepta valet. Menchaq. *controuerf. vsus leg. lib. 3. cap. 46. & 47.* Gail lib. 2. *observat. 81.* Myning. *cent. 1. observ. 61.* Gutier. de *iuram. confirm. part. 1. cap. 15.* Malcand. de *probat. concl. 362. & seq. & concl. 566. cum duabus seqq.* Barfat. *conf. 32. lib. 1.* Cornazan. *Lucen. decif. 150.* Camill. Bortel. *conf. 56.* Magon. *Florent. decif. 68.* Caf. Barz. *decif. 126. num. 31.* Surt. *decif. 116.* Fachin. *contram. lib. 8. a quæst. 77. vsque ad 88.* D. Barbofin l. 1. par. 6. num. 26. cum seqq. ff. *solutio matr.* Sanch. de *matrim. lib. 6. disp. 9.* Alexand. Trentacinq. *var. resol. lib. 3. tit. de iure dot. resol. 7. & tit. de pignor. resol. 9.* Stephan. Gratian. *discept. forens. tom. 1. cap. 16. num. 142. cum seqq.* Molin. de *Instit. tractat. 2. disp. 439.* Cardin. Mantic. de *tacitis & ambig. consent. lib. 12. tit. 10. per tot.* Arimim. *Tepat. var. sentent. tom. 1. tit. 159.*

SVM MARIVM.

- 1 Dos confessata, sed non numerata effectualiter, repeti non potest, & num. 2.
- 3 Confessio dotis recepta facta coram testibus, vel in scriptura priuata, aut publica, non probat, sed tenetur, vt valet mulier, vel eius heredes probare veram & realem traditionem, siue numerationem.
- 4 Intellectus l. dotem 1. C. de dote data non num.
- 5 Dorem facit non promissio, sed numeratio.
- 6 Confessio dotis recepta probat quando præfata promissio, & num. 8.
- 7 Confessio dotis recepta præiudicat creditoribus, si præcedat remissio dotis, aut si est lapsa tempus præfixum ad opponendum exceptionem non numerata pecunia.
- 9 Confessio constante matrimonio facta non præsumitur fraudulenta quando retro suis dos promissa, alius fecit.
- 10 Confessio dotis recepta facta in testamentum subinetur in vim legatis, seu fideicommissi.
- 11 Post lapsa tempora ad opponendum exceptionem non numerata dotis, confessio dotis recepta facta per maritum præiudicat tam ipsi, quam creditoribus, & tertio possessori, etiam quod non præfata dotis promissio.

L. Dotem. I.

Imp. SEVER. & ANTONIN.

AA. & CC. Dionysia.

De dote causa, non numerata.

TIT. XV.

De dote causa, non numerata. id est, promissa, necdum soluta. Scripserunt in hanc tabul. Cuiac. Pac. & VVefcamb. De materia tit. vi.

Dos confessata, sed non numerata effectualiter, repeti minimè potest. Colligunt ex Ordinari. Cyn. Barr. Salicet. Botrig. Fulgos. Angel. Bald. Cast. Sighard. Cuiac. Aloyf. Leo super 5. fol. 59. vers. 6. Sebalt. Neui. Giphon tom. 1. pag. 439. remissioe Casal. in annot. & Xmen. in concordant.

Hanc

Hanc eandem conclus. ex hoc text. desumunt
 Rip. in cap. 1. n. 3. de donat. inter virum, Duen. reg. 260.
 ampl. 9. Ant. Gom. l. 50. Tauri n. 53. in princ. vbi quod
 5 confessio dotis recepta modo fit facta corā testibus,
 modo in scriptura priuata, modo in publica, nō probat,
 sed ad hoc vt valeat tenetur mulier, vel hære-
 des eius probare veram & realem traditionem, seu
 numerationem, Menchag. controu. vsufreg. lib. 3. c. 46.
 a princ. & præcipue num. 7. Cald. Peireta post quæst.
 4 forens. conf. 16. num. 2. Aluat. Valasc. conf. 5. num. 3. vbi
 dicit hanc textum, & totum titulum esse intelli-
 gendum de confessione emanata ante contrahitum
 matrimonium, quod tamen speratur contrahi,
 quia tunc præsumitur facta sub spe futuræ numera-
 tionis, Cabed. Lysit. decif. 177. num. 2. part. 1. vbi quod
 non promissio, sed numeratio dotem facit. Cardin.
 Mant. de tactis & ambig. conuen. som. 1. lib. 12. tit. 10.
 n. 19. vbi dictum quod sola numeratio efficiat do-
 tem, intelligit quoad effectum vt mulier possit eam
 repetere ad differentiam confessionis mariti; quæ
 cum facta sit sub spe futuræ numerationis, ad dotis
 repetitionem non sufficit.

Nam confessio dotis recepta constante matrimo-
 nio facta probat, vbi præcessit promissio, ita Cou.
 var. lib. 1. cap. 7. num. 6. Lancel. Gallia, Cephal. decif.
 Pedem. Bellon. Bec. Alciat. & Anchaz. quos citat
 7 Sura. decif. 55. num. 5. & decif. 116. num. 1. vbi re-
 soluit quod confessio dotis recepta facta per maritum
 creditoribus præiudicat, si præcedat promissio dotis,
 aut si est lapsus tempus præfixum ad opponen-
 dam exceptionem non numeratæ pecunie, provt
 8 ibi num. 2. & id ipsum quod confessio dotis recepta
 probat quādo promissio præcessit, cum aliis tradidit
 Ioseph. de Rulticis ad l. cum auo. ff. de condit. & de-
 monst. lib. 2. cap. 16. num. 60. & quod confessio con-
 stante matrimonio facta non presumatur fraudu-
 lenta quando retro fuit dos promissa, aliis secus tra-
 dunt Mascard. de probat. concl. 362. n. 2. Cæf. Barz. Bon-
 num. decif. 126. n. 32. quicquid dicit Sura. decif. 116.
 n. 9. vers. non obstat, & n. 10. loquitur tamen quando
 delictum, vel debitum præcedit dotis confessionem,
 nam contra eum est verior opinio, iuxta eæ quæ re-
 soluit Steph. Gratian. discept. forens. tom. 2. cap. 362.
 a num. 21. vbi requirit quod debitum sit magnum,
 & faciunt quæ Valasc. conf. 5. n. 9. vbi resoluit quod
 quando præcessit promissio certæ dotis in instru-
 mento & postea ex interuallo maritus confessus esse
 de receptis præfatam dotem promissam, tunc ex hu-
 iusmodi actibus, scilicet præiudicium promissionis dotis
 per instrumentum, & sequitur confessionis de dote
 recepta ex interuallo, ortus præsumptio tam vehē-
 mens dotis numeratæ, quod denegatur marito am-
 plius querimonia non numeratæ dotis.

Sic etiam confessio dotis recepta facta in testa-
 mento sustinetur in vim legati, seu fideicommissi,
 quamuis non constet de vero debito, neque testator
 vltra confessionem aliquod vlticuius disposuerit, vt
 per Sura. decif. 125. per tot. Stephan. Gratian. discept.
 forens. tom. 1. c. 116. num. 42. non segg. Ludou. Peguera
 decif. 149. per tot.

In gloss. Facit, ibi, aliis non valet nisi præscriptum
 sit, &c. Notatur ad hoc quod post lapsa tempora ad
 opponendum exceptionem non numeratæ dotis,
 confessio dotis recepta facta per maritum præiudicat
 tam ipsi, quam creditoribus, & tertio possessori,
 etiam quando non præcessit dotis promissio, vt per
 Caputac. decif. 96. lib. 1. Stephan. Gratian. Marchia
 decif. 103. num. 18. & discept. forens. tom. 2. cap. 362.
 num. 16.

SVM MARIVM.

- 1 Dos, & eius augmentum, confessata animo donandi
 confirmatio mortis consentiens, & n. 2.
- 3 Declaratur l. quæ de suo, 2. C. de dote caut. non
 num.
- 4 Dos confessata animo donandi, etsi nulla interfuert
 traditio ante mortem donantis, ipsius mortis
 confirmatur.
- 5 Donatio inter virum & uxorem confirmatur si de
 rei traditione contrarium, n. 6.

L. Quod de suo. II.

Imp. ALEXAND. A. Papinianus.

DOS & eius augmentum, confessata animo do-
 nandi confirmatur morte consentiens. Colligi-
 unt ex Ordin. Doctores citati in l. 1. num. 1. sup.
 hoc tit.

Hanc eandem conclus. ex hoc text. desumunt,
 Corral. lib. 4. miscel. cap. 1. num. 4. & 5. Sura. decif.
 166. num. 12. Ioseph. Ludou. Peru. decif. 66. num. 3.
 part. 2. Menoch. de præsumpt. lib. 3. præf. 12. num. 38.
 Nouell. de dote part. 10. num. 7. Roland. à Valle conf.
 93. vol. 1. Cou. var. lib. 1. cap. 7. sub num. 4. vers. quod si
 confessio dotis recepta, Anton. Gabr. commun. lib. 3. tit.
 de iure dot. concl. 3. num. 5. Menchag. controu. vsufreg.
 lib. 3. cap. 46. num. 10. D. Barbof. in lib. 1. part. 6. num.
 29 ff. soluto matrim. & num. 31. vbi ait hunc text. lo-
 3 qui quādo constabat maritum animo donandi con-
 fessionem dotis receptæ fecisse, & etiam requirere
 ad hoc necessariam mortem mariti, vt eæ confessio
 facta animo donandi confirmetur; subditque si
 animo donandi facta esset ante matrimonium, statim
 irreuocabiliter valere, per l. 1. C. de donat. ante nups.
 sed si simus in dubio, non presumi donandi animi,
 sed potius credi factam confessionem spe futuræ
 numerationis, Valasc. consult. 5. n. 3. Alexand. Tren-
 taciag. var. resolut. lib. 3. tit. de iure dotium resol. 7.
 num. 28. vers. hac confessio, vbi dicit mortem confirmari
 hanc præsumptam donationem quando non excedit
 summam quingentorum aureorum, Molin. de sus-
 sist. tract. 2. disp. 439. num. 22. Rebell. de obligat. iussit.
 part. 2. lib. 6. q. 10. sect. 2. num. 13.

In gloss. Peti possit, ibi, sed illud accipe quando post
 stipulationem non fuit sequuta traditio, &c. Notatur
 ad hoc quod dos confessata animo donandi, etsi
 nulla interfuert traditio ante mortem donantis, ip-
 sius mortis confirmatur, vt per Cou. lib. 1. var. cap. 7.
 num. 14. vers. sed quod, Palat. in repet. rub. de donat. in-
 ter virum & uxorem 76. num. 3. vbi hanc gloss. auream
 appellat, Menchag. controuers. vsufreg. cap. 46. num.
 10. lib. 3. vbi in fine tradit speciale esse in donatione
 dotis, aut dotis augmentis quam constante matrimo-
 nio maritus facit vxori, quia cum dos sui natura
 constet matrimonio penes maritum esse debeat
 tam quoad proprietatem, quā quoad possessionem,
 nec, l. doce ancillam, C. de rei vend. frustri fieret eius
 traditio constante matrimonio, cum statim ad ma-
 ritum confessio reuerfua esset, sicque eius retentio
 breui manu pro traditione haberetur quasi breui manu
 & mulieri tradita, & illico ad maritum reuerfua
 fuert, Valasc. consult. 5. num. 16. vbi dicit quod in
 contrarium non moueat quod aliis donatio inter
 virum, & uxorem, vt morte confirmetur, traditio-
 nem perambulam requirit, l. Papinianus, ff. de donat.
 inter virum & uxorem, qui ius singulare est in hoc
 casu vt huiusmodi confessio de recepta etiam pro
 traditione.

traditione habeatur, Alexand. Trentacinq. *var. resol. lib. 3. tit. 6. de donat. resol. 6. num. 4. vers. hac conclusio.* Molin. de *Instit. tract. 2. disp. 439. num. 16.* ubi quod augmentum aut constitutio dotis, si constante matrimonio viri donatione fiant, reputantur quasi tradita à viro uxori.

- 5 In ead. glos. libi, vel aliud quod pro traditione habeatur, &c. Notatur ad hoc quod per fictam rei traditionem confirmatur donatio inter virum & uxorem, vt per *Ror. decis. 342. num. 1. part. 1. recentissimi Palat. d. 5. §. 3. m. 7. vnde Anton. Gom. l. 17. Tauri sub num. 16.* per hanc glos. tenet ex inutili, & inualido contractu posse transferri possessionem per actum fictum. Hinc si in donatione interuenit consensum, sufficit. *Tirac. de iure consil. part. 1. num. 50. Clar. §. donatio quæst. 9. vers. in hoc proposito, Alexand. Trentacinq. d. resol. 6. num. 4. vers. hinc est,* quamuis contrarium teneatur idem Anton. Gom. l. 45. *Tauri num. 50. & Ceual. commun. contra commun. quæst. 12. m. 4.* resolutes non confirmari hanc donationem per huiusmodi fictam rei traditionem.

SYMMARIUM.

- 1 Dotis non numerata exceptio debet opponi infra annum à die matrimonij morte, vel repudio dissoluti, & num. 2.
- 2 Intellectus l. 3. vers. sed pollicitatio tantum subsequita, &c. C. de dote causa, non num. & vers. licet non numerata pecunia exceptionem opponere, &c. eod. tit. n. 4.
- 3 Maritus si affirmauerit dotem sibi fuisse traditam & numeratam, dos dicitur verè numerata, & non conficta.
- 4 cum Marito alius reus debendi ex causa dotis potest constitui. An autem teneatur in soluium, vel saltem pro parte virili, remissive, n. 7.
- 5 Si Maritus & socer teneantur ad dotis restitutionem, & unus ex suis efficiatur non soluendo, an dos possit repeti, remissive.
- 6 Dotis non numerata exceptio cum maritus semel renuntiauerit, an possit eam opponere amplius, an talis renuntiatio præiudicat creditoribus, num. 10.
- 7 Donatio ex confessione dotis recepta à marito facta post celebratum matrimonium, an iuramento confirmetur, & reddatur irrevocabilis, remissive.

L. In dotibus. III. & ult.

Imp. IVLIANVS A. MENNA P. P.

- 1 Exceptio non numeratæ dotis debet opponi intra annum à die matrimonij morte, vel repudio dissoluti. Colligunt ex Ordin. Doctores citati in l. 1. n. 1. sup. hoc tit.
- 2 Hanc eandem conclus. ex hoc text. desumunt, exorinque Palat. in *rep. c. per vestras de donat. inter virum & uxorem. notab. l. num. 10. vers. c. laus, Anton. Gom. l. 50. Tauri num. 52. Bellacomb. l. 1. commun. opin. lib. 5. tit. 8. num. 13. pag. 732. Donat. à Fina. tom. 2. etiam commun. lib. 7. tit. 19. de confis. num. 274. pag. 301. Couar. lib. 1. var. cap. 7. num. 5. & 6. Menchaq. controuerf. vlt. res. lib. 5. cap. 46. à princip. Brunor. à Solc. in locis communib. verbo dos 2. Gutier. de iuram. confirmat. part. 1. cap. 21. num. 10. post med. Fachin. controuerf. iuris lib. 8. cap. 74. & 77. Donell. in comment. ad l. si quis arbitratu 43. num. 13. ff. de verb. obli-*

gat. Cardin. Mantie. de tacitis, & ambig. commun. lib. 15. tit. 2. num. 9. Molin. de *Instit. tract. 2. disp. 439. à princip. & præcipue num. 2.* Aluat. Valsal. *conf. 5. num. 7.* ubi aduertit hunc annum non corrigi per auth. seq. quando ante biennium soluitur matrimonium; quod si matrimonium durat ultra biennium vsque ad decennium, & non excedit decennium, locus est querelæ vsque ad tres menses computato biennio in illis annis, quod si matrimonium dissoluitur, post decennium denegatur omnino querela non numeratæ dotis, Rebell. de obligat. *inst. part. 2. lib. 6. quæst. 10. sect. 2. Bened. Aggid. in *repet. l. ex hoc iure, ff. de inst. & iure, part. 1. cap. 1. à num. 38.* ubi etiam disputat an prædicta exceptio non numeratæ dotis iure Lusitano procedat.*

Sed pollicitatio tantum subsequita, &c. D. Barbof. 3 in l. 1. part. 6. num. 54. ff. soluto matrim. tenet hunc text. in his verbis esse intelligendum quando pollicitatio dotis facta est in instrumento, & maritus in eodem instrumento conficitur se dotem recepisse, tunc enim competet marito querela non solutæ dotis, & rationem assignat, quia cum verumque incontinenti actum fuerit, facile credetur hęc futuræ numerationis id factum esse inde subdit posse etiam responderi, hunc text. procedere quando præcessit marito confessio, & postea sequitur dotis pollicitatio, quia tunc evidens est confessionem mariti factam fuisse spe futuræ promissionis. Addit postmodò quod Cou. d. lib. 1. cap. 7. num. 6. post princ. existimat hanc l. posse etiam intelligi quando non interuenit vlla promissio dotis expressa, sed tacita, collecta ex eo quod voluntate soceri, vel uxoris maritus conf. fluit, est se dotem recepisse, iuxta text. in l. si voluerit, &c. de dote promiss. hæc enim tacita promissio sequetur naturam confessionis ex qua deducitur, ac ita et non obstantibus locus erit querelæ non solutæ dotis.

Licet non numerata pecunia exceptionem opponere, &c. Contrarium videtur sentire text. in l. in contrariis, §. sed quoniam, vers. illius etiam, C. de non num. pecun. sed Eman. Colla in l. si causione, follet. 12. col. 2. intelligit textum illum de genuinata confessione facta à marito dotis receptæ post intervallum vnius post aliam, quasi tunc denegetur exceptio non numeratæ dotis, vel melius intelligitur secundum communem illius expositionem quando præcessit promissio certæ dotis in dotali instrumento, & postea ex intervallo maritus confessus est se recepisse præfatam promissam dotem ex eiusmodi actibus, nempe præiuxit in instrumento promissionis dotis, & subsecutæ ex intervallo confessionis dotis receptæ, quia tunc oritur tam vehemens præsumptio dotis numeratæ, seu traditæ, vt deinceps marito, & hæredibus illius denegetur exceptio non numeratæ, seu non traditæ dotis, vt exponunt Cou. d. lib. 1. ap. 7. num. 6. Anton. Gom. d. l. 50. Tauri num. 51. Valsal. d. conf. 5. num. 9. In nostro verò textu non est sermo de confessione receptæ dotis ex intervallo promissionis eiusdem dotis, sed de confessione, quæ ob solam dotis promissionem simul facta est, quando dos promittebatur, vt exponit Molin. d. disp. 439. num. 6.

Illud in hac materia est magna animadversio dignum quod si maritus affirmauerit dotem sibi fuisse traditam & numeratam, dos dicitur verè numerata, non autem conficta, vt per Gozzadin. *conf. 42. num. 13. vers. tertio quando.* Crauet. *conf. 40. num. 7.* Roland. *conf. 93. num. 35. lib. 1. Paris. conf. 86. num. 19. lib. 3.* quos refert & sequitur Menoch. *conf. 7. num. 11.*

Quam

6 *Quam dotem suscepisse una cum marito conscribitur, &c.* Ergo simul cum marito alius reus debendi ex causa dotis potest constitui, vt per Campeg. de dote, part. 3. quæst. 179. Octavian. dec. 43. num. 11. Cardin. Mantie. de tactis & ambiguis. consuet. tom. 2. lib. 15. tit. 2. num. 8. cum seq. D. Barbof. in l. si cum dotem 23. §. transgrediamur, num. 38. vers. potest tamen interuenire, ff. solut. matrim. Vtrum autem teneantur infoludum, vel falcem pro parte virilitate eundem D. Barbof. ibidem num. 35. in fine, §. num. 26. Cardin. Mantie. 8 *vbi supra.* Si maritus & socer teneantur ad dotis restitutionem, si vnus ex his efficiatur non soluendo, an possit dos repeti? vide eundem D. Barbof. ad l. si constante 25. in princip. num. 106. ff. eodem tit. soluto matrimonio. & distinguat duos casus. Primus est quando non teneatur tanquam dos Reus, sed quilibet pro parte sua, iuxta regul. 1. reus, §. cum in tabulis, ff. de duobus reis, & in hoc casu expediat assertio illi qui non est soluendo, conueniri potest pro sua parte ad dotis restitutionem. Secundus casus est quando maritus & socer teneantur ad dotis restitutionem in solidum, quasi dos Rei debendi, tunc si vxor velit conueniri ad dotis restitutionem illum, qui effectus est non soluendo, sine dubio potest aduersus eum vti tempore dictæ l. si constante; ac vero si velit conuenire reum, qui est soluendo propter illum, qui effectus fuit non soluendo, non poterit id facere.

9 In gloss. Vel, ibi, sed die quod & ipsi renuntiant exceptioni non numerata dotis, &c. Notatur ad hoc quod exceptioni dotis non numerata maritus semel renuntians eam nequit amplius opponere, vt per Menoch. conf. 7. num. 8. & de presumpt. lib. 3. presumpt. 12. n. 17. Sed verior est resolutio, quæ sic distinguat. Aut renuntiatio fit incontinenti, id est, eodem tempore, quo facta fuit confessio, & tunc renuntiatio nihil nocet, aut fit ex intervallo, & tunc incontinenti ita Noell. de note part. 1. o. n. 5. Anton. Gom. l. 50. Tauri num. 52. Aluar. Valasc. consult. 5. num. 12. D. Barbof. in l. 1. part. 6. num. 27. in fine, §. 28. ff. solut. matrim. Molin. de iustit. tract. 2. disp. 439. num. 4. Alexand. Trentacinq. var. resolut. lib. 3. tit. de iure dotium, resolut. 7. num. 12.

10 Vtrum autem creditoribus præiudicet si durante tempore quo querela proponi potuit, maritus confessus, prædictæ querelæ solemniter renuntiavit: vide Couart. d. cap. 7. num. 4. Anton. Gom. l. 50. Tauri num. 52. Mathesii. singul. 193. Menoch. de presumpt. lib. 3. presumpt. 13. Aluar. Valasc. consult. 6. per tot. Molin. d. disp. 439. num. 26. D. Barbof. in d. l. 1. part. 6. num. 42. in fine, §. num. 43. qui omnes, excepto Anton. Gom. resolutio renuntiationem querelæ factam per maritum intra tempora illam proponendi, nihil obstat creditoribus.

Sed controuersia non parua est inter Doctores num præsumpta donatio ex confessione dotis receptæ facta à marito post celebrationem matrimonium iuramento confirmetur, ac irrevocabilis reddatur: vide Couart. d. cap. 7. num. 4. Duen. regul. 219. ampl. 2. vers. est tamen verum Menoch. d. lib. 3. presumpt. 12. num. 41. cum seqq. Camill. Bortel. in summa, dec. part. 3. tit. 9. num. 48. & seq. Gutier. de iuram. confirm. part. 1. cap. 3. num. 11. cum seqq. Seraphin. de priuilegiis iuram. priuileg. 71. num. 55. §. 6. Molin. d. disp. 439. num. 23. Valasc. consult. 5. num. 18. Rebelle. de obligat. iustit. p. 2. lib. 6. g. 10. sect. 2. a. n. 10. vers. sed quid.

SVMMARIVM.

- 1 Annus, de quo in l. precedenti, non corrigitur quando ante biennium matrimonium soluitur: si vero Barbof. Coll. c. in Cod. Tom. I. l.

durat ultra biennium, & non excedit decennium, locus est querela vsque ad tres menses, & biennium computatur in his annis, num. 2. si matrimonium dissoluitur post decennium, querela denegatur, & minori currit hoc tempus, ideoque restitutio est necessaria, num. 3. post lapsa tempora nec maritus, nec eius heres audiri debet, num. 4. contrarium, num. 5.

AVTH. Quod locum.

Annus, de quo in l. precedenti, non corrigitur 1 quando ante biennium matrimonium soluitur: si vero durat ultra biennium, & non excedit decennium, locus est querelæ vsque ad tres menses, & biennium computatur in his annis. Quod si matrimonium dissoluitur post decennium, querela denegatur, & minori currit hoc tempus, & ideo restitutio est necessaria.

Hanc eandem conclusionem ex hoc text. desumunt Hippol. singul. 345. Callan. in consuet. Burgund. rubr. 4. §. 5. verbo confessionem, n. 5. Valasc. consult. 5. num. 7. Anton. Gom. l. 50. Tauri n. 52. Molin. de iustit. tract. 2. disp. 439. num. 2. post princ. Rebelle. de obligat. iustit. p. 2. lib. 6. g. 10. sect. 2.

In gloss. Transcurrit, ibi, nam nullo modo, &c. Notatur ad hoc quod post lapsa tempora neque maritus, neque eius heres audiri debet, si allegent non fuisse matrimonium dotem, quantumcumque onus probandi hoc in se velit assumere, vt per l. Hisp. 9. tit. 1. p. 5. Eman. Costa in l. si ex cautione in vlt. fallent. a. num. 4. Cde non num. pecun. D. Barbof. in l. 1. p. 6. n. 36. ff. solut. matrim. vbi concludit verius & receptius esse non solum creditores, sed & maritum esse audiendum post lapsa tempora si in se assumat onus probandi dotem: ite vera ei non fuisse numeratam.

De donationibus inter virum, & uxorem, & à parentibus in liberos factis, & de ratihabitione.

TIT. XVI

T donatio inter coniuges confirmata morte donantis; sic & donatio quædam patens constituit in aliquem ex suis liberis. quæ causa, cur hic agatur de donationibus parentum, & de ratihabitione, quæ vel donationes, vel alij actus confirmantur. Scripserunt in hac rubr. Cuiac. Pac. & V Velsenbec. De materia tit. vide Ordin. Reg. Lusitan. lib. 4. tit. 65. & l. Hisp. 4. tit. 11. part. 4. Duen. regul. 221. Bellacomb. Donat. à Fina, ad alios tom. 1. commun. opin. lib. 5. tit. 10. pag. 733. Anton. Gom. l. 51. Tauri & tom. 2. cap. 4. num. 23. cum seqq. Couart. lib. 1. variarum cap. 19. Duen. regul. 221. Mozz. de contr. tract. de donat. cap. de personis inter quas cad. ex num. 16. Petr. Gregor. synagm. iuris lib. 28. cap. 10. & lib. 9. cap. 25. Molin. de iustit. tract. 2. disp. 289. cum seqq. Lufit. Ioan. Martin. Accita in addit. ad tract. libellorum, annot. 81. num. 10. Cardin. Mantie. de tactis & ambiguis. consuet. tom. 2. lib. 21. Bernard. Graux. ad practicum Camera Imper. lib. 2. concl. 40. Alexand. Trentacinq. variarum resolut. lib. 3. tit. de donation. resolut. 6. pag. 244. cum seqq. Anton. Thefant. dec. 32. Clar. §. donatio quæst. 9. Hieron. Treutler. disp. selectar. part. 2. disp. 19. thesa. 4. Lessi. de iustit. lib. 2. cap. 18.

cap. 18. dub. 12. Azor. *instit. moral. part. 3. lib. 11. de donat. cap. 10. de donat. inter vir. & vxor. Rebelle de obligat. instit. part. 2. lib. 1. quæst. 8. a. num. 44. & lib. 6. quæst. 13. per tot. Valer. Regin. in praxi fori panis. lib. 25. n. 158. vers. quartus. Camill. Borrell. in summ. decis. p. 3. tit. 9. Atimim. Tapat. *variar. sentent. tom. 2. tit. 4533. Sanchez de matrim. lib. 6. ad diffinit. 1. & ad 17. Jacob. Cancr. *resol. part. 1. cap. 8. a. num. 58.***

S V M M A R I V M.

1. Fiscus licet occupet bona ut vacantia, donatio tamen facta in vxorem vires non perdit.
2. Donatio inter virum & vxorem ut valeat, & confirmetur morte, non requiritur hereditatis aditio, si in testamento facta, & hereditas defuncti non sit adita: cunctis cum alijs in testamento dispositis, n. 3.

L. Bona. I.

Imp. ANTONIN. A. Triphena.

1. **L**icet fiscus occupet bona ut vacantia, tamen donatio facta in vxorem vires non perdit. Colligunt ex Ordin. Cyn. Bart. Salicet. Butrig. Angel. Fulgof. Bald. Castren. Richard. Cuac. Aloy. Leo super 5. fol. 60. Sebaf. Nzui. remiffus. Cald. in annot. & Ximen. in concordant.
2. Vide Anton. Gom. *var. tom. 2. cap. 4. num. 23. vers. aduertendum*, ubi per hanc textum tenet quod ad hoc ut donatio inter virum & vxorem valeat, & confirmetur morte, non requiritur hereditatis aditio, quod etiam tradunt Pafil. in *Leam quam*, num. 63. C. de fidei. com. Clar. 5. donatio, quæst. 5. num. 2. Molin. de primogen. lib. 1. cap. 12. num. 14. D. Barbof. in l. que dotis 34. num. 124. in fine ff. solut. matrim. ubi num. 125. subdit quod si huiusmodi donatio in testamento facta sit, & non sit adita hereditas defuncti, cotruet cum alijs dispositis in testamento.

S V M M A R I V M.

1. Miles non potest donare focaria, id est, concubina, & num. 2.
3. Donationes à militibus factæ suis concubinis nullæ sunt. Amplia.
- I. procedere in militibus nostri temporis, qui arma proficiuntur, num. 4. & qui sunt parati & salariati ad bellum incedendum, num. 5.
- II. in milite insignito Cruce Domini nostri Iesu Christi, num. 6. & alij etiam aliorum Ordinum militarium candidati: ut Commendatarij S. Ioannis Hierosolymitani, vel S. Iacobi, vel de Calatrana, num. 7.
- III. in Clericis, seu Religiosis, num. 8. quamvis donatio fuerit cum iuramento, num. 9.
10. Donatio facta à Clerico sue concubina potest repeti per fisci Ecclesie, non autem per heredes ipsius Clerici.
- IV. in Doctore ex Licentia, num. 11.
- V. in aduocatis, & sic in militibus literata militia, num. 12.
- VI. ut si sit concubina non capit à concubinario, sic nec etiam vir concubinaris ab ea capiat, n. 13. Limita.
- I. in Principe milite, num. 14.
- II. tam in milite armato, quam in alijs, quando donatio remuneratoria est, ut probatis meritis va-

leat intra eorum estimationem, num. 15.

11. in milite Clerico, vel Doctore domus canbina adterius, num. 16.
- IV. si tempore donationis cessabat concubinatus saltem per triennium, num. 17.
18. Donatio facta à Clerico, milite, & ceteris personis supradictis concubinis suis, esse quod sit irrita, an formetur iuramento donanti.
19. Concubina an possit à concubinario petere mercedem operarum, quas illi prestiti.
20. Donatio facta concubina ab vxorato, vel ab alio, inter quos complexus est pumbilis, vel illicitus secundum leges civiles, an valida sit.
21. Focaria an differat à concubina, & que proprie dicatur, & unde.

L. Si ancillam II.

Idem A. Marco militi.

Miles non potest donare focaria, id est, concubina. Colligunt ex Ordin. Doctores citati in l. 1. num. 1. *supra hoc tit.*

Hanc eandem conclusionem ex hoc text. desumunt Ordin. Reg. Lusitan. lib. 4. tit. 66. Viui. tom. 2. *commun. opin. lib. 5. tit. 32. num. 15. vers. quia quemadmodum pag. 407. Gam. Lusit. decis. 320. num. 4. Brunor. à Sole in locis communib. verbo miles, Hemic. Bocor. dispu. class. 2. dispu. 19. num. 7. Gutier. de iuram. confirm. part. 1. cap. 6. num. 3. Ceuall. *commun. contra*, num. quæst. 329. num. 3. Cardof. in praxi iudicum, & Aduocat. verbo donatio, num. 21. Martá de iuris p. 4. casu 114. num. 4. Benedict. Egid. in tract. de iure & priuileg. bonif. art. 8. num. 22. cum segg. Alexand. Trecitacio. *variarum resol. lib. 3. de donat. resol. 7. num. 2. cum segg. Thefaur. decis. 111. num. 1. Camill. Borrell. in summ. decis. tom. 3. tit. 10. num. 234. cum segg. Alay. Ricc. in collect. decis. collect. 79. vers. similitudo quario, Fafin. *fragment. crimin. p. 1. verb. concubina*, num. 565. cum segg. Molin. de *Instit. tract. 2. dispu. 375. num. 14. ubi* admonet in hoc text. in militum fauorem esse concessum ut donationes à militibus factæ suis concubinis eatenus nullæ sint quod reuocare possunt, repetereque quod dono illis dederunt, atque ideo si quid gratis illis promiserunt, neque in conscientia, neque in exteriori foro teneantur illud soluere. Azor. *instit. moral. part. 3. lib. 11. de donat. cap. 3. quæst. 4. latè* Peregrin. de iure fisci lib. 2. tit. 9. n. 3. ubi quod concubina donata miles reuocare potest, & si non reuocauerit, non capit concubina, sed fiscus auferte potest, subditque ex Baldo quod fisci potest opponere.**

Primo amplia procedere in militibus nostri temporis, qui arma proficiuntur. Roman. *conf. 43. ad primum*, Palat. in repet. rubr. de donat. inter virum & vxor. §. 37. num. 10. Gutier. d. p. 1. cap. 6. num. 9. ubi intelligit de iis, quæ sunt proprie milites parati & salariati ad bellum incedendum. Farin. *de verbo concubina*, n. 669. Peregrin. d. lib. 2. tit. 9. num. 8.

Secundo amplia in milite insignito Cruce Domini nostri Iesu Christi, Gam. *Lusitan. decis. 226. n. 4. Benedict. Egid. d. art. 8. num. 24. vers. idem etiam*, ubi extendit ad alios etiam aliorum Ordinum militarium candidatos; & sic ad Commendatarios S. Ioannis Hierosolymitani, vel S. Iacobi, vel de Calatrana extendunt Anton. Gom. l. 51. *Tauri num. 68. Gutier. d. part. 1. cap. 6. man. 8. Fr. Eman. quæst. Regul. tom. 1. quæst. 27. art. 12.*

Tertio amplia in Clericis, seu Religiosis, arguen-

do à milite armato militæ ad militem celestis militæ, ut per Palat. in repet. d. rubr. §. 39. à princ. Port. Imol.

- Inol. *conf. 21. in 1. dub. Peregr. d. lib. 2. tit. 9. num. 4.*
 Roland. Valle *conf. 98. num. 1. & segg. lib. 1. Gam. d. Luffi. decif. 126. num. 4. Viui. tom. 2. commun. opin. lib. 8. tit. 3. n. 15. verf. fiquidem omnia, pag. 407. Gutier. d. cap. 6. num. 5. Alexand. Trentacing. d. lib. 3. sub tit. de donat. refol. 7. num. 4. Anchar. Regien. part. 2. quæst. 12. num. 3. cum segg. Ioseph. Ludou. concl. 25. in 1. fallent. Decian. *tratt. crimin. lib. 2. cap. 21. num. 24. Rebuff. in conuict. tit. de publicis concubinis. verf. feptima pena, Farinac. d. verbo concubina, num. 573. cum segg. Mozz. ubi fupra. num. 1. & 23. Surd. *conf. 469. n. 1. cum segg. Spin. in fpecul. legum. part. 1. rub. num. 10. Card. Mantie. de iactis & ambiguis comment. lib. 21. tit. 3. num. 13. vbi fubampliat, quamuis donatio fuerit cum iuramento, Benedic. Agid. d. art. 8. num. 14. vbi tamen num. 25. ait hanc ampliationem non fibi probari, Marta de fuffeiff. legali. tom. 2. part. 4. quæst. 28. art. 11. num. 36. 38. & 41. idem Marta de iurif. part. 4. centur. 2. cap. 114. num. 4. vbi etiam refoluit donationem factam à Clerico fuz concubine poffe repeti per fifeum Ecclefie, non autem per hæredes ipsius Clerici, de quo eft videndus Palat. in repetit. d. rubr. de donat. inter virum, §. 39. num. 7. Padil. in rubr. C. de fideicom. num. 18.***
- ¹¹ Quarto ampla in Doctore & Licentato, quia in hoc & in aliis omnibus fauorabilibus regulariter parificatur militi, vt per Palat. in repetit. rubr. §. 38. per tot. Anton. Gom. d. l. 3. Tauri. num. 68. Gam. d. Luffi. decif. 226. num. 4. Roland. à Valle *conf. 11. num. 20. lib. 2. Farinac. d. verbo concubina, num. 581. Gutier. d. cap. 6. num. 6. Alex. Trentacing. ubi fupra. num. 11.*
- ¹² Quinto ampla in Adlocatis, & fic in militibus literatæ militæ, per Syluan. *conf. 88. num. 9. Caffan. in confuet. Burgund. rubr. 1. §. 5. n. 4. fol. 33. verso, & rub. 4. §. 7. Roder. Xuat. in l. 2. tit. de los gouernos. lib. 3. fori quæst. fin. num. 12. Gutier. d. cap. 6. n. 6. Peregr. d. lib. 2. tit. 9. num. 7. Cardin. Mantie. d. tit. 3. num. 13. Farinac. d. verbo concubina, num. 581.*
- ¹³ Sexto ampla vt ficut concubina non capit à concubinario, fic nec etiam vit concubinarij ab ea capiat, vt per Viui. d. lib. 8. tit. 3. n. 15. verf. & aduerte, pag. 407. Peregrin. d. lib. 2. tit. 9. n. 16. Surd. *conf. 469. num. 1. cum segg. Farinac. d. verbo concubina, num. 546. & segg. Alex. Trentacing. d. refol. 7. num. 10.*
- ¹⁴ Limita primò in Principe milite, vt per Tiraquell. *cap. 37. num. 52. Peregr. d. lib. 2. tit. 9. num. 14. Marta de fuffeiff. leg. tom. 2. p. 4. quæst. 18. art. 11. à n. 49. Alex. Trentacing. d. refol. 7. num. 7.*
- ¹⁵ Limita fecundo tam in milite armato, quam in alijs, quando donatio remuneratoria eft, vt probatis meritis valeat intra eorum æftimationem, vt per Bermond. de publ. concub. verbo contra prædittos, num. 25. cum segg. Palat. in d. rubr. de donat. inter virum & vxorem, §. 39. num. 15. verf. vnum non eft omitterendum, Gam. d. decif. 226. num. 4. verf. quia omnia, Guillelm. in cap. Raynatus. verbo & vxorem, decif. 5. num. 161. Tiraquell. in l. si vnquam, verbo donatione largitus, n. 24. Viui. d. lib. 8. tit. 3. num. 15. verf. vnde si clericus, Bermond. de publicis concubinis. in gloss. contra prædittos, num. 26. Anchar. Regien. d. part. 2. quæst. 12. num. 5. Farinac. d. verbo concubina, num. 593. vbi ait valere vique ad concurrentem quantitatem meritorum, & non ultra, Decian. *conf. 24. num. 24. lib. 3. Vtfill. ad Affiffi. decif. 102. in princ. Thefaur. d. decif. 111. n. 6. 7. & fuz. Menoch. de præfumpt. lib. 3. præfumpt. 29. n. 11. Peregr. d. lib. 2. tit. 9. num. 11. Gutier. d. cap. 6. num. 11. Benedic. Agid. d. art. 8. num. 24. in fin. verf. fic limitant verò; vnde cum huiusmodi feruitia facta à concubinis in donatores debeant probari, non eft ftandum confessioni concubinarij, de quo Palat. d. §. 39. n. 13.*

Barbof. Collect. in Cód. Tom. 11.

Bellacom. tom. 1. communium opin. lib. 5. tit. 1. §. de concubinis. num. 12. pag. 754. Cardof. in praxi iudicium, & Adlocat. verbo donatio, num. 7. Menoch. d. lib. 3. præfumpt. 29. num. 27. Regien. d. quæst. 12. num. 15. cum segg. Farinac. d. verbo concubina, num. 595. Cardin. Mantie. de iactis & ambiguis comment. lib. 21. tit. 3. num. 13. Alex. Trentacing. d. lib. 3. sub tit. de donat. refol. 7. n. 6. Limita tertio in milite, Clerico, vel Doctore do-

nante concubine alterius, quia ceftat caufa prohibitionis ne propter libidinem, cuius illecebre allectus bonis proprijs fpolietur, ita Cardin. Mantie. d. tit. 3. num. 14. Lancel. Gallia de ftatu. quæst. 3. n. 38. Farinac. d. verbo concubina, num. 608.

Limita quarto fi tempore donationis ceftabat concubinus, faltem per triennium, argum. *authent. de monachis, §. fancimus, collat. 1. Capyc. decif. 102. Guillelm. d. decif. 5. num. 161. Alex. Trentacing. d. refol. 7. num. 8. Vtfill. ad Affiffi. decif. 102. n. 1. Lancel. Gall. d. §. 3. n. 59. Farinac. ubi fupra. n. 591.*

Am donatio facta à Clerico, milite, & cæteri perfonis fupradictis concubinis fuis, eft quòd fit irrita, firmetur iuramento donantis? vide Couart. in cap. quammis paffum, part. 2. §. 1. n. 4. ad fin. Gutier. d. cap. 6. a. num. 13. qui negatiuum tueritur pariter. Lancelot.

Gallia de ftatu. quæst. 5. num. 7. in fin. Peregrin. d. lib. 2. tit. 9. num. 13. Farinac. d. verbo concubina, n. num. 603. Mancin. de iuram. part. 4. effellu 220. Surd. *conf. 469. num. 12. Anton. Thefaur. decif. 111. Alex. Trentacing. d. refol. 7. num. 5.*

Vtrum concubina poffit à concubinario petere mercedem operatum, quas illi præftitit? vide Cabed. Luffi. decif. 116. per tot. part. 1. vbi negatiue iudicatum fuiffe affert.

Vtrum donatio facta concubine ab vxorato, vel ab alio, inter quos complexus effe pumibiles, vel illicitum fecundum leges ciuiles, valida fit? negatiuum patet tenent Palat. in repetit. d. rubr. §. 37. Tiraquell. in l. si vnquam, verbo donatione largitus, num. 24. Brunot. à Sole in locis communib. verbo donatio 9. & 12. Kircho. tom. 1. commun. opin. lib. 1. tit. 7. de cler. coniug. n. 18. pag. 175. Viui. tom. 2. lib. 8. tit. 3. n. 15. pag. 406. Peregr. d. lib. 2. tit. 9. n. 21. Gam. Luffi. decif. 226. Cardof. in praxi iudicium verbo donatio n. 16. Molin. de Luffi. *tratt. 2. diff. 275. num. 3. Card. Mantie. d. tit. 3. num. 12. & probat Ordin. Regia Luffi. lib. 4. tit. 66. in princ. ibi, fe alius bonem cafo der a fua barragan alquan confa mouel ou de raiz, in qua generalitate comprehenduntur etiam pecunie, & alie res, quæ vfui confumuntur. nam appellatione mobilium contineri pecuniam, probat text. in *authent. de nuptijs, §. si vere vnuerfa, collat. 4. ibi, an pecuniam, aut in alijs mobilibus, & c. Tiraquell. de retractu lign. §. 1. gloss. num. 103. Rebuff. ad l. momentum. ff. de verbis. fignif. pag. 402. Gam. d. Luffi. decif. 226. num. 4.**

Focariæ, & c. Focaria an differat à concubina, & quæ proprie dicatur, vide Prate. in *Lexic. iuris, verbo Focaria, Benedic. Agid. d. art. 8. num. 9. vbi ait in hoc text. militum concubinas focarias appellari à foco dictas, quas fclitè amafij fui foco affidentes, quod concubine concubinarij domo retente proprium eft, Caluin. in *fuo Lexic. inuid. verbo focaria, vbi fic vocat amicas militum quòd eorum præcipua cura fit foci, & nullus præterea rei follicitudinem habeant. Verum Guid. Panciroli. in thefauro variarum lectionum lib. 1. cap. 45. verbo Focaria, tenet focariam mulierem dici illam, quæ larem & focum, addeffe feruab, vt nominis docet etymologia, & ideo dicit quòd hæc, & quæ loquitur hic text. ades militis eo adente cuftodiebat; quare non tantum concubinis, fed nec alijs mulieribus donare militis poffe intercept.**

Q9 2 de

de defendit, & lib. 2. cap. 2. 10. tenet focariam non vocari meretricem in hoc text. cum & viti focarii reperiuntur nominati.

SVM MARIVM

- 1 Donatio facta ab uxore confirmatur morte, & si erat in patris potestate, etiam patris mors requiritur, licet a principio conferretur.
- 2 Donatio facta a socio in generum quondam statim perficitur.
- 3 Donatio inter coniuges ipso iure morte confirmatur etiam morte civilis, per professionem scilicet in Religione emissam, num. 4.
- 5 Donatio inter coniuges ex morte donantis confirmatur, necesse est ut res donata tradita sit donatario, saltem si traditione ante mortem donantis, alioquin est nulla, ad hunc effectum satis est, si res donata sit tradita per clausulam constituti, vel per alium actum similem, per quem civilis possessio acquiritur, num. 6.
- 7 Donatio inter viros quando ab uno coniugum alteri facta morte donantis confirmatur, tunc retrahitur ad tempus, in quo traditio rei ita donata facta est, huiusmodi donatio non confirmatur morte donantis, si donatarius ante donantem & vita discedat, vel si donans ipse tacite, vel expresse donationem reuocet, num. 8.
- 9 Donatio censetur tacite reuocata si diuortium inter coniuges sequatur.
- 10 Donatio inter virum & uxorem putatim facta constante matrimonio non confirmatur morte donantis.

L. Donatio. III.

Idem A. Epicteto.

- 1 Donatio facta ab uxore confirmatur morte, & si erat in patris potestate, etiam patris mors requiritur, licet a principio conferretur; & donatio facta a socio in generum quondam statim perficitur. Colligunt ex Ordin. Doctores citati in l. 1. num. 1. sup. hoc tit.

- 2 Vtique ad ultimum diem vite, &c. Notatur ad hoc quod donatio inter coniuges ipso iure morte confirmatur, vt per Anton. Gom. l. 10. Tauri n. 65. & com. 2. var. cap. 4. num. 23. vers. aduertendum est, Clar. in §. donatio, quast. 9. num. 6. Covarr. in rubr. de testam. part. 3. num. 3. Sebast. Medices. in trallat. Mors omnia soluit, part. 1. num. 47. Valasc. consulti. 106. num. 13. Cardos. in praxi iudicium, & Adascat. verbo donatio, num. 69. Cardin. Mentie. de tacitis & ambiguis comment. tom. 2. lib. 2. tit. 7. Rot. decisi. 342. num. 1. part. 1. recentissim. vbi quod donatio inter viros, & uxorem morte donantis confirmatur, dummodo vere, aut fidei per constitutum in vita res donata tradatur. Reb. de oblig. iustit. p. 2. lib. 6. g. 13. sect. 2. m. 9. Azor. institut. moral. p. 3. lib. 1. de donat. cap. 10. n. 7. vbi n. 8. quod confirmatur etiam morte civilis, per professionem scilicet in Religione emissam, Benedic. Pinell. selecti iuris interpret. lib. 2. cap. 2. num. 11. Molin. de iustit. tract. 2. d. 189. num. 4. vbi resoluit vt donatio inter coniuges morte donantis confirmetur, necesse est, vt res donata tradita sit donatario, saltem si traditione ante mortem donantis, alioquin est nulla omnino, & n. 5. dicit ad hunc effectum satis esse si res donata tradita sit per clausulam Conficienti, vel per alium actum similem, per quem civilis possessio acquiritur, & n. 8.

aduertit quod quando donatio inter viros ab uno coniugum alteri facta morte donantis confirmatur, tunc retrahitur ad tempus in quo traditio rei ita donata facta est, non quidem quoad dominium, eo quod licet traditio sit facta, dominium nunquam in donarium transit quousque donatio morte donantis sit confirmata, & num. 11. ait huiusmodi donationem morte donantis non confirmari si donatarius ante donantem & vita discedat, vel si donans ipse tacite, vel expresse donationem reuocet, & num. 12. quod tacite censetur donatio reuocata si diuortium inter coniuges sequatur, per l. sed interim, §. si maritus, & l. eam sic statuit, §. si diuortium ff. hoc tit. Reb. de obligat. iustit. p. 2. lib. 6. quast. 13. num. 9. vbi num. 10. requirit traditionem rei donata veram, vel fictam, & num. 13. subdit quod sufficit mors civilis, & num. 16. addit quod donatio inter viros reuocata, morte non confirmatur. Alexand. Trentacing. var. resol. lib. 3. tit. de donat. resol. 6. n. 2. vbi n. 4. tres distinguit casus, primum cum premortui maritus donans, tunc valet donatio uxori facta; secundum cum premortui uxore donataria, tunc donatio ad donantem reuertitur; tertium cum ambo simul moriuntur, & ignoratur quorum alter prius sit mortuus, tunc vt donatio valeat, presumitur prius mortuus donans; & deinde intelligit principalem conclusionem, quando interuenit traditio rei donatae siue vera, siue ficta, etiam per constitutum.

Licet, vt supra vidimus, donatio inter coniuges morte donantis & precedente rei donatae vera, vel ficta traditione confirmetur; tamen donatio inter virum & uxorem putatim facta constante matrimonio non confirmatur morte donantis l. eam sic statuit, §. si quis sponsam, ff. hoc tit. Ratio discriminis est, quia licet in utroque matrimonio coniux donans decedat in voluntate donandi, tamen quando errat circa qualiter coniugis donatarii putando scilicet esse coniugem cum re vera talis non sit, censetur errare circa causam finalem donandi, atque adeo ex defectu cause finalis, & quali defectu legitima voluntas corripitur donatio: vide Campeg. de decr. p. 1. g. 97. n. 4. Tiraq. post leges connub. gloss. 8. n. 249. Palat. in repet. rubr. de donat. inter virum & uxorem, rubr. 3. n. 7. Anton. Gom. l. 5. 2. Tauri n. 77. in fine, Sanchez de matrim. lib. 6. disp. 1. n. 9. D. Barbo. in l. si cum dotem 23. §. fin. n. 20. ff. solut. matr. Reb. d. p. 2. lib. 6. g. 7. n. 4. Vide colligit D. Barbosa, loco, quod si maritus sciens non valere matrimonium, donauit uxori putatiue, cum tunc cesset ratio, de qua supra, induceretur per mortem confirmatio.

L. Nec inter. IV.

Idem A. Claudiano.

- 1 Donatio facta inter soceros, vel eorum iuri subiectos, non valet. Colligunt ex Ordin. Doctores citati in l. 1. num. 1. sup. hoc tit.

Hanc eandem conclusionem tenent Palat. in repet. rubr. de donat. inter vir. & uxorem §. 4. 2. prime. Sanchez de matrim. lib. 6. disp. 1. num. 10.

SVM MARIVM

- 1 Donatio genero facta a socio non confirmatur huius morte, matrimonio cum filio durante, & n. 2.
- 3 Socer si mori, vel genero donauit, & postea filius eius, vel filia constant matrimonio decessit, non confirmatur donatio, nisi postea socer durante eadem voluntate diem suum obierit.

L. Si

L. Si vt proponis. V.

Imp. ALEXAND. A. Quintille.

Donatio genero facta à focero non confirmatur huius morte, matrimonio cum filia durante. Colligunt ex Ordin. Doctores citati in l. 1. num. 1. *supr. hoc tit.*

Hanc eandem conclusionem ex hoc text. desumit Palat. in repetit. rubr. de donat. inter vir. & vxor. §. 42. à princ. & §. 73. num. 1. *vers. nec obstat*, vbi rationem assignat, quia mortuo focero filia viua adhuc durat. Tiraquell. de iure mariti, gloss. §. num. 86. vbi ait hic probari quòd donatio facta inter virum, & vxorem ex consensu patris donantis, in cuius erat potestas, non confirmatur nisi morte vtriusque, & donantis, & patris ipsius. Cardin. Mantie de tacitis & ambiguis conuent. lib. 2. tit. 7. n. 43. vbi per hunc text. tenet quòd si focer nurui, vel genero donauit, & postea filius eius, vel filia constante matrimonio decesserit, non confirmatur donatio, nisi postea focer durante eadem voluntate diem suum obierit.

S Y M M A R I V M.

- 1 Vir licet deponat rem nomine vxoris, non perdit dominium.
- 2 Donatio vxori facta reuocatur si vxor premoritur.
- 3 Vxor quicquid acquirit constante matrimonio, presumitur de bonis mariti.
- 4 in Donationibus inter coniuges licet traditio rei donata facta sit, dominium nunquam transit in donatarium, quousque donatio morte donantis sit confirmata.
- 5 si quid reperitur vxorem quassisse in vita viri, presumitur quassum de bonis viri, intelligi vt num. 6. idem de vxore putatiua, num. 7. de vidua intra annum luctus, num. 8. l. mita vt num. 9.
- 10 Donatarius si moriatur ante donatum, nulla est donatio inter coniuges viuos facta.

L. Etiam si. VI.

Idem A. Nepotiano.

Licet vir deponat rem nomine vxoris, non perdit dominium; & donatio facta vxori, si vxor premoritur, reuocatur. Idem quicquid acquirit vxor constante matrimonio, de bonis mariti presumitur. Colligunt ex Ordin. Doctores citati in l. 1. num. 1. *supr. hoc tit.*

Causa proprietatis ea ratione, &c.] Notatur ad hoc quòd in donationem inter coniuges factis licet traditio rei donata facta sit, dominium nunquam in donatarium transit quousque donatio morte donantis sit confirmata, vt per Clar. §. donatio, quest. 9. num. 7. Anton. Gom. l. 50. Tauri num. 65 & tom. 2. var. cap. 4. num. 23. Couart. in rubr. de testam. part. 3. num. 5. Molin. de iustit. et iur. 2. diff. 289. num. 8.

Nec est ignotum, &c.] Notatur ad hoc quòd si aliquid reperitur vxorem quassisse in vita viri, presumitur quassum de bonis viri, vt per l. Hsp. 2. tit. 14. part. 2. vbi gloss. 4. Alciat. de presumpt. reg. 3. presumpt. 26. Boer. decif. 81. num. 5. & num. 6. *vers. primo casu*, Cremenf. sing. 6. in princ. Mascard. de probat. concl. 2. 14. num. 1. Hippol. Rimin. ad §. 1. ex num. 135. In iustit. per quas person. Anton. Gabr. commun. tit. de presumpt. concl. 15. Petre l. 1. col. 4. in princ. tit. 4. lib. 5. Ordin. pag. Barbof. Collec. in Cod. Tom. II.

158. D. Barbof. in l. qua dotis §. 4. n. 34. ff. solut. matrim. Menchag. controu. iustit. p. 1. lib. 2. cap. 105. n. 7. Jacob. de Pax quest. civilis 8. n. 23. Aluar. Valse. consil. 103. num. 1. vbi num. 4. id intelligit, si sumus in dubio, quia tunc attento iure communi omnia acquisita ab vxore presumuntur de bonis mariti quæ sita, nisi probet vxor clare à se esse quæ sita, & sua esse, latissime Menoch. de presumpt. lib. 3. presumpt. §. 1. per tot. vbi num. 5. extendit ad vxorem putatiuam, nam & quæ sita ab hac ipsa presumuntur ex bonis mariti quæ sita, & n. 14. extendit vt locum habeat etiam in vidua intra annum luctus, & à num. 27. cum segg. limitat multipliciter, & præcipue quando maritus confessus est pecuniam à se fuisse ipsiusmet vxoris, vel quando mulier esset industria vt verisimiliter ex suis negotiationibus potuisset acquirere bona illa ex lucris à se factis, vel quando apparet mulierem habuisse pecuniam à consanguineo, vel ab amato, seu turpi quæ sita, vel contaret fuisse diutem, & viro pauperi nupsisse. Et aduertit Petre citato loco, quòd in Regno Castellæ omnia bona, quæ reperiuntur tempore mortis alterius vtriusque coniugis, presumuntur communia.

Cum donatio, &c.] Notatur ad hoc quòd si donatarius ante donatum moriatur, nulla est facta inter coniuges viuos donatio, vt per l. Hsp. 4. tit. 14. art. 4. Rebell. de obligat. iustit. part. 2. lib. 6. quest. 1. §. 1. 18.

S Y M M A R I V M.

- 1 Donatio non tenet inter veros coniuges, inter putatios vero licet tenet, non tamen in effectu, si uterque coniux incisius impedimenti putabat matrimonium valere, an donatio inter eos sit valida, num. 2.

L. Si ex voluntate. VII.

Idem A. Theodote.

Donatio inter coniuges veros non tenet, inter putatios vero licet tenet ipso iure, non tamen in effectu, quia reuocari potest. Colligunt ex Ordin. Doctores citati ad l. 1. num. 2. *supr. hoc tit.*

Quando uterque coniux incisius impedimenti (in quo euentu loqui hunc textum existimant gloss. verbo *si co, in l. cum hic statui*, §. fin. ff. hoc tit.) putabat matrimonium valere donationem inter eos esse validam, sed tamen posse illam donantem reuocare, existimant Angel. in summ. verbo *donatio* §. num. 5. Syluest. cod. verb. 2. quest. 1. Tabien. cod. verb. 3. quest. 3. num. 4. in fine; sed dicendum est donationem nihil proflus valere, prout significat text. in presenti, quasi dicat licet videatur valere in rigore iuris; at quia re vera non erant coniuges, non valet, & potest donator repetere. Palat. in repetit. rubr. de donat. inter virum & vxor. §. 36. à princ. Couart. de sponsal. part. 2. cap. 7. §. 1. num. 7. Anton. Gom. l. 52. Tauri num. 52. in fin. & n. 77. Tiraquell. de iure mariti gloss. 8. num. 249. Eman. Costa in cap. si pater, de testam. lib. 6. part. 1. verbo *vxorem*, num. 18. latè Sanchez de matrim. lib. 6. disp. 2. per tot. & præcipue num. 9.

S Y M M A R I V M.

- 1 Fructuum donatio inter coniuges non valet, & eatenus reuocatur, quatenus recipiens sit locupletior. valet autem, si coniux coniugi donat fructus ex prædij percipiendos, num. 2.

Q 9 3

L Si

L. Si fructus. VIII.

Idem A. Leoni.

¹ Fructuum donatio etiam non valet inter coniuges, & eatenus reuocatur, quatenus recipiens locupletior efficitur. Colligitur ex Ordin. Doctores citati in l. 1. num. 1. *supra hoc tit.*

² Nota quod valet donatio si coniux coniugi donet fructus ex prædio percipiendos, quia donans non fit pauperior. nam potius ex industria, quam ex re ipsa fructus illi percipiuntur, iuxta l. fructus percipiendo, ff. de vsur. & not. per Pinel. in l. 2. cap. 4. num. 3. C. de rescind. vendit. Conan. comment. lib. 8. cap. 11. num. 4. Ioan. Garc. de expens. cap. 23. num. 21. Sanchez de matrim. lib. 6. disp. 4. num. 6.

SYMMARIUM.

¹ Dominium rerum emptarum de pecunia viri, vxoris nomine, ad vxorem pertinet si ei sunt tradita; pecunia tamen tota reperitur si fecit ut gestor, & si ut donator, quatenus est locupletior, & num. 2. de rebus emptis pro marito & vxore, eorundemque heredibus, quid, num. 3. si vxor præsentem vxore, & tacente, emerit de pecunia sibi per virum donatis, quid, num. 4. si maritus erat nomine vxoris, & ei patitur fieri traditionem, non videtur pretium donatum, nisi sit parua quantitas, n. 5. distingue ut num. 6. Maritus emens pro vxore, vel dant pecuniam ut ipsa emat, vel soluens venditori pro ea, an videatur velle donare vxori, distingue ut num. 7.

L. Etsi de tua. IX.

Imp. GORDIANVS A. Origeni.

¹ Dominium rerum emptarum de pecunia viri vxoris nomine pertinet ad eam, si ei sunt tradita; pecunia tamen repetitur si fecit ut gestor, & si ut donator, quatenus est locupletior. Colligitur ex Ordin. Doctores citati in l. 1. num. 1. *supra hoc tit.*

² Vide Angul. de melior. l. 3. gloss. 4. num. 58. vbi ait in hoc text. maritum comparasse pro vxore mancipia, que ei tradita sunt, & textum dicere quod vxori acquiritur, ac maritum posse agere ad pretium, modò numerauerit gratia gerendi vxoris negotium, modò gratia donandi. Tiraquel. de retractu lignag. §. 1. gloss. 9. num. 64. Boët. de iur. §. 3. num. 3. vbi per hunc textum tenet quod si maritus emisit per se & vxore, & eorum heredibus, aliqua bona, & vxor velit succedere in medietate illorum sic per ipsam maritum emptorum, quod conferte debet heredibus mariti medietatem pretij, quia in dubio ex quo tunc pro se & vxore ac eorum heredibus præsumitur de suis pecuniis propriis emisit, & gessit hoc negotium vxoris, & heredum, & dec. 81. n. 5. similiter resoluit per hunc text. quod vbi vxor præsentem viro, & tacente, emerit de pecuniis sibi per virum condonatis, tunc tacita ista confessio viro præiudicat.

³ In gloss. Competenti, fin. ibi, sed quid si dubietur, &c. Tenet hæc gloss. quod si maritus erat nomine vxoris, & patitur fieri traditionem, non videtur pretium donatum nisi sit parua quantitas, ut per Angul. de melior. l. 3. gloss. 5. num. 79. distinguit tamen D. Barbo. in l. que doris 34. num. 36. ff. solut. matrim. quod si maritus emisit nomine vxoris, & illi facta est

traditio, præsumitur donasse pretium, quia in alio non potest consistere donatio, & ita procedit text. in l. multum interest, C. si quis alteri, vel sibi, si vxor mulier emit suo nomine, tunc si pretium maritus pro ea soluat, non præsumitur donasse pretium nisi sit in parâ quantitate, & respondet ad l. vxoris 32. §. fin. ff. de legat. 3.

In gloss. In solidum. Refert Angul. d. l. 3. gloss. 4. n. 58. secundum hæc gloss. distinguendos esse tres casus pro ea resoluida questione, an maritus emens pro vxore, vel dant pecuniam ut ipsa emat, vel soluens venditori pro ea, videatur velle donare vxori: nam si maritus gessit vxoris negotium (quod in dubio præsumendum est) vxor tenebitur in solidum, vel saltem in quantum facere potest. l. non tantum, ff. de re iudic. Si autem maritus fecit illi donationem, ministrando ei pecuniam, ut emerit, tenebitur in quantum effecta fuerit locupletior. l. quod autem, §. eleganter, ff. hoc tit. Si autem cum ipsa emisit, & pretium deberet venditori, & maritus ei soluit animo donandi, tenebitur in solidum, cum in totum sit effecta locupletior, ex quo maritus eam re alieno liberat, d. l. quod autem, §. si vxor.

SYMMARIUM.

¹ Spoliatus ante omnia restituendus est, & sub prætextu criminis non debet quod de facto inuadere alterius possessionem.

² Spoliatus ante omnia restituendus, non admittit exceptionem proprietatis, etiam si offeratur probatio in promptu. intellige ut num. 3.

⁴ Mulier suspecta de adulterio, vel de morte viri sui, non potest ob id priuari dote de facto, nec per vim, sed requiritur causa cognitio, & si spoliaretur, ante omnia restitui deberet.

⁵ Agens ad restitutionem possessionis volenter, vel clam occupate, non potest repelli per criminis exceptionem, per quam restitui non impeditur, vel retardatur. siue obiciatur crimen via accusatiōis, siue acquisitionis, num. 6. siue loquamur de iure civili, siue de iure Canonico, num. 7. limita ut num. 8.

L. Si maritus. X.

Idem A. Valeriano.

Spoliatus ante omnia est restituendus, & sub prætextu criminis non debet quod inuadere possessionem alterius de facto. Colligitur ex Ordin. Doctores citati in l. 1. num. 1. *supra hoc tit.*

Vide Boët. de iur. 238. a. num. 1. vbi per hunc textum tenet quod spoliatus ante omnia venit restituendus, nō admittit exceptionem proprietatis, etiam si offeratur probatio in promptu, & num. 5. id verum dicit in interdicto recuperandæ, cum tunc regulariter contra agentem non possit opponi exceptio dominij, seu proprietatis. Viui. tom. 2. commun. opin. lib. 9. tit. 7. ad leg. lal. de adulter. num. 1. in vers. fallit quoque pag. 468. vbi per hunc textum probat ante quod vxor suspecta de adulterio, vel de morte viri sui, non potest ob id priuari dote de facto, nec per vim, sed requiritur causa cognitio, & si spoliaretur, ante omnia restitui deberet.

Nec enim quasi uolens, &c. [Notatur ad hoc quod] Agens ad restitutionem possessionis volenter, vel clam occupate, non potest per exceptionem criminis repelli, per quam restitui nec impeditur, nec retardatur.

datur, vt per Anton. Gabr. *commun. sub tit. de restitut. spoliat. concl. 1. num. 37.* Menoch. *remed. 1. recuper. num. 324. cum seqq.* vbi *num. 325.* extendit vt procedat siue obicitur crimen via accusationis, siue inquisitionis, & *num. 327.* procedit licet siue loquamur de iure Ciuili, siue de iure Canonico, & *num. 330.*

8 limitat cum crimen obicitur quo quis ipso iure re, & possessione priuatur si aliqua extarent indicia, praescriptionis, vel probationis, quibus accusatore culpam ac dolo carere appareat. Verum vt certa ab incertis separaremus, duo videntur in proposito distinguendul. Primus est. Vbi crimen reddit omnino inhabilem criminofum ne agens in iudicio audiatur, exceptio eius criminis potest per reum spoliatozem opponi ad repellendum spoliatum, & restitutionem impediendam, ita *glos. verbo audientia, in cap. in nomine 23. dist.* Menoch. *d. reuel. 1. num. 350.* Anton. Gabr. *d. concl. 1. num. 54.* quam quidem inhabilitatem agendi intellige illam, quae absolute & in totum reddit aliquem omnino inhabilem, ne agens in iudicio audiatur, proat contingit in excommunicato, & bannito. Vbi verò aliquis in casu certo agere prohibetur, vel actione caret, proat constat in l. si quis maior, C. de transact. cum similibus, sicut ad alios casus, & actiones exercebendis inhabilis non est, ita nec exceptio huiusce inhabilitatis, quae, propriis loquendo, est actionis priuatio, non potest contra spoliatum de spolio agentem opponi, ne eundem repelli; quicquid non aduerat Menoch. *d. reuel. 1. num. 351.* cuius opinio posset procedere vbi spoliatus agit de spolio commissio in eadem re, super qua actionem exerceat, & in iudicio audiri prohibetur, quo pacto defenditur, & procedit sententia *glos. d. verbo audientia. Secundus* casus. Exceptio criminis ipso iure priuans aliquem dominio & possessione, quae per crimen ipso iure tollitur, vel inficitur, potest opponi contra spoliatum, & restitutionem impedit, vt per Berol. *num. 42. in capitem cum quis, de restit. spol. Rip. in §. nihil commune num. 92.* Ratio est, quia cum talis non possideat, deficit fundamentum spoliij, & restitutionis, quae in vera possessione consistit, *cap. consultationibus, in fin. de offic. deleg. 1. §. si quis, vers. interdictum, ff. de vi,* ac proinde exceptio concludens defectum possessionis opponitur, non verò crimen qua crimen est, sed quatenus defectum possessionis concludit, & sic non exceptio criminis, sed magis possessionis deficitentis, quae probatur ex eo deficere, quod tale crimen admissum est. Vnde cum haereticus ante sententiam declaratoriam, & quouique bona per actuale executionem a fisco occupantur, habeat veram illorum possessionem, *in cap. cum secundum in vers. confiscationis, cum ibi notatis, de haer.* ideo quantuncunque iure ipso priuatur dominio bonorum, *d. c. cum secundum, quia quis, C. de leg. iul. maiest.* nihilominus si ante prolatam in eo sententiam declaratoriam spoliatur possessione, ipsaeque agat interdictio recuperandae, restituendus erit, nec per criminis exceptionem repelli potest, ita Simanch. *d. Catbol. in tit. cap. 9. num. 175.* Menoch. *d. remed. 1. a num. 331.* Et hinc succedit alia resolutio quod exceptio criminis quod non ipso iure, sed per sententiam priuat delinquentem, non potest opponi spoliato, nec eius restitutionem impedit, secundum Menoch. *d. remed. 1. num. 324.* Anton. Gabr. *d. concl. 1. num. 37.* & in hoc euentu intelligitur text. in presenti.

mensurui facta coniugi, licet non datur repetitio soluti.

- 2 Vestes quotidiana data per maritum uxori ad proprium usum, praesumuntur donatae.
- 3 Erogata, id est, distribuere per singulos menses.
- 4 Annuum quando datur uxori, non repetitur quod consumptum est, repetitur autem si quid superest per maritum, & *num. 5.*

L. Sicut cessat. XI.

Idem A. Maximo.

EX promissione alicuius annui, vel mensurui facta coniugi non agitur, licet soluti repetitio non datur. Colligitur ex Ordin. Doctores citati in l. 1. num. 1. *supr. hoc tit.*

Erogaturque non dari repetitionem, Sec. Notatur ad hoc quod vestes quotidiana datae per maritum uxori ad proprium usum praesumuntur donatae, & valet ea donatio etiam constante matrimonio, necesse soluto per maritum repetuntur, vt per Palat. *in repet. rub. de donat. inter vir. & vxor. §. 11. num. 4.* Gregor. *Lop. l. 23. verbo parios tit. 11. part. 4. Clar. §. donatio quaest. 10. ad finem, Matienf. l. 4. gloss. §. num. 1. tit. 2. lib. 5. noua Recopilat. Gara. Lusi. decis. 308. alias 309. num. 13.* Petr. Gregor. *syntag. inuis lib. 28. cap. 10. num. 19.* D. Barbol. *in l. quae dotis 34. num. 65. ff. soluto matrim.*

In *glos. Erogaturque, ibi id est, consumpti.* Verius exponendum, id est, distributi per singulos menses, allest. D. Barbol. *in d. l. quae dotis num. 68. vers. secundo inferitur*, id enim proprie significare verbum, erogare, colligitur ex l. si quis ff. de petit. haer. & dicit Prat. in suo *lexic. iurid. verbo Erogationes.*

In *glos. Non dari, si ibi, nisi sit immediatum.* Notatur ad hoc quod quando annuum datur uxori, id quod consumptum est, non repetitur, sed si quid superest, repeti potest per maritum, vt per Palat. *in repet. rub. de donat. inter virum & vxor. §. 11. num. 4. ad med.* Campege *de dote part. 2. quaest. 5. num. 3.* Petr. Gregor. *d. lib. 28. cap. 10. num. 10.* contra quos tamen tenet D. Barbol. *in d. l. quae dotis num. 68. vers. ex hac secunda conclusione.*

Eleganter idem D. Barbol. *citato loco num. 66. vers. unde ad veram,* agens de interpretatione l. ex annuo 16. ff. hoc tit. aduertit quod dum text. ille dicit quod quando id, quod superest, est immodicum, reuocari potest per maritum, non debet intelligi de immodico respectu quantitatis, sed de immodico habita relatione ad vires dotis, vt Iureconsultus clarè se explicat: debere igitur attendi subdit idem D. Barbol. vt cum annuum datum sit immodicum attenda quantitate dotis, & fructibus illius, & tunc quod superest indistinctè reuocari potest; aut non est immodicum attentis viribus, & fructibus dotis, & tunc id, quod superest, siue sit modicum, siue non, indistinctè repeti non potest, vt clarè sentit d. l. ex annuo: & iuxta hanc distinctionem intelligendum esse hanc *glos. tradit,* & quod asserunt Tiraq. in l. si vnguan, verbo *donatione largitus, num. 123. C. de reuocand. donat.* & Menoch. *de praesumpt. lib. 3. praesumpt. 9. num. 15. ad fin.* dum colligitur ex d. l. ex annuo, quod si id, quod excedit, sit modicum, repeti non potest, nam secundum D. Barbol. eorum resolutio debet intelligi si id, quod excedit vires dotis, sit modicum.

S V M M A R I V M.

1 non Agitur ex promissione alicuius annui, vel

Q 9 4 SVM

SVM MARIVM.

- 1 Donatio inter coniuges reuocatur ob specialem hypothecam, & num. 2.
- 2 Donata vxori per maritum, ab eodem, non obstante tali donatione, quibuscumque obligari, vendi, vel aliis alienari possunt.
- 4 Donationes inter coniuges reuocari per specialem de illis bonis factam dispositionem, intelligit vt num. 5.

L. Si maritus, ff. XII.

Idem A. Secundina.

- 1 Propter specialem hypothecam reuocatur donatio facta vxori, seu inter coniuges. Colligitur ex Ordin. Doctores citati in l. 1. num. 1. sup. hoc tit.
- 2 Hanc eandem conclus. ex hoc text. defumunt, Tiraque. in l. si vnuquam, verbo libertus, num. 112. in fine.
- 3 Vbi quod rem alias per maritum vxori donatam, potest maritus non obstante tali donatione quibuscumque obligare, vendere, vel aliis alienare. Palat. in repet. rub. de donat. inter virum & vxorem, §. 69. num. 3. vbi tenet donationes inter coniuges factas reuocari per specialem de illis bonis factam dispositionem, & num. 4. intelligit quando maritus specialiter pignoraasset, vel obligasset rem, quam vxori donauit, secus si maritus obligaret generaliter omnia bona sua, nam tunc non videtur reuocata donatio, quia generalis obligatio non afficit ita rem sicut specialis, & §. 77. num. 1. vbi per hunc text. tenet expresse fieri reuocationem donationis inter coniuges factae, si rem quam donauit pignori dederit, Fan. de pignori. part. 3. memb. 1. num. 4. Couar. in rub. de testam. part. 3. num. 19. ver. quarto ex his, Tiraque. in l. si vnuquam, verbo libertus num. 103. in fine, & num. 103. in princ. C. de reuocand. donat. Cardin. Mant. de tacitis & ambig. conuent. tom. 2. lib. 2. tit. 10. num. 3. vbi quod donatio inter virum & vxorem per specialem hypothecam rei donatae intelligitur reuocata, quia donatoris morte non confirmatur, quasi fuerit recessum a priori voluntate. Molin. de iustit. tit. 2. diff. 189. num. 12. in fine.

L. Si quidem. XIII.

Imp. DIOCLET. & MAXIMIAN.
AA. Rufina.

Donatio valida facta vxori non praedicit creditori anteriori, sed sequenti. Colligitur ex Ordin. Doctores citati in l. 1. num. 1. sup. hoc tit.

SVM MARIVM.

- 1 Donatione inter viuos per maritum vxori collata in eius testamento confirmata, non debetur res, & eius estimatio, sed res tantum ex donatione morte confirmata, de qua potest detrahi falcidia.
- 2 Falcidia ex donationibus inter virum & vxorem quando possit detrahi.
- 3 Alium nullum confirmans an & quando videatur de nouo facere.

L. Ex verbis. XIV.

Idem AA. Oetiaiana.

Donatione inter viuos per maritum vxori collata in eius testamento confirmata, non debetur res, & eius estimatio, sed res tantum ex donatione morte confirmata, de qua potest detrahi falcidia. Colligitur ex Ordin. Doctores citati in l. 1. num. 1. sup. hoc tit. & post omnes Giphani. tom. 1. pag. 441.

Notatur ad hoc quod falcidia ex donationibus inter virum & vxorem detrahatur vbi locum habere potest, vt per Cardin. Mant. de tacitis & ambig. conuent. lib. 2. tit. 7. num. 2. Molin. de iustit. tit. 2. diff. 189. num. 10. Palat. in repet. rub. de donat. inter virum & vxorem, §. 69. num. 2. Molin. de primog. lib. 1. cap. 12. num. 10. Sanch. de marit. lib. 6. disp. 14. num. 4.

Nota ex hoc text. secundum eius medium summariam, quod licet alias confirmans actum nullum videatur de nouo facere, vel dare, ex Bart. communiter recepto in l. more maiorum in princ. num. 5. ff. de iurisd. omni. iudic. nihilominus tamen intelligitur nisi actus ille nullus haberet speciem subsistentem sine aliqua noua confirmatione, tunc enim confirmans non videtur de nouo facere, vel dare, & sic habet is text. pro subtili consideratione Socini in l. 1. §. si vir vxori num. 14. ff. de acquir. poss. §.

SVM MARIVM.

- 1 ex re Donata vxori per contractum venditionis simulata, satis fieri debet fisco creditori mariti ex officio primipili, residuo remanente vxori, nisi fuisset facta reuocatio.
- 2 Contractus emptionis & venditionis inter virum & vxorem validus.
- 3 Pecunia cum qua vxor rem viri eius constante matrimonio, an praesumatur ipsius vxoris, vel potius de bonis viri.
- 4 Actus in dubio nomine proprio gestus censetur, non alieno. Limita vt n. 5. & declarata vt n. 6.

L. Si non verum. XV.

Idem AA. Iustina & alii.

Ex re donata vxori per contractum venditionis simulata, satisfieri debet fisco creditori mariti ex officio primipili, residuo remanente vxori, nisi fuisset reuocatio facta. Colligitur ex Ordin. Doctores citati in l. 1. num. 1. sup. hoc tit.

Notatur hic text. ad hoc quod valet contractus emptionis, & venditionis inter virum, & vxorem, vt per Rod. Xuat. tit. de las ganancias num. 26. pag. mihi 236. vbi etiam late an pecunia cum qua vxor rem viri constante matrimonio emit, praesumatur ipsius vxoris, vel potius de bonis viri? Bellacomb. commun. opin. lib. 5. tit. 10. num. 1. ver. item & contractus emptionis pag. 733.

Notatur etiam ad hoc quod actus in dubio nomine proprio, non alieno gestus censetur, vt per Grat. conf. 14. num. 3. & conf. 33. num. 50. vol. 1. Cephal. conf. 250. num. 45. vol. 2. Malcard. de probat. concl. 38. a princ. vbi a num. 2. diuersimode limitat, & praecipue vt non procedat quando quis facit id, quod nomine alieno est obligatus ad agendum, vt in quotore, & in procuratore, & num. 6. declarat quod 6 quando

quando actus fuerit factus ab aliquo, sed non constat, cuius nomine id factum sit, quia presumitur tunc factus nomine illius, qui obligatus erat ad ipsum agendum, Menoch. de presumpt. lib. 3. pref. 46. num. 5. Cald. Pereira de empt. & vendit. cap. 7. num. 4.

SVM MARIVM.

- 1 in Emptionis fundi instrumento si maritus, honoris gratia, nomen vxoris adscribit fecit, ipsum fundum vendicare potest, si donandi animo, solum pretium, quod soluit, repetet, si emat nomine vxoris, & ei patitur fieri traditionem, presumetur animus donandi pretium, num. 2.
- 2 si Emptio sit facta nomine alterius, & emens pretium soluerit, eius tradita sit possessio, dominium ei queritur.
- 3 Empta nomine vxoris ex mariti pecunia ei minime donata, acquiritur marito.

L. Si filij tui. XVI.

Idem AA. Theodoro.

SI maritus honoris gratia nomen vxoris adscribit in instrumentum emptionis fundi, quod fecit, ipsum fundum potest vendicare, alius si donandi animo, solum pretium, quod soluit, potest repetere. Colligunt ex Ordine Doctores citati in l. 1. num. 1. sup. hoc tit.

Notatur ad hoc quod si maritus emat nomine vxoris, & ei patitur fieri traditionem, presumetur animus donandi pretium, vt per Angul. l. 3. gloss. 4. num. 74. & seqq. in tract. de meliorat. vbi num. 76. & 77. late de intellectu huius text. D. Barbof. in l. que dicitur 34. num. 35. in fine, ff. soluo matrimonium. Cardin. Mantica de tacit. & ambig. conuenit. tom. 2. lib. 21. tit. 6. num. 1. & 8.

Vnde si emptio sit facta nomine alterius, & emens pretium soluerit, & ei tradita sit possessio, dominium ei queritur, quia nomen eius, pro quo fuit res empta, debet intelligi simulatè scriptum, Bald. & Salic. in presens l. Borei. quæst. 46. num. 5. Franc. Marc. decif. 506. part. 2. Menoch. de arbitr. casu 470. num. 19. & 20. Stephan. Gratian. discept. forens. tom. 2. cap. 107. num. 9. Simulatio enim probatur à priori, quia emptor numeratuit pretium, & à posteriori, nam ei fuit tradita possessio, maxime si emptor præcepit fructus. Aliud verò esset si possessio ei, pro quo facta fuit emptio, tradita esset, Cardin. Mantica de tacitis & ambig. conuenit. lib. 4. tit. 22. num. 22. Stephan. Gratian. d. cap. 107. num. 10. & 11.

In gloss. Si filij tui. ibi, non animo donandi, & c. Notatur ad hoc quod emptio nomine vxoris ex pecunia mariti ei minime donata, marito acquiritur, de quo vide Titiaq. de retrat. lib. 5. l. gloss. 9. num. 65.

SVM MARIVM.

- 1 Paraphernalia si consumuntur à marito, vxore consentiente, presumuntur donatio, & repeti vxor quatenus maritus est locupletior, si verò ea iniuita, totum repetitur, & num. 2. soluto matrimonio maritum non teneri reddere bona paraphernalia attrita, nisi qualia nunc sunt, num. 3. fructus vbi apparent consumpti in propriis usus mariti, vel contra voluntatem vxoris, proculdubio sunt per

maritum, vel eius heredem restituendi, num. 4. An autem in dubio censentur percepti huiusmodi fructus bonorum paraphernalium de voluntate vxoris, vel non, remissum, n. 5.

L. De iis. XVII.

Idem AA. & CC. Capitoline.

SI maritus consummat paraphernalia vxoris, ea consentiente, presumuntur donatio, & repeti vxor quatenus maritus est locupletior, si verò ea iniuita, totum repetitur. Colligunt ex Ordine Doctores citati in l. 1. num. 1. sup. hoc tit.

Hanc eandem conclus. ex hoc text. desumunt Cremen. sing. l. 41. incip. Si paraphernalia, Tiraq. de retrat. conuenit. ad fin. tit. num. 86. vbi per hunc text. resoluit maritum non teneri soluto matrimonio reddere bona paraphernalia attrita, nisi qualia nunc sunt, Anton. Gom. l. 50. Tauri num. 44. prope fin. iusf. prima conclusio, vbi hunc text. singularem in parte ad hoc quod si talia bona mobilia paraphernalia sunt consumpta de voluntate expressa, vel tacita ipsius vxoris, quia ea vidente, tacente, & consentiente sunt consumpta, non tenetur maritus, vel hæres eius solvere valorem, & æstimationem eorum, & in vers. secunda conclusio, ait ex hoc etiam text. probari quod si maritus ex vfu, & consumptione rerum paraphernalium sit factus locupletior, tenetur restituere eatenus, quatenus est factus locupletior; ex quo inferit quod si maritus egebat aliquibus rebus mobilibus pro vfu domus suæ, & familiæ, quas definit emere, quia habuit & consumpsit prædictas res vxoris paraphernales, tenebitur valorem, & æstimationem earum restituere, quia est factus locupletior. Ex in vers. tertio conclusio, & hoc eodem text. in fine, colligit quod si ignorante vxore, & non consentiente tacite, nec expresse maritus consumpsit in domo, & vfu eius, & familiæ, tales res mobiles paraphernales, tenetur solvere valorem, & æstimationem earum, quia nulla videtur facta donatio, Theaur. decif. 187. num. 1. Cancr. var. resolut. part. 1. cap. 9. num. 18. vbi tenet quod si fructus industrialis bonorum paraphernalium voluntate mulieris sint per maritum percepti, expressa, vel tacita, & extent, sunt restituendi, secus si sint consumpti in communem vsum & familiæ vtriusque sententiæ, & num. 20. argum. huius text. tradit quod presumuntur in dubio consumpti in communem vsum, & num. 21. per hunc text. resoluit quod vbi fructus apparent consumpti in propriis usus mariti, vel contra voluntatem vxoris, proculdubio sunt per maritum, seu eius heredem restituendi.

Vtrum autem in dubio censentur percepti huiusmodi fructus bonorum paraphernalium de voluntate vxoris, an non vide Theaur. d. decif. 187. Camill. Borel. conf. 56. Menoch. de presumpt. lib. 3. pref. 9. Honded. conf. 91. num. 62. lib. 1.

SVM MARIVM.

- 1 Rei donata inter coniuges dominium non transferatur, nec donatio confirmatur, si sequatur divorcium, vel donatarius præmoriatur, vel si expressa renouata.
- 2 Donatio inter coniuges non confirmatur si inter eos fiat divorcium.
- 3 Donatio inter coniuges facta, intelligitur renouata si propter adulterium fuerit facta separatio thori, etiam si facta sit traditio.

4 Donatio

4 Donatio censetur reuocata, si diuortium sequatur inter coniuges, nisi ex mutuo consensu, & beneplacito factum esset diuortium, aut aliunde constaret donantem velle vt nihilominus perseveret donatio.

5 Donatio facta uxori a marito, uxori pramoriante reuoluitur, si ambo aliquo euentu e vita discedant, neque constet apertis quis prior essauerit animam, tunc donatio confirmatur: si autem reciproce tales coniuges sibi donassent, vtriusque donatio confirmata maneret, & valida. An idem sit dicendum si iuramentum interueniat, remissum, num. 6.

7 Donatio inter coniuges non confirmatur morte donantis, si donans ipse tacite, vel expresse donationem reuocet.

L. A marito. XVIII.

Idem AA. & CC. Materna.

2 **R**ei donata inter coniuges dominium non transfertur, nec donatio confirmatur, si diuortium sequatur, vel donatarius pramoriatur, vel sit expresse reuocata. Colligunt ex Ord. Doctores citati in l. 1, num. 1, supra hoc tit.

2 Si diuortium intercesserit. Notatur ad hoc quod donatio inter coniuges non confirmatur si diuortium inter eos fiat, vt per Palat. in repet. rub. de donat. inter virum & uxorem, §. 78. num. 1. vt etiam si diuortium, vbi addit quod si diuortium factum sit, & deinde restitueretur, quia Ecclesia repetit fe deceptam, secundum cap. fraternitatis, de frigid. & malef. si donator decedat constante matrimonio, confirmata erit donatio. Cardin. Mantica de tacite & ambig. comment. lib. 2. tit. 7. num. 29. vbi rationem reddit, quia hoc est probabile argumentum contrarie voluntatis, cum huiusmodi separatio facta sit cum animi perturbatione, & offensione; subditque huiusmodi donationem conuallescere si reconciliatio sit subsequuta, & ead. lib. 2. tit. 10. num. 8. vbi per hunc text. tenet donationem inter coniuges factam intelligi reuocam si propter adulterium fuerit facta separatio thori, etiam si traditio facta sit Molin. de iustis tract. 2. disp. 289. num. 12. vbi tradit ex hoc text. donationem censeri reuocam si diuortium inter coniuges sequatur, nisi ex mutuo consensu, & beneplacito factum esset diuortium, aut aliunde constaret donantem velle vt nihilominus perseveret donatio, per leonem hic statum, §. si diuortium, ff. hoc tit.

5 Vel prior persona, qualibet liberalitatem accepit, &c. Notatur ad hoc quod donatio facta a marito uxori, pramoriante ipsa uxore, reuoluitur, vt per l. Hsp. 4. tit. 1. 1. part. 4. Menoch. com. §. 84. num. 15. & de presumpt. lib. 3. pref. 37. num. 44. Cardin. Mantica de lib. 2. tit. 10. num. 9. vbi citato hoc text. tradit donationem inter coniuges factam non confirmari si sit, quod donationem accepit, prior decederit. Rebelle de oblig. iustis part. 2. lib. 6. quest. 13. num. 18. Kitchen. tom. 1. commun. opin. lib. 5. tit. 10. num. 71. pag. 737. Sanch. de matrim. lib. 6. disp. 14. num. 2. o. cum segg. Alexand. Trentacing. varior. resol. lib. 3. tit. de donat. iur. resol. 6. num. 4. & 6. Molin. de iustis tract. 2. disp. 289. num. 11. vbi quod donatio causa mortis inter coniuges, redditur nulla si donatarius ante donantem e vita discedat.

Quod si ambo ex eodem naufragio, ruina, domus incendio, aut alio simili euentu e vita discedant, neque constet apertis, quis prior essauerit animam, tunc donatio confirmatur, si autem reciproce tales coniuges sibi donassent, vtriusque donatio ma-

neret confirmata, & valida, vt per leonem hic statum, §. si ambo, ff. hoc tit. & leonem inter virum & uxorem, ff. de rebus dub. resolunt Anton. Gom. d. l. 50. Tauri num. 65. Eman. Costa in §. si quis in bello, verbo cum filio num. 15. & verbo partem prius mortuorum num. 15. Cuiuslibet lib. 2. cap. 7. num. 4. §. 8. ver. hinc erior, Menoch. d. lib. 3. pref. 37. num. 45. Alexand. Trentacing. de resol. 6. num. 4. Molin. de iustis tract. 289. num. 11. ver. quid si ambo, Cardin. Mantica de lib. 2. tit. 9. num. 2. vbi numeris segg. disputat an idem sit dicendum si iuramentum interueniat.

Vel ab eo, qui donauit fuerit reuocata, &c. Notatur 7 ad hoc quod donatio inter coniuges morte donantis non confirmatur, si donans ipse tacite, vel expresse donationem reuocet, vt per d. l. Hsp. 4. tit. 1. 1. part. 4. Ordin. Reg. Lusit. lib. 5. tit. 66. in princ. Anton. Gom. l. 50. Tauri num. 65. Cardin. Mantica de lib. 2. tit. 7. num. 44. & tit. 10. num. 1. vbi quod huiusmodi donationes ex sola penitentia reuocantur, itaut si ex aliquibus coniecturis concipi possit eum, qui donauit, priori voluntate recessisse, donatio reuocata intelligitur, Molin. de iustis tract. 289. num. 11. ver. secundum euentum, vbi subdit quod non est necesse vt traditionem, seu possessionem etiam reuocet, vt Bart. voluit, sed est, si de penitentia donantis constet, in qua vique ad vitæ terminum perseverauerint non confirmando de nouo donationem, vt satis patet.

SVM MARIVM.

1 Mater donare potest filio communi, etiam constante matrimonio.

2 Intellectus huius leg. remissus.

3 Donatio a matre facta valida est, & irrevocabilis, sed autem requiritur traditio, vbi huiusmodi donatio fiat irrevocabilis, remissus, num. 4.

5 Mater si doret filio marito viuentis, illiusque patre, & de licentia ipsius, an valeat huiusmodi donatio.

L. Si constante. XIX.

Idem AA. & CC. Dionysia.

Mater potest donare filio communi etiam constante matrimonio. Colligunt ex Ord. Doctores citati in l. 1. num. 1. supra hoc tit.

De intellectu huius l. vide Zaz. lib. 2. singul. intellect. cap. 9. num. 1. Sarmient. lib. 5. select. ad l. Galus, §. quid si is num. 12. ff. de liber. & posth. vbi quod in casu huius l. valer actus stante etiam patre, nec est quæritur vltimus fructus, Ioan. Garc. de coniug. ad acquisitionem, num. 21. vbi tradit fuisse hic factam donationem simpliciter, nihilque vetate uxorem e consanguineis viri accipere si ipsi simpliciter donent, sine viri, cuiusque consanguineis respectu, aut beneficio.

Probat hic text. donationem à matre factam valere, & esse irrevocabilem, vt per Paris. cons. 69. num. 126. lib. 3. Duen. reg. 223. limit. 6. Palat. num. 1. Tell. num. 8. & 11. Anton. Gom. num. 5. in l. 17. Tauri, Angul. l. 1. tit. 6. lib. 5. Recop. glof. 1. num. 29. Olan. in reduct. amonon. verbo donatio num. 59. Mieres de maioratu part. 1. quest. 28. a num. 38. Anton. Fab. consil. lib. 7. cap. 12. coll. 2. in princip. Amatis ad l. si emancipati num. 241. cum segg. C. de donat. qui plura circa hanc l. scripserunt, & illius conclusionem firmat C. uall. commun. contra communes quest. 245. num. 1. & 2.

Vtrum autem requiratur traditio in donatione matris

maris ve irrevocabilis fiat? vide Micres d. *quasi*. l. 8. a. num. 40. *vsque* ad num. 62. Azucud. l. 1. num. 2. tit. 6. lib. 5. *nova Recop. & ibi* Marien. *glos.* 3. n. 3.

Sed si mater donet filio viuenti marito, illiusque patre, & de licentia ipsius, an huiusmodi donatio valeat? vide Card. Mantie. de *testis*, & *ambig. conuen.* lib. 13. tit. 18. num. 31. vbi tradit huiusmodi donationem quoad proprietatem solum valere, non vero quoad vsumfructum, qui patri acquiritur, nisi esset expressum in donatione, quod vsumfructus patri non acquiritur, quia per filium patri acquiritur, & donatio inter virum & uxorem est prohibita, & quod vna via prohibetur alicui, non debet alia permitti.

S V M M A R I V M.

- 1 Creditor viri si rem sibi pignoratam vendat uxori, pignore iam liberato non valet venditio vt simulata, nec confirmatur donatio premoriente donataria.
- 2 Donare qui nequit, nec donandi consentire valet.
- 3 Lex factum infectum facere potest.

L. Creditor. XX.

Idem AA. & CC. *Claudia.*

- 1 Si creditor viri rem sibi pignoratam vendat uxori, pignore iam liberato non valet venditio vt simulata, nec confirmatur donatio premoriente donataria. Colligunt ex Ordine. Doctores citati in l. 1. n. 1. *sup. hoc tit.*
- 2 Vide Titax. de *iure mariti* *glos.* 5. num. 143. vbi per hunc text. tenet quod nec qui donare non potest, donandi consentire valet: *idem* citato hoc text. tenet Rebuff. in *praxibenefic. tit. forma Vicariatus* num. 90. pag. 31.
- 3 Pro infectis, & c. Ergo lex factum infectum facere potest, de quo vide Titax. de *constituto* p. 3. limit. 7. a. num. 44. Surd. *conf.* 93. num. 8. & alios citatos per me in *tratt. axiom. iur. vsusfreq. axiom.* 93. n. 34.

L. Si propriis. XXI.

Idem AA. & CC. *Maualia.*

Mulier quæ mutuo accipiens pecuniam pro viro animo donandi soluit, eam repetere non potest, nisi ex illa factus fuerit vir locupletior, vel dignitas inde empta marito fuerit. Colligunt ex Ordine. Doctores citati in l. 1. n. 1. *sup. hoc tit.*

S V M M A R I V M.

- 1 Donatarius non censetur locupletior ex iurepatronatus.
- 2 Donatio inter virum & uxorem causa manifestationis facta valet.

L. Maritus. XXII.

Idem AA. & CC. *Archinoe.*

- 1 Ex iurepatronatus non censetur locupletior donatarius. Colligunt ex Ordine. Doctores citati in l. 1. n. 1. *sup. hoc tit.*
- 2 Notatur ad hoc quod donatio inter virum &

uxorem causa manifestationis facta valet, vt per Cardin. Mantie. de *testis*, & *ambig. conuen.* tom. 2. lib. 11. tit. 4. num. 24. vbi multipliciter declaratur, & num. 62. *vers. secundo*, subdit rationem, quæ licet donans factus sit pauperior, tamen donatarius non intelligitur locupletior, quam rationem amplectitur Molin. de *Instit. tracl. 2. disp. 289. n. 17. vers. quintus*.

L. Si te in vacuum. XXIII.

Idem AA. & CC. *Cecilia.*

Donatio valet inter socrum, & nurum, nec reuocatur ex penitentia. Colligunt ex Ordine. Doctores citati in l. 1. num. 1. *sup. hoc tit.* Aloyf. Leo *super* 5. fol. 60. *verso*.

Hanc eandem conclus. ex hoc text. desumunt, Palat. in *reper. rub. de donation. inter virum & vxor.* 5. 42. num. 2. ad fin. Cardin. Mantie. de *testis* & *ambig. conuen.* tom. 2. lib. 11. tit. 3. num. 21. vbi per hunc text. tenet quod nurus potest donare socro.

S V M M A R I V M.

- 1 Donatio coningalis confirmatur morte donantis naturalis, vel civilis, ex qua libertas perditur, non si perditur ciuitas tantum, libertate manente, & num. 2. 5. confirmatur morte naturali etiam violenta per gladium, num. 3. etiam si donatio sit tacita, vel dubietur, aut non appareat, verum donator, vel donatarius prior decesserit, vel mors sit violenta, nisi donatarius mortis causam dederit, num. 4. confirmatur si quis deperit, vel in metallum damnatus fuerit, num. 6. confirmatur morte civilis, qua vir donans efficitur seruus pæne, non autem si seruus hominis, num. 7. per ingressum monasterii, & professionem Religionis, num. 8. dummodo præfuerit in vita donantis traditio rei donata, num. 9. traditio facta sufficit, num. 10. confirmatur si donans tradat donatario rei donata instrumenta, per que eam habuit, vel si virrem sibi debitum faciat transferri se, vel per alium in uxorem, & illi describi in libro rationum, vbi debita describuntur, num. 11. traditio facta per retentionem vsumfructus sufficit, num. 12. sufficit si maritus patiat ex causa donationis uxorem possidere rem, quam ei commodauerit, vel ex alia causa dederit, n. 33. sufficit constituti, vel precari clausula, num. 14. intellige, vt n. 15.
- 16 Vtunque Acquisita uxori, non auferri ab ea propter delictum mariti, & sic ipsum delinquendo non posse illa alienare, imò ipsum uxoris remanere. *dislingue*, vt n. 17.
- 18 Donatio quam maritus fecit uxori constante matrimonio, vel e contra, non potest reuocari per sicum, licet talis maritus sit condemnatus per delictum, & bona eius confiscata.
- 19 Artha dantur in premium pudicitie amisse, & detrimenti virginitalis. Dantur etiam in premium nobilitatis spemse, vel alterius causæ, n. 20. in recompensationem dotis, & honoris mulieris, num. 21.
- 22 Donatio quam facit maritus uxori, sit in premium pudicitie, vel propter pudicitiam.
- 23 Finis ostendit cuiusmodi res censenda sit.

L. Res

L. Res vxoris. XXIV.

Imp. CONSTANT. A. Petronio Probino.

- 1 Donatio coniugalit confirmatur morte donantis naturali, vel civili, qua libertas perditur, non si perditur ciuitas tantum, libertate manente, quia tunc nonus naturalis expectatur, nisi prius reuocetur. Colligitur ex Ordin. Doctores citati in l. 1. n. 1. sup. hoc tit.
- 2 Hanc eandem conclus. ex hoc text. desumunt, Palat. in reperi. rub. de donat. inter viros & vxor. §. 70. num. 1. ubi intelligit de morte naturali etiam violenta per gladium, & §. 71. num. 1. ubi quod confirmatur etiam donatio inter coniuges morte civili ipsius donatoris, unde si maritus, qui fecit donationem, fuit relegatus, ita quod perdidit ciuitatem, statim confirmatur donatio, & hinc inferre quod si maritus donator ingrediatur Religionem approbatus, & ibi faciat professionem, statim confirmatur donatio, Titiaq. in l. si unquam, verbo libertas n. 122. C. de reuoc. donat. & in trakt. de iure constituti part. 1. num. 49. & 53. Cou. in rub. de testam. part. 3. num. 3. Afflict. decis. 359. num. 7. Clar. §. donatio 9. §. scias autem, Jacob. Thoming. l. p. decis. 8. num. 1. Surd. decis. 166. num. 10. & conf. 1. 71. a. num. 16. Caff. Barz. Bonon. decis. 66. num. 8. Ioan. Bapt. Costa de retrorakt. cap. 8. casu 25, num. 1. Hieron. Treutler disput. select. lib. 2. disp. 19. thesi 4. in fine, Alexand. Trentacing. var. resolut. lib. 3. tit. de donation. resolut. 6. num. 12. lat. Cardin. Mantie. de tacitis & ambig. consent. lib. 1. tit. 7. a. princip. ubi ampliat etiam si donatio sit tacita, vel dubitetur, aut non appareat, verum donator, vel donatarius prior decesserit, vel mors sit violenta, nisi donatarius mortis causam dederit, Molin. de Instit. trakt. 2. disp. 289. num. 4. & 5. Rebelle. de obligat. instit. part. 2. lib. 6. q. 13. num. 15. Camill. Borel. in sum. decis. part. 1. tit. 9. num. 56. Benedikt. Pinell. select. iuris interpret. lib. 2. cap. 2. num. 5. cum segg. Rot. decis. 342. num. 1. part. 1. recentissim.
- 5 Amplia per hunc text. quod donatio non solum morte donatoris naturali, vel supra vidimus, sed etiam civili confirmatur, vt per Palat. in d. rub. §. 71. num. 1. Titiaq. in d. l. si unquam, verbo libertas num. 105. vers. etiam, Greg. Lop. l. 4. verbo in su vida tit. 1. part. 4. Mantie. de consuet. vltim. vol. lib. 1. tit. 12. & de tacitis & ambig. consent. lib. 2. tit. 7. a. num. 9. ubi n. 10. subdit
- 6 quod si quis deportatus, vel in metallum damnatus fuerit, donatio confirmatur, quia ciuilitate mortuus intelligitur, Roder. Xoar. alleg. 20. num. 16. cum segg. Molin. d. trakt. 2. disp. 288. num. 18. ubi per hunc text. tradit quod licet donationes causa mortis aliis facte deportatione, aut grauiori pena donantis expiatur, in fauorem tamen vxoris constitutum est vt deportatione, aut grauiori pena viro donatio inter viuos a viro facta vxori, si traditio precesserit, neque donatio, aut traditio suspensioe penae facta fuit, sit valida, bonaque proinde eo pacto donata pertineat ad vxorem, non ad fiscum, cum facultate tamen remanente in viro, vt interitum dum naturaliter viuat, possit eam donationem reuocare, sicut poterat, si a pena non fuisset damnatus Steph. Gratian. discept. forens. tom. 1. & 17. num. 16. Benedikt. Pinell. d. lib. 2. cap. 2. per tot. lat. Sanch. de matrim. lib. 6. disp. 17. a. princip.
- 7 ubi num. 4. resoluit hanc donationem confirmari morte ciuili, qua viro donans efficitur seruis penae, non autem si seruis hominis, quia tunc euascescit donatio, & num. 1. intelligit confirmari ea morte ciuili respectu fisci, ne ea bona donata capiat bonis

viro publicatis, non autem respectu viro donantis, potest enim ipse dum superstes est reuocare; quom si reuocauit post bonorum publicationem res donata erunt suae, & non fisci, quod in publicatione bonorum includi non fuerit.

Vnde per ingressum monasterij, & professionem Religionis huiusmodi donationem confirmant tenent Cou. in rub. de testam. part. 2. num. 4. Mantien. l. 7. gloss. 3. num. 7. tit. 10. lib. 5. noua Recop. Cald. Pereira in l. si curatorem, verbo hunc contrarium, num. 35. Cardin. Mantie. d. lib. 2. tit. 7. num. 13. ubi hoc sine dubio locum habere ait si quis Religionem ante copulam professus fuerit, quia tunc matrimonium dissoluitur, & ex publico de consens. cont. sed & si quis post copulam ex communi consensu professus fuerit, donatio confirmatur, non ea quidem ratione quod matrimonium fuerit solutum, sed quia ciuilitate mortuus intelligitur, lat. Sanch. d. lib. 6. disp. 17. a. num. 7. ubi num. 9. tendit, si Religio, in qua donans professus est, capax sit possidendi in communi bona, donationem minime confirmari, sed expectandam esse naturalem donantis mortem, & vt prius moriatur, quam donatarius; si autem Religio incapax fuerit sic possidendi, vt est Religio Minorum, confirmari donationem ea professione sicut confirmaretur morte naturali donantis, & n. 11. tenet posse Monachum professum in Religione possidente in communi bona, dum vita finitur, reuocare donationem hanc vxori factam.

Intellige dum modo precesserit in vita donantis traditio rei donata, vt per hunc text. tenent Titiaq. in d. l. si unquam, verbo libertas num. 122. Palat. in d. rub. §. 76. num. 1. Greg. Lop. d. l. 4. verbo in su vida. Anton. Gom. l. 52. Tanc. quon. 65. & num. 2. var. cap. 4. num. 23. vers. aduertendum, Cou. in d. rub. de testam. part. 3. num. 3. Clar. in d. §. donatio quest. 9. vers. scias autem, Mantien. l. 7. gloss. 2. num. 5. tit. 10. lib. 5. noua Recop. Angul. de melior. l. 4. gloss. 4. num. 11. Molin. de primog. lib. 1. cap. 12. num. 12. in fine, Eman. Costa in cap. si pater part. 1. verbo legauit num. 1. de testam. lib. 6. Gutier. practice. lib. 2. quest. 12. num. 526. Valsc. consulti. 5. num. 16. Cardin. Mantie. d. lib. 2. tit. 7. num. 32. hinc inferens quod si maritus donauit vxori domum, vel res aliquas in domo existentes, eaque in domo habiter cum marito, donatio morte ipsius mariti non confirmetur, quia nulla intelligitur traditio, neque vxor domum, neque res in ea positas intelligitur possidere, nec detinere, sed iure familiaritatis possidere. Ouard. Caldeira var. lib. 4. cap. 2. num. 11. Molin. d. trakt. 2. disp. 289. num. 4. Alexand. Trentacing. d. lib. 3. tit. de donat. resolut. 6. num. 4. vers. hac conclusio, Camill. Borel. d. part. 1. tit. 9. num. 58. D. Barbosa in l. qua datus 34. num. 67. ff. solut. matrim. Stephan. Gratian. discept. forens. tom. 1. cap. 172. num. 10. cum segg. Benedikt. Pinell. d. ap. 2. num. 23. Sanch. d. lib. 6. disp. 14. num. 6. ubi num. 7. ait non desiderari traditionem fieri donationis temporis, sed satis esse quocunque tempore viro donantis, & num. 11. limitat si reciproca donatio inter coniuges fuerit, quia tunc non requiritur traditio.

Sed aduertendum est quod sufficit facta traditio, veluti si aliquid ipso traditionis interuentu, secundum Palat. in d. rub. §. 6. num. 2. & 7. Gregor. Lop. d. l. 4. verbo in su vida, Titiaq. de retractu consent. ad fin. tit. num. 48. Eman. Costa in d. verbo legauit num. 1. Anton. Gom. l. 52. Titiaq. num. 65. Surd. conf. 171. num. 6. 18. & 19. Alexand. Trentacing. ubi proxime Molin. d. disp. 289. num. 5. ubi ex aliis affirmat perspicue colligi traditionem fictam, seu virtualem cessari si maritus animo donandi incrementum quod in

- in dubio presumitur } confessus est, se maiorem do-
 tem recepisse, quam re vera receperit, Camil. Bo-
 tel. dict. part. 3. tit. 9. num. 58. lat. Sanchez dict. lib. 6.
 disp. 14. num. 10. cum sup. vbi num. 15. hinc inferit
 talium donationem confirmari, si donans retineat
 ususfructum, cum talis reservatio habeat vim tra-
 ditionis, & num. 6. idem tenet si vxor erat debitoris
 mariti, & hic animo donandi remittit, & num. 17.
 cum sup. similiter confirmari ait si donans tradat do-
 natario rei donatæ instrumenta, per quæ cum habuit,
 vel si vir rem sibi debitam faciat transferri per se, vel
 per alium in vxorem, & illi describi in libro ratio-
 num, vbi debita describuntur, Cardin. Mantie. dict.
 lib. 2. tit. 7. num. 35. vbi num. 35. hinc refert quod
 sufficit traditio facta per retentionem ususfructus, &
 num. 36. tradit sufficere quod si maritus patiat ex
 causa donationis vxorem possidere rem, quam ei
 commodauerit, vel ex alia causa dederit, cum hæc pa-
 tencia habeatur loco traditionis.
 Vnde sufficere constituit, vel precarij clausulam,
 quia his traditio operatur, tenent Corra. miscel. lib. 5.
 cap. 1. Tiraquel. de iure consuet. part. 1. num. 55. Car-
 din. Mantie. dict. lib. 2. tit. 7. num. 34. Molin. dict. di-
 sp. 289. num. 5. Palat. in repet. d. rubr. §. 76. num. 2.
 vbi intelligit quando constitutus tempore illius clau-
 sulæ constituti possidebat, Sanchez d. lib. 6. disp. 14.
 num. 14. Camil. Botrel d. part. 3. tit. 9. num. 58. Alex.
 Trentacin. d. resol. 6. num. 4. versic. hinc est quod si in
 donatione intervenit constitutum. Rot. d. decis. 342. p. 1.
 recentissim.
 Damna ac mortis ex pena mariti, &c. J. Plura
 circa hæc verba & illorum materiam tradunt Do-
 ctiores, inter quos videndus Palat. in repet. d. rubr.
 §. 66. num. 24. versic. quantum, vbi ait bona quouis
 modo acquisita vxori non auferri ab ea propter de-
 lictum mariti, & sic ipsum delinquendo non posse
 illa alienare, immo ipsius vxoris remanere. Peregrin.
 de iure sibi lib. 5. tit. 1. num. 148. vbi distinguit,
 quod aut donator tale commisit crimen, pro quo
 post eius mortem queri potest, & bona publicari, &
 eo casu donatio infirmatur ad filici commodum,
 & hic est casus i. cum hic statuit, §. si maritus vxori, ff.
 hoc tit. dummodo non metu futuri criminis dona-
 uerit, in quibus terminis loquitur text. ille: aut ve-
 ro commisit tale crimen, pro quo viuens damnatus
 fuit, siquidem capitaliter, confirmatur donatio, si
 vero deportatus fuit, in pendenti est; nam si mari-
 tus non reuocauerit, habet vxori si vero viuens reuo-
 cauerit, caput fiscus post illius mortem, & hunc esse
 casum nostri text. asserit Surd. decis. 116. à num. 4.
 Tiber. Decian. resp. 94. num. 1. vol. 3. vbi ad hunc
 textum quatenus probare videtur quod donatio fac-
 ta à marito vxori ante verum valet, respondet
 quod procedit quando non constaret quod tempo-
 re donationis concepisset maritus crimen committe-
 re, & parum post commississet, nam isto casu præ-
 sumitur vxor conscia delicti, & ideo non tenet. Anton.
 Gom. variarum tom. 3. cap. 14. num. 4. col. 3. versic. &
 adde quod semper, vbi per hunc textum tradit quod
 pro delicto, & eius pena non sunt bona delinquentis
 tacite obligata fisco, vel ei, cui debent applicari, &
 l. 40. Tauri num. 71. col. 3. versic. sed hic non obstantibus,
 vbi tradit hic haberi quod donatio quam maritus
 fecit vxori constante matrimonio, vel e contra, non
 potest reuocari per fiscum, licet talis maritus sit con-
 demnatus pro delicto, & bene eius confiscata. Mo-
 lin. dict. tract. 2. d. sup. 288. num. 18. vbi in hoc text.
 constitutum esse asserit, vt deportatione, aut grauiori
 pena, viri donatio inter viuos à viro facta vxori, si
 traditio præcesserit, neque donatio, aut traditio suspi-
 catur. Barbo. Collect. in Cod. Tom. 11.

cione penæ facta fuit, sit valida, bonaque proxime
 eo pacto donata pertineant ad vxorem, & non ad fi-
 scum, cum facultate tamen remanente in viro, vt in-
 terim dum naturaliter viuat, possit eam donationem
 reuocare, sicut poterat si ea pena fuisset damnatus;
 subditque constitutum deinde esse vt donatio causa
 mortis similiter eidem vxori sine penæ suspicione
 facta valida sit, neque deportationis, aut grauiori pe-
 na reuocetur, integrum manente vxori, interim dum
 naturaliter viuat, cum reuocare vt de donatione inter
 viuos dictum est. Idem Molin. cod. tract. 2. d. sup. 289.
 num. 6. vbi post Gregor. Lopez d. l. 4. verbo in su vide,
 subdit si post confiscationem bonorum viri, aduoca-
 tamque rem donatam vxori maritus donationem re-
 uocet, rem illam non pertineat ad fiscum, eo quod
 tempore confiscationis ad illam non habuerit fisco.

Pudicitia premio, &c. J. Notatur ad hoc quod artha
 datur in premium pudicitie amissa, & detrimenti
 virginitatis, vt per Palat. in repet. d. rubr. §. 12. num. 1.
 Anton. Gom. d. 50. Tauri num. 12. D. Barbo. in l. 2. in
 princ. part. 1. n. 158. in princ. ff. solut. matrim. vbi hinc
 inferit debitas esse vxori puritatem, & apud illam re-
 manere debere, Roder. Xuar. tit. de los arthas, num. 1.
 Couart. de spons. sol. p. 2. cap. 3. §. 7. num. 1. 2. Padil. in aul.
 res. que, num. 31. C. commun. de leg. idem D. Barbo. in
 l. si cum dotem 2. §. sen. num. 15. in fine ff. solut. matrim.
 Sed melius est dicere arthas non tantum dari in præ-
 mium detrimenti virginitatis, & pudicitie amissa,
 sed etiam in premium nobilitatis sponsæ, vel alterius
 causæ, vt tradunt Anton. Gom. l. 52. Tauri n. 12. Aze-
 ued. l. 1. num. 26. & l. 2. num. 2. tit. 9. lib. 5. nona Recep.
 Matien. ad rubr. d. tit. 2. glof. 2. num. 6. Gasp. Baéc. de
 non meliorand. filijs. cap. 5. num. 19. vbi ait dari in præ-
 mium pudicitie, quam viro prostituit vxor, & in præ-
 mium dotis, & vt aliquis accipiat ipsa à viro, Gutier.
 pract. lib. 2. quest. 18. num. 4. Valac. consue. 2. num. 4.
 vbi refert esse imperitiam Notario apponere ob
 virginitatis honorem, & cons. 16. n. 6. ait censeri datas
 arthas in recompensationem dotis, & honoris mulie-
 ris, Sanchez d. lib. 6. disp. 27. n. 5. vbi n. 6. tradit hanc l.
 & Doctores asserentes arthas, & cetera vxori donata
 censeri in premium pudicitie donari, non intelligi
 eo quod illa virgo, seu pudica esset, sed quia pudici-
 tiam suam viro prostituit, pudoremque patitur, tra-
 dens corpus viro.

Ex his verbis colligit etiam Palat. in repet. d. rubr.
 §. 78. num. 2. quod donatio quam facit maritus vxori,
 sit in premium pudicitie, vel propter pudicitiam, ita
 vt si illa impudica viuat, cesset prædicta ratio, & præ-
 sumatur reuocatio.

Adhuc in pendenti inuenit, &c. J. Notatur ad hoc
 quod finis ostendit consilij nodi res censenda sit, vt per
 Tiraq. de retrallu. conuent. ad fin. tit. num. 21.

S V M M A R I V M.

1. Seruus nouo iure nemo sit ex supplicio, bene natus à
 principio, & ideo matrimonium non dissoluitur, &
 num. 2. intelligit vt num. 3. & 4.

A V T H. Sed hodie.

N Ouo iure nemo bene natus à principio ex sup-
 plicio sit seruus, & ideo matrimonium non dis-
 soluitur. Colligitur ex Ordine. Doctores citati in l. 1.
 num. 1. sup. in hoc tit.

Hanc eandem conclusionem ex hoc text. desu-
 munt Anton. Gom. l. 40. Tauri num. 2. vbi hanc au-
 thenticam intelligit quando quis esse condemnatus

R. ad

ad mortem civilem, puta deportationis, dānationis in metallum, vel similis pœnæ, & debet remanere viuis, quia de iure communi antiquo etiam efficiebatur feruus pœnæ; sicut antea; sed de hoc iure Authenticorum non efficitur feruus pœnæ, sed remanet sibi integer status quoad cinnā, tamen condemnatus ad mortem naturalem etiam de iure Authenticorum efficitur feruus pœnæ, sicut antea, & n. 3. subdit hodie per illum l. Tauri indistincte condemnatus ad mortem civilem, vel naturalem non efficitur feruus pœnæ, sed remanere liberum, habilem, & per consequens testabilem, ac si nunquam esset condemnatus. Eman. Costa in cap. si pater, part. 1. verbo si absque liberis, num. 45. de testament. lib. 6. Marant. in l. si potest, num. 113. ff. de acquirend. hered. vbi dicit hanc authentic. loqui de damnatis, qui non moriuntur naturaliter, & iura loquentia de damnatis ad mortem, remanere incorrecta. Mench. de success. resolut. lib. 1. §. 3. num. 25. Tiraquel. de priuileg. pie cause priuileg. 79. Gilchen ad l. 2. C. qui testament. facere poss. num. 7. Gam. Lustin. decis. 362. alias 364. num. 1. vbi tradit quod licet de iure antiquo condemnatus fieret feruus pœnæ, quæ adimebat libertatem, veluti quando in metallum, vel opus metalli aliquis damnatur, laus damnatus §. 1. verbo est pœna, & l. quidam sunt, ff. de pœnis, item qui condemnatur ad perpetuum carcerem, vel perpetuum ad opus publicum, vtputa si quis condemnatur vt caritex sit, seu tortor, aquiruntur enim damnatis in metallum, & ferui pœnæ efficiuntur, nihilominus tamen hodie nemo bene natus ex condemnatione feruus pœnæ efficitur, si modò ille superuiuat, vt sunt prædicti in opus publicum damnati idem Gamā tractat. de Sacrament. prestandis vltimo supplicio damnatis quest. 5. num. 10. vbi tradit dispositionem huius authentic. non habere locum in his, qui i. d. vltimum supplicium condemnantur, & mori debent per sententiam, & quest. 6. num. 10. vbi notat ex communi omniū resolutione textum in præfenti non habere locum nisi in his qui post condemnationem viuere debent, vt sunt deportati, & similes, non verò in his, qui mori debent, hi enim statim lata sententia ferui pœnæ efficiuntur, & old. Periccia de nominat. emphy. quest. 5. num. 27. vbi postquam tenuit condemnationem huiusmodi, si in carcere decedat infra decem dies, quos habet ad appellandum, minimè euitare hanc seruitutem, posse tamen euitare hanc decem antequam hi decem labantur dies, appellare, & appellationem coram superiore proficui, & Rei innocentiam tractare, si cupit hanc seruitutis pœnam, & capitis diminutionem vitare, deinde n. 30. tener secundum dispositionem huius text, hanc seruitutis pœnam cessare in homine libere conditionis, quos feruus pœnæ fieri incongruum Imperatori visum est, subditque hanc authentic. solum loqui, & procedere in damnatis in metallum, opusque publicum, ad trices, aut carcerem perpetuum seu quamvis aliam similem pœnam, per quam condemnatus vita non priuatur, quo tamen casu Iustinianus à Iusticonsulorum rigore recessit, inferens proinde inter hos minimè dissolui matrimonium ante celebratum, quocirca extendi eam Iustiniani decisionem ad condemnatum capitali, & acerbæ sanguinis pœna non posse concludi. Bene licet. Pinell. selectar. lib. 2. cap. 7. n. 7. & 8. Et ideo lege Regia Lusit. lib. 2. tit. 1. §. fin. cautum est damnatum morte naturali effici feruum pœnæ.

Verum vnus Molin. de iustit. tractat. 2. disp. 9. num. 5. versic. crediderim, ab omnium supradictorum sententia recessit, aiūque se non dubitare in hac authentic. & in corpore vnde sumitur, filium esse di-

cete fuisse exceptum damnatum ad mortem naturalem, quasi post illa iura nancet feruus pœnæ; nam hic text. vniuersum loquitur, statuitque nullum ab initio bene natum esse deinceps ex supplicio feruum; quare nullum omnino esse excipiendum concludit, etiam illum, qui ad mortem naturalem sit condemnatus, cum in hoc text. nullus excipitur, neque oportebat fieri de illo specialiter mentionem vt comprehenderetur, cum ceteri nati in genus, qui ante illa iura ex supplicio ferui erant pœnæ, nulla facta de eis peculiariter mentione, in illis iuriis coeferantur comprehensi. Fateor quidem hæc omnia iuris fundamentum pro se habere, sed à communi sententia ausus non sum recedere.

SVM MARIVM.

- I. Donationes si sunt inuolida ratione potestatis, vel matrimonij, confirmantur morte, & confirmatio tribuitur retro: si autem sunt inuolide, quia iuramentum excedant legitimam, expressa confirmatio in morte requiritur, nec retrotrahitur.
- II. Donatio à patre filio in potestate constituto facta non valet. Limita.
 - I. quoad obligationem naturalem, quæ ex donatione filio in potestate à patre facta oritur, cessi civilis potestatis, n. 3.
 - II. Quando pater donans esset Princeps, n. 4.
 - III. Quando pater per seueritatem in eadem voluente usque ad mortem, n. 5.
- III. Donatio facta filio non confirmatur morte, nisi præcesserit traditio.
- IV. Quando pater donat filio in potestate propter eius beneficium, n. 7.
- V. Quando pater patitur filium ipsum habere fructum bonorum aduentitiorum, n. 8.
- VI. Quando donat per eius legitimam, num. 9.
- VII. Si pater donationem in iumento confirmauit, num. 10.
- VIII. Fawore matrimonij, quod de proximo est contrahendum, num. 11.
- IX. Si donat filio in potestate causa studiorum, vel Doctori, num. 12.
- X. In donatione facta à patre filio famul. ex causa castrensis, vel quasi castrensis peculij, n. 13.
- XI. In donatione facta à matre, quæ valet, & est irrevocabilis, num. 14.
- XII. In donatione bonorum nobilium facta filio proficiscens ad bellum, aut in auxilium Regi, num. 15.
- XIII. In donatione remuneratoria pro obsequijs à filio patri præstitis, num. 16.
- XIV. In donatione à parente facta filio emancipato, quæ de iure tenet, num. 17.
- XV. In donatione facta filio naturali, num. 18.
19. vt Donatio inter coniuges morte confirmetur, necesse est ut non excedat quingentes aureos absque inscriptione.
20. Donatio inter coniuges excedens summam quingentorum aureorum, non euasceat penitus, sed saltem quoad excessum annullatur, reliquis summa per mortem confirmata remanente.
21. Insinuatio in aliis redigenda est.
22. Donatio inter coniuges firmatur morte donatoris, & retrotrahitur quoad fructus perceptos.
23. Donatio inter virum & uxorem confirmatur morte donatoris, & retrotrahitur ad tempus facta donationis quoad fructus, & partes medij temporis, non quoad dominium.

L. Dona

L. Donationes; quas parentes. XXV.

Imp. Iustin. A. Menna P. P.

Si donationes sint inualide ratione potestatis, vel matrimonij, confirmantur morte, & confirmatio trahitur retro. Si autem sint inualide, quia summam excedunt legitimam, expressa confirmatio in morte requiritur, nec retrahitur. Colligitur ex Ordin. Doctores citati in l. 1. num. 1. *supra hoc tit.* Aloyf. Leo *super 3. fol. 61.* Giphon. tom. 1. pag. 441. & tom. 7. *repetitur iuris civilis*, Petrus de Bellapertiea, & Ioannes Ignens.

Vulgo allegari solet hic text. ad hoc quod donatio à patre filio in potestate constituto facta non valet, cui similis text. in l. Pomponius, §. Philadelphus, ff. *famil. heredi. §. cum oportet*, C. de collat. l. cum de bonis, C. de donat. l. cum oportet, §. si autem rei, C. de bonis que libet. l. Hispan. 3. tit. 4. part. 5. Bernard. *regul.* 214. Socin. *regul.* 103. Duen. *regul.* 213. Clar. §. donatio, *quest.* 8. Roderic. *in repetit.* l. quoniam in prioribus in princip. num. 4. & ibi Valdes. lit. F. & in repetit. l. 9. tit. 1. lib. 3. *fori num.* 1. Palatin. l. 17. Tauri n. 10. & ibi Didac. de Castill. in *gloss.* 1. Anton. Gom. num. 4. & Tell. num. 1. idem Anton. Gom. tom. 2. *variarum cap. 4. num. 25. vers. item etiam prohibetur*, Donat. à Finitorem. 2. *commun. opin. lib. 8. tit. 3. num. 91. pag. 414.* Anton. Gabr. lib. 3. *commun. tit. de donat. concl.* 4. & 6. Menoch. *de arbit. casu* 132. num. 1. & de *presumpt.* lib. 3. *presumpt.* 29. num. 1. Pinel. in l. 1. part. 4. num. 62. C. de bonis matris Decian. *resp.* 74. num. 1. vol. 1. Brunnor. à Sole in locis communib. verbo donatio inter patrem & filium, Petr. Gregor. *synag. intris*, lib. 28. *cap. 9. num. 8.* & Gutier. *de iurament. confirm. part. 1. cap. 4. à num. 1.* Augul. l. 1. *gloss.* 1. num. 2. tit. 6. lib. 5. *noia Recopil.* Matien. *ead. l. 1. gloss.* 3. num. 1. Anton. Fab. *coniel. lib. 2. cap. 1. col. 3. vers. neque*, & cap. 12. & de *errorib. deced.* 4. *err. 6. à num. 2.* & deced. 4. *err. 2. per tot. p. 2. & deced. 13. error.* 5. num. 8. & *err. 8. num. 8. p. 1.* Cardos. in *praxi iudic. verbo donatio*, num. 86. & verbo *pater*, num. 36. Anton. de Amatis *decis.* 147. num. 11. cum *segg.* & in *repet. l. si emancipati*, C. de collationib. num. 23. & 24. vbi limitat, Ceual. *commun. contra communem* *quest.* 24. num. 8. Franc. Leo *Valent. decis.* 12. num. 7. lib. 1. Cancr. *variar. resolut. part. 1. cap. 8. de donat. num. 51.* Fontanel. *de patre nupr. claus.* 4. in *princ.* num. 2. Mar. Anton. *variar. resolut. lib. 2. resolut. 46. n. 3.* Alexand. Trentacing. *etiam var. resolut. lib. 3. tit. de donat. resolut. 9. num. 2.* Molin. *de iustit. tract. 1. disp.* 243. & *disp.* 291. à *princip.* Cald. *Pereira post quest. forens. emp.* 28. num. 26. Azor. *instituti. moral. part. 3. lib. 11. cap. 9.* Nardona l. 35. *gloss.* 1. num. 9. tit. 3. lib. 4. *noia Recopil.* Ioan. Anton. Mangil. in *tractat. de impur. & de tract. in legit. quest.* 18. num. 19. Marra de *success. legali tom. 1. part. 1. quest.* 25. art. 9. num. 12. *vers. de clarat.* & *part. 3. quest.* 12. art. 4. num. 8. Rot. *decis.* 527. num. 1. in *fine*, part. 1. *recentior.* Robles de *representat. lib. 2. cap. 23. num. 8.* Camill. Bortel. in *sum. decis. part. 3. tit. 9. num. 149.* Rebel. *de oblig. iustit. p. 2. lib. 6. 13. n. 22. & seg.*

Primò limita quoad obligationem naturalem, quæ ex donatione filio in potestate à patre facta oritur, et si civilis non nascatur, vt per Bart. in l. frater à fratre, num. 37. & ibi Taf. *l. 1. num. 44. ff. de condit. indebit.* Corta *Amiel. lib. 4. cap. 3. num. 5.* Gail lib. 2. *obseru.* 38. num. 8. & 9. Roder. *Xuar. l. 9. tit. 9. de lib. lib. 3. fori num. 31. fol. 15.* Menoch. *de presumpt. lib. 3. presumpt.* 29. num. 3. Gutier. *de tractat. de iuram. confirm. part. 1. cap. 4. num. 1.* Fontanel. *de clausula. 4. in princip. num. 2.* Barbof. *Collect. in Cod. Tom. 1. l.*

Quamuis contrarium, immo ex tali donatione nec civillem, nec naturalem obligationem procedere, teneant Anton. Gom. l. 17. Tauri num. 4. Matien. *l. d. l. gloss.* 3. num. 1. Anton. Fab. *de errorib. prag. deced.* 4. *err. 6. num. 6.* & citati per Ceual. *quest.* 245. num. 8.

Secundò limita quando pater donans esset Princeps, Duen. *regul.* 213. limit. 1. Tiraquel. *de nobilit. cap. 37. num. 51.* Gail lib. 2. *obseru.* 38. num. 16. Menoch. *d. lib. 3. presumpt.* 29. num. 97. cum *segg.* Mangil. *d. q. 45. num. 29.* & 30. Camill. Bortel. *d. p. 3. tit. 9. n. 178.*

Tertiò limita, quando pater perseueraverit in eadem voluntate vsque ad mortem, nam morte ipsius patris donantis confirmatur donatio, si res donata fuit tradita, Hispan. 4. tit. 13. part. 6. Anton. Gom. l. 17. Tauri num. 3. Angul. *de meliorat. l. 1. gloss.* num. 2. 3. & 7. Surt. *de aliment. tit. 9. quest.* 2. num. 18. vbi quod donatio facta filio non confirmatur morte, nisi præcesserit traditio saltem ficta. Molin. *dis. tractat. 2. disp.* 243. num. 1. Aueudan. l. 44. Tauri *gloss.* 9. à num. 1. vbi quod requiritur traditio vt confirmetur donatio inter patrem & filium, Menoch. *d. presumpt.* 29. à n. 66. Cancr. *variarum part. 1. cap. 8. num. 51.* & 53. vbi ad confirmationem huius donationis tria requiri tradit, scilicet traditionem rei donatæ, perseuerantiam patris vsque ad mortem, & quod filius donatarius superuiuat patri donanti: quicquid teneat Anton. Fab. *de error. prag. tom. 1. deced.* 4. *err. 2. num. 6.*

Quartò limita, quando pater donat filio in potestate propter eius benemerita, vt per Tiraquel. in l. si inquam, verbo *donatione largitus*, num. 200. Gail lib. 2. *obseru.* 38. num. 5. Clar. §. *donatio, quest.* 8. à n. 2. Anton. Gom. l. 29. Tauri num. 23. Menoch. *de arbit. casu* 132. num. 4. vbi tradit qualia debent esse benemerita, vt donatio valeat, & *d. presumpt.* 29. à num. 3. Menchaq. *conuener. res. freq. lib. 3. cap. 47. niem.* 8. Gutier. *de iuram. confirm. part. 1. cap. 5. à num. 1.* Seraphin. *de priuilegiis inram. priuilegi.* 73. num. 1. Mieres de *maiorat. part. 1. quest.* 22. num. 166. cum *segg.* in *noia edit.* Fachin. *conuener. lib. 3. cap. 47.* Amatis in d. l. si emancipati, n. 205. & à num. 414. vsque ad 430. Marra de *successione legali tom. 1. part. 1. quest.* 25. art. 1. num. 13. & 14. Bernard. Grevæ. *ad pract. Camera Imper. lib. 2. concl.* 40. *confid.* 1. num. 4. Mangil. *d. tract. de impur. q. 29. n. 14.* & 40. vbi tradit quod benemerita sunt probanda, & *quest.* 45. num. 24. Qualia autem debeant esse ista benemerita, & quomodo de eis sit necesse constare? vide de Castill. *quod lib. 5. cap. 80. num. 37. vers. sed ne quartum*, & num. 38 & 39. Camill. Bortel. *d. p. 3. tit. 10. à num. 108.* vsque ad 115. & tit. 9. num. 165. vsque ad 175. vbi plures refert Doctores hac de re plenissime agentes.

Quintò limita, quando pater patitur filium ipsum habere vsumfructum bonorum aduentitiorum, Tell. Fernandez. l. 17. Tauri à n. 57. Menoch. *d. lib. 3. presumpt.* 29. num. 87. cum *segg.* & *conf.* 282. n. 32. Cardos. *d. verbo pater*, num. 36. ad fin. Surt. *de aliment. tit. 2. g. 1. n. 45.* Mangil. in *d. tract. de impur. q. 45. n. 2. cum segg.* Molin. *d. tract. 2. disp.* 291. n. 2. *vers. secundum.*

Sextò limita, quando donat pro eius legitima, quia pater in legitima assignatione potest mortem suam præuenire, Duen. *reg.* 223. limit. 5. Anton. Gom. l. 17. Tauri num. 5. *vers. & donatio*, vel *assignatio legitima*, Menoch. *d. presumpt.* 29. num. 102. Azeved. l. 1. n. 12. tit. 6. lib. 5. *noia Recop.* Morquech. *de diuis. bonor. lib. 3. cap. 3. num. 7.* & 10. Mangil. *d. q. 45. n. 25.*

Septimò limita, si pater donationem iuramento confirmauit, vt per Gail *d. obseru.* 38. à num. 7. Clar. *d. §. donatio, quest.* 8. in *fine*, Gom. *Atias.* l. 17. Tauri, quæ est in suo Codice 15. num. 40. Gutier. *de iuram. confirm. p. 1. cap. 4. à n. 4.* Surt. *de aliment. tit. 9. g. 1. num. 20.*

R r 2 Seta

Seraphin. de privileg. iurament. priv. lib. 2. a. num. 2. vbi refert rationes in quibus ista iustinetur opinio, videlicet, quia iuramentum est de iure naturali, quo non curatur de patris potestate, quae est de iure civili, & quia iuramentum est quoddam spirituale vinculum, & in spiritualibus patris potestas non attenditur. Ceualle communium contra. commun. quest. 12. num. 6. Co- uarr. in cap. quatuor pactum. part. 3. §. 2. num. 5. Molin. d. tractat. 1. d. 2. §. 21. num. 2. in princ. vers. excipimus. Aloyf. Ricc. in collectan. decis. part. 1. collect. 196. Blas. Robles de Salzedo de represent. lib. 2. cap. 23. num. 41. & 42. vbi contrarium tenentes refert, sed hanc com- monem & receptam dicit Ang. d. tract. de imputat. quest. 29. num. 53. & quest. 45. num. 28. Matta de succes. quest. 100. 1. part. 1. quest. 25. art. 11. num. 14. & 22. vers. sed donatio, & tom. 2. part. 4. quest. 26. art. 1. n. 10. lae Camill. Botrel d. part. 3. tit. 9. num. 158. & 162. vbi pro hac parte 26. Doctores refert, & in num. 163. alios contrarium tenentes citat, & num. 164. hanc commu- nioem esse, & ab omnibus sequi dicit, & tit. 10. n. 106. Stephan. Gratian. discept. forens. tom. 1. cap. 27. num. 33. cum segg. & cap. 82. num. 7. cum segg. Quamvis contrarium defendat Mar. Anton. var. resolut. lib. 2. resolut. 47. num. 6. vbi pro se refert plures Doctores, Anton. Fab. de error. pragmat. deced. 41. err. 4. & 5. & err. 6. num. 1.

11 Oportet limitari fauore matrimonij, quod de proximo est contrahendum, nam hoc casu donatio a patre facta filio in potestate est valida, l. Pamponius Phila- delphus, ff. famul. her. Tell. Ferdin. in d. l. 17. Tauri num. 70. Auendann. l. 44. Tauri gloss. 16. num. 1. Boet. decis. 169. num. 10. Roland. conf. 44. num. 1. & conf. 70. num. 3. vol. 4. Menoch. conf. 92. num. 77. & conf. 271. a. num. 1. Vincent. de Franchis decis. 205. & decis. 423. num. 5. Tibert. Decian. conf. 31. num. 69. & conf. 41. n. 22. vol. 1. Anton. Fab. in suo Cod. lib. 8. tit. 24. de donat. de- finit. 1. Fachinuz. controuer. lib. 13. cap. 60. Mattien. l. 1. gloss. 8. num. 2. & 3. tit. 6. lib. 5. noua Recopil. Angul. l. 9. gloss. 3. a. num. 13. tit. 6. eod. lib. 5. D. Barbof. in l. 1. ff. solus marit. p. 7. num. 30. vers. pro sententia, & n. 31. vers. pro concordia, vbi hanc sequitur quando donatio est respectu certij matrimonij, quod de proximo est contrahendum, Morquech de iust. bonor. lib. 3. cap. 6. num. 81. Fontanel. de pactu. nupt. clausul. 4. in princip. num. 6. Mati. Muti. decis. 15. num. 5. & 6. Camill. Bot- rel. d. part. 3. tit. 5. num. 216. & tit. 10. num. 107. Man- gill. d. tract. de imputat. quest. 15. num. 27. Thor. in com- pendio decis. Neapol. verbo donatio facta a patre filio, Hieron. Leo Valent. decis. 12. num. 8. & 10. vbi cam- thesaur. extendit etiam adque matrimonio si a pa- tre detur pro dote. Rot. apud Cenci. post tract. de cen- su decis. 16. n. 2. vbi extendit, quoniam ex causa ma- trimonij futuri. Et hoc casu quando donatio fuit facta ex causa onerosa, & tertio fuit ius questum, vt patet ius causa matrimonij, vel ingressus monasterij, vel pro suscipiendis ordinibus, tunc non poterit pater donationem rescire. Ita Baëz, de non ratiolendis fi- liis cap. 1. num. 28. Angul. l. 1. gloss. 7. num. 1. & Mat- tien. l. 1. gloss. 7. tit. 6. lib. 5. noua Recopil. Auendann. resp. 17. in fine. Azueved. l. 10. tit. 6. eod. lib. 5. Morquech d. lib. 3. cap. 66. num. 9. Gutier. practice. lib. 2. quest. 65. num. 7. Fr. Eman. quest. Regular. tom. 2. quest. 15. num. 8. Mart. tom. 3. decis. tit. de donat. cap. 330. & 132. Nicol. Garc. de benefic. part. 2. cap. 5. §. 1. num. 156. Narbona l. 35. num. 5. 24. & 25. tit. 3. lib. 1. noua Recopil. Contra Spin. in specul. testam. gloss. 18. princ. num. 75. Stephan. Gratian. discept. forens. tom. 1. cap. 159. num. 30. quo- rum opinio procedere poterit si antequam titulo me- liorationis filius ad sacros Ordines fuerit promotus, proocetur, quo casu cessat ratio contrarie opinionis.

Et quod hæ donationes, quæ filiis, vel extraneis fiunt, vt facilius contrahere matrimonium possint, quarum contemplatione matrimonium fuit contractum, non valeant reuocari etiam de consensu donatarij in præ- iudicium mulieris & filiorum, docent Tell. an. d. l. 17. Tauri num. 73. Vincent. de Franchis d. decis. 205. Fontanel. de pactu. nupt. clausul. 4. gloss. 1. num. 7. cum segg. Cancr. var. resolut. part. 1. cap. 8. de donat. num. 34. cum segg. Thor. in compend. decis. Neapol. verbo donationes factæ pag. 167. Vnde si matrimonium non sequitur, donatio filio facta in causam matrimonij poterit reuocari, ex Tell. d. l. 17. Tauri num. 76. & 77. Mattien. d. l. 1. gloss. 8. num. 9. cum segg. tit. 6. lib. 5. Morquech d. lib. 3. cap. 6. num. 82. Fontanel. d. gloss. 1. n. 54. Franc. Molin. de ritu nupt. lib. 3. cap. 6. num. 61.

Non limitari si donaret filio in potestate causa stu- diorum, vel Doctori. Gom. Arias d. l. 17. Tauri, sibi l. 5. num. 18. & 34. vbi valere irrevocabiler de- fendit ob assimilationem causæ dotis. Rebuff. de pri- uileg. sibi. l. 1. princ. 60. Camill. Botrel. d. p. 3. tit. 9. a. num. 175. vbi æquiparat causam studiorum causæ dotis.

Decimo limita in donatione facta a patre filiofa- mil. ex causa castrensis, vel quasi castrensis pæculij, Cald. Percira in l. si curatorum, verbo latus, num. 103. vers. in his autem, D. Barbof. in l. 1. part. 7. num. 30. & 34. ff. solus marit. Cardos. in præi. iudicam, verbo donatio, num. 86. Ioan. Garc. de expens. cap. 4. num. 1. Pi- char. post §. quidam aliter, in tract. de collation. art. 3. & 54.

Vndecimo limita in donatione facta a matre, quæ valet, & est irrevocabilis, vt per citatos in collect. ad l. si constanter, supr. hoc eod. tit.

Duodecimo in donatione bonorum mobilium facta filio proficiscenti ad bellum, aut in aulam Re- gis, vt per Molin. d. tractat. 2. d. 2. §. 29. 1. num. 2. vers. tertius.

Decimotertio in donatione remuneratoria pro ob- sequijs a filio patri praestitis, vt per Molin. d. disp. 1. num. 2. vers. quartum; in liberos enim ex operibus maxime artificialibus parentibus praestitis cadunt benemerita: vnde si pater agricola, vel mercator sit, & filius industria & labore multo tempore admini- strauit rem, ultra legitimam pro huiusmodi labori- bus fructus; salaria, & emolumenta consequi debet, Fulgos. in l. illud, num. 3. C. de collat. vbi Curt. num. 21. Anton. Gom. l. 29. Tauri n. 24. & ibi Auendann. gloss. 4. num. 21. Baëz, in tract. de decima tit. cap. 2. a. num. 3. Philip. Pasc. de viribus patriæ potestatis part. 1. cap. 8. num. 2. Azened. l. 3. num. 24. tit. 8. lib. 5. noua Recopil. Humada l. 3. verbo non suos, num. 5. 7. & 8. tit. 20. p. 2. Perex l. 1. in vers. offere se nobis subile dubium, tit. 2. lib. 1. Ordin. Ayota de partit. bonorum part. 3. quest. 3. Vincent. Caroc. de locato & conduct. sub tit. de bonis quæ liber. quest. 1. num. 12. & 16. Aluar. de con- tellur. mente testatoris lib. 2. cap. 1. num. 124. Porro ad hac Fulgosij, & sequacium opinione plerique omnes dissentiunt, ea quidem ratione, quia filius non re- petendi animo, sed magis pietatis ratione patris ne- gotia gessisse videtur, ac deinde debui obsequij, & honoris iure, Ita Paris. cens. l. 85. num. 1. vol. 1. Ber- trand. conf. 71. num. 6. & 7. vol. 1. Matth. Brun. conf. 151. num. 9. & seg. Aym. conf. 25. num. 30. in fine, & cens. l. 165. num. 6. lib. 1. Giegl. Lopez l. 3. in gloss. verbo qui sui suos, tit. 20. part. 2. Castil. l. 27. Tauri num. 18. vers. nunquid talis frater, Nauarr. in man. cap. 17. num. 144. & 148. Cordub. de Lara in l. si qui a liberis, §. sed si filius, num. vlt. ff. de liber. agnosc. Escobar de ratiocin. cap. 27. num. 18. Nicol. Euerard. conf. 92. num. 1. & 2. Vincent. de Franchis decis. 340. Ioan. de Monteleage

- in praxi civilis lib. 2. cap. 1. §. 12. num. 1. & 4. cum seqq. Causalc. decisi. 11. num. 14. & 15. part. 2. Parlador. quest. lib. 1. cap. 19. Ceuall. commun. contra communes quest. 152. num. 0. & 13. Morquech. de iust. honorum lib. 4. cap. 13. num. 18. Mod. in emporio iuris civilis part. 1. tit. 8. de rebus credit. quest. 12. Valas. consil. 32. & de parit. cap. 13. n. 188. Has contrarias opiniones concordare nituntur nonnulli; nam Ioan. Garc. de donat. remuner. n. 43. & de coniugali acquiesc. num. 72. primam accipit quando constat de probata, vel saltem præsumpta filij voluntate, modo seruitij præstandi tempore de illa consistit, putà ex protestatione, vel ex libro rationum, aut ex testium depositione; secundam verò quando sumus in dubio, quia tunc præsumendum est gratuitas patri exhibuisse operas. Alij primam intelligunt procedere in filio emancipato, qui secundum eos operum patri præstatarum mercedem consequi potest; secundam verò in filio in patria potestate constituto, nempe vt is ex officio operas artificiales patri præstare debeat, ex quorum numero videntur esse Gutier. de iuram. consil. part. 1. cap. 5. n. 10. & Flores de Mena var. quest. lib. 1. quest. 8. §. 2. n. 24. & 29. Etideo filios naturales cum non sint in parentum potestate constituti, à patre operum mercedem consequi posse descendunt Gutier. d. cap. 5. n. 11. & 12. & Morquech. d. c. 13. n. 19. & ex eadem ratione à matre etiam legitima eandē habere tenent Hamad. in l. 3. glof. verbo fin. sup. n. 3. & 4. tit. 20. p. 2. Ceuall. d. §. 12. n. 11. & 12.
- 17 Decimoquarto limita in donatione à parente facta filio emancipato, quæ de iure tenet, quia cessat ratio prohibitionis, vt per hunc text. tenent Tirac. glof. de retrah. iur. 2. §. 1. glof. 5. n. 5. & 6. Menoch. de præsumpt. lib. 3. præsumpt. 30. d. n. 1. Anton. Gom. l. 7. Tauri num. 5. Franc. Marc. Delphin. decisi. 326. d. num. 1. Socin. regul. 103. Angul. l. 1. glof. 1. n. 26. & 27. tit. 6. de meliorat. lib. 5. noua Recopil. Burg. de Paz consil. 14. num. 14. Franc. Milanens. Sicil. decisi. 3. num. 79. Morquech. de iust. honor. lib. 3. cap. 5. d. num. 13. Camill. Borrell. d. p. 3. tit. 9. d. n. 54. & tit. 10. n. 105. Anton. Fab. de errorib. pragmat. decal. 42. errore 2. num. 1. p. 2. & consil. lib. 7. cap. 1. col. pen. versic. planè, Mangil. d. tract. de impet. quest. 19. num. 33. Cardof. d. verb. donatio, num. 86. Franc. à Soula in repet. §. sectionum n. 67. & 108. l. offit. de aet. Molin. de iustit. tract. 2. disp. 243. num. 4.
- 8 Decimoquinto limita in donatione facta filio naturali, quia naturales liberi non sunt in potestate patris, & militat in eis eadem ratio, quæ in emancipatis, Duen. regul. 213. fallent. 4. Gutier. d. tract. de iurament. confirmat. part. 1. cap. 5. n. 11. Anton. Fab. consil. lib. 7. cap. 11. col. penult. versic. quin & filio, Camill. Borrell. d. tit. 10. n. 115. & seq. Benechend. ad Seraph. priuileg. 72. n. 4.
- 19 Si uisq. ad quantitatem legitimam, &c.] Notatur ad hoc quòd necesse est vt donatio inter coniuges morte consumitur, vt non excedat quingentos aureos absque infusuione, vt per Ant. Gom. variat. tom. 3. cap. 4. num. 17. versic. quartis infuso, Angul. de meliorat. lib. 5. num. 13. Sanchez de matrim. lib. 6. disp. 14. num. 24. Licet non defuerint qui tenent infusuionem non requiri in donatione facta à patre filio, ex quorum numero sunt Roder. Xuar. in l. quantum in priuilegiis, in prin. n. 7. & 8. & ibi Valdel. Azuend. l. 1. n. 13. tit. 6. lib. 5. noua Recopil. Fachin. controuers. lib. 3. cap. 72. Ceuall. commun. contra communes. quest. 222. num. 1. Camill. Borrell. sum. decisi. p. 3. tit. 11. de infusuion. donat. n. 153.
- 20 Nam amplius quantitas donationem, &c.] Notatur ad hoc quòd donatio inter coniuges excedēt

summam quingentorum aureorum non enascit penitus, sed solum quoad excessum annullatur, reliqua summa per mortem confirmata remanet, vt per Palat. in repet. rub. de donat. inter vir. & vxor. §. 82. num. 2. in fine, Anton. Gom. d. iom. 2. cap. 4. n. 17. versic. quartis infuso, Clar. §. donatio, quest. 17. vers. sed hic incidemer, Angul. d. l. 1. glof. 1. num. 4. Molin. de iustit. tract. 2. disp. 289. num. 7. vbi per hunc textum tenet quòd quando non præcessit infusuione, donatio inter viuos ab vno coniuge alteri facta confirmatur morte donantis solum quoad summam, quam sine infusuione fas est donare, non verò quoad incrementum: si tamen in vltima voluntate, vt in testamento, aut codicillo à donante confirmata sit, tunc valet quidem quoad excessum, sed non in ratione donationis, sed legatarij, quæ vltima voluntatis, quæ infusuione non indiget, &c. Sanchez de matrim. lib. 6. disp. 1. n. 25.

In actu infusuata sit, &c.] Ergo infusuione in actis redigenda est, vt per Viui. tom. 2. comm. v. opin. lib. 8. tit. 32. num. 26. pag. 411. Camill. Borrell. d. p. 3. tit. 11. n. 16.

Ad illud tempus referatur, &c.] Notatur ad hoc quòd donatio inter coniuges firmatur morte donatoris, & retrahitur quoad fructus antea perceptos, vt per Palat. in repet. rub. de donat. inter viuos, §. 72. in prin. Anton. Gom. variat. tom. 2. c. 11. n. 30. col. 3. versic. de primo, Bellacomb. tom. 1. commun. opin. lib. 7. tit. 19. de consensu n. 280. pag. 301. Coart. in rub. de testam. part. 3. num. 5. Clar. §. donatio, quest. 9. num. 7. Molin. de iustit. tract. 2. disp. 289. n. 8. Card. Mantie. d. lib. 2. tit. 7. n. 16.

In glof. Referatur. ibi, non quantum ad dominium, &c.] Notatur ad hoc quòd donatio inter virum & vxorem confirmatur morte donatoris, & retrahitur ad tempus: sed donationis quoad fructus, & partus medij temporis, non quoad dominium, vt per Palat. in d. §. 72. in prin. Anton. Gom. d. n. 30. vers. de primo, Molin. d. disp. 289. num. 3. Cardin. Mantie. d. lib. 2. tit. 7. n. 24.

SVMMARIVM.

- 1 Donatio inter Imperatorem, & Augustam statim valida est, & num. 2. idem in Regibus, Ducibus, Marchionibus, qui sui sui iuris, & habent quæ spectant ad supremos Principes, n. 3.
- 4 Princeps tenetur ad obseruantiam patrimonij.
- 5 Donatio est contrahit.
- 6 Donatio Principis legis vicem obinet, & num. 7. intellige vt n. 8.
- 9 Contrahit Reipubl. vim legis habet.
- 10 Imperator, & Rex facile presumuntur habuisse animum donandi.

L. Donationes, quas diuuis. XXVI.

Idem A. Memma P.P.

INter Imperatorem, & Augustam valet statim donatio. Colligunt ex Ordin. Doctores citati in l. 1. n. 1. supra hac tit.

Hanc eandem conclusionem ex hoc text. defumunt Duen. reg. 221. vers. limita 9. & reg. 223. versic. sed vlt. Cote. in memorab. verbo donatio el. 1. Anton. Gom. tom. 2. variat. cap. 1. num. 1. & l. 52. Tauri num. 66. versic. olaus est, Nauarr. in manual. cap. 17. num. 149. Peregryn. de iure fisci lib. 4. tit. 5. num. 25. Molin. de iustit. tract. 2. disp. 289. num. 27. in prin.

Re 3 Lell.

Leff. eodem tractat. som. 1. lib. 2. cap. 18. dub. 12. num. 89.
Cardof. in praxi iudi. un. verbo donatio. num. 74. Sanchez de matrim. lib. 6. disp. 3. num. 1. Cardin. Mantie. de tacitis & ambiguis consent. som. 2. lib. 2. tit. 3. n. 2. Rebelle. de obligat. iustit. part. 2. lib. 6. quæst. 13. sect. 1. num. 1. Mastril. de magistratib. lib. 1. cap. 4. num. 21. Camill. Borrell. in summ. decis. part. 3. tit. 9. num. 64. cum segg. vbi ampliat ibi dicendum in Regibus, nec non in Ducibus & Marchionibus, qui sunt sui iuris, & habent, quæ spectant ad supremos Principes, vt sunt Duces Burgundiarum, Mediolani, Sabaudiarum, Mantuarum, Urbini, Rhegii, & Magni Duces Hetruriarum, Marchionis Montisferrati.

8 Et plenissimam habere firmitatem, &c.] Ergo Principes tenentur ad obseruantiam pactorum, vt per Mod. in emporio iuris ciuilib. p. 1. tit. 3. in prælud. n. 67. cum segg. & citatos in collect. ad cap. 1. de probat. in Decretalib.

9 Episcopi Imperialibus contrahunt, &c.] Ergo donatio est contractus, de quo per Tiraq. de iure mariti, gloss. 5. n. 48. cum segg. & citatos in collect. ad antih. sacramenta puberum, sup. si aduers. vendit.

6 Legi vicem obtrinentibus.] Notatur ad hoc quod donatio Principis legis vicem obtrinet, quæ mortuo etiam Principe locum habet, ita vt non possit ab eius successore reuocari, dummodo non multum lædat Imperij, seu Regni dignitatem, vt per Card. Mantie. de tacitis & ambiguis consent. lib. 13. tit. 17. num. 16.

7 Notatur etiam ad hoc quod contractus Principis habet vim legis, de quo Ias. in l. 1. n. 12. ff. de constitut. Princ. Menoch. quæst. illust. cap. 3. num. 5. cum segg. Gregor. Lopez. Madeira animaduert. iuris. cap. 35. n. 1. & 17. Peteg. de iure fisci lib. 6. tit. 1. in fin. Alphar. de off. fisci gloss. 3. num. 3. & gloss. 34. n. 5. Cardin. Mantie. de tractat. de tacitis & ambiguis consent. lib. 3. tit. 10. n. 46. cum segg. Benedic. Egid. ad l. ex hoc iure. ff. de inst. & in. part. 2. fol. 8. num. 22. vbi hanc conclusionem intelligit ad soliditatem, seu validitatem contractus, quam aliis secundum ius ordinarium non habebat, vt in casu de quo hic, qui est de donatione inter coniuges, quæ secundum leges non valet, & tamen facta à Cæsare Augusto coniugi, vel è contra validitatis robur contractui ipso, quasi speciali ad id lege communis legis dispensatio, sufficit ex voluntate Principis, qui sic velle creditur, vt valeat actus quem gerit, & quod vult, potest.

6 Idem esse de contractu Reip. libere, vt habeat vim legis, tenent Brunot. & Sole in locis commun. verbo ciuitas 5. Alexand. Trenacinq. var. resol. lib. 1. tit. quod cuiusque resolat. 2. num. 10. Cardin. Mantie. d. lib. 3. tit. 10. num. 67. & lib. 8. tit. 13. num. 4. Cardin. Tusch. præf. concil. lit. V. concl. 162. num. 19.

10 Notatur etiam ad hoc quod Imperator & Rex, qui sunt in summo dignitatis gradu, facile præsumuntur donandi animum habuisse, quia eorum est proprium munificentiam & liberalitatem exercere, nam quibus Deus Opt. Max. plus dedit, magis etiam conuenit elargiri, vt per Tiraquell. de nobilit. cap. 37. num. 34. Decian. conf. 15. num. 60. lib. 1. Menoch. conf. 191. num. 24. cum segg. Cardin. Mantie. d. lib. 3. tit. 17. num. 8.

SVM MARIVM.

1 Donator si captus ab hostibus moriatur, siue donatorius capus post mortem donatoris redeat, confirmatur donatio.

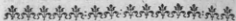
2 Clementia Principem ornans, atque commendans, remittitur.

L. Si vnus. XXVII. & vlt.

Idem A. Ioanni P. P.

SI donator captus ab hostibus moriatur, siue donatorius capus post mortem donatoris redeat, confirmatur. Colligunt ex Ordin. Doctores citati in l. 1. num. 1. supra hoc tit.

Quem humanitas, &c.] De clementia Principum ornante & commendante, vide l. Hisp. 1. tit. 1. part. 2. vbi gloss. 6. Senec. de clementia, cap. 3. vbi nihil optimè esse dicebat quod Romanum Imperatorem magis commendat, quam clementia, refert Garc. Mastril. de magistrat. som. 2. lib. 3. cap. 1. num. 48.

De repudijs, & indicio de moribus sublato.

TIT. XVII.

REPUDIUM est diuortium, seu renuntiatio sponsaliorum matrimonij. Actio de moribus, quæ in eum, eamque competeat, qui, quæue causam repudij dederat, hodie est sublata. Scripturatur in hanc rubr. Cuiac. Pac. & VVesembec. De materia tit. vide l. Hispan. 1. cum segg. tit. 10. part. 4. Conan. comment. iur. lib. 8. cap. 32. Vezin. Bellacomb. Fichard. & alios tom. 1. commun. opin. lib. 5. tit. 11. pag. 737. Petr. Gregor. syntagm. iuris lib. 9. cap. 15. D. Barbol. in rubr. ff. solut. matrim. part. 2. à prime. Azot. in lib. moral. p. 1. lib. 5. cap. 20. quæ 1. vers. scitem leges ciuiles, Sanchez de matrim. lib. 10. disp. 1. per tot. Atgimen. Tapat. var. resol. tom. 2. tit. 431.

Imperatores Christiani, qui repudia concesserunt, quomodo à culpa excusentur, vide D. Barbol. ad rub. ff. solut. matrim. part. 2. à num. 10. Sanchez de matrim. lib. 10. disp. 1. num. 12.

SVM MARIVM.

1 Matrimonium non soluitur deportatione viri, seu amissione ciuitatis, dos tamen de aequitate repetitur, & num. 2.

3 Maritus si damnetur in metallum, dicitur virgare ad inopiam, si bannitus, potest mulier repetere dotem, quasi maritus dedisset ad inopiam, si vagabundus, non potest mulier dotem repetere, quasi maritus inciperet male vti substantia sua, num. 5.

L. Matrimonium. I.

Imp. ALEXAND. A. Abutiniana.

DEPORTATIONE viri, seu amissione ciuitatis matrimonium non soluitur, dos tamen de equitate repetitur. Colligunt ex Ordin. Bart. Cyn. Salicet. Bart. Angel. Fulgos. Bald. Castren. Cuiac. Richard. Aloy. Leo super 5. fol. 60. verso. Sebast. Næui. remissive Casal. in annot. & Ximen in concord.

Hanc eandem conclusionem quoad primam eius partem ex hoc text. desumunt Bald. Nouell. de iur. part. 7. spec. 11. num. 8. Cald. Pereira quæst. forens. lib. 1. q. 17. num. 8. in fine, Benedic. Pinel select. iuris interp. lib. 2. cap. 2. num. 36.

Licitæ

³ Ideoque dotis exaltio, &c.] Notatur ad hoc quod maritus si damnetur in metallum, dicitur vergere ad inopiam, ut per Palat. in *reper. cap. per vestras, de donat. inter virum & uxorem in princ. §. 18. num. 12.*

⁴ Notatur etiam ad hoc quod si maritus sit bannitus, potest mulier repetere dotem, quasi marito deducto ad inopiam, ut per Bart. in *l. si constante, num. 20. ff. soluto matrim. & ibi Alex. num. 16. la. num. 168. & Nouel. n. 49. Campeg. de dote part. 3. quæst. 23. Palat. in *rep. d. cap. per vestras, §. 8. n. 1. Roman. conf. 392. & alios citatos per D. Barbof. in d. l. si constante, in princ. n. 30. ubi tamen, & numeris seqq. contrarium fultinet, ex ea ratione, quia extra patriam ita quis potest lucrari uti in patria, & in bonis ablati potest constituere fidem procuratorem, atque ita dos in tuto esse videtur; & respondet ad auth. *ut omnes obediant iudic. §. hac considerantes; collat. §. ut procedat, & loquatur in eo, qui peregrinatur causa litium*, nam si devenit citò ad paupertatem, quia in litibus multi fiunt sumptus, neque propter earum occupationes potest lucro intendi: & deinde ad text. in *presenti* respondet procedere in marito deportato, cui propter deportationem auferuntur bona, *deportatorum, C. de penis, & ideo merito quasi maritus sit deductus ad inopiam*, mulier dotem repetere potest; & quia in specie huius text. fisco etiam bona dotalia inauit, ut hic notat *glos. fin. repetit* igitur vxor dotem a fisco quasi mariti successore, *per iur. l. 2. C. ad leg. Jul. & tandem* concludit quod si in specie huius text. marito non essent ablata per deportationem omnia bona, sed pars bonorum, quæ sufficiens esset ad dotis exactionem, non posset mulier dotem repetere, & num. 32. reprobat opinionem asserentium quod si maritus efficiatur vagabundus, neque villo certo loco sedes figat, possit mulier dotem repetere, quasi incipiat maritus malè vii substantia sua.**

SVM MARIVM.

¹ Mulier non tenetur sponsum expectare ultra triennium, ideoque postea sine pena nubere poterit, & num. 2.

L. Liberum. II.

Imp. VALERIAN & GALLIEN.
AA. & VALERIAN. C. Pauline.

¹ Mulier non tenetur sponsum ultra triennium expectare, ideo postea poterit nubere sine pena. Colligunt ex Ordin. Doctores citati in *l. 1. num. 1. sup. hoc tit.*

² Hanc eandem conclus. ex hoc text. desumunt *l. H. p. 8. vers. la segunda tit. 1. part. 4. ubi glos. 3. Cou. de sponsal. part. 1. cap. 5. in initio num. 7. Tiraq. de iure mariti glos. 1. num. 24. Nau. in man. cap. 22. num. 26. casu 4. Anton. Cuch. *costit. maior. lib. 5. tit. 10. num. 64. Menoch. de arbit. lib. 2. cent. 5. casu 455. n. 7. Vinald. in candel. aureo part. 1. tit. de sponsal. cap. 5. num. 36. Mattien. ad rub. tit. 1. glos. 1. num. 48. lib. 5. noua Recop. Petr. Gregor. *sent. agm. iuris lib. 8. cap. 2. num. 9. Fachin. controuerf. lib. 3. cap. 33. Sanchez de matrim. lib. 1. disp. 54. à princ. ubi num. 4. concilians aliqua iura, quæ circa tempus spatium variate videntur, ita ait. Aut sponsus abest ex causa necessaria, ut ob parentum obitum, morbum, & cetera, & tunc expectandus est donec cesset impedimentum, iuxta *l.ape. ff. de sponsal. aut abest ex causa probabili & iusta*, non tamen necessa-***

ria, & tunc si in eadem sit provincia, est biennio expectandus, *l. 2. C. de sponsalib. si in alia, triennio*, iuxta text. in *presenti*, & a num. 5. disposat late vtrum ius Canonicum in *cap. de illis, de sponsal.* correxerit ius Ciuile in hac parte, itaut non sit necessarium expectare tempus iure Ciuili præscriptum, vide posita in *collect. ad l. 2. sup. de sponsalib.*

SVM MARIVM.

¹ Repudium factum non nocet tertio dotem stipulato sibi reddi matrimonio morte dissoluto, & n. 2.
³ de Consilio à bonis, & doctis sumendo, remissine.

L. Dubium. III.

Imp. DIOCLET. & MAXIMIAN.
AA. Tullio.

Factum repudium non nocet tertio dotem stipulato sibi reddi matrimonio morte dissoluto. Colligunt ex Ordin. Doctores citati in *l. 1. num. 1. supra hoc tit.*

Hanc eandem conclus. ex hoc text. desumunt *2 Conti. lib. 1. disp. cap. 7. Cuiac lib. 1. §. obseru. 25.*

Qua consilio rectè geruntur, &c.] Multa circa consilia à bonis, & doctis vitis fumentur, tradit Garc. Mastrill. de magistrat. lib. 2. cap. 1. per tot.

L. Filix diuortium. IV.

Idem AA. & CC. Pisoni.

Felix diuortium in potestate matris non est. Verba sunt text. ad quæ vide citatos in *l. 1. num. 1. sup. hoc tit.*

SVM MARIVM.

¹ Diuortium filie non est in potestate patris, nisi ex magna, & iusta causa, si fuerit emancipata, nullo modo.
² Dinus Marcus pater, vita sanctitate omnibus Principibus antecellit.
³ Argumentum, Non est ita, quia iure cautum non reperitur, validum, & quod expresse sancitum non reperitur in iure, non est superfluitio in intentionibus præsumendum.

L. Dissentientis. V.

Idem AA. & CC. Schyroni.

Diuortium filie non est in potestate patris, nisi ex magna, & iusta causa, & si fuerit emancipata, tunc nullo modo. Colligunt ex Ordin. Doctores citati in *l. 1. n. 1. sup. hoc tit.*

Dinus Marcus pater, &c.] Quod sanctitate vitæ omnibus Principibus antecellit, refert Tiraq. de iure primogen. quæst. 17. opin. 4. num. 25.

Nulla iuris præcipit constitutio.] Ergo valet argumentum. Non est ita, quia iure cautum non reperitur, ut per Tiraq. de penis tempor. causa 51. num. 86. Et quod expresse sancitum non reperitur in iure, non est superfluitio in intentionibus præsumendum. *l. si verò, §. de viro, ff. soluto matrim. cap. consulti 2. quæst. 5. Surd. de aliment. tit. 1. quæst. 44.*

Rt 4 num.

num. 2. & decif. 87. & decif. 255. num. 2. & conf. 158.
num. 13 & conf. 308. num. 3.

SVM MARIVM.

1. Matrimonium non potest dissolvere filisefam, nisi patre consentiente, sed emancipatus sic.
2. Filia exclusa propter proprium delictum, pater solus actionem ad dotem repetendam habet.
3. Mulier diuertens sine causa amittit dotem, & illam marito acquirit.
4. Solemnitas eadem acquiritur in dissolvendo alium, quae in contrahendo.

AVTH. E contra.

1. Illiusfamilias non potest dissolvere matrimonium nisi patre consentiente, sed emancipatus sic. Colligitur ex Ordin. Doctores citati in l. 1. num. 1. sup. hoc tit.
2. Notatur ad hoc quod exclusa filia propter proprium delictum, pater solus habet actionem ad dotem repetendam, & per multos, quos refert & sequitur D. Barbofin l. 2. §. quod si in patris num. 39. ff. soluto matrim. vbi num. 40. rationem assignat quod pater habet spem quod exclusa filia dos consolideret in illius persona, quae spes probabilis impeditur ne delictum filiae patri in hoc iure praedictet; & respondet ad text. in autb. ut liceat mari & auia, §. quia vero quaedam mulieres, collat. 8. dum in princip. probat mulierem diuertentem sine causa amittere dotem, & illam acquiri marito, ut debeat intelligi de dote data per mulierem ex bonis propriis, vel de dote aduentitia, quae amittitur propter praedictam causam, lsi dotem, C. de iure dot. non autem ut procedat in dote profectitia, quae communis sit inter patrem & filiam, de qua loquitur hic text. nisi ponas tempore delicti dotem esse consolidatam in persona filiae, quia tunc & haec amitteretur ex generalitate d. lsi dotem.
4. Quia sicut, &c.] Notatur ad hoc quod solemnitas eadem requiritur in dissolvendo alium, quae in contrahendo, ut per decif. Pedem. 5. num. 10. Brunor. à Sole in loci communib. verbo consensu 4. Surt. de alipentis tit. 3. prinil. 2. num. 6. Duen. reg. 187. vers. decimooctavo. Cald. Pereira de potest. eligendi cap. 7. num. 13 metipsum de Axiomatibus vsufreq. axiom. 199. num. 9.

SVM MARIVM.

1. Citatio ad domum valida, licet in citati notitiam non pervenerit, & num. 2. intelligit, & num. 3.
4. de Citatione ad domum, remissive.

L. Licet. VI.

Idem AA. & CC. Phaeo.

1. Citatio ad domum valet, licet in citati notitiam non pervenerit. Colligitur ex Ordin. Doctores citati in l. 1. num. 1. sup. hoc tit.
2. Hanc eandem conclus. ex hoc text. desumit Tiraquel de retratu lig. §. 9. gloss. 2. num. 39. Intellige de citatione valide executi; citatio enim minus legitime intimata ligat citatum, quando ad eius notitiam pervenisset, penitus ac si legitime intimata fuisset, ad hoc per Tiber. Decian. resp. 69. num. 34. vol. 4. Io-

seph Ludoo. concl. 5. num. 28. Surt. conf. 88. num. 10. vbi etiam agit quibus coniectura exiit possit citandum habuisse notitiam citationis, de quo etiam Mascard de probat. concl. 292. Vnde quis dicitur vetus contumax quando non personaliter, sed ad domum citatus est, sed notitia citationis ad eum pervenit, & non comparuit, & ex Abb. Greg. & Rolando à Valle resolut. Ignat. del. Villar in syna resp. lib. 1. resp. num. 3.

De citatione ad domum vide Abb. cap. quoniam 4. frequenter, in princ. num. 21. ut lite non contest. & in cap. causam num. 5. de dolo, & contum. Marant. de ordine iudic. part. 6. cap. de citat. memb. 1. num. 124. Bellacomb. tom. 2. commun. opin. lib. 7. tit. 16. num. 101. pag. 281. Tiraq. de retratu lig. §. 8. gloss. 9. num. 8. cum seqq. Parladot. lib. 2. versio quotid. cap. fin. §. 9. part. 5. num. 8. Menoch. de praesumpt. lib. 2. praef. 26. Cur Philip. part. 2. §. 12. num. 8. Stephan. Gratian. discept. forens. tom. 1. cap. 60. num. 5. & 6. Ignat. del. Villar. in syna resp. for. lib. 1. resp. 3. num. 3. & 4. Gonzal. ad reg. 8. Cancell. glof. 9. §. 1. num. 119. Amat. Rodric. in practica. cap. 4. num. 27.

In glof. Marito, ibi, fuit tamen traditus alicui de sua familia, &c. Intellige si fuerit maior, aut saltem doli capax, per quem citatio possit devenire in notitiam citandi. Afflict. in consil. Regalib. consil. num. 4. cum seqq. Et dummodo sit apprehensus in domo. Surt. conf. 88. num. 6. Et publice fiat citatio, hanc copia illius in manibus talis domestici apponatur. Vnde de nullitas sit. ex defectu citat. num. 89. Amat. Rodric. d. cap. 4. num. 29.

SVM MARIVM.

1. Mulier quae de marito per quadricennium non e uxore habuit, palam nubens, adulterij, & caetera poenas euitat.
2. Intellectus uxoris. C. de repud. & eius materis, siue, num. 3. & 4.
3. Uxor quando probabiliter credens virum decessisse, alij nubat, vel è contra, tunc superueniens comit non potest diuorsum celebrare ratione illius adulterij, nisi comit de vi prioris coniugii cessitatus fuerit in secundo iusto matrimonio debuerit potens, aut reddens, num. 6.
7. Clanculo factum, & in secreto, praesumitur dolosum & fraudulentum.

L. Vxor. VII.

Imp. CONSTANT. A. Dalmatio.

Mulier, quae de marito per quadricennium non e uxore habuit, palam nubens, adulterij, & caetera poenas euitat. Colligitur ex Ordin. Doctores citati in l. 1. num. 1. sup. hoc tit.

De intellectu, & materia huius text. vide latè à Menoch. de arbitr. casu 420. à num. 122. ad seqq. vbi adducit Iulianum in l. uxoris. ff. de dinori, aliterem quod mulier abscentem virum per quinque annos expectare debet; Constantinum vero in presenti statuisset aut mulierem expectare debere quadricennium, intra quod si nullum habuit indicium sospitatis eius, liberè alteri potest nubere: ceterum Iulianum corrigendo Constantini constitutionem definitum in §. novimus in autb. de nupt. mulierem expectare debere per decem annos virum, quem sepius literis interpellavit ut ad se reuocaretur, & reuerti noluit. Subditque idem Menoch. ibidem num. 124. & 125.

6 155. verè eam non fuisse mentem Constantini in presenti, ut faneceat de matrimonio mulieris, quæ quidem sciebat virum suum viuere, et si ad se reuocare non poterat, sed statuisse de muliere illa, quæ de marito sospicabat. hoc est, an viuere, indicium nullum habuit, quasi quod præsumptio esset eum decessisse: Quocirca, ait, errore fortè suum agnosces ipse Iustinianus in §. quod autem, in auth. ut liceat matri & aui; duo statuit, primum quòd et si diu maritus in militiam sit profectus, & nullas ab eo litteras accipere potuerit, mulier de eius reditu, quæ exoptabat, quod nihilominus quandiu ille vixerit, non possit mulier alteri nubere, & rectè fanciuit Iustinianus, nam quos Deus coniunxit, nemo separare potest. *Math. cap. 19.* Secundum verò est quod fanciuit Iustinianus, ut si mulier accepit virum suum, qui fuerat in militiam profectus, obisse, non prius alterum ducere possit, quàm adeat militiæ chartularios, qui descriptos milites habent, vel tribunum militum, & de viri illius morte acceperit testimonium. Immo statuit Iustinianus, mulierem hanc adhuc expectare debere per anni spatium à die accepti testimonij. Et idè quòd Iustinianus, penè statuerit summi Pontifici, quòti constitutiones hæc in re, quæ de magno in Ecclesia sacramento est, obseruandæ sunt, &c.

7 Latè etiam Farin. in *praxi crimin. tit. de delictis carnis quæst. 140. n. 45.* vbi ait quòd de iure Ciuili, nempe Digestorum, Codicis, & Authenticorum, sufficiebat mulierem expectare per aliquot annos virum suum absentem, quo tempore si vir non redibat, poterat, absque timore incurfus alicuius poenæ, eadem mulier secundum virum assumere: & in hoc iura Ciuilia vario modo disposuerunt, text. enim in *l. miles, §. mulier, ff. ad leg. lul. de adulter.* dixit simpliciter absentiam longi temporis sufficere, non aliter declarando quantum debeat esse illud longum tempus, quamuis ibi glossa verbo *si longo*, opinata fuerit esse tempus decem, aut viginti annorum, text. autem in *l. vxoris, ff. de diuort.* de marito apud hostes captiuo loquens declarauit transacto quinquennio à tempore captiuitatis mulierem habere licentiam migrandi ad alias nuptias. Verum Constantinus Imp. in hac l. mulierem maritum in militiam profectum per quadriennium expectare debere iussit, quo tempore lapsa si de illius vita nullum habuit indicium, nulli poenæ obnoxia poterit alteri viro se publicè collocare. Et Iustinianus in §. *in quibus, in auth. de nupr.* quadriennij tempus prædictum ad decennium prorogauit.

8 Quid autem nouiori iure Authenticorum, & Pontificum fuerit deinde statutum, vide posita in collect. ad auth. *immediatè* seq.

9 Notatur hic text. ad hoc quòd quando vxor probabiliter credens virum decessisse, alij nubit, vel è contra, tunc coniux superuiuens non potest diuortium celebrare ratione illius adulterij, vt per Sanch.

10 de *matrim. lib. 10. disp. 5. n. 1.* vbi limitat nisi coniux de vita prioris coniugis certificatus steterit in secundo illo matrimonio, debitum reddens, aut petens, quia tunc iam verè reus est adulterij, & n. 12. subdit quòd si coniux credens probabiliter alium coniugem mortuum, fornicetur, potest à coniugatione illius fornicationis dimittere, quia excusante iusti matrimonij ignorantia, fornicatio illa vacat culpa adulterij, nec tale est formaliter.

11 Nec clanculo, sed publice, &c. Notatur ad hoc quòd clanculo factum, & in secreto, præsumitur dolosum, & fraudulentum, cum veritas angulum non quat, aut diuertacula, vt per Cald. *Pereira post quest. forens. conf. 26. n. 4.*

- 1 *Mulier iure Nonnull habens virum in expeditione militiæ non potest licetè nubere, etiamsi diu eum expectauerit, nisi formam huius l. serauerit. Audiens virum in prælio obisse, non prius alij nubat, quàm per se, vel per alium adeat belli duces, sique iuret obisse, aliorumque testimonia recipiat, & postea expectet per annum, alias puniri possit de adulterio, nom. 2.*
- 3 *Authentica per ius Canonicum correctæ.*

AVTH. Hodie.

Hodie mulier habens virum in expeditione militiæ non potest licetè nubere, etiamsi diu eam expectauerit, nisi formam huius l. serauerit. Colligunt ex Ordin. Doctores citati in l. 1. n. 1. *sup. hoc tit.*

De materia Sanch. de *matrim. lib. 2. dispn. 46. n. 1.* vbi postquam commemorauit iura Ciuilia, & in primis *l. vxores, ff. de diuort.* quæ tenet satis esse si mulier quinquennio virum absentem, de cuius vita prorsus dubitatur, expectet, vt possit alij nubere, quod tempus postea ad quadriennium restrictum esse ait per *l. vxor, sup. hoc cod. tit.* subdit hoc omnino correctum esse per hanc auth. in qua habetur vt vxor audiens virum in prælio obisse, non prius alij nubat, quàm per se, vel per alium adeat belli duces, sique iuret obisse, aliorumque testimonia recipiat, & postea expectet per annum, alias puniri possit de adulterio; idem affirmat probare textum in *presenti Farin. in praxi crimin. tit. de delictis carnis quæst. 140. num. 49.*

Et quamuis nonnulli existimauerint dispositionem huius auth. non esse correctam iure Canonico, nihilominus tamen alij rectius sentiunt correctam esse, quia in *cap. in presentia, de sponsal.* tantum petitur certum nuntium de morte haberi. Ita Roland. *conf. 93. num. 12. vol. 1.* Ioseph. Ludou. *Peris. decis. 12. num. 7. tom. 1.* Gutier. *prælat. lib. 2. quæst. 8. num. 5. §. 6.* Sanch. *al. lib. 2. disp. 46. num. 1.* Anton. Gom. *lib. 80. Tauri num. 31. vers. hodie tamen de iure Canonico.* Farin. *al. quæst. 140. num. 51. & 52.* vbi tenet quòd à iure Canonico non solum correctæ sunt iura Ciuilia Digestorum, & Codicis, & etiam auth. de *nupr. in §. nonimus*, sed etiam fuit correctæ dispositio & forma tradita in hoc text. at verò *num. 53.* subdit veritatem esse, huic auth. fuisse derogatam à iure Canonico in hoc, vt scilicet in probatione mortis mariti in militiam profecti non sit restringenda probatio ad illam solum formam in auth. præscriptam, videlicet per testimonium capitanei milicum, & chartularij ab ipsa muliere procuratum, quia dicta mors probari potest etiam aliis modis ab eodem iure Canonico præscriptis; non autem fuisse derogatum addit validitati probationis factæ iuxta formam huius auth. mors enim militis non credo, ait, quòd possit magis congruè & magis concludenter probari, excepto testimonio de visu cadaueris, & illius recognitione, quàm per testimonium capitanei milicum, & illius chartularij, qui seruientes & viuentes milites in eius libello descriptos habet, & sic primo respectu procedere dicit communem opinionem Doctorum volentium formam, & dispositionem huius auth. correctam à iure Canonico; secundo autem respectu procedere aliam opinionem eorum, qui dixerunt dispositionem huius auth. hodie non esse correctam à iure Canonico.

SVM MARIVM.

- 1 Matrimonium non potest ab altero coniugum dissolui sine causa legitima hic expressa, &c.
- 2 Intellectui consensu, & v. dissolui precipimus, C. de repud.
- 3 Matrimonium quod vinculum non solui nisi per mortem.
- 4 Repudijs causa quæst. & num. 7.
- 5 Matrimonium solui per diuortium etiam quoad vinculum.
- 6 Iura civilia permittentia diuortia ob plures causas, minime obtinere in Republ. Christiana.
- 8 propter Adulterium inter coniuges hodie fit separatio thori. Thori separatio quando concedatur propter notorium, seu occultum coniugis adulterium, & quando adulterium dicatur notorium, vel occultum, num. 9.
- 10 Adulterium vnius coniugis an & quando compensetur cum adulterio alterius, remissum.
- 11 Thori separationem concedi non solum propter fornicationes carnales, sed etiam propter spirituales h. e. propter heresim, & idolatriam, Concedi etiam propter mariti sodomiticum vitium, num. 12.
- 13 Matrimonij separatio quo ad thorum, & mutuum cohabitationem, an saltem licita propter causas hic expressas.
- 14 Matrimonium separatur quoad thorum, si coniux contra Imperatorem, sive Regem aliquid fuit machinatus, & ille consensu non indicauit per se, vel per alium.
- 15 Domestici admittuntur in his, qua domi geruntur.
- 16 Probatio presumpta sufficit in his, qua sunt difficile probationis.
- 17 Thori separatio conceditur quando coniux alterius coniugis vita infideli fuerit ferro, veneno, aut alio simili modo.
- 18 Matrimonium separatur quoad thorum si maritus mulierem verberauit verberibus, qua mulieris ingenuitas non conueniunt, intelligitur, & num. 9.
- 20 potest Maritus uxorem corrigere, & castigare leniter & moderate, non autem immoderate, & atrociter.

L. Consensu. VIII.

Imp. THEOD. & VALENT. AA.

Hermisde P.P.

- 1 Matrimonium non potest ab altero coniugum dissolui sine causa legitima hic expressa, & vxor contra faciens dotem perdit, & donationem propter nuptias restituit, nec intra quinquennium nubere potest. Vir autem contra faciens dotem restituit, & donationem perdit. Et ad probationem causæ admittuntur domestici, & alii inhabiles, luctranque debet luctrum libris restitui, & pacta contra hanc l. inita, sunt ipso iure nulla. Colligunt ex Ordin. Doctores citati in l. 1. num. 1. sup. hoc tit. & post omnes Aloyf. Leo super §. fol. 61. verso, & Giphani. tom. 1. pag. 447.
- 2 Dissolui precipimus, &c.] Intellige quoad thorum, manet enim vinculum matrimonij, quo coniuges prohibentur cum alijs copulari, Concil. Trid. sess. 24. de reformat. matrim. can. 7. Viui. tom. 1. commun. opin. lib. 5. tit. 12. num. 27. pag. 740. & tom. 2. lib.

9. tit. 7. num. 13. pag. 470. Cou. de sponsalib. part. 2. cap. 7. §. 6. num. 13. Sanch. de matrim. lib. 10. c. 1. disp. 1. per tot. Farin. in praxi crimin. tit. de delictis carnis quæst. 143. num. 33. Cald. Peretia quæst. forens. lib. 1. quæst. 17. num. 3. & 6. vbi post Accurs. in presenti dicit quod licet ex multis causis iure Ciuili matrimonium soluiatur, etiam quoad vinculum, tamen iure Canonico omnes illæ causæ reiectæ sunt, ita ut matrimonium quoad vinculum non soluiatur nisi per mortem Cardos. in praxi iudicium, verbo Sacramentum matrimonij, num. 19.

Causas autem repudijs, &c.] Nota quod causæ, propter quas licebat diuortium celebrare, nulla lege certa fuerunt enumeratæ, sed potius arbitrio iudicum erant relictæ, nam & propter leues causas legimus diuortia licite fuisse celebrata, vt refertur Corat. lib. 5. miscel. cap. 10. num. 4. Pett. Greg. fustagm. iuris lib. 9. cap. 15. num. 25. quæ deinde fuerunt expressæ & limitatæ per hanc l. & ab eo tempore ob nullas alias potuit diuortium licite & impune celebrari; si autem nihilominus de facto celebraretur extra prædictas causas, incurreretur quidem poenæ expressæ in hoc text. ita D. Barbof. in rub. ff. soluto matrim. part. 2. num. 8. vbi etiam addit ex hoc text. colligi quod per diuortium censetur esse solum matrimonium etiam quoad vinculum: & n. 9. tenet iura Ciuilia permittentia diuortia ob plures causas minime obtinere in Republ. Christiana, & num. 10. ex dictis per se inferre quod licet Gentiles ante aduentum Christi diuortia celebrantes non peccaret, quia indissolubilitas matrimonij non procedit ex pithipicijs per se notis, sed ex illis deducitur per remotas consequentias, ignorantia illius iuris non inducebat peccatum, tamen hodie peccabunt, cum iam lege diuina illud inueniatur prohibitum; vnde à fortiori peccabunt Christiani diuortia celebrantes, neque per illa soluetur matrimonium quoad vinculum, & consequenter contrahendo magis erit adulterium, quam matrimonium: subditque hinc vix excusari posse Imperatores Christianos, qui aduersus diuinam doctrinam diuortia suis legibus permisissent, nisi dicamus eos diuortia non permississe quasi licita iure poli, sed vt maiora mala ciliarentur, & aliquid licentie suorum temporum condonarent, de quo latè Sanch. de matrim. lib. 10. disp. 1. per tot. vbi num. 12. excusationem præstat D. Barbof. approbat, & num. 11. resoluit infideles ad Christianissimum conuersos si tempore infidelitatis legitimas vxores repudiauissent cogendos esse ad illas redire, quamuis iam aliud inissent matrimonium, nisi casus acciderat in quo per conuersionem alterius dimitatur matrimonium infidelitatis tēpore contractum.

Si qua igitur maritum, &c.] Plures causas, ex quibus diuortium inter coniuges fieri potest, expriment Sot. in 4. dist. 39. sub fin. Sanch. de matrim. lib. 10. disp. 3. num. seqq. Vale. Reginald. in praxi feri punit. lib. 31. cap. 41. Farin. in praxi crimin. tit. de delictis carnis quæst. 143. cum seq.

Adulterium.] Hodie propter adulterium fit inter coniuges separatio thori, cap. 1. c. 3. & per tot. 32. quæst. 7. Cou. de sponsalib. part. 2. cap. 7. §. 5. num. 8. & §. 6. num. 6. vers. immo potest vxor, Clar. in §. adulterium, num. 12. vers. alia quoque sit pars, D. Barbof. in dub. ff. soluto matrim. part. 2. sub num. 18. Sanchez d. lib. 10. disp. 3. num. 2. vers. prima conclusio, Vale. Reginald. d. lib. 31. cap. 41. num. 33. Farin. d. quæst. 143. a num. 9. vbi ampliat multipliciter nactus leg. & præcipue vt sufficiat violenta præsumptio, ita ut non sit necessaria eiusdem adulterij poenæ, & cōcludens probatio, & procedere extendit etiam in adul-

ario commisso culpa viri, vt puta si vir dederit occasionem vt ipsa mulier fornicaretur, vt puta expellendo eam de domo, denegando ei alimenta, non reddendo debitum, aut quid simile, & vice versa actionem uxori dari contra virum ad eandem separationem propter ipsius viri fornicationem concludit, & a num. 25. multis aliis modis limitat, & precipue quando vir ipsam uxorem prostituit siue inuitam & coactam, siue volentem & consentientem, & quando maritus se cum uxore adultera aut tacite, aut expresse conciliat, & quando facta separatione thori maritus cum aliqua muliere fornicatur, tunc enim reitragatur matrimonium, mulierque ad viam restitui petere potest.

9 Thori separatio quando concedatur propter notorium, seu occultum coniugium adulterium, & quando adulterium dicatur notorium, vel occultum? vide Sanch. d. lib. 10. disp. 1. a num. 11. cum seqq. Farin. d. quest. 143. a num. 49. v. que ad 68.

10 Adulterium vnius coniugis an & quando compenfetur cum adulterio alterius? vide Sanch. d. lib. 10. disp. 8. Farin. d. quest. 143. a num. 69. v. que ad 82.

11 Amplia non solum propter fornicationem carnalem thori separationem concedi, sed etiam propter spirituales, hoc est, propter heresim, & idololatram, vt per Coar. de sponsal. part. 2. cap. 7. §. 5. n. 4. Clar. §. heresi, num. 15. vers. item propter heresim, Mozz. de contrahib. rit. de matrim. cap. fin. num. 71. D. Barbo. in rub. ff. soluto matrim. part. 2. num. 18. in fine, Henric. in sum. lib. 11. de matrim. cap. 8. num. 12. Ludou. Beja respons. casuum conscient. part. 4. casu 30. Sanch. d. lib. 10. disp. 15. & disp. 17 a num. 3. Cardol. in praxi iudicum, verbo Sacramentum matrimonij num. 23. Reb. de obligat. iustit. part. 2. lib. 2. quest. 16. num. 21. Valer. Reginald. d. lib. 31. num. 314. Farin. d. quest. 143. num. 98. cum seqq. vbi num. 102. tenet uxorem sine iudicio Ecclesie, & propria auctoritate posse discedere a viro, qui in heresim labitur, & num. 103. id multo magis procedere ait quando vnus coniux alterum in heresim trahere conatur, & a num. 107. multis modis limitat. Vtrum coniux innocens possit cogi ad recipiendum alterum coniugem lapsum in heresim postquam fuerit ab Ecclesia reconciliatus? vide Reb. d. part. 2. lib. 5. quest. 4. num. 56.

12 Amplia etiam propter mariti sodomiticum vitium thorum separari, vt per Coar. d. part. 2. cap. 7. §. 5. num. 6. Clar. §. sodomia num. 7. vers. item propter crimen sodomiticum, Menoch. in tract. de arbitrar. casu 286. in addit. Viui. tom. 2. commun. opin. lib. 9. tit. 7. num. 153. pag. 479. D. Barbo. in 2. part. rub. ff. soluto matrim. num. 30. Pradil. in sum. legum penal. part. 1. cap. 1. num. 5. Cardol. in praxi iudicum, verbo Sacramentum matrimonij, num. 21. Mozz. d. cap. fin. num. 74. Sanch. d. lib. 10. disp. 4. num. 3. Farin. d. quest. 143. num. 85. cum seqq. vbi num. 87. ampliat vt vxor possit petere separationem thori ex eo solum quod fuit tentata a viro de vitio sodomico, & num. 88. pariter extendit vt propter sodomiam separaretur matrimonium, etiam quod vi eam commiserit non cum vxore, sed cum alia persona, & num. 89. etiam quod vir propriam uxorem minime consentientem extra claustra pudoris polluat, & a num. 50. extendit huiusmodi separationem concedi etiam propter sodomiam vxoris, etiam cum alia muliere commissam.

13 Vtrum hodie propter causas expressas in hoc text. sit solum licita separatio quoad thorum, & mutam cohabitationem? Nonnulli exultantur propter alia crimina adulterio paria, veluti veneficium, par-

ricidium, & cetera id genus matrimonium esse dissoluentia quoad mutam cohabitationem, vt per Rip. in rub. de iudic. num. 18. & 19. Tiraq. l. 16. cent. nub. num. 37. Corduba de L. 12 in l. 1. §. qui a liberis. §. si quis ex his num. 78. cum seqq. ff. de libe. & postea. Sed verius est separationem quoad thorum, & mutam seruitutem ob duas tantum causas hodie petenti, ob adulterium scilicet, vel quia mulier probauit citius vitæ periculum si cum marito habuisset, h. 2. Soc. in 4. dist. 36. quest. vnic. art. 1. ad fin. Gerard. sing. 65. D. Barbo. in d. rub. ff. soluto matrim. part. 2. num. 28. Reb. d. p. 2. lib. 4. quest. 8. sect. 2. num. 11. Sanch. d. lib. 10. disp. 17 a num. 3.

Vel certe contra nostrum imperium, &c.] Notatur 14 ad hoc quod separatur matrimonium quoad thorum si contra Imperatorem, siue Regem aliquid fuit machinatus, & ille conficius non indicatur per se, aut per aliam quauemque personam, vt per Cardol. in praxi iudicum, verbo sacramentum matrimonij, numero 26.

Domusque sua ipsa inspiciente, &c.] Ergo domestici admittuntur in his, quæ domi geruntur, de quo Bellacomb. tom. 1. commun. opin. lib. 4. tit. 10. de testib. num. 2. §. 1. pag. 539. Menoch. conf. 353. num. 22. Mascard. de probat. concl. 495. num. 8. & concl. 532. num. 15. & concl. 1359. num. 7. Gutier. alleg. 1. num. 8. Mol. in emporio iur. part. 1. tit. 5. in preclud. num. 23. in fine. Bobadil. in sua politica lib. 3. cap. 8. num. 102. lit. E. Cardin. Mantie. de taciti & ambig. conventionib. lib. 8. tit. 14. num. 1. Farin. in praxi crimin. part. 2. quest. 55. num. 36. Caristoph. de Paz in schol. ad legem sybil. l. 62. num. 29. quia testes inhabiles admittuntur, vbi alij non potuerunt interire, de quo Rebuff. de reprobat. testium num. 185. Surd. dec. 325. num. 91. Mol. d. part. 1. tit. 1. in preclud. num. 77. Cardol. in praxi iudicum verbo testis num. 29. Stephan. Gratian. discept. forens. cap. 144. num. 28. cum seqq. Et sufficit præsumptio probatio in his, quæ sunt difficultes probationis, Menoch. de arbit. casu 104. num. 8. & casu 106. num. 2. & casu 340. num. 11. Malcard. concl. 57. num. 3. Valasc. de iure emphy. quest. 9. num. 26. col. 2. Fr. Eman. quest. Regal. tom. 2. quest. 12. art. 2.

Si sue vitæ veneno, &c.] Notatur 16 ad hoc quod conceditur separatio thori quando coniux alterius coniugis vitæ insidiatus fuerit ferro, veneno, aut alio simili modo, vt per Coar. de sponsal. part. 2. cap. 7. §. 5. num. 2. Thelaur. Pedem. dec. 1510. num. 3. Guier. canon. lib. 1. cap. 24. num. 8. vbi ponit exemplum quando mulier supposuit viro suo ad ipsum necandum facturas, herbarias incantationes, aut similia veneficia, D. Barbo. in d. rub. ff. soluto matrim. part. 2. num. 25. vers. succedit igitur secunda, vbi ait hanc legem quoad effectum concedendi separationem thori ob hanc causam etiam hodie locum obtinere. Sanch. d. lib. 10. disp. 18. num. 6. cum seqq. vbi ampliat siue vitæ insidiatur vitæ vxoris, siue vxor vitæ ipsius viui, Farin. d. quest. 143. num. 154. vbi num. 155. ampliat hanc resolutionem procedere etiam effectum non lequato, & num. 157. ait matrimonij vinculum propter hoc non solui.

Quod ipaximè etiam castas exasperat.] Notatur ad hoc quod nihil profectò vxores, præsertim castas, aquè exasperat, quam vitiorum congressus cum externis, impudicisque mulieribus, vt per Tiraq. l. 13. centul. gloss. 1. part. 1. num. 27. in fine.

Si se verberibus, &c.] Notatur ad hoc quod matrimonium separatur quoad thorum si maritus mulierem verberauit verberibus, quæ ipsius ingenuæ non conueniant, vt per Cardol. in praxi iudicum, verbo Sacramentum matrimonij, num. 26. Valer. Reginald.

ginald. d. lib. 31. num. 317. D. Barbof. in d. rub. ff. soluto matrim. part. 2. num. 31. vbi intelligit dammodo verbera sint immoderata & talia vt nisi thori separatio detur, periculum sit vitæ ipsius vxoris, aliàs secus, Thesaur. Pedem decif. 130. num. 1. vbi distinguit inter percussiones & verbera atrocia, & non atrocias, inducunt periculum vitæ, & non inducunt illa, Tiraq. ad l. 8. conub. glof. 1. part. 8. num. 13. Sanch. d. lib. 10. disp. 18. a. num. 14. vsque ad 17. vbi distinguit inter verberationem atrocem, & leuem, & contra D. Barbof. dicit sufficere acrem verberationem excedentem limites correctionis, etiam quod ex ea mortis periculum non incurratur, Farin. d. quest. 143. num. 186.

- 20 Vnde infertur posse maritum vxorem corrigere, & castigare, ac verberare leuiter, & cum caula, non autem immoderate, & atrociter, de quo Tiraq. in l. 1. conub. glof. 1. part. 1. a. num. 22. & precipue num. 24. & l. 9. glof. 1. part. 8. num. 13. Boet. decif. 304. num. 2. Menoch. conf. 31. num. 21. cum segg. Surd. de aliment. tit. 7. quest. 16. num. 4. cum segg. Decian. in tracl. crimin. lib. 9. cap. 11. num. 14. vers. atrociter autem verberare, Cardof. in praxi iudicium, verbo maritus num. 26. Cald. Pereira in comment. ad l. omic. Cae ex delict. defuncti part. 2. num. 56. D. Barbof. in d. rub. ff. soluto matrim. part. 2. num. 35. Sanch. de matrim. lib. 10. disp. 18. num. 15. Valer. Reginald. d. lib. 31. num. 317. vers. aduerte vero. Farin. d. quest. 143. a. num. 179.

S Y M M A R I U M.

- 1 Diuortium, iure Authenticorum, celebrari nequit inter coniuges propter verbera illata vxori, sed solum maritus illam verberantem eam penam incurrit, vt teneatur ex propria substantia pro ea contumelia prestare vxori quantum valere poterit, tertia pars donationis propter nuptias mulieri facta per maritum, & num. 2.
- 3 Repudiij, & dotis amittenda infra causam qua.
- 4 Mulieri a ludis publicis arcenda, remissive.
- 5 Maritus si lucratur dotem, quia diuortium interuenit culpa vxoris, non tenetur ei aliquid dare, nec subministrare necessaria.
- 6 Vxor pro adulterio dotem amittit. Amplia.
 - I. In dote etiam promissa, quam vir quoque propter vxoris adulterium lucratur, num. 7.
 - II. Vxorem dotem amittere propter adulterium, non obstante quod maritus ipsi debitum non reddat, & non obstante quacunque viri seueritate, & ipsius adulterij paupertate, aut fame, numero 8.
 - III. Procedere etiam in vxore putativa, quando scilicet matrimonium est nullum propter aliquod impedimentum consanguinitatis, vel affinitatis, num. 9.
 - IV. Vt vxor, seu eius heredes agentes ad dotem possint repelli exceptione adulterij, & sic tam agendo, quam excipiendo propter adulterium amittitur dos, num. 10.
 - V. Et e contra, si maritus commiserit adulterium, vxor recuperat dotem, & lucratur donationem propter nuptias, num. 11. etiam quando maritus in spretum sue vxoris, & ipsa inspiciente, cum improbiis mulieribus conuersionem habuerit, numero 12.
 - 23 Adulterium vnius vxoris cum altero compensari etiam quoad dotis amissionem.
 - VI. Procedere etiam in vidua, qua si mortuo viro

supram commiserit, etiam dotem amittere illa que acquisit hereditatem mariti, num. 14.

VII. Vt maritus mortua vxore possit etiam contra heredes agentes ad repetitionem dotis excipere de adulterio, & eos sic agentes adulterij exceptione repellere, num. 15. procedit, quando vir de adulterio vxoris mortua nullam habuit notitiam, num. 16. requirit quod in vita mariti eadem vxor fuerit concubita, & condemnata, num. 17. intellige dammodo post mortem vxoris maritus agat similiter, & principaliter ad amissionem dotis, num. 18. procedit amplius quando maritus habet in manibus dotem, & contra heredes agentes ad illius repetitionem opponit, & excipit de adulterio vxoris, num. 19. Limita.

I. Quando vir post commissam ab vxore adulterium illud scienti tacuit, vxorem in dote retinuit, cum ea se conciliavit, & concupiscit, numero 20.

II. Non procedere in preiudicium patris, qui filiam dotauit, ad quem solum matrimonio aut redire debet: si vxor & filia respectu adulterium committat, dotem non lucratur in preiudicium patris, num. 21.

III. In dote data ab extraneo, cum stipulatione vt soluto matrimonio sitre liberis sibi restituantur, num. 22.

IV. Quando maritus & vxor habentur liberi ex eodem matrimonio, num. 23.

24 propter Adulterium vxor non solum amittit dotem, sed etiam donationem propter nuptias, si lucrum dotis ex patto promouens, & bona paraphernalia, num. 25.

26 Serni testimonium in causa adulterij admitti in probatione criminis sepe maiusculis, num. 27.

A V T H. Sed nouo iure.

Iure nouo Authenticorum non potest celebrari diuortium inter coniuges propter verbera illata vxori, sed solum maritus illam verberantem eam penam incurrit vt teneatur ex propria substantia pro ea contumelia prestare vxori etiam constante matrimonio quantum valere poterit tertia pars donationis propter nuptias mulieri factæ per maritum. Colligunt ex Ordine. Doctores citati in l. 1. num. 1. sup. hoc tit.

Hanc eandem conclus. ex hoc text. desumunt, Franc. Matr. Delphin. decif. 762. num. 1. & num. 7. part. 2. Cott. in memorab. verbo vxor suspensa de adulterio, ad fin. Vincent. de Franchis Neap. decif. 144. vbi quod vir in vxorem seueritate facta ob id separatione thori non solum restituit dotem, sed etiam inducit amissionem donationis propter nuptias, Farin. in praxi crimin. tit. de delictis carnis quest. 143. num. 187. late & eleganter D. Barbof. in rub. ff. soluto matrim. part. 2. num. 33. vbi intelligit procedere dispositionem huius auih quando simpliciter illata sunt verbera vxori, nam licet talia sint vt ex illis non timeatur probabile vitæ periculum, quia tamen verbera aliena sunt ab ingenio mulieribus, vt inquit Imp. in hac l. consensu, ad finem pro ipso, propter illam incurrit maritus prædictam penam, & non erit locus diuortio nec iure Ciuili, nec Canonico. Cæterum si verbera talia sint ex quibus probabiliter timeatur mortis periculum, concedenda est separatio, nec tunc erit locus prædictæ penæ, que loco diuortij denegari videtur imposita: & num. 34. in princip.

princip. ex hac anth. ita explicata colligit quod propter sola verbera, ex quibus non timetur mortis periculum, maritus incurrit penam super relatam.

§. Vir quoque.

Communia appetentem. &c.] Notatur ad hoc quod iusta causa repudiij, & dotis amittende existimatur si vxor ignorante viro consensu virorum aduerit, vt per D. Barboſ. in l. 2. in princ. p. 1. n. 69. ff. solut. matrim.

Foris scilicet pernoctantem. &c.] Notatur ad hoc quod adulterium probatur ex eo quod mulier pernoctauit extra domum mariti, vt per Palat. in repet. rubr. de don. inter vir. & vxor. §. 78. n. 12. & ad cap. per uelras. eod. tit. notab. 3. in princ. n. 7. Hippol. Riminald. conf. 274. num. 33. Menoch. conf. 317. n. 21. & 25. Aym. conf. 105. n. 4. cum segg. Malcan. de probat. conclus. 60. vbi limitat non procedere quando vir illum extra domum eiecerit, & illa pernoctauerit apud propinquos, immo etiam apud extraneos, & limitat etiam quando mulier sic pernoctasset, vt inde ex eo posset tolli huiusmodi suspicio, vt si non extuisset etiam, sed palam, & sciente viro, Polydort. Ripa in tractat. de nocturno tempore. cap. 36. post num. 27. cum segg. Farinac. in practi crimin. tit. de delictis carnis. q. 126. n. 176. cum segg.

Vel theatralibus ludis. &c.] De mulieribus à ludis publicis accendis, vide Tiraq. d. 16. comm. gloss. 1. p. 1. n. 35. cum segg. Suit. de aliment. tit. 7. q. 16. num. 1. & num. 38.

Et causas distans. &c.] Notatur ad hoc quod si maritus lucratur dotem, quia disortium interuenit culpa vxoris, non teneat ei aliquid dare, nec necessaria subministrare, vt per Roland. conf. 50. num. 6. lib. 1. Hippol. Riminald. conf. 274. num. fin. lib. 3. Ioan. Garc. de expens. cap. 13. num. 56. quos refert & sequitur D. Barboſ. in d. rubr. ff. solut. matrim. part. 2. num. 47.

Tam dotem. &c.] Notatur ad hoc quod vxor pro adulterio amittit dotem, vt per Bermond. de publ. concubin. rubr. de adulterio, num. 40. Petrus sancta sing. 48. Couat. de sponsal. p. 2. cap. 7. §. 6. n. 1. Anton. Gom. l. 80. Tauri n. 47. versum etiam imponitur pena amissionis, Clar. §. adulterium, n. 12. versum alia quoque est pena, & n. 3. versum & scias, Menoch. de arbit. causa 287. num. 11. cum segg. & conf. 31. n. 17. versum tamen refragantibus, Gutier. eum lib. 2. cap. 11. num. 1. Vincent. de Franchis decis. 184. n. 1. Pet. Gregor. syntag. iuris lib. 2. cap. 6. num. 14. Gam. Lusi. decis. 234. n. 3. D. Barboſ. in l. 2. in princ. p. 1. n. 52. cum segg. ff. solut. matrim. Garc. Mastril. Sicil. decis. 37. n. 1. Sanchez. de matrim. lib. 10. disp. 8. n. 2. cum segg. Valac. consil. 168. n. 16. Molin. de Iustit. tom. 4. tract. 3. disp. 90. num. 2. Reb. de oblig. iustit. p. 2. lib. 6. q. 6. n. 6. late Farin. d. tit. de delictis carnis q. 142. num. 1. cum segg.

Amplia primò in dote etiam promissa, quam vit quoque propter vxoris adulterium lucratur, vt per Sord. de divorc. tit. 7. quaest. 16. n. 29. Sanch. d. lib. 10. disp. 8. n. 1. Farin. d. q. 141. n. 7.

Amplia secundo vxorem dotem amittere propter adulterium, non obstante quod maritus ipsi debium non reddat, & non obstante quacunque vii scilicet, & ipsius adulterij paupertate, aut fame, vt per Farin. d. q. 141. n. 11. cum segg.

Amplia tertio resolutionem procedere etiam in vxore putativa, quando scilicet matrimonium est nullum propter aliquod impedimentum consanguinitatis, seu affinitatis, nam & tunc etiam quod matrimonium non adit, vxor propter adulterium dotem perdit, & viro applicatur quo Couat. de sponsal. p. 2. cap. 7. §. 6. num. 2. versum etiam, vxor sit putativa, Palat. in repet. rubr. de don. inter vir. & vxor. §. 36. n. 4.

Barboſ. Collect. in Cod. Tom. I. l.

Tiraquel. de iure mariti, gloss. 8. n. 218. & 264. Baiard. ad Clar. §. adulterium, num. 104. Hieron. de Laurent. Auen. decis. 145. n. 15. Sord. d. tit. 7. q. 16. n. 22. Reb. d. lib. 6. q. 7. n. 9. D. Barboſ. in l. 2. in princ. p. 1. n. 94. ff. solut. matrim. vbi post retulit hac de re contrarias opiniones, pro concordia distinguit, quod si maritus putauit agat ad separationem thori, & amissionem dotis propter adulterium, & pro se obtineat sententiam, vxor postea opponens de invaliditate matrimonij, non audietur, ceterum si mulier accusata ante sententiam opponat de invaliditate matrimonij, & eam probet, non ad iudicabitur marito dos, quia neque adulterium videtur commissum, cum non fuerit matrimonium: subditque attentis legibus Castellæ, & Lusitanie adulterium commissum in matrimonio putatio perinde punitur, ac commissum in vero matrimonio, Sanchez d. lib. 10. disp. 8. n. 7. Molin. de Iustit. tractat. 3. disp. 94. n. 1. Farin. d. q. 141. n. 16. cum segg.

Amplia quarto vt vxor, seu eius heredes agentes ad dotem possint repelli exceptione adulterij, & sic tam agendo, quam excipiendo propter adulterium amittere dos, vt per Couat. d. p. 2. cap. 7. §. 5. in fine, num. 13. Vincent. de Franchis de isf. 184. n. 3. Sanchez d. lib. 10. disp. 8. n. 13. versum sed hic non obstantibus, Farin. d. q. 141. num. 26.

Amplia quinto & de contra, vt si maritus commiserit adulterium, vxor recuperet dotem, & lucratur donationem propter nuptias, vt per Petr. Gregor. syntag. iuris lib. 36. cap. 6. n. 14. Sord. d. tit. 7. q. 16. num. 40. Cald. Pereira ad l. vnic. C. ex delict. defunct. p. 2. num. 54. Farin. d. q. 141. n. 36. vbi in §. 8. subampliat etiam quando maritus in spem suam vxoris & ipsa inficiens cum impudicis mulieribus conuersationem habuerit, & ann. 39. posse ait vnus vxoris adulterium cum altero compensari etiam quoad dotis amissionem.

Amplia sexto procedere etiam in vidua, que si mortuo viro stuprum commiserit, etiam dotem amittit, illaque acquiritur hereditas mariti, quod tamen ita indistincte sumptum verum non est, vide D. Barboſ. in l. 2. in princ. p. 1. n. 67. ff. solut. matrim. Pradil. in sumpt. legum parat. p. 2. cap. 16. n. 14. Farin. d. q. 141. n. 45. usque ad §. 6.

Amplia septimo vt maritus mortua vxore possit etiam contra heredes agentes ad repetitionem dotis excipere de adulterio, & eos sic agentes adulterij exceptione repellere, vt per D. Barboſ. d. l. 2. in princ. p. 1. n. 129. in fine, versum praterea, & ex supra traditis, Farin. d. q. 141. n. 59. vbi n. 60. id procedere ait quando vit de adulterio vxoris mortue nullam habuit notitiam, & n. 62. requirit quod in vita mariti eadem vxor fuerit consuecta, & condemnata, & num. 66. intelligit dammodo post mortem vxoris maritus agat ciuilitet & principaliter ad amissionem dotis, & n. 67. ampliationem procedere ait quando maritus habet in manibus dotem, & contra heredes agentes ad illius repetitionem opponit, & excipit de adulterio vxoris, secus si non per viam exceptionis, sed actionis, seu querele ptoponeret adulterium vxoris.

Limita primo quando vit post commissum ab vxore adulterium illud sciens tacuit, vxorem in domo retinuit, cum ea se reconciliauit, & commiscuit, vt per Couat. d. p. 2. cap. 7. §. 6. n. 7. Clar. §. adulterium, n. 18. versum caueat etiam, Petr. Gregor. d. lib. 36. cap. 6. num. 14. versum nisi reconciliata fuerit, Sanchez d. lib. 10. disp. 5. num. 19. & disp. 14. num. 2. Cald. Pereira post quaest. forens. conf. 39. num. 10. Farin. d. q. 141. n. 68. vbi num. 70. procedere ait etiam quod reconciliatio fuerit sequuta post corpus iudicium super amissione dotis, immo etiam post sententiam, & n. 71. multo magis procedere dicit quando maritus expresse vxori

Ss remissit,

remisit, & renuntiavit actionem, quam habebat ad illam accusandam de adulterio propter thori separationem & amissionem dotis, & n. 76. id restituit in adulterio commissio post reconciliacionem, itavt si vxor reconciliata iterum fornicetur, adhuc vir dotem lucratur, nō obstante procedēte reconciliacione.

- 21 Limita secundo non procedere in praeiudicium patris, qui filiam dotaui, ipso enim viuentē, ad quē soluto matrimonio dos redire debet, si vxor & filia respectu adulterii committat, dotem non lucratur in praeiudicium patris, gloss. verbo *sibi habere*, ad fin. vers. *item pone patrem dotasse filiam*, in *presenti textu*, Boer. de *test.* 33. n. 5. Baia. ad *Clar. §. adulterium*, n. 10. Farin. d. g. 141. n. 84. vbi n. 86. extendit vt procedat non solum quando pater dotem sibi reddi expresse stipulatus fuit, sed etiam si hoc stipulatus non fuerit.

- 22 Limita tertiō in dote data ab extraneo cum stipulatione vt soluto matrimonio sine liberis sibi restitueretur, Sanchez d. lib. 10. disp. 8. n. 7. vers. *quod si promittens dotem*, Farin. d. g. 141. n. 90.

- 23 Limita quarto quando maritus & vxor habent liberos ex eodem matrimonio, quia tunc nec maritus lucratur dotem, nec vxor donationem propter nuptias, sed ista eiusdem matrimonij liberis reservatur, Vincent. de Franchis de *test.* 43. n. 21. Sanch. d. lib. 10. disp. 8. n. 11. Farin. d. g. 141. n. 93. vbi n. 94. subdit quod sic & extraneis filiis alterius matrimonij vxor dotem non amittit, sed illa reservatur filiis ex primo matrimonio natis itavt maritus dotem habeat solum dum vivit, at eo mortuo necessario sunt relinquenda filiis adulterae, ita Greg. Lopez l. 1. in gloss. verbo *del marido*, tit. 7. p. 7. Couar. de *spusal.* p. 2. cap. 7. §. 6. n. 4. D. Barbof. in l. 1. in princ. p. 1. n. 62. in princ. ff. *sol. matrim.* per text. in *presenti*, vers. *si vero*.

Pro conciliatione text. in *autē*, sed hodie, C. de *adult.* qui dotem, quae vxori auferatur adulterio, non applicat marito cum hoc nostro text. qui contrarium probat vt vidimus, vide D. Barbof. in d. l. 1. in princ. p. 1. n. 59. vers. *sed illi amittit*, vbi ponit novum intellectum novamque distinctionem pro concordia horum iurium, alium novum se asserit ait Farin. d. g. 141. n. 104.

- 24 Quam ante nuptias donationem, &c.] Notatur ad hoc quod propter adulterium vxor non solum amittit dotem, vt iam vidimus, sed etiam donationem propter nuptias, seu lucrum dotis ex pacto proveniens, vt per Petrasanct. sing. 48. *Clar. §. adulterium*, n. 11. vers. *ita quoque*, Quelsada *quest. iuris civilis* c. 18. num. *unic. casu* 5. D. Barbof. in d. rubr. ff. *sol. matrim.* num. 38. & in d. l. 2. in princ. part. 1. n. 98. Surd. d. tit. 7. *quest.* 16. num. 30. Sanchez d. lib. 10. disp. 8. num. 11. Farin. d. g. 141. n. 2.

- 25 Extende vt propter adulterium vxor amittat etiā bona paraphernalia, vt per Hippol. sing. 334. ante fin. vers. *ita perdat bona paraphernalia*, *Clar. §. adulterium*, n. 15. vers. *adde quod*, Anton. Gom. l. 80. *Tauri* n. 47. vers. *item etiam imputitur pena amissionis bonorum*, Surd. d. tit. 7. *quest.* 16. n. 28. Sanchez d. lib. 10. disp. 8. num. 9. Eman. Costa in cap. 6. pater, de *testament.* lib. 6. part. 1. verbo *legavit*, num. 46. D. Barbof. in d. l. 2. part. 1. num. 54. Rebel. d. *quest.* 6. num. 6. vers. *sed quod*, Farin. d. g. 141. n. 3. *com. segg.*

Advertit in hac materia summo cū iudicio D. Barbof. in d. rubr. ff. *sol. matrim.* part. 2. num. 37. penas praescriptas in hoc text. illi, cuius culpa causatū fuit diuortium quoad vinculum, habere etiam in eo locum, cuius culpa sit diuortium quoad separationem thori & cohabitationis, vnde inferit quod quemadmodum iure civili si propter culpam vxoris dime-

batur matrimonium, maritus lucratur dotem, & recuperabat donationem propter nuptias, quam dederat vxori, iuxta hunc text. ita etiam hodie si propter adulterium vxoris fiat diuortium quoad thorum, & mutuum cohabitationem, maritus lucrabitur dotem, & recuperabit donationem propter nuptias, per cap. *plernumque*, de *donat. inter virum*, & num. 38. per contrarium, ait si propter adulterium mariti dimittatur matrimonium, vxor recuperabit dotem, & lucrabitur donationem propter nuptias, iuxta hunc text. *Servus etiam seu ancillus*, &c.] Notatur ad hoc quod senu testimonium admittitur in causa adulterij, vt per Christoph. de Paz in *schol.* ad *leges styli* l. 62. n. 34. pag. 334. vbi requirit vt de eo quastio habeatur.

Notatur etiam ad hoc quod senu admitti potest in probatione criminis laesae maiestatis, vt per Mascard. de *probat.* concl. 463. n. 11.

S V M M A R I V M.

- 1 Matrimonium posse dissolui mutuo consensu vxoris, & mariti, id iam non esse permittendum a Christiano Principe, nec licitum esse etiam Iudaeis, aut Gentilibus, num. 2.

L. Si constante. IX.

Imp. ANASTASIVS A. Theodoro P.P.

MATRIMONIUM potest dissolui mutuo consensu vxoris & mariti. Colligunt ex Ordin. Doctores citati in l. 1. n. 1. *supra* hoc tit.

Verum id iam non est a Christiano Principe permittendum, nec potest esse licitum, etiam Iudaeis, aut Gentilibus, cum repudium sit contra ius naturae, quod omnes obligat, vt optime probat Sanch. de *matrim.* lib. 10. disp. 1. ex num. 7. vbi n. 12. ex D. Barbof. duplici excusatione Imperatores repudium permittere excusare nititur; admonetque cauendum esse à doctrina Alciati lib. 6. *parerg.* cap. 10. inferentis Pontificem posse leges Iustinianae repudia permittere approbare, quoniam si matrimonium sit iam consummatum, nullo pacto valet Pontifex in eo dispensare, si autem sit ratum, quamvis possit in vno, vel altero euentu dispensare, at legem generalem de hoc indicare nullo modo potest.

A V T H. Quod hodie.

COMMUNI consensu non dissoluitur matrimonium, nisi Religiosis, & castitatis causa Colligunt ex Ordin. Doctores citati in l. 1. n. 1. *supra* hoc tit. De hac materia vide posita in collect. ad cap. 1. *com. segg.* de *convers.* coning. in *Decretalib.*

S V M M A R I V M.

- 1 Diuortium impune fieri propter impotentiam coitus, transacto prius biennio. Corrigitur per aliam iurā, qua triennium desideratur, n. 2.

L. In causis. X.

Imp. IVSTIN. A. Menna P.P.

PROPTER impotentiam coitus potest impune diuortium fieri, prius biennio transacto, Colligunt ex Ordin. Doctores citati ad l. 1. num. 1. *supra* hoc tit. Corri

Corrigitur per alia iura, quæ triennium desiderant, vt adscribit Mascard de probat. concl. 311. num. 1. & vide posita in collect. ad cap. 1. & ad cap. l. indubitabilem, de frigidis, & malef. in Decretalib. vbi late de hoc triennio experientie, de quo etiam Sanchez de matrim. lib. 7. d. sp. 108. cum seq.

S Y M M A R I V M.

- 1 Matrimonium solo consensu etiam absque dote contrahi, & repudians uxorem indotatam sine causa puniri in quarta bonorum, applicanda mulieri: ita tamen quod centum libras auri non excedat. idem et contra in uxore indotata virum repudiante, num. 2.
- 2 Maritus si accipit uxorem indotatam, & eam expulit à domo sua sine causa, debet ei dare ex propria substantia quartam partem, & statim.
- 3 Intellectus l. iubemus, v. C. de repud.
- 4 Mulieres præsumuntur luxuriosæ.
- 5 Uxor dotem perdit si cum alienis hominibus descendit in balneum.
- 6 Declaratur l. iubemus, verbo iudicio de moribus.
- 7 Dos quod non sit de natura matrimonij, remissuæ.

L. Iubemus. XI. & vlt.

Idem A. Hermogeni Mag. offic.

Solo consensu etiam absque dote contrahitur matrimonium, & repudians uxorem indotatam sine causa, puniuntur in quarta bonorum mulieri applicanda: ita tamen quod centum libras auri non excedat: & idem et contra in uxore indotata virum repudiantem. Et hoc lucrum debet referri liberis eiusdem matrimonij si extant, & iudicium de moribus est sublatum, & alia cause ad diuortium sunt addite. Colligunt ex Ordine Doctores citati in l. 1. n. 1. sup. hoc tit. Si vero sine culpa, &c. [Notatur ad hoc quod si maritus accipit uxorem indotatam, & eam expulit à domo sua sine causa, debet ei dare maritus ex propria substantia quartam partem, scilicet statim, vt per Palat. in repetit. cap. per vestras, de donat. inter virum & uxorem, notab. 3. in princ. num. 4. D. Barbol. in rubr. ff. solut. matrim. part. 2. num. 45. in fine, vbi num. 46 aduertit hunc textum loqui quando maritus expulit uxorem à cohabitatione, mittendo ei repadium, in quibus terminis ipse fateatur quod si interueniat diuortium, ea quarta pars substantiæ mariti applicabitur mulieri, cum neque dos ei restitui possit, quæ data non est, neque etiam possit habere ex bonis mariti donationem propter nuptias, vnde ne culpa mariti remaneat impunita, præstabitur, inquit, prædicta quarta pars bonorum mariti uxori indotatæ; ceterum si nulla adhuc facta est separatio, ea quarta pars non debetur uxori, sed tantum maritus ei seorsum habitanti culpa mariti necessaria subministrabit, & diuortio demum sequuto ea quarta pars concedetur uxori.

Idem D. Barbol. in l. 1. part. 4. n. 18. ff. solut. matrim. vbi duobus modis intelligit hunc textum: primo vt procedat quando dos nulla promissa fuit, tunc enim maritus non potest uxorem indotatam expellere, sed sibi imputet, quia cum sine dote accepit: & ideo cogendus erit ex fructibus propriorum bonorum onera matrimonij sustinere, & uxori necessaria subministrare: secundò & melius procedere ait respectu mariti, is enim qui accipit uxorem indotatam, non potest cogere uxorem, vel etiam fecerit, vt sibi

Barbol. Collect. in Cod. Tom. I. l.

dos constituitur, sed imputet sibi, qui sine dote accepit: ceterum, addit ille, ipsa intulit indotata poterit implorare officium iudicis vt cogat patrem dotem congruam sibi constituere, &c.

Pel ita luxuriosa est, &c. Ergo mulieres præsumuntur luxuriosæ, de quo Tiraq. l. 9. cum h. l. 1. part. 9. num. 92.

De commune lanarium cura vides, &c. Notatur ad hoc quod vxor dotem perdit, si cum alienis hominibus descendit in balneum, vt per Cordub. de Lara in l. si quis à liberis, §. si quis ex his, m. 78. ff. de liber. agnos. Sord. de alim. iur. 7. q. 16. num. 37.

Iudicio de amoribus, &c. De hoc iudicio vide l. 2. uard. lib. 4. var. cap. 13. n. 4. cum seq. D. Barbol. ad l. viro atque uxore 40. n. 1. & 2. ff. solut. matrim. vbi ait quod licet apud Iureconsultos instituta accusatione adulterij, amitteretur tota dos, tamen si eo iudicio prætermisso, maritus (quasi tegens pudorem) recurreret ad iudicium de moribus, non totam dotem lucrabatur, sed tantum sextam dotis partem; subditque hoc iudicium de moribus intendi apud censes, habuisseque effectus accusationis criminalis, & tandem concludit illud hodie esse sublatum per Iustinianum, & retentiones, quæ ex illo fiebant, vt exprimitur in hoc text.

Ad communem huius text. allegationem quod dos non est de natura matrimonij, quia consistere potest sine dote, etiam si mulier habeat bonâ, vide Sord. de alimentis tit. 7. quæst. 19. num. 5.

Soluta matrimonio quemadmodum dos peratur.

TIT. XVIII.

DIREMPTO matrimonio, maritus, qui dotem propter onera matrimonij accepit, aut patet eius, qui eum habeat in potestate, aut heres eius restituit dotem mulieri, vel patri eius, vel vtrique, vel extraneo, qui dotem sibi recepit. Dabatur olim actio rei vxoris, vel ex stipulatu; hodie ex stipulatu sola. Scripserunt in hanc rubr. Cuiac. Pac. & Vvesemb. item Giphaz. tom. 1. pag. 451. De materia tit. vide Suar. Villalob. Donat. à Fina. tom. 1. commun. opin. lib. 5. tit. 12. pag. 739. Arimin. Tapat. v. sem. tom. 1. tit. 462.

S Y M M A R I V M.

- 1 Ancilla in dotem data, licet æstimata, debet restitui medum ipsa, sed per etiam partus potest, & n. 2.
- 2 Maritum non lucrari partum ancillæ iure communi.
- 3 Dotis confessio de sinis esse suspecta, vbi etiam promissio præcesserat.

L. Dubium. I.

Impp. SEVER. & ANTONIN. AA. Gemille.

Vbi ancilla in dotem data, licet æstimata, debet restitui nedum ipsa, sed etiam partus potest peti. Colligunt ex Ordine. Cyn. Bart. Salicet. Fulgos. Angel. Cæstren. Bald. Cuiac. Richard. Aloy. Leo super 5. fol. 62. Sebast. Naui. remissuæ Casal. in annis. & Ximen. in concordant.

Hanc eandem conclusionem ex hoc text. desumunt. *l. Hispan. c. 2. tit. 1. part. 4.* ubi statuitur quod si mulier dat ancillam suam viro in dotem, non cedit ipsa nec parvus ipsius lucro viri, nisi vir receperit eam estimatam, promittens estimationem soluto matrimonio reddere, & quod sustinebit interitum, & deteriorationis periculum, sed si ad viro tantum se obligavit, non cedunt eius lucro. D. Barbof. *in l. si estimata § 1. num. 36. ff. solut. matrim.* ubi agit de conciliatione huius text. cum *l. pen. §. mancipia. d. lo. tit.* & pro illorum iurium vero intellectu aduertit quod ubi mancipia dantur estimata, & additur pactum ut eisdem pretiis restituantur, hoc pactum in effectu importat, ut si extant, restituantur eisdem pretiis, & a contrario si non extant, tunc restituantur estimatio, quasi estimatio precedens adiuncta pacto sequenti eum indicat effectum, ut si tempore restitutionis dotis non extant mancipia, censentur estimata, si vero extant, tunc censentur dotalia. Item quod licet extantia censentur dotalia, & ita periculum deteriorationis ad mulierem pertineat, *§. primumque 1. in prin. ff. de iure dot.* id tamen intelligitur, nisi hoc contingat culpa saltem leui mariti, nam etiam in rebus dotalibus maritus tenetur de leui culpa, *etiam 1. §. licet, ff. hoc sit. vnde ut pactum quod extantia restituantur eisdem pretiis, etiam si deterioratio contingat circa eam culpam, quam maritus tenetur praestare ratione dotalis contractus, & sic quantumcumque deterioratio contingat leuissima culpa mariti, de qua secundum naturam contractus ipse non tenetur. Hinc inferat ad dicta iura veram concordiam, quod scilicet in nostro text. pactum erat quod serui extantes restituerentur, quod intelligebatur ut restituerentur vi essent, nisi quatenus culpa secundum naturam contractus obligaret maritum, cum igitur ratione pacti nullum novum periculum ad maritum pertineret, parvus ancillae ad eum non pertinebat, sed in *d. §. mancipia*, pactum fuerat ut extantes serui restituerentur eodem pretio, quod importat ut maritus teneatur, etiam si contingat deterioratio eius culpa leuissima, quod periculum efficit ut parvus ad eum pertineat, &c. *Gutier. de tutel. & curis p. 3. cap. 40.**

3. ubi per hunc textum tenet maritum iure communi non lucrari paruum ancillae dotalis.

4. Notatur ad hoc quod dotis confessio definit esse suspecta ubi eius promissio praecesserat, ut per Brunot. *de Sole in locis commun. verbo dot. 11. vers. doti confessio.*

SVMMARIVM.

1. sicut per exactionem expressam pater non praedicas filio, ita nec per tacitam ex quasi contractu additionis inductam.
2. ut Exigere referatur ad eum, qui consentus in indicio constitus est solvare.

L. Secundum. II.

Idem AA. Aquilia.

1. Sicut pater per expressam exactionem non praedicas filio, sic nec per tacitam ex quasi contractu additionis inductam. Colligitur ex Ordine. Doctores citati in *l. 1. num. 1. sup. hoc tit.*
2. Sine voluntate tua nec exigere, &c.] Notatur ad hoc quod verbum *exigere*, referatur ad eum, qui consentus in iudicio coactus est solvere, ut per D. Barbof. *in l. 3. §. 4. n. 25. in med. ff. solut. matrim.* ubi in contrarium citat *l. verbum exactionis 8. ff. de verb. signif.* quo loci verbum *exactionis* pecunia, verificatur in eo, quod sponte

solvitur, & ideo pro concordia aduertit verbum, *exigere*, duobus modis accipi posse, scilicet in stricta significatione, & significat quid ab initio extorqueri, aut in larga significatione, & tunc in spontanea solutione verificari potest, & n. 26. subdit idem verbum proprie designare solutionem necessariam, quia ad id significandum principaliter fuit inuentum. Largo etiam modo posse referri, ait, ad spontaneam solutionem, & ratione, quia quatenus quis sponte soluit, tamen propter necessitatem causatiam videtur soluisse, &c.

SVMMARIVM.

1. Dos data seruo quem putabas esse liberum, repetitur, sed filij nati licet sint ingenui, dicuntur spurij.
2. Privilegia concessa exactioni vera dotis, conceduntur etiam doti putativae.

L. Signorans. III.

Imp. ANTONIN. A. Hostilia.

Dos data seruo quem liberum esse putavit repetitur, sed filij nati licet sint ingenui, dicuntur spurij. Colligitur ex Ordine. Doctores citati in *l. 1. n. 1. supra hoc tit.*

De materia & intellectu huius text. vide D. Barbof. *in l. §. cum dotem 23. §. fin. num. 1. cum seq. ff. solut. matrim.* ubi ait textum illum sentire quod quando mulier ignoranter contraxit cum seruo, habet privilegia concessa doti verae repetitioni, tamen si scierit eum eo contraxit, quatenus dotem possit repetere, *l. Lucius Titius 27. ff. de posui*, non tamen habebit privilegia dotis verae repetitioni concessa quia illa videtur amissa, propter rationem *l. auxilium, in f. c. ff. de mis. orb.* & ad hunc modum debet explicari textum in praesenti concludit.

Notari solet ad hoc quod privilegia concessa exactioni verae dotis, conceduntur etiam doti putativae, ut per Tiraquell. *post legem contrab. gloss. 8. a. num. 235.* Anton. Gom. *l. 50. Tauri num. 56.* D. Barbof. *ubi sup. d. num. 1. ubi num. 4. propter text. in l. §. conculina 1. ff. de ali. rerum amot. n. qui in contrarium videt, sic cum Barr. distinguit, aut agitur de exigenda dotis, & privilegia concessa exactioni verae dotis, competunt etiam quando agitur de exactione dotis putativae, & procedunt text. in praesenti, & in *d. l. §. cum dotem, §. fin. & in l. 3. §. fin. ff. de privileg. credit.* aut non agitur de exactione dotis, & tunc privilegia concessa vero matrimonio, & consequenter verae doti, non censentur competere matrimonio putativo, & consequenter doti putativae, in quibus terminis ait procedere *d. l. §. conculina*.*

Aduertit idem D. Barbof. *n. 10. vers. hanc primam conclusionem*, in terminis huius text. liberam mulierem dedisse dotem seruo, itavit si e contra ponas mulierem servam contraxisse matrimonium cum libero, & ei dotem dedisse, ut contingit in specie *cap. 2. de coning. servar.* tunc cum serva non potuerit transferre dominium dotis in maritum sine consensu domini, poterit dominus dotem vindicare, ut est expressum in *l. Præculus 68. ff. de iure dot.* & intelligit procedere etiam si hac serva ex peculio dotem dederit.

SVMMARIVM.

1. Dos data a patre per obitum filiae ad patrem restituitur, & num. 2. intellige ut num. 3. & 4. idem tenet.

indistinctè obseruari in dote profectitia, num. 5. intelligi sine dote filia in potestate, sine emancipata, num. 7. quocunque modo dirimatur matrimonium filia in potestate, dos ad patrem reuertitur, num. 6.

L. Dos à patre. IV.

Imp. ALEXAND. A. Apollonio.

1 Per obitum filiz dos data à patre reuertitur ad patrem. Colligunt ex Ordin. Doctores citati ad l. 1. num. 1. *supra hoc tit.* Aloyf. Leo *super* 5. fol. 62. versio.

2 Hanc eandem conclusionem ex hoc text. desumunt l. Hispan. §. sit. 1. 1. part. 4. vbi gloss. 2. Gouean. noster *lection. variarem iuri ciuili* lib. 2. cap. 4. vbi verbum *filia familiaris*, in hoc textu delendum esse censet, Roder. Xnar. allegat. 20. num. 20. in fine, vbi intelligit filia naturaliter mortua esset, secus si ciuilititer, puta quia ingressa esset monasterium, & profectitionem ibi fecisset. Anton. Gom. J. 50. *Tari* num. 28. versio. secundo intelligi, vbi quod si filia decedat durante matrimonio, tota dos & actio eius quæritur patri, & consolidatur in eius persona, Boët. *decis.* 186. col. 3. in princip. Menoch. *consil.* 5. num. 36. Yezin. *tom. 2. commun. epin. lib. 5. tit. 2. num. 3. pag. 741.* vbi

4 intelligit, si filia sine liberis mortuatur, secus si filios habeat; & deinde ampliat etiam per partem stipulata sit sibi reueri liberis stantibus, si liberi adiungunt tempore mortis filii, statim est dos ipsius matris, & filij ex successione matris veniunt, & non aut. Ioseph. Ludon. *tom. 3. commun. tit. de iure dotium, conclus.* 2. pag. 463. Menoch. *consil.* 5. num. 36. Surd. *de aliment. tit. 5. quest. 7. num. 6. & tit. 8. priuileg. 74.* Fachin. *commentar. lib. 3. cap. 71.* Seraphin. *de priuileg. iurament. priuileg. 26. in princip.* Ceual. *communium contra communes quest. 378. num. 1.* latè D. Barbof. in l. *post dotem* 41. num. 53. §. *solut. matrim.* vbi ait decisionem huius legis hodie in dote profectitia indistinctè obseruandam, & num. 54. in princip. pro regula constituit quod etiam per diuorium soluitur matrimonium, & dos profectitia data filiz indistinctè ad patrem reuertitur, & in rubr. illius tit. part. 2. num. 67. *prope finem*, vbi ait quod quocunque modo dirimatur matrimonium filiz in potestate, dos reuertitur ad patrem. latè de dote profectitia Card. Mantie. *de tacitis & ambiguis comment. lib. 1. tit. 3. per tot.*

7 Intelligi conclusionem procedere siue dos profectitia detur filiz in potestate, siue filiz emancipatæ, vt per D. Barbof. in l. 2. §. *quod si in patris*, num. 38. in princip. ff. *solut. matrim.* vbi autè in num. 37. reprobat Anton. Gouean. *de citate*, dum eximitur particulam, *filia familiaris*, de qua in *presenti*, esse substitutam, ac proinde verisimilius esse Imperatorem de filia simpliciter fuisse loquutum. Sed longè verius respondere posse ait quod in hac l. Imperator responderet secundum casus contingentiam.

In gloss. *Filia familiaris*, ibi, *hic autem illud queritur si filij ex eo matrimonio, an non tamquam habeat locum hac lex*, &c. Notatur ad hoc quod hæc lex habet locum si filij remanserint ex tali matrimonio, de cuius opinionis veritate vide Capyc. *decis.* 176. Thefaur. *Pedem decis.* 190. Bellacomb. *d. lib. 5. tit. 12. n. 34. & 37. pag. 741.* Ceual. *d. q. 378. n. 2.* latè D. Barbof. in *ad. post dotem* 41. num. 39. ff. *solut. matrim.* Rot. *decis.* 148. *in princip. part. 4. diuers.* aliàs in nouissimis, nouis *Farratus*.

Barbof. Collect. in Cod. Tom. I. f.

SVM MARIVM.

- 1 Dotis repetitioni non facit locum captiuitas vxoris, sed eius mors naturalis.
- 2 Dotis non potest repetere vxor marito captiuo contrarium num. 3.
- 4 Mariti mors quomodo probanda & vxor possit secundo nubere, sufficere probari per presumptionem virgentem, & famam, num. 5.

L. Siquidem. V.

Imp. AVRELIAN. & GALLIEN.
AA. & VALER. C. Tauro.

Captiuitas vxoris non facit locum repetitioni dotis, sed eius mors naturalis. Colligunt ex Ordin. Doctores citati in l. 1. num. 1. *supra hoc tit.*

Ex hoc text. colligit Paul. de Castro in rubr. ff. *solut. matrim.* num. 4. marito captiuo vxorem dotem repetere non posse, sequuntur Alciat. ibi n. 16. Conan. *comment. iuri lib. 8. cap. 1. o. n. 2.* Sed contrarium, imò quod hoc casu videtur dicere dotem repetere, cum per captiuitatem re vera soluitur matrimonium, per text. in l. *si quis sit* §. 7. ff. hoc tit. tenent Campeg. *de dote* p. 3. q. 4. D. Barbof. in l. rubr. ff. *solut. matrim.* p. 2. n. 65. in fine, & 66. Cald. Pereira *quest. forens. lib. 1. q. 17. n. 7.* respondentes textum in *presenti* non obstat huic resolutioni, quia in eius hypothefi frater captiuus, tanquam eius hæres repetebat dotem, & ideo merito non auditur; nam quandiu captiuus viuuit apud hostes, non censetur habere hæredem, l. nec nos, C. de *postlimin. reuerf.* quasi secus esset dicendum si frater non tanquam hæres, sed ratione patris, vel ex alia iusta causa dotem repetere.

In gloss. *Fuista est*, ibi, *sed quomodo probat eam defunctam, an erit necessarius testis, qui mortuum viderit, vel sepelierit*, &c. Mors mariti quomodo probetur ad effectum vt vxor possit secundo nubere? vide Boët. *decis.* 288. Couart. *de sponsal. part. 2. cap. 7. 1. num. 4.* Ioseph. Ludon. *Perus. decis.* 12. num. 1. cum segg. Viui. *tom. 1. commun. epin. lib. 4. tit. 3. de probat. n. 19. pag. 477.* & Bellacomb. *ibidem* num. 56. pag. 480. Viui. *tom. 2. etiam commun. lib. 7. tit. 5. de præscript. triginta. n. 75. pag. 241.* Mascard. *de probat. conclus.* 1070. cum segg. Flamin. *Patif. de resignat. benefic. tom. 2. lib. 12. quest. 24. num. 19. & quest. 7. num. 9. cum seg. & lib. 9. quest. 24. num. 4. cum seg. latè Sanchez de matrim. lib. 2. disp. 46. per tot.*

In eadem gloss. ibi, *quod sic se publica habe fama*, &c. Notatur ad hoc quod mors mariti sufficit probari per præsumptionem virgentem & famam, quando testes dicunt esse publicum, & notorium quod sit mortuus, quando agitur de bonis tantum consequendis, vt per Eman. Costa *in l. si duo, §. cum in bello, verbo perisistit*, num. 3. Couart. *de sponsal. part. 2. cap. 8. §. 11. num. 6.* Menoch. *remed. 4. ad pign. num. 672.* Marant. in l. *si potest*, num. 64. ff. *de acquirend. hered. Valde. consil.* 71. num. 4. Cardof. in *praxi iudicium, verbo maritus*, num. 15. Sanchez *dist. lib. 2. disp. 46. num. 15.* vbi num. 16. plures conditiones exigit, vt fama quoad hoc propositum plenè & verè probata sit, primam vt duplici teste probetur, secundam vt testes sint omni exceptione maiores, deponantque se audiuisse à fide dignis; tertiam, vt concurat causa rationalis, ex qua fama orta est; quartam, vt testes deponant se audiuisse publicè à maiori populi parte, nec sit erit deponere publicè audiuisse

S s 3 quin

quintam, vt deponant testes à quibus personis fama ortum habuerit, & à quibus ipsi audierint, &c.

SVMMARIVM.

- 1 in Rei dotalis estimatione tam marito, quam uxori decepto succurritur, & num. 2. intelligi vt n. 3.

L. Si circumscripta VI.

Imp. DIOCLET. & MAXIM.

AA. Alexandre & Neroni.

- 1 TAM marito, quàm uxori in rei dotalis estimatione decepto succurritur. Colligunt ex Ordin. Doctores citati in l. 1. num. 1. *supr. hoc tit.*

- 2 Hanc eandem conclusionem ex hoc text. desumunt l. Hispan. 16. tit. 11. part. 4. vbi gloss. 2. Cuiac. lib. 17. obseruat. 2. Nouell. de dote. part. 3. privileg. 35. late D. Barbof. in l. si estimatur § 1. num. 22. cum seqq. ff. soluto matrim. vbi tenet quod mulieri laesa in estimatione rei dotalis succurritur, etiam si laeso sit intra dimidiam, quo casu electionem dari marito ait, vt vel rem restituat, vel suppleat iustam estimationem, præcipue si solum laesa sit in estimatione; nam si laesa sit in eo, quod tradidit rem, tunc res ei restituenda est. Quæ omnia vera esse intelligit quando res estimata extat, nam si non extat, tunc estimatio præstanda est, non habito respectu vtrum illa fuerit iusta, necne; & similiter vera esse intelligit nisi dolus mariti interueniat, nam tunc siue res extat, siue non extat, semper iusta estimatio reddenda est, & num. 24. tradit ideo succurri marito propter laesionem intra dimidiam, quia hoc postulat natura actionis dotis, in qua bonum & æquum præcipue obseruatur. l. eas. ff. de capitis diminut. & sic non patitur vt quis succiperetur cum iactura alterius coniugis, ex l. iure locupletum 7. §. fin. ff. de iure dot.

L. Filia. VII.

Idem AA. & CC. Erotio.

- 1 PATER auferre potest filiaz profecticia, quæ non sunt dotalia. Colligunt ex Ordin. Doctores citati in l. 1. num. 1. *supra hoc tit.*
- 2 Hanc eandem conclusionem ex hoc text. desumunt Hentric. Bocet. diff. iuris vniuersi, classis 2. diff. 18. num. 61. & Cuiac. lib. 17. obseruat. 6.

L. Nec maritus. VIII.

Idem AA. & CC. Salustia.

- 1 EXCEPTIO ne quis teneatur vltra quàm facere possit, non prodest ei, qui post eam diues factus est, nec ad hæredes transit. Colligunt ex Ordin. Doctores citati in l. 1. num. 1. *supra hoc tit.*
- 2 Hanc eandem conclusionem ex hoc textu desumunt Cuiac. lib. 7. obseruat. 6. Tiraquell. in tract. Cessante causa, part. 1. num. 200.

SVMMARIVM.

- 1 Rei dotalis sibi restituenda possessionem propria auctoritate nemo debet ingredi, seu actionem sibi competentem intentare.

- 2 per Dotis dationem non transferri dominium, nec possessionem ante rerum in dotem datarum traditionem.
- 3 pro Dote res mariti retinere non potest vxor viro mortuo, postquam hæredes intrant bonorum possessionem, possessionem vigore pacti quando quis possit ingredi auctoritate propria, num. 4. Index potest facere facultatem ingrediendi propria auctoritate, num. 5. Creditor quando habet auctoritatem ingrediendi possessionem auctoritate propria, vigore pacti, nunquid debet adire iudicem, & si illum adeat, nunquid debeat citare patrem, num. 6.

L. Dotis actione. IX.

Idem AA. & CC. Martia.

QVIS non debet propria auctoritate ingredi possessionem rei dotalis sibi restituendæ, sed actionem sibi competentem intentare. Colligunt ex Ordin. Doctores citati in l. 1. num. 1. *supra hoc tit.*

Vide Ducen. regul. 212. Ioseph. Ludou. Pernu. de cis. 109. num. 3. Gam. Lusitan. decis. 329. num. 4. vers. sic. deueniendo, in fine, vbi per hunc textum ait per dotis dationem dominium minime transferri, neque possessionem ante traditionem rerum in dotem datarum, Ceual. commun. quest. 7. §. 8. num. 66 D. Barbof. in l. maritum 13. num. 3. ff. solut. matrim. vbi quod licet ex dispositione legis translatum sit dominium in vxorem, non sic transferitur possessio.

Notatur ad hoc quod vxor mortuo viro non potest mariti res retinere pro dote, postquam hæredes possessionem bonorum intarant, nisi illis consentientibus, vt per Dec. consil. 400. col. 2. num. 3. Gregor. Lopez l. 5. in gloss. desuper que ge la prest. an. vers. item vxor, tit. 2. part. 5. Gutier. consil. 19. num. 14. in princip.

Auctoritate propria quando quis possit ingredi possessionem vigore pacti, vide late Farinac. in praxi crimin. tit. de furtis, quest. 175. num. 17. 4. cum seqq.

Sine auctoritate, &c. Ergo index potest facere facultatem ingrediendi propria auctoritate, de quo Tiraquell. de iure constitutis, part. 3. limis. 17. num. 14. æquiparatur enim ius exequendi ex conuentione, & ex auctoritate iudicis, Roder. Xuar. in l. post rem indicatam, super l. Regni, in princ. num. 11. vbi citat hunc textum. Quando creditor vigore pacti habet auctoritatem ingrediendi possessionem propria auctoritate, nunquid debeat adire iudicem, & si illum adeat pro licentia ab eo obtinenda, nunquid debeat citare patrem? vide Farinac. d. quest. 175. num. 216. cum multis seqq.

L. Si socero X.

Idem AA. & CC. Epigono.

PATER recipiens dotem pro filio ad eius restitutionem tenetur in solidum, non de peculio. Colligunt ex Ordin. Doctores citati in l. 1. num. 1. *supra hoc tit.*

SVMMARIVM.

- 1 Viro mortuo res mulieri integre restituenda.
- 2 Pactum quid si morte mariti soluitur matrimonio, dot ad eius hæredes pertineat, inuoluntum est, amplius vt num. 3.

4 Martia

- 4 *Matrimonio contratto per dotem, & arrhas, onus debita soluendi soli marito incumbit, & dos integra uxori restituenda est. eo per chartam medietatis contractu, debita contracta quocunque modo, ex illis bonis communibus prout rata exolunda sunt, num. 5.*
6 *in Dote constituta & tradita, atque in promissa tantum, & non tradita, idem ius statuitur.*

Si dos constante matrimonio soluta
(id est, à marito restituta)
fuerit.

TIT. XIX.

L. Si constante. XI. & ult.

Imp. HONOR. & THEOD. AA.
Martiano P.P.

ISDEM casibus, quibus dos luto
mariti cedere debet, si constante
matrimonio maritus eam soluerit,
solutum matrimonio repetit, vñ
cum omnibus fructibus. Scripse-
runt in hanc rob. Cuic. Pac. &
Vvesemb. De materia tit. vide Surd. de aliment. tit. 8.
prinil. 3. 4. D. Barbof. in l. 2. in princ. part. 2. per tot. ff.
soluta matr.

SVM MARIYM.

- 1 **M**ortuo viro tes debet integrè restitui mulieri.
Colligitur ex Ordin. Doctores citati in l. 1.
num. 1. sup. hoc tit.
2 Notatur ad hoc quod pactum ita initum vt si
morte mariti soluat matrimonium, dos ad eius hæ-
redes pertineat, inualidum est, & iure improbatum,
vt per Nouell. de dote, part. 7. prinil. 1. n. 2. cum segg.
Rebell. de obligat. instit. part. 2. lib. 6. quest. 1. 1. scilicet 4.
num. 2. 6. D. Barbof. in l. 2. in princ. part. 1. num. 1. 4. 1. ff.
soluta matr. vbi num. 1. 3. ampliat vt prædictum pa-
ctum non valeat quantumcumque ex eo matrimonio
superfint liberi, & etiam si pater pro muliere dotem
dedisset, idem D. Barbof. in l. post dotem num. 4. 1.
in fine, ff. soluta matr.
4 Notatur etiam ad hoc quod vbi matrimonium
contractum fuerit per dotem, & arrhas, onus solu-
endi debita incumbit soli marito, & dos integra
uxori restituenda est, vt per Gam. *Lnfr. decis. 186.*
& 366. D. Barbof. in l. 1. part. 4. num. 100. ff. soluta matr.
& in l. si constante 2. 5. in princ. num. 51. ff. eod. tit.
6 vbi subdit quod si matrimonium contrahatur per
chartam medietatis, quia tunc secundum Portugalie
consuetudinem censetur contracta societas vniuersa-
lis omnium bonorum, debita contracta quocunque
modo, ex illis bonis communibus prout rata exolun-
da sunt: admonetque cauendum esse à traditis per
Gam. d. decis. 176. ad fin. dum tenet in marito, &
uxore sociis omnium bonorum secundum illius Re-
gni consuetudinem, omne res alienum constatum
per coniuges à marito exolui debere, integrè dote
mulieris remanente, iuxta text. in præfati, quam qui-
dem opinionem ex proximè à se traditis confundi
asserit, & quia cum bona tanquam communia con-
siderentur, & non tanquam dotalia, non possit habere
locum reg. huius text. sed recurrendum esse ad iura
loquentia de societate vniuersali. Addit tamen quod
si hoc casu vxor renunciet lucris, proat potest etiam
constante matrimonio, *l. qui autem, ff. que in fraudem
cred.* non tenebitur ad debita contracta constante
matrimonio, nam cum ratione tacite societatis ad
prædicta debita teneatur, si lucris renuntiet, non est
cogenda prædicta debita soluere, sed tunc propriè
locum habet decisio huius l. & n. 2. hæc vera esse in-
telligit quando tantum communicantur lucra qua-
sita constante matrimonio, nam si per chartam me-
dietatis matrimonium contrahatur, non est admit-
tenda prædicta renunciatio in prædicium credito-
rum, quibus ius exigendi credita erat quæ situm pro-
pter vniuersalem societatem, quæ inter coniuges
censetur contracta.
8 *Que data dicitur, vel promissa.]* Ergo idem ius
statuitur in dote constituta, & tradita, atque in pro-
missa tantum, & non tradita, vt per Tiraq. de retra-
ctu conuent. ad fin. tit. num. 3. 2.

- 1 Dos non potest constante matrimonio uxori resti-
tui, & restituta cum fructibus interim perceptis
repetitur, & num. 2. si restituitur, maritus non
consequitur liberationem, num. 3. liberatus si res-
tituitur, vt se & suos aliat, modo probauerit
quod vxor pecuniam impenderit in alimenta,
num. 4. ita non valet dotis restitutio facta constan-
te matrimonio, vt neque ex ea transferatur domi-
nium, neque maritus liberatus remaneat, num. 5.
limita procedere quando dos restituta consistit in
referente fructus, non si consistat in pecunia, num.
6. inferitur quod cum dicta restitutio consideretur
tanquam donatio prohibita inter coniuges morte
mariti in eodem præfatis voluntate confirmabi-
tur, num. 7. Limita
I. Quando adesset vrgens necessitas, num. 8.
II. Propter euentum utilitatem mulieris, n. 9.
III. Propter causam pietatis, num. 10.

L. Si constante matrimonio. Vnic.

Imp. HONOR. & THEOD. AA.
Mariniano P.P.

Dos constante matrimonio non potest vxori
restitui, & restituta cum fructibus interim per-
ceptis repetitur. Colligitur ex Ordin. Cyn. Barr. Sa-
licet. Butrig. Angel. Fulgos. Castr. Bald. Cuic. Si-
chard. Aloyf. Leo super 3 fol. 6. 2. v. 16. Giphani. sem. 1.
pag. 45. 2. Sebalt. Næzi. remissus Casal. in amor. &
Ximen in concordant.

Hanc eandem conclus. quoad primam eius por-
tem ex hoc text. desumunt l. *Hisps. 8. tit. 2. 9. part. 3. &
l. 29. tit. 1. 1. part. 4. Natt. conf. 55. num. 7. lib. 3. Gram-
mat. conf. 92. num. 13. in ciuil. Menoch. conf. 378. num.
36. late Surd. de aliment. tit. 8. prinil. 34. a princip.*
vbi quod dos non potest à marito restitui vxori con-
stante matrimonio, & si restituitur, maritus non
consequitur liberationem, & num. 3. tenet quod si
dos vxori constante matrimonio restituitur, vt se &
suos aliat, maritus liberatur si probauerit quod vxor
impenderit pecuniam in alimenta, & num. 6. tradit
quod quando dos restituitur constante matrimonio,
teneatur restituens probare quod versa sit in utilita-
tem vxoris, si vult liberari, Cald. Perceira quasi forens.
lib. 1. quest. 18. num. 51. Rebell. de oblig. instit. part. 2.
lib. 1. quest. 18. num. 51.

ss 4 lib. 5.

- lib. 5. *quæst.* 12. *et* 1. *num.* 1. latissime D. Barbof. in l. 2. in *prin.* *part.* 2. a *num.* 1. ff. *soluta matr.* ubi *num.* 2. *prope fin.* subdit ita non valere dotis restitutionem factam constante matrimonio, vt neque ex ea dominium transferatur, & neque maritus remaneat liberatus, & limitat textum in *presenti*, vt procedat quando dos restituta consistit in referente fructus, non si consistit in pecunia, & *num.* 13. infert quod cum dicta restitutio consideretur tanquam donatio prohibita inter coniuges, morte mariti in eadem persistens voluntate confirmabitur, non obstantie decisione huius text. dum habet motiva vxoris dotem restituendam esse marito cum fructibus, quia in specie huius l. maritus superauit vxori, vt ex littera constat, & vt donatio confirmetur morte, oportebat quod maritus donans decederet ante vxorem, alias secus. l. *etiam*, & l. *à marito*, C. de donat. inter vir. & vxor. & *num.* 4. limitat in tribus casibus, primus est quando adest virgens necessitas, quia scilicet mulier teneretur soluere alicuius patremum, quia ci hæres extitit, nam tunc vt liberetur mulier ab ære alieno, licite ei restituitur dos constante matrimonio. Secundus est propter euidenciam virilitatem mulieris, iuxta text. in l. *fin.* ff. de iure dot. Tertius est propter causam pietatis, vt quia mulier ex dote restituta vult alimentum præstare filiis susceptis ex alio matrimonio, vel redimere maritum, vel confanguinitatem à captiuitate, & *num.* 8. in *fine*, ac *num.* seq. ad explicationem eorum, quæ dicta sunt, aduertendum docet quod vt dos iuste & licite restituitur constante matrimonio, & licite adsumatur per mulierem, duo copulatim requiruntur, scilicet causa iusta & honesta, respiciens conseruationem viræ, vel libertatis, item quod sint personæ sanguine mulieri consiunctæ.

Ne fideiussores, vel mandatores dantur, (restituendarum causa) dentur (à marito, vel socero, dotem accipiente.

TIT. XX.

E dote actione non teneri maritum, vel socerum, vel heredem, dictum est supra tit. 18. non fideiussorem, vel mandatore, id est, eum, qui pro marito, vel socero dotem accipiente, fideiussit apud eum, cui dos restituenda est, vel huic mandauit, vt suo periculo dotem daret, de quo agitur hoc tit. Scripserunt in hanc rub. Cuiac. Pac. & VVesemb. De materia tit. vide l. *hisp.* 1. cum *segg.* tit. 11. *part.* 4. *Inf. in repet.* l. *si constante matr.* 49. cum *segg.* ff. *soluta matr.* Anton. Gom. l. 50. *Tauri num.* 26. à *princip.* Bald. Nonell. de dote *part.* 6. *prin.* 21. Coran. *comment.* lib. 8. cap. 9. *num.* 8. Duaren. de *soluta matr.* tit. de *dotibus* cap. 4. Gutier. de *irac.* *confirm.* *part.* 1. cap. 21. *num.* 2. Viui. Donat. à *Fina* & alios *tom.* 1. *comment.* *opin.* lib. 5. tit. 13. *pag.* 752. Ioseph. Ludon. *tom.* 5. *etiam* *commun. tit.* de *iure dotium*, *concl.* 3. *pag.* 463. Thoming. *decis.* 58. Menoch. de *presumpt.* lib. 6. *pres.* 1. *num.* 17. Anton. Hering. de *fideiussorib.* cap. 6. *per tot.* Camill. Borrel. in *summa* *decis.* *part.* 1. tit. 5. de *prin.* *do.* *gal.* *num.* 344. cum *segg.* Atimin. Tepat. *var. sentent.* *tom.* 2. tit. 45.

2 Vtrum duo Rei debendi ex causa dotis possint

constitui? vide Mich. Grass. *tom.* 1. *commun. opin.* lib. 5. tit. 13. *num.* 4. Ioan. Garc. *reg.* 195. *num.* 2. D. Barbof. in l. *si cum dote* 23. *transfere.* *amur.* *num.* 36. & *seq.* ff. *soluta matr.* Cardin. Mantica. de *tacitu* & *ambig.* *comment.* lib. 1. 5. tit. 2. *num.* 8. & 9.

SYM MARI M.

- 1 Fideiussor, vel mandator non debet dari vxori à parte viri pro dote conseruanda, & *num.* 2. hoc fideiussio de restituta dote à marito tradita, & obligatio ac promissio à quolibet facta, an conseruetur inramento, remissio, *num.* 3.
- 4 Propter quando constituitur per traditionem alieni rei stabili, vel mobili, quæ fieret per vxorem vxori pro tutela sua dote, talis pignorum datio, sicut & fideiussio prohibita censenda est.
- 5 Fideiussor potest dari pro dote premissa soluto matrimonio, licet pro marito respiciente dote non possit intervenire fideiussor, potest tamen intervenire alius, qui principaliter se obliget cum marito, *num.* 6. Pater an cogi possit ad satisfaciendum pro filio de vxoris dote restituenda, *num.* 7. Maritus imitatus cogi nequit dare hunc fideiussorem, sponte autem dare non prohibetur, *num.* 8. Per eum des fideiussores, nulla ex parte eorum conserget obligatio, nec illi privilegio renouari potest, *num.* 9.
- 10 Rubrica habens exactionem perfectam probat, & ad decisionem causarum allegari potest.
- 11 Legi prohibitoria renouari nequit.

L. Siue ex iure. I.

imppp. GRATIAN. VALENT. & THEOD. AAA. Cynegio P. P.

A Patre viri fideiussor, vel mandator non debet dari vxori pro dote conseruanda. Colligitur ex Ordin. Cyn. Bart. Salicet. Angel. Fulgos. Castr. Bald. Cuiac. Scharh. Aloij. Leo super 5. fol. 62. verso. Sebalt. Niqui. remissioe Casal. in *annot.* & Ximen. in *concord.*

Hanc eandem conclus. ex hoc text. desumunt, & exornantque Bernard. Diaz reg. 292. Ioan. Garcian. *reg.* 193. Palat. in *repet.* cap. *per vestras*, de donat. inter virum & vxor. *notab.* 5. *per tot.* Alciat. lib. 4. *pererg.* cap. 16. Coran. *comment.* lib. 8. cap. 9. *num.* 8. Nouell. de dote *part.* 6. *prin.* 21. *dem.* 12. Anton. Gom. l. 50. *Tauri num.* 26. Spin. in *speculo* *restit.* *glos.* 10. *prin.* *num.* 7. Viui. *tom.* 1. *commun. opin.* lib. 5. tit. 13. *num.* 11. *pag.* 162. ubi per hunc text. dicit quod fideiussio de dote conseruanda pro maritum præstari non debet constante matrimonio, subditque per summum Pont. proutsum, & cautione reperi in cap. *per vestras*, de donat. inter virum, & vxor. fideiussionem ipsam in causa inopie mariti vxori præstandam fore de dote conseruanda. Fachin. *centuriar.* lib. 3. cap. 18. D. Barbof. in l. *maritum* 13. *num.* 8. 1. *prope fin.* ff. *soluta matr.* ubi ait maritum pro dotis restitutione non posse dare fideiussorem vxori, limitatque nisi dederit post solutum matrimonium, & in l. *si cum dote* 24. *transfere.* *gradiamur* 2. 9. *ff. de iur.* ubi tradit quod licet maritus, vel socer prohibeantur dare fideiussores, non tamen prohibentur obligare bona pro restitutione dotis, latet Camill. Borrel. in *summa* *decis.* *part.* 1. tit. 5. de *prin.* *do.* *alib.* *num.* 344. cum *segg.* laic. Mojin. de *causis*, *trasti.* 2. *dis.* 425. *num.* 1. & 2.

Vtrum

Verum autem iuramento firmetur hac fideiussio de restituenda dote marito tradita, & obligatio ac promissio à quolibet factatived Bald. Nouill. d. part. 6. prinil. 12. limit. 12. Campeg. de dote part. 3. q. 174. Corn. conf. 287. per tot. lib. 6. Cou. in cap. quamuis paritum. part. 2. §. 2. num. 9. de pectus lib. 6. Ioseph Ludou. Persuasi. §. 7. num. 5. Setaphi. de prinil. iur. prinil. 69. Gutier. de iuram. confirmas. part. 1. cap. 21. late tractat Bottel. d. tit. 5. n. 359. cum segg. Ant. Gom. l. 50. Tauri num. 26. vers. quinto limita. Molin. d. disp. 425. num. 1. vers. si tamen iuramento.

In glos. Vir uxori. 2. ibi. secundo quid de pignore, &c. Nota quod Palat. in d. notab. 5. num. 3. late tractat hanc quæstionem, & tandem concludit quod quando constituitur pignus per traditionem alicuius rei stabilis, vel mobilis, quæ fiet per virum uxori pro tutela sue dotis, talis pignori datio, sicut & fideiussio prohibita censeri debet, ex quo transit tunc omnis possessio in mulierem tam civilis, quam naturalis, ex quo videtur dari occasio peritidie, & malevolentie viri contra uxorem, non confidentem de eo, prout eadem ratione dicitur in fideiussore, &c. Gutier. d. part. 1. cap. 21. num. 5.

In ead. glos. ibi. item an possit solutum matrimonium possit dari, respondeo sic. Notatur ad hoc quod pro dote promissa potest dari fideiussor soluto iam matrimonio, vt per Anton. Gom. l. 50. Tauri num. 26. vers. tertio limita. Gutier. d. cap. 21. num. 7. Molin. d. disp. 425. num. 2. vers. actum.

In ead. glos. ibi. item an alius possit pro viro dorem accipere, & se obligare, &c. Nota quod licet pro marito recipientem dorem non possit interuenire fideiussor, potest tamen interuenire alius, qui principaliter se obliget cum marito, s. fin. C. de dote cauta, Campeg. de dote part. 3. quæst. 179. Octavian. Pedem. decis. 43. num. 11. D. Barbof. in d. l. si cum dorem 23. §. transgrediamur num. 38.

In ead. glos. ibi. vel patre eius, &c. Verum hic tit. comprehendit patrem, possitne ille ad fideiubendum cogi pro filio de vxoris dote restituenda, late tradit Camil. Bottel. d. part. 3. tit. 5. num. 344. cum segg. D. Barbof. in d. §. transgrediamur num. 29. vers. item loquimur.

In ead. glos. ibi. item si ipse vir dat, an teneatur fideiussor, &c. Nota quod maritus inuitus cogi non potest dare hunc fideiussorem, sponte autem dare non prohibetur, vt per Duaten. d. tit. soluto matrim. cap. 4. Nouell. d. part. 6. prinil. 21. num. 5. Palat. d. notab. 5. num. 5. Menoch. de presumpt. lib. 4. pref. 190. num. 43. vers. respondetur etiam, & lib. 6. pref. 1. num. 27. led aliter D. Barbof. in d. §. transgrediamur num. 29. in princip. vers. imo nec volentes præstitam cautionem offerre possunt.

In ead. glos. ibi. item an possit renuntiare huic tit. &c. Notatur ad hoc quod huic dispositioni renuntiare non potest, vt per Anton. Gom. d. l. 50. Tauri num. 26. col. 1. Molin. d. tract. 2. disp. 425. num. 2. in princip. vbi tenet quod esto vir fideiussor det, nulla ex parte eorum confluet obligatio, nec illi privilegio potest renuntiare, Gutier. d. cap. 21. num. 43.

In ead. glos. ibi. ex ipa rubrica, quæ prohibitoria est, &c. Notatur ad hoc quod rubrica habens orationem perfectam probat, & ad decisionem casuum allegari potest, vt per Mascard. de probat. concl. 1284. alias 1290. per tot. & alios per me citatos in principio huius collecti. super Codicem.

Notatur etiam ad hoc quod legi prohibitorie non potest renuntiare, vt per Tirac. de iure primog. quæst. 24. num. 9. & 10. Mich. Grassi. tom. 1. commun. opin. lib. 1. tit. 17. de legibus num. 147. pag. 171. Barbof. in l. cum

prætor. §. 1. num. 98. ff. de indic. dum per hanc glos. tenet quod in prohibitiis per legem consensus partium nihil operari potest.

SVM MARIVM.

1 Satisfactio pro dote conferenda non debet exigi, nec dari, si est data, non tenet.

2 Intellectus l. generali. 2. vers. vel à marito, vel à patre, C. ne fideiussores, &c.

L. Generali. II. & ult.

Imp. IVSTIN A. Iuliano P.P.

Satisfactio pro dote conferenda non debet exigi, nec dari, & si est data, non tenet. Colligitur ex Ordin. Doctores citati in l. 1. n. 1. sup. hoc tit.

Vide Gutier. de iuram. confirm. part. 1. cap. 21. num. 10. prope fin. vbi ait hunc text. dum tenet non esse exigendam satisfactionem, vel mandatum pro dote à marito, nec à patre eius, nec ab omnibus, qui dorem suscipiunt, intelligendum quod ab ipsis personis recipientibus non est exigenda satisfactio (hoc est, fideiussio aliarum personarum) ipsos tamen accipientes bene posse obligari concludit D. Barbof. in l. si cum dorem 23. §. transgrediamur num. 29. in princip. ff. soluto matrim. vbi hunc text. probare tradit quod nec maritus, nec socer pro filio dorem recipiens, tenetur præstare cautionem de dote conferenda, nec etiam de restituenda.

Vel à marito, vel à patre, &c. Loqui in satisfactione præstanda à marito, patre, vel aliis adhuc tradit Gutier. d. part. 1. cap. 21. num. 6. in fine; vbi focus ait passivè vt pater & fratres mariti possint dari & obligari tanquam duo Rei & fideiussores eiusdem mariti.

Si enim credendam mulier esse se, &c.] Principalis prohibitionis rationem assignat textus, quia cum mulier se ipsam, & dorem suam patri mariti credidit, iniustum est vt ab eo fideiussorem, vel alium intercessorem exigat, ne causa perditur in connubio eorum generetur, ita Gutier. d. part. 1. cap. 21. num. 2. D. Barbof. in d. l. si cum dorem, §. transgrediamur num. 39. in princip. Anton. Gom. l. 50. Tauri num. 26. in princip.

Rerum amotarum.

TIT. XXI.

Ac actio datur ob res à coniuge diuortij causa, surreptas, cessante, in reuerentiam matrimonij, actione furtiva. Scripserunt in hanc rub. Cuiac. Pac. & VVelsch. De materia tit. vide Molin. de Instit. tract. 6. disp. 686. num. 2. Menoch. de arbit. casu 580. Petr. Greg. synagm. iuris part. 3. lib. 3. de cap. 11. Facin. in praxi crimin. tit. de furtu q. 174. num. 103. cum segg.

SVM MARIVM.

1 Maritus contentus actione de dote pro rebus amittit potest compensationem obijcere, & num. 2.

Conuentio, & reconuentio pari passu ambulans, & eadem sententia terminari debent.

L. Compensationis æquitatem. I.

Imp. ALEXAND. A. Polydeuca.

M Aritus conuentus actione de dote pro rebus amotis, potest compensationem obicere. Colligunt ex Ordin. Cyn. Barr. Salicet. Butrig. Fulgof. Angel. Caltr. Bald. Cuiac. Richard. Aloyf. Leo super 5. fol. 63. versu, Sebast. Niqui. remissive Casal. in annot. & Ximen in concord.

Hanc eandem conclus. ex hoc text. desumit Petr. Gregor. syntagm. iuris part. 3. lib. 37. cap. 11. num. 10.

Allegari solet hic text. ad hoc quod conuentio, & reconuentio pari passu ambulans, & eadem sententia terminari debent, vt per Marant de ordine indic. part. 4. diff. 6. num. 10. Alexand. Trentacinq. var. resol. lib. 2. tit. de rebus petis. resol. 1. a princip. Aloyf. Ricc. in collect. decis. part. 5. collect. 1969. in fine. Bernardin. Muscard. in praxi aurea civilis, part. 3. glos. altiore num. 5. in fine, D. Barbol. in l. qui prior 29. num. 7. ff. de iudic. Ordin. Reg. Lusit. lib. 3. tit. 3. in princip.

S V M M A R I V M.

1. Alitio rerum amotarum non competit nisi soluto matrimonio, sed eo constante competit in factum.
2. Alitio furti viro conceditur aduersus uxorem, non e contra.
3. Concubinam, qua aliquid forripuit suo concubinario, vel e contra, furtum committere.

L. Diuortij. II.

Imp. DIOCLET. & MAXIMIAN.

AA. & CC. Sereno.

A Ctorum amotarum non competit nisi soluto matrimonio, sed eo constante competit in factum. Colligunt ex Ordin. Doctores citati in l. 1. num. 1. sup. hoc tit.

Notatur ad hoc quod aduersus uxorem neque e contra, conceditur viro furti actio, quia famosa & penalis est, quæ in honorem matrimoni conijugii prohibita ex bono & æquo, vt per Anton. Gompar. tom. 3. cap. 5. num. 3. Cald. Percira in comment. ad l. unic. C. ex delictu de furtis part. 2. num. 57. latè Molin. de Insist. tract. 2. diff. 686. num. 2. vbi tradit quod iura noluerunt concedere viro actionem furti aduersus uxorem ad pœnam dupli, quadrupli, aut ad aliam aliquam si furtum committat furtim dum inter eos constat matrimonium per diuortium non separatum, sed solum vt repetere possit ab ea ablatum, & quodcumque damnum ab ea iniuste datum, latissime Farinac. in praxi criminat. de furtis, quest. 174. num. 103. cum seqq. vbi probat non dari coniugii contra coniugem actionem furti, vbi num. 105. post Petr. Gregor. syntagm. iuris lib. 37. cap. 11. num. 3. & 6. resoluit quod si vxor furtum fecerit viro suo constante matrimonio (vt sæpe faciunt mulieres, quando viro laborant in extremis) si postea illud factio diuortio, vel soluto matrimonio contraheret, teneret viro, aut suis hæredibus actione furti, per l. 3. ff. hoc tit.

& num. 106. tenet concubinam, quæ aliquid furripuit suo concubinario, vel e contra, furtum committere.

S V M M A R I V M.

Alitio rerum amotarum datur contra hæredes, quatenus ad eos peruenit. Annotantur heres natus, nec iuratus, num. 2.

Intellectus l. de rebus 3. C. rer. amor.

L. De rebus. III. & vlt.

Idem AA. & CC. Quartino.

A Ctorum amotarum datur contra hæredes, quatenus ad eos peruenit. Colligunt ex Ordin. Doctores citati in l. 1. num. 1. sup. hoc tit. Giphian. tom. 1. pag. 454.

Aduerte quod hæres amonentis iurate non tenetur, quia factum hoc alienum est, quod ignorat iure potest. l. Marcellus, §. in ergo, ff. hoc tit. Petr. Gregor. syntagm. iuris part. 3. lib. 37. cap. 11. num. 9. in fine.

Non in solidum, Sec. 1. Intelligitur text. de pluribus hæredibus, quorum (singuli non in solidum tenentur, sed omnes in solidum, singuli in quantum ad eos peruenit iuxta text. optimum in l. si hominem 7. §. datur, in fine, ff. de posui.

Ne pro dote (repetenda) mulieris bona quondam mariti addicantur, id est, in solidum dantur.

TIT. XXII.

Non potest mulier dissentio matrimonio, petere vt bona mariti sibi addicantur, sed vt actione ex stipulatu, quæ & in hæredes datur. Scripserunt in hanc rubr. Cuiac. Pac. & VVelfemb.

S V M M A R I V M.

1. in Dote exigenda iuris ordo obseruandus esse citra solemnitatem vxori bona addicenda.
2. in Dote exigenda an & quando seruandus sit ordo iudicialium, vel sit procedendum summario, & de plano, remissive. An tempore feriarum cognosci possit de cau. d. d. num. 3.
3. in Dote causa quando procedatur summario, An fauore dotis possint abrenunciari dilationes.
4. in Dote causa quando admittatur appellatio.

L. Vxori. Vnic.

Imp. DIOCLET. & MAXIM.

AA. Apollinaria.

In dote exigenda debet iuris ordo seruari, & citra solemnitatem debet vxori bona addic.

Colligunt

Colligunt ex Ordin. Cyn. Salicet. Bart. Butrig. Angel. Fulgof. Caſtr. Bald. Richard. Cuiac. Sebaſt. Næui, remiſſiſſe Caſal. in annot. & Ximen. in concordant.

- 2 An & quando in dote exigenda ſeruandus ſit ordo iudicialis, vel ſit procedendum ſummarie, & de plano vide late tradita per D. Barboſin l. 1. ff. ſoluto matrimonio. part. 1. a num. 43. cum multis ſequentiſ. vbi an tempore feriatur de cauſa doris cognosci poſſit, & num. 45. in cauſa doris quando procedatur ſummarie, & num. 56. in fauore doris poſſit dilationes abbreviari, & num. 59. quando in cauſa doris admittatur appellatio.

17 Alienant quid, & num. 18.

De fundo dotali.

Tit. XXIII.

ARITVS non poteſt alienare fundum dotalem, quem accepit inſtitutam, licet eius ſit dominus. Si inſtitutum accepit, alienare poteſt. Fundus autem dotalis videtur, qui ex pecunia dotali comparatus eſt. Scripſerunt in hanc rubr. Cuiac. Pac. & Vveſemb. De materia tir. vide l. 1. ff. 16. cum ſeg. tit. 11. part. 4. Anton. Gom. l. 50. Tauri num. 57. cum ſeg. Scraphin. de priuileg. iuram. priuileg. 76. D. Barboſin l. 1. part. 5. ff. ſolut. matrim. Molin. de iuſtit. tract. 2. diſp. 428. Reb. de obligat. iuſtit. part. 2. lib. 5. queſt. 7. Camill. Borrel. in ſum. dec. part. 3. tit. 5. num. 117. cum ſeg. Atimin. Tapat. var. ſentent. tom. 2. tit. 460.

S V M M A R I V M.

- 1 Fundus dotalis, licet eſtimatus, alienari non poteſt, vbi electio eſt reſeruat mulieri, & numero 2.
- 3 Fundus dotalis regulariter alienari nequit. Amplia
- I. quod fundus dotalis non ſolum alienari, ſed nec ad longum tempus colonis irrevocabiliſſe concedi minime poſſit, num. 4.
- II. Etiam conſentiente vxore, fundum dotalem hodie per maritum non poſſe alienari, num. 5. licet mulier tranſaſto biennio à die prime alienationis iterum comprobaret, num. 6.
- III. Neque ipſam mulierem viro conſentiente fundum dotalem alienare poſſe, num. 7.
- IV. Aded inuvalidam eſſe alienationem rerum dotalium, quod poſſit maritus etiam conſente matrimonio res per ſe alienare ab emptore vendicare, ſeu recuperare, num. 8. quamvis iurauerit non contrahere à ſe falſa alienationi, numero 9.
- V. Maritum ſuper re dotali non poſſe tranſigere, niſi retinendo ad exemplum tutoris, & curatoris, & aliorum huiusmodi adminiſtratorum, n. 10.
- Limita
- I. In rebus eſtimatis in dote datis ea aſſumatione, qua faciatur emptionem, num. 11.
- II. Niſi res date in dote non eſtimata ſint ex bis, que in genere ſuo functionem recipiunt, id eſt, que in pondere, numero, vel menſura conſiſtunt, num. 12.
- III. Si mulier conſentias alienationi animo de-

ciendi emptorem, num. 13.

IV. Si alienatio fiat de conſenſu vtriuſque coniugis, & vxori utilis ſit, num. 14.

V. Si fiat ex cauſa neceſſaria, num. 15.

VI. Quando vxor neque dolo, neque metu induſta iuramento confirmauit eam alienationem, numero 16.

17 Alienant quid, & num. 18.

19 Concordantur l. 1. eſtimata i. verſ. eſt autem alienatio. C. de fund. dot. & l. fin. C. de reb. alien. non alien.

17 Alienant quid, & num. 18.

19 Concordantur l. 1. eſtimata i. verſ. eſt autem alienatio. C. de fund. dot. & l. fin. C. de reb. alien. non alien.

17 Alienant quid, & num. 18.

19 Concordantur l. 1. eſtimata i. verſ. eſt autem alienatio. C. de fund. dot. & l. fin. C. de reb. alien. non alien.

17 Alienant quid, & num. 18.

19 Concordantur l. 1. eſtimata i. verſ. eſt autem alienatio. C. de fund. dot. & l. fin. C. de reb. alien. non alien.

17 Alienant quid, & num. 18.

19 Concordantur l. 1. eſtimata i. verſ. eſt autem alienatio. C. de fund. dot. & l. fin. C. de reb. alien. non alien.

17 Alienant quid, & num. 18.

19 Concordantur l. 1. eſtimata i. verſ. eſt autem alienatio. C. de fund. dot. & l. fin. C. de reb. alien. non alien.

17 Alienant quid, & num. 18.

19 Concordantur l. 1. eſtimata i. verſ. eſt autem alienatio. C. de fund. dot. & l. fin. C. de reb. alien. non alien.

17 Alienant quid, & num. 18.

19 Concordantur l. 1. eſtimata i. verſ. eſt autem alienatio. C. de fund. dot. & l. fin. C. de reb. alien. non alien.

17 Alienant quid, & num. 18.

19 Concordantur l. 1. eſtimata i. verſ. eſt autem alienatio. C. de fund. dot. & l. fin. C. de reb. alien. non alien.

17 Alienant quid, & num. 18.

19 Concordantur l. 1. eſtimata i. verſ. eſt autem alienatio. C. de fund. dot. & l. fin. C. de reb. alien. non alien.

17 Alienant quid, & num. 18.

19 Concordantur l. 1. eſtimata i. verſ. eſt autem alienatio. C. de fund. dot. & l. fin. C. de reb. alien. non alien.

17 Alienant quid, & num. 18.

19 Concordantur l. 1. eſtimata i. verſ. eſt autem alienatio. C. de fund. dot. & l. fin. C. de reb. alien. non alien.

17 Alienant quid, & num. 18.

19 Concordantur l. 1. eſtimata i. verſ. eſt autem alienatio. C. de fund. dot. & l. fin. C. de reb. alien. non alien.

17 Alienant quid, & num. 18.

19 Concordantur l. 1. eſtimata i. verſ. eſt autem alienatio. C. de fund. dot. & l. fin. C. de reb. alien. non alien.

17 Alienant quid, & num. 18.

19 Concordantur l. 1. eſtimata i. verſ. eſt autem alienatio. C. de fund. dot. & l. fin. C. de reb. alien. non alien.

17 Alienant quid, & num. 18.

19 Concordantur l. 1. eſtimata i. verſ. eſt autem alienatio. C. de fund. dot. & l. fin. C. de reb. alien. non alien.

17 Alienant quid, & num. 18.

19 Concordantur l. 1. eſtimata i. verſ. eſt autem alienatio. C. de fund. dot. & l. fin. C. de reb. alien. non alien.

17 Alienant quid, & num. 18.

19 Concordantur l. 1. eſtimata i. verſ. eſt autem alienatio. C. de fund. dot. & l. fin. C. de reb. alien. non alien.

17 Alienant quid, & num. 18.

19 Concordantur l. 1. eſtimata i. verſ. eſt autem alienatio. C. de fund. dot. & l. fin. C. de reb. alien. non alien.

17 Alienant quid, & num. 18.

19 Concordantur l. 1. eſtimata i. verſ. eſt autem alienatio. C. de fund. dot. & l. fin. C. de reb. alien. non alien.

17 Alienant quid, & num. 18.

19 Concordantur l. 1. eſtimata i. verſ. eſt autem alienatio. C. de fund. dot. & l. fin. C. de reb. alien. non alien.

17 Alienant quid, & num. 18.

19 Concordantur l. 1. eſtimata i. verſ. eſt autem alienatio. C. de fund. dot. & l. fin. C. de reb. alien. non alien.

17 Alienant quid, & num. 18.

19 Concordantur l. 1. eſtimata i. verſ. eſt autem alienatio. C. de fund. dot. & l. fin. C. de reb. alien. non alien.

17 Alienant quid, & num. 18.

19 Concordantur l. 1. eſtimata i. verſ. eſt autem alienatio. C. de fund. dot. & l. fin. C. de reb. alien. non alien.

17 Alienant quid, & num. 18.

19 Concordantur l. 1. eſtimata i. verſ. eſt autem alienatio. C. de fund. dot. & l. fin. C. de reb. alien. non alien.

17 Alienant quid, & num. 18.

19 Concordantur l. 1. eſtimata i. verſ. eſt autem alienatio. C. de fund. dot. & l. fin. C. de reb. alien. non alien.

17 Alienant quid, & num. 18.

19 Concordantur l. 1. eſtimata i. verſ. eſt autem alienatio. C. de fund. dot. & l. fin. C. de reb. alien. non alien.

17 Alienant quid, & num. 18.

19 Concordantur l. 1. eſtimata i. verſ. eſt autem alienatio. C. de fund. dot. & l. fin. C. de reb. alien. non alien.

17 Alienant quid, & num. 18.

19 Concordantur l. 1. eſtimata i. verſ. eſt autem alienatio. C. de fund. dot. & l. fin. C. de reb. alien. non alien.

17 Alienant quid, & num. 18.

19 Concordantur l. 1. eſtimata i. verſ. eſt autem alienatio. C. de fund. dot. & l. fin. C. de reb. alien. non alien.

17 Alienant quid, & num. 18.

19 Concordantur l. 1. eſtimata i. verſ. eſt autem alienatio. C. de fund. dot. & l. fin. C. de reb. alien. non alien.

17 Alienant quid, & num. 18.

19 Concordantur l. 1. eſtimata i. verſ. eſt autem alienatio. C. de fund. dot. & l. fin. C. de reb. alien. non alien.

17 Alienant quid, & num. 18.

19 Concordantur l. 1. eſtimata i. verſ. eſt autem alienatio. C. de fund. dot. & l. fin. C. de reb. alien. non alien.

17 Alienant quid, & num. 18.

19 Concordantur l. 1. eſtimata i. verſ. eſt autem alienatio. C. de fund. dot. & l. fin. C. de reb. alien. non alien.

Vndus dotalis, licet eſtimatus, non poteſt alienari, vbi electio eſt reſeruat mulieri. Colligunt ex Ordin. Cyn. Bart. Salicet. Butrig. Angel. Fulgof. Caſtr. Bald. Cuiac. Richard. Aloyſ. Leo ſuper 5. fol. 63. Sebaſt. Næui, remiſſiſſe Caſal. in annot. & Ximen. in concord.

Hanc eandem conſecl. ex hoc text. deſumunt, a Conan. comment. iuris lib. 8. cap. 9. ſub num. 6. Anton. Gilbert. in tract. de ſponſal. & matr. tit. de dot. ſingul. verſ. ſolimus caſus erit, Jacob. Conſenat. queſt. lib. 2. cap. 7. num. 13.

Vulgò allegari ſolet hic text. ad hoc quòd dotalis fundus regulariter alienari nequit, de quo Alphar. collect. 2. 92. Anton. Gubert. vbi ſupra verſ. duodecim fundus, Gaſp. Caballin. milleſag. 691. Jacob. Conſenat. d. lib. 2. cap. 7. per tot. Petr. Gregor. ſynagm. iuris lib. 9. cap. 24. num. 11. verſ. aliud priuilegium, Anton. Gom. d. l. 50. Tauri num. 57. Scraphin. de priuileg. iuram. priuileg. 76. num. 1. Gutier. de iuram. conſenat. part. 1. cap. 1. Fontanel. de paſſis nati. clauſ. 7. gloſ. 3. part. 13. num. 14. Molin. de iuſtit. tract. 2. diſp. 428. a princip. Camill. Borrel. in ſum. dec. part. 3. tit. 5. num. 222. cum ſeg. D. Barboſin l. 1. part. 5. a num. 1. ff. ſoluto matrim.

Amplia primò vt fundus dotalis non ſolum alienari, ſed nec ad longum tempus colonis irrevocabiliſſe concedi minime poſſit, vt per Cald. Petreia de extimul. emphyt. cap. 4. num. 45.

Amplia ſecundò etiam conſentiente vxore fundus dotalem hodie per maritum non poſſe alienari, vt per Bald. Nouell. de dote part. 7. ſpec. 1. num. 5. verſ. falſis primò, Cou. in cap. quoniam paſſum part. 2. §. 1. mon. 10. Gutier. de iuram. conſ. part. 1. cap. 1. num. 92. D. Barboſin d. l. 1. part. 5. num. 225. & 13. vbi extendit etſi mulier tranſaſto biennio à die prime alienationis iterum comprobaret, Pichard. ad princip. iuſtit. quibus alien. licet, num. 9. & 12. Fontanel. d. clauſ. 7. gloſ. 3. part. 13. num. 18.

Amplia terciò neque ipſam mulierem viro conſentiente fundum dotalem alienare poſſe, vt per Palat. in rep. rub. de donat. inter viros & vxor. §. 17. num. 8. cum ſeg. Rodet. Xuar. tit. de lau. arbit. num. 51. Gutier. d. part. 1. cap. 1. num. 105. D. Barboſin d. l. 1. part. 5. num. 7.

Amplia quartò aded eſſe inuvalidam alienationem rerum dotalium quòd poſſit maritus etiam conſtante matrimonio res per ſe alienatas ab emptore vendicare, ſeu recuperare, Bald. Nouell. de dote part. 7. priuileg. 1. limit. 12. Anton. Gom. l. 50. Tauri num. 63. Gutier. d. part. 1. cap. 1. num. 94. Sempion. Afci dec. 235. num. 7. D. Barboſin d. l. 1. part. 5. num. 15. cum ſeg. Quamvis iurauerit non conſtauerit alienationi a ſe

à se facta, quia contraveniendi non se fundat in proprio commodo, & præiudicio, sed vxoris, & filiorum, ad quorum alimenta fructus rerum dotalium sunt deputati, idem Gutier. d. cap. 1. num. 96 D. Barbof. in d. l. 1. part. 5. num. 17. Beneched. in addit. ad Seraphin. priuileg. 7. in fine, Guzman. de eiusl. quest. 16. num. 69. Addit. Gutier. d. cap. 1. num. 107. cum duobus segg. vxorem cum licentia & consensu mariti res alienatas posse etiam vendicare, & de facto casum habuisse testatur Fontanel. d. part. 13. num. 18. vbi ait casum sine dubio esse si maritus actionem in re propria vxori mander.

10 Amplia quintò maritus super re dotali non posse transigere, nisi retinendo ad exemplum tutoris, & curatoris, & aliorum huiusmodi adiutoriorum, l. si pro fundo. C. de transact. Anton. Fab. in suo C. lib. 5. tit. 15. de fundo dotali definit. 6.

11 Limita primum in rebus æstimatis in dotem datis ea æstimatiõe, quæ faciat emptionem, nam tunc maritus tam res mobiles, quàm immobiles poterit alienare, & eius alienatio valebit, quia talis æstimatiõe facit detinere rem omnino esse dotalẽ, & haberi ac si empti fuisset à viro, l. quid si fundus. ff. de tit. l. 1. 7. 17. & 18. tit. 11. part. 4. Campege de dote part. 1. quest. 40. num. 1. Cou. pract. cap. 28. num. 1. Martien. l. 7. gloss. 7. num. 1. l. cum segg. tit. 11. lib. 5. noua Recop. Molin. de iust. tract. 2. disp. 428. num. 11.

12 Limita secundo nisi res date in dotem non æstimata sint ex his, quæ in genere suo functionem recipiunt, id est quæ in pondere, numero, vel mensura consistunt, nam tunc ipsarum alienatio valet. Anton. Gom. l. 50. Tauri num. 4. 3. Cou. pract. cap. 28. num. 6. Spin. in speculo testamenti gloss. 11. prius. num. 92. Gutier. d. part. 1. cap. 1. num. 7. Fontanel. d. class. 5. gloss. 8. part. 13. num. 4. cum segg.

13 Limita tertio si mulier consentiat alienationi animo decipiendi emptorem, vt quia tempore alienationis asseruit rem non esse dotalẽ, cum tamen re vera dotalis esset, nam tunc in præiudicium mulieris decipientis ea alienatio habebitur pro valida, Gaspi. Baedæ non melior. lib. cap. 30. num. 11. & de inope debiti. cap. 16. num. 94. in fine. D. Barbof. in d. l. 1. part. 5. num. 43.

14 Limita quarto si alienatio fiat ex consensu vtriusque coniugis & vxori utilis sit. Contan. eodem iure lib. 8. cap. 9. num. 3. Iacob. Thoming. Lips. decis. 45. 12. Camill. Borrel. d. part. 3. tit. 5. num. 249. D. Barbof. in d. l. 1. part. 5. num. 6.

15 Limita quintò si alienatio fiat ex causa necessaria, nam tunc alienatio non est prohibita, sed permissa, Camill. Borrel. d. part. 3. tit. 5. num. 246. cum segg. Surd. decis. 86. num. 8. Anton. Fab. in suo C. lib. 5. tit. 15. de fundo dotali. defn. 1. vbi reputat causam necessariam si vir & vxor non habent unde se alant. D. Barbof. in d. l. 1. part. 5. num. 10. Fontanel. d. class. 7. gloss. 3. num. 39. Vincent. de Franchis decis. 370. num. 4. vbi dicit iustas causas alienandi fundum dotalẽ esse vt mulier viuat, vt sana viuat, vt libera viuat, & nupta viuat.

16 Limita sexto quando vxor neque dolo, neque metu inducta iuramento confirmauit eam alienationem, Campege de dote part. 4. quest. 11. Couart. in cap. quantum patium part. 1. §. 1. n. 5. Anton. Gom. d. l. 50. Tauri num. 57. Roland. conf. 82. num. 2. lib. 2. Viui. decis. 133. num. 2. Gutier. d. part. 1. cap. 1. num. 14. D. Barbof. d. l. 1. part. 5. num. 73. & 74. Molin. d. tract. 2. disp. 428. num. 10. Seraph. d. priuileg. 76. num. 1.

17 Est autem alienatio, &c. Definit Imp. alienationem, quod sit omnis actus per quem dominium transfertur, de quo Lap. alleg. 41. in princip. Oldrad. conf. 170. num. 1. Cassin. in consuet. Burgund. rub. 6. §. 8.

verbo in alienat. num. 2. Anton. Gom. l. 40. Tauri n. 82. Rebuff. in compend. alienat. a princip. & præcipue num. 7. cum segg. Martien. l. 3. gloss. 14. num. 2. tit. 19. lib. 5. noua Recop. Surd. decis. 101. num. 11 & decis. 278. num. 3. & decis. 326. num. 27. Brunor. à Sole in locis communib. verbo alienatio num. 1. Cardof. in praxi iudicium eod. verbo num. 1. Cald. Pereira de extinc. emphyt. cap. 5. num. 17. Cardin. Tuf. pract. conclus. tom. 1. tit. 1. A. concl. 257. per totam. Fetter. in consuet. Cathalen. gloss. 4. num. 169. Gutier. de iure & iuri part. 2. cap. 21. num. 7. Ego ipse de appellatiua verborum tit. 1. que in re signis. appellat. 14. num. 1.

Sed in contrarium vtet l. fin. C. de rebus alien. non alien. dum prohibitiõe alienationis comprehendit pignorationem & hypothecam ait, & tradit citari per me d. appell. 14. num. 9. Sed communis concordia est, vt text. in præfenti intelligatur de alienatione propriæ, & strictæ sumptu, & vero l. fin. de alienatione largo modo accepta ita Alexand. conf. 29. num. 13. lib. 7. Anton. de Fano de pignori. 2. part. 3. membra. 71. & alij, quos refert Pincel. in l. 1. part. 3. sub. num. 18. C. de bonis mat. vbi dicit receptum, quantum contra cam tenere videatur, dum dicit quod vere obstat nimis d. fin. que loquitur indistincte de omni dispositione legis, vel hominis, & vniuersaliter disponit comprehendit hypothecam, & seruitutem, quod non ita indistincte diceret si propriæ alienationi non esset, & respondet ad text. in præfenti, quod in materia huius & tit. de fundo dotali non tantum prohibetur alienatio cum translatiõe domini, sed etiam sola hypotheca, vt in princip. In his, quibus modis alien. lic. & l. 4. ff. hoc tit. & ideo in hoc text. d. ubi explicat alienationis verbum cum translatiõe domini, intelligi potest quod non loquatur strictè, nec excludat quia alio modo alienatio dicatur tam ex d. fin. quam ex aliis iuribus in materia huius nostræ l. non tamena respondet ad l. alienat. ff. de verbor. signis, que multum vtet pro recepta "conf. dicit", & ideo veram & tenendam videri affirmat Gutier. d. cap. 21. num. 8. ex ea ratione quod licet hypotheca continetur sub verbo alienationis, nihilominus hoc non tam contingere videtur ex vi & proprietate verbi alienationis, vt cœtetur expressè in d. alienat. quia res hypothecata in dominio hypothecantis manet, quàm ex mente disponentium, &c.

SYMMARIVM.

1 Alienatio fundi dotalis voluntaria est prohibita, non necessaria, & num. 2.

3 Alienatio necessaria non continetur in prohibitione alienationis.

L. Mariti. II. & vl.

Imp. GORDIANVS A. Domitia.

Alienatio fundi dotalis voluntaria est prohibita, non necessaria. Colligitur ex Ordine. Doctores citati in l. 1. num. 1. sup. hoc tit.

Hanc eandem conclus. ex hoc text. desumunt Nequiazant de pignori. part. 2. memb. 3. num. 42. Riminald. in princip. In his, quibus alienare licet, vel non num. 139. & 145. in princip. Gutier. de iuram. confirm. part. 2. cap. 58. num. 10. Cald. Pereira post quæst. jure. conf. 33. vers. hinc etiam infero. Molin. de iust. tract. 2. disp. 428. n. 8. vbi dicit alienationem fundi dotalis ex causa necessaria fieri, si marito data in dotem sit pars alicuius molendini, aut alterius prædij, quod commodè

commode diuidi non possit in partes, & socius agat ad diuisionem, ac petat vt vendatur ei, qui plus obulerit pretij, tunc enim si ea ratione alienatur, iudice ad id cogente, valida est alienatio, subditque eo tamen euentu agere non posse maritum etiam de consensu vxoris ad diuisionem, petendo vt diuidatur, sed à socio prouocatum consentire posse in diuisionem & alienationem. Rebel. de obligat. instit. p. 2. lib. 5. g. 7. fcl. 2. num. 9. vide Doctores, quos citauit in collect. ad l. i. dimit. 5. sup. hoc eod. tit.

3 Allegari vulgò solet ad hoc quòd alienatio necessaria non continetur in prohibitione alienationis, vt per Tiraque. de retract. lign. §. 1. gloss. 1. 4. num. 11. & ad fin. tit. num. 2. Pinel. in l. 1. part. 3. mon. 49. vers. minus oblat, & in aubent. nisi a. num. 25. C. de bonis maternis, Gam. Lufit. de iur. 19. num. 3. Menchaquill. controuerf. cap. 32. num. 13. cum segg. Ceuall. commun. contra commun. tom. 4. quest. vlt. num. 67. Ferrer. in consil. Catalonia gloss. 4. num. 132. D. Barbof. in l. diuortio §. si vir, num. 51. ff. solut. matrim.

Diuorio factio, apud quem liberi morari, uel educari debeant.

TIT. XXIV.

De iudicis arbitrio committitur, l. unic. & infra tit. prox. l. 3. §. 1. At Iustinianus distinctionem adhibet in omnibus cuiuscunque gradus parentibus, & liberis, in Authent. hic proximè posita. Scripserunt in hanc rubric. Cuiac. Pac. & VVelemb. De materia tit. vide l. Regia 3. tit. 19. part. 4. latè Sanchez de matrim. lib. 10. disput. 20. per tot.

S Y M M A R I V M.

1 Liberi apud quem alantur factio diuortio iudicis est arbitrari, & num. 2. Debere esse huiusmodi arbitrium vt usque ad prius triennium soboles apud matrem educetur, maior autem triennio facta apud patrem, prout ius decernit circa proles educationem, num. 3.

L. Licet. Vnic.

Imp. DIOCLET. & MAXIMIA N. AA. & CC. Calestina.

1 IN arbitrio iudicis est apud quem alantur liberi factio diuortio, fcl. hodie feratur Authent. infra posita, prout ibi dicitur. Colligunt ex Ordin. Cyn. Bart. Salicer. Butrig. Angel. Fulgof. Bald. Cast. Richard. Cuiac. Sebast. Naui. remissus Casal. in annot. & Ximen. in concord.

2 Hanc eandem conclusionem ex hoc text. desumunt Sanchez de matrim. lib. 10. disput. 20. num. 1. vbi aduertit huiusmodi arbitrium debere esse vt usque ad prius triennium soboles apud matrem educetur, maior autem triennio facta apud patrem, prout ius decernit circa proles educationem; additque bene Goffredum & Attensem intellexisse, præterquam si iudex inspectis particulatibus circumstantiis aliud expedire arbitrareretur, tunc enim ipsius esse dicunt Barbof. Collect. in Cod. Tom. 11.

arbitrari vter coniux apud se educaturus sit prolem, vt deciditur in hac l.

S Y M M A R I V M.

1 Liberi apud matrem ad secundas nuptias non venientem nutrantur patris expensis, si is causam diuortij dederit, si vero contra, tunc apud patrem matris locupletis expensis, nisi pater minus idoneus sit, & num. 2. 6. 7. Excipe

I. si parens innocens in diuortio celebrando sit infidelis, is autem qui in culpa fuit, fidelis tunc in fauorem Fidei, ne proles in infidelitate procreetur, tradenda est coniugi fidelis, num. 3.

II. Quando culpa viri factum est diuortium, & mulier transeat ad secundas nuptias, num. 4.

III. Quando mater causam diuortij dedit, & ipse est locuplex, vir autem pauper, tunc apud matrem soboles alenda est, num. 5.

8 Intellectus Auth si pater, vers. causam diuortij præstiterit, C. diuortio facto apud quem liberi, &c.

9 Aui, & reliqui ascendentes, an & quando teneantur nepotes, descendentesque suos egentes alere, remissus.

AVTH. Si pater.

PATER si causam diuortij præstiterit, apud matrem ad secundas nuptias non venientem liberi nutrantur patris expensis; si vero contra, tunc apud patrem matris locupletis expensis, nisi pater minus idoneus sit, tunc enim apud matrem locupletem nutrantur. Sunt verba text. ad quorum explicationem vide ordinarios Doctores citatos in l. unic. supra hoc eodem tit.

Hanc eandem conclusionem ex hoc text. desumunt l. Hispan. 3. tit. 19. part. 4. vbi gloss. 3. & 4. Corduba de Lata in l. si quis à liberis, §. si mater, à num. 11. ff. de liberis agnosc. Gutier. Canon. lib. 1. cap. 24. num. 19. Valasc. consil. 92. num. 10. latè Sanchez de matrim. lib. 10. disput. 20. num. 2. vbi se ignorare ait, quo fundamento ductus Henric. in summ. lib. 11. de matrim. cap. 18. in fine, dixerit contra hunc text. cuius non meminit, prolis educationem præcipue pertinere ad patrem post diuortium.

Excipe tamen aliquos casus ab illa regula generali ex hoc text. desumpta, quæ habet, quòd quando culpa alterius coniugum diuortium factum est, apud innocentem est educanda proles, tradit Sanchez d. lib. 10. disp. 20. num. 3. Primus est si parens innocens in diuortio celebrando infidelis sit, is autem, qui in culpa fuit fidelis, tunc enim in fauorem Fidei, ne proles in infidelitate procreetur, tradenda est coniugi fidelis, Gutier. d. cap. 24. num. 19. Secundus quando culpa viri factum est diuortium, & mulier transeat ad secundas nuptias, vt expresse probat hic text. ibi, ad secundas nuptias non venientem, & d. Hispan. 3. tit. 19. part. 4. vers. E si se casasse, &c. Tertius, quando mater causam diuortij dedit, & ipsa est locuplex, vir autem pauper, tunc apud matrem soboles alenda est, vt constat ex hoc text. ibi, nisi pater minus idoneus sit.

Matris locupletis expensis, &c.] Notatur ad hoc quòd quando culpa matris diuortium fit, matris expensis alenda est soboles apud patrem, vt per gloss. verbo materna, in l. alimenta, C. de negot. gestis, & verbo alantur in aubent. vt liceat matri, §. aud. collat. 8. Syluest. in summ. verbo filius, quest. 21. num. 24. in fine, Boer. cons. 17. num. 11. Corduba de Lata in d. §. si mater, n. 12.

T Gutier.

Gutier. d. lib. 1. cap. 24. num. 19. D. Barbof. in rubr. ff. solut. matrim. pari. 2. num. 55. Sanchez d. lib. 10. disp. 20. num. 7. Sed aniam dubitandi non immodicum offert quod nullus sit textus id decidens, sicut in patre culpa obnoxio id decusum est in hoc text. nam illa verba, ibi *maris locupletis expensis*, non sunt desumpta ex originali authent. vt licet *matr. & anie. §. illud. collat. 8.* vbi absolute dicitur ex maris culpa orto diuortio alendam esse sobolem apud patrem, Imerius autem addidit, *maris locupletis expensis*, & cum sit Doctor quidam priuatus auctor legis condenda caret; quod & magis vrget, quia nec in versione Gregor. Holoandri, vt habetur in *Neuella constit. 117. pag. 297.* leguntur illa verba, nec de *expensis maris* quidquam loquitur contextura; quare post Salicet. in d. 1. alimenta, dubio succubuit Valas. dicit. consil. 9. 2. num. 10. versic. *verum hinc opinio*, asserens fuisse nimiam licentiam Imerij adiciere illa verba, *maris locupletis expensis*, eo praefectum, quia obuiant regulae communi, quae patri solum ponit onus alendi filios, à qua regula non nisi iure aperto est deuiandum: subdique nec authenticam in Codicem traditam ab Imerio plus debere auctoritatis habere, quam authenticam constitutionem, à qua fuit translata, cum ab illa auctoritatem sumat, & non ex se.

Verum his non obstantibus conclusio ex text. desumpta in dictis verbis, *maris locupletis expensis*, est tenenda; ad obiectionem verò nititur satisfacere Corduba de Lara in d. §. si mater. num. 12. dicens Imerium non immerito, sed ratione naturali ductum addidisse ea verba, quoniam vxor dotem viro tradit, qua onera matrimonio sustinens alit vxorem, filios, & familiam, vnde cum diuortio facto dos sit vxori restituenda, aequitas naturalis postulat vt onera dotis sustineat, ac proinde sumptus educationis filiorum expendat, alias ex suo delicto maximum commodum reportaret vxor; & è contra vir infons graui damno afficeretur, &c. Sed hanc solutionem merito improbat Sanchez d. disp. 20. 2. num. 8. tradens optimam esse cum pater & mater, vir & vxor sint correlatiua, dispositum in vno, censetur in reliquo dispositum etiam in lege correlatiua, & penali, quare cum in d. authent. vt licet *matr. & anie. §. illud. collat. 8.* patre delinquente alendam fore sobolem apud matrem, patris expensis, disponatur, iure optimo Imerius vnde delumens textum in praesenti, & constituens illam sub hoc tit. addit ea verba *maris locupletis expensis*, quando mater est delinquens quasi in illa tanquam in correlatiua idem dispositum censetur.

Causam diuortij praestitit. Intellige siue diuortium fiat de iure, vt propter adulterium, siue de facto, vt quia abique iusto titulo coniux recedit, tunc enim expensis coniugis sic recedentis, vt pote qui causa huius iniusti diuortij est, soboles educari debet, vt per Innocent. in cap. fin. de conuers. infidel. num. 2. versic. si vero, & ibi Buttig. num. 1. Abb. in fine, & Cardin. quest. 6. quos refert Sanchez dicit. disp. 20. num. 9. vbi tamen horum sententiae non assentitur ex ea ratione, quia cum quis de facto recedit, non dicitur diuortium facere, nec hæc lex penalis loquens in diuortio potest extendi ad recessum de facto. & num. 10. quod quando diuortium neutrius coniugis culpa celebratur, vt si mutuo consensu uterque separatur, vt vitam celsibem ducat voto omisso, vel abique illo, vel quia uterque est damnatus de crimine hæresis, tunc seruari posse alit dispositionem text. in l. unica, supra hoc eodem tit. nempe vt puer minor triennio à matre educetur, maior verò à patre, nisi iudex aliud arbitratetur, quia in eo euentu nil immutatum reperitur, sed tantum quando alter-

tius coniugis culpa sit diuortium, & num. 11. resoluit quod quando matrimonium bona fide initum est, & postea reperitur inualidum, filius interitum conceptus, est communibus expensis alendus, quamvis sit minor triennio, quia militat eadem ratio: subditque quod si alter parens fuerit in mala fide constitutus, altero existente in bona, filium alendum esse ab eo, qui in mala fide fuit, nisi pauper sit, alius verò locuples.

Hoc quoque in omnibus ascendens, &c. Vtrum & quando auus, & filii ascendentes, teneantur nepotes, descendentesque suos egentes alere; vide Rojas de success. cap. 21. num. 30. Palcoth. de nobis & spuris, cap. 47. num. 6. Cordub. de Lara in d. l. si quis a liberis, §. non tantum, num. 41. cum segg. Ioan. Garc. de expens. cap. 3. num. 33. Surd. de alimentis tit. 1. quest. 12. à princip. Sanchez de matrim. lib. 4. disp. 26. num. 21. cum segg. Reboll. de oblig. instit. part. 2. lib. 5. quest. 4. num. 23.

De alendis liberis, ac parentibus.

TIT. XXV.

I c v t liberi à parentibus sunt alendi, l. 4. hoc tit. ita vice versa parentes alii debent à liberis, si sunt in ea facultate, vt alimenta præstare possint, l. 2. eod. tit. Scriptum in hunc rubr. Cuius.

Pac. & VVesembec. De materia tit. vide l. 2. tit. 19. part. 4. Integros tractatus ediderunt Ioan. à Lignano part. 12. tractat. Deitor. fol. 227. Ioan. Baptista Pontan. rom. 8. part. 1. fol. 445. Barthol. de Saxoferrato, Ioan. Petr. Surdus, Martin. Coller. & in dies propedem expectatur tractatus posthumus hac de re, Ioanne de Castilio auctore, Viui. Donat. à Fina, Villalob. & alij tom. 1. commun. opin. lib. 3. tit. 14. pag. 363. cum segg. Alexand. Trentacian. variarum resolut. lib. 1. tit. de alimentis, Cardof. in praxi iudicum, verbo alimenta, Iacob. Cancr. variar. resolut. part. 1. cap. 16. de alimentis, Arimin. Tepat. var. sentent. tom. 2. tit. 440. vbi de alimentis libertorum naturalium, puerorum, & incestuorum, & tit. 44. de alimentis liberis à parentibus præstandis, & è contra & tit. 442. de alimentis præstandis à fratre fratri, vel sorori, aut à marito vxori, & è contra.

SVMMARIUM.

- 1 Alere parentes filij diuites tenentur, & num. 2.
- 2 Alere patrem filius tenetur emancipatus.
- 3 Alimenta patri bannito sunt à filio præstanda.
- 4 Alere patrem etiam Iudeum, vel infidelem, filius tenetur.
- 5 Alere patrem hereticum filius tenetur Catholicus.
- 6 Ali pater emancipatus debet à filio.
- 7 Alit patrem spiritualium filius.
- 8 Alenda mater tam à filio legitimo, quam à concepto ex damnato coitu.
- 9 Alunt patrem filij heredes, si extrema labore impia, & non adit alius qui iure sanguinis teneatur alere.
- 10 Alimenta non præstet filius patri auctoritate iudicis damnato ad pereundum fame. Cum Principe, vel Respubl. præcipit, poena etiam grauiissima constituitur.

tata, ne quis alimentum, aut subsidium aliquod vite necessarium prebeat filio publicè proscripto, an hoc præceptum filium etiam Titij teneat, ac liget, num. 12. *Filius subuenire de alimentis, & aliis, quæ continentur in primo Decalogi præcepto, filius Religiosus, qui patrem dimisit inopia gravatum, magis tenetur, quam Prælati sui, num. 15. scilicet si necessitas superuenit post ingressum monasterij, num. 14. Patri subuenire in alimentis filia vxorata magis tenetur, quam marito, num. 15. Religiosus, num. 16. Patri mariti, quam proprio filio succurrendum, si ambo sine ad extremam inopiam redacti, ita ut fame pereant, & virique subueniri non possit, num. 17. Frater fratri, aut sorori inopi, & quacumque alii non potest, tenetur præbere alimenta, num. 18. idem ne dicendum in sorore diuise respectu fratris inopi, num. 21. Soror nupta aliter in fratre si vir sit inopi, num. 19. Frater Clericus alere potest fratrem pauperem, etiam de redditibus beneficij, num. 20.*

L. Parentum. I.

Imp. ANTONIN. PIVS A. Basso.

Filij diuites tenentur alere parentes. Colligunt ex Ovidio. Cyn. Bart. Salicet. Angel. Fulgof. Bald. Castrenf. Cuiac. Scharf. Sebaff. Nzu. remiffiue Cafalin. ammor. & Ximen. in concordant.

Hanc eandem conclusionem ex hoc text. defumunt, exornantque S. Thom. 1.2. *quest. 100. art. 5. ad 4. Namart. in man. cap. 1.4. num. 13. cum segg. Couart. de sponsal. part. 2. cap. 8. §. 6. n. 5. Corduba de Lata in l. si quis a liberis, §. parent, n. 14. cum segg. ff. de liber. signifi. Menoch. de præsumpt. lib. 3. præsumpt. 29. num. 16. latè Sord. de aliment. tit. 1. *quest. 17. a princip. vbi num. 6. quod filius emancipatus tenetur alere patrem, & num. 1. 8. quod patri bannito alimenta sunt a filio præstanda, & quest. 18. resoluti filium teneri alere patrem etiam Indzum, vel infidelem, & quest. 19. n. 5. quod filius Catholicus alit patrem hæreticum, & num. 13. quod pater excommunicatus alii debet a filio, & q. 21. quod filius alit patrem spirituales, & quest. 22. quod mater alenda est tam a filio legitimo, quam a concupro ex damnato coitu, & quest. 23. quod hæredes filij alunt patrem, si extrema labore inopia, & non adfit alius qui iore sanguinis teneatur alere, vt fe explicat quest. 24. Præditi in summ. legum ponal. part. 2. cap. 49. num. 2. Sayr. in claus Regia lib. 7. cap. 5. num. 15. Cardof. in praxi indicum, verbo alimentum, num. 14. & verbo filij num. 40. Azor. inffit. moral. part. 2. lib. 2. cap. 3. a princ. & præcipue quest. 2. vbi etiam quaerit an debeat filius alimentum præstare patri auctoritate iudicis damnato ad pereundum fame, & quest. 3. an cum Princeps, vel Respubl. præcipit, poena etiam grauiissima constituta, ne quis alimentum, aut subsidium aliquod vite necessarium præbeat, Titulo publicè proscripto, hoc præceptum filium etiam Titij teneat, ac liget, Molind. de inffit. tract. 2. disp. 228. num. 16. vers. quoniam effectus, vbi resoluti filium teneri alere patrem si alionde commodè alii non possit, vbi ad filiam coniugatam hoc onus extendit, tum quia matrimonij contractus impedire nequit mutuum hoc debitum inter parentes, & liberos; tum etiam, quoniam eiusmodi onus, mutuamque priuilegium æquè conuenit viro comparatione suorum ascendentiū, & vxori comparatione eorum, qui vxori ascendentes sunt; quare etiam inuito marito, & occultè, quando si palam faueret iurgium inter ipsos esse, posse eiusmodi debiti Barbos. Collect. in Cod. Tom. 11.**

tum exoluere, Rebell. de obligat. inffit. part. 2. lib. 5. *quest. 8. num. 8. vbi extendit ad filios naturales & spurios, Valer. Reginald. in praxi fori punit. lib. 20. n. 29. Benedict. Agid. in repetit. l. ex hoc iure, ff. de inffit. an imit. num. 36.*

Filius Religiosus, qui patrem dimisit inopia gravatum, tenetur magis patri subuenire de alimentis, & aliis, quæ continentur in primo Decalogi præcepto, quam Prælati suo, Sord. de tract. de aliment. tit. 8. *præmileg. 68. num. 5. vbi fecus dicit si necessitas superuenit post ingressum monasterij. Immo non solum poterit, sed etiam tenebitur sub peccato mort. propter extremam parentis necessitatem si Religione egeat, vt illi subueniat, Cordub. de casibus conscient. q. 141. Valent. tom. 3. disp. 3. *quest. 1. puncto 2. Azor. d. cap. 3. quest. 5. Less. de inffit. tom. 1. lib. 2. cap. 41. num. 34. Nam filius, qui defuncto patre inope ingreditur monasterium, peccat mort. Sord. d. tit. 1. *quest. 29. num. 12. Natart. comment. 3. de Regular. num. 48 Sayr. d. lib. 7. cap. 6. num. 1. Paul. Comit. de responf. moral. lib. 2. q. 16. Azot. & Less. proximè citatis locis.***

Filia vxorata magis tenetur subuenire patri, quam marito in alimentis, Sord. d. tit. 1. *quest. 33. n. 33. Sanchez de matrim. lib. 9. disp. 4. num. 26. vbi sic distinguit, extra casum extremæ necessitatis potius tenetur vir vxori, & è contra, quàm parentibus succurrere, quia in his, quæ ad economicam rationem circa extremam indigentiam attinent, auctor est conugal vis vno in extrema autem necessitate potius parentibus est subueniendum, quia est debitum antiquius erga parentes, & ratio boni, quod est dilectionis obiectum, inuenitur eminentius in patre.*

Filius magis patri quam proprio filio succurrere debet, si ambo sint ad extremam inopiam redacti, ita ut fame pereant, & virique subuenire non possit, Azor. d. lib. 2. cap. 2. *quest. 16. vbi Angel. Syluech. Tabien. Armil. Abulenf. Gabr. & alios citat Sayr. in claus Regia lib. 7. cap. 5. num. 6. latè Benedict. Agid. in repet. d. l. ex hoc iure, in initio num. 37.*

In gloss. Parentum necessitatum, ibi, an autem frater fratrem, videtur quid sit, &c. Notatur ad hoc quod frater fratri, aut sorori inopi, & quæ aliunde alii non potest, tenetur præbere alimenta, vt per Gregor. Lopez l. 4. tit. 19. p. 4. Namart. de sponsal. cleric. §. 18. n. 10. Corduba de Lata in d. l. si quis a liberis, §. idem rescripti, num. 83. cum segg. Molin. de primogen. lib. 2. cap. 15. num. 56. cum segg. Menoch. de præsumpt. lib. 4. præsumpt. 189. num. 4. & conf. 81. num. 2. Elcobar de ratione cap. 22. num. 41. cum segg. Ioan. Garc. de expens. cap. 3. num. 34. cum segg. Sord. de aliment. tit. 1. q. 2. a princ. vbi num. 8. quod soror nupta alitur a fratre, si vir sit inops, & num. 11. quod frater Clericus alere potest fratrem pauperem etiam de redditibus beneficij. D. Barbos. in l. 1. part. 4. num. 125. ad fin. folio marini. Molind. tract. 2. disp. 228. num. 23. vers. verum frater, Rebell. de obligat. inffit. part. 2. lib. 5. q. 4. num. 9. cum segg. vbi num. 18. an idem sit dicendum in sorore diuise respectu fratris inopis. Cardin. Mantica de iacitis & ambiguis conuent. tom. 2. lib. 3. tit. 12. num. 10. Rota in Romana alimentorum 21. Iuny 1627. coram Reuerendissimo Durand. nunc Episcopo Vrgellen.

SYM MARIVM.

1. Filius vt alar parentem, index competens inhere potest, si in ea sit facultate vt alimenta præstare possit.
2. In causis Alimentorum an contra laicum sit index Ecclesiasticum, remissio.

T t 2 3 Filius

3 Filius egens non tenetur ultra vires ad opem parentibus ferendam.

L. Competens. II.

Diui fratres & AA. Celeri.

1 Index competens potest iubere vt filius parentem alatur, si in ea facultate sit vt alimenta prestare possit. Colligunt ex Ordin. Doctores citati in l. 1. n. 1. *supra hoc tit.*

2 Competens index, &c.] An in causis alimentorum contra laicum sit iudex Ecclesiasticus? vide *Surd. de aliment. tit. 8. privileg. 9. per tot. vbi post Couar. Cordubam de Lara, Molin. & alios affirmatiuum tueretur sententiam.*

3 Si in ea facultate, &c.] Ergo filius egens non tenetur ultra vires ad opem parentibus ferendam de quo *Alcan. de patria potestate. cap. 5. effectus 17. num. 7. Coleri in tract. de aliment. lib. 1. cap. 2. & cap. 5. n. 54.*

S V M M A R I V M.

1 Mater agere potest contra maritum, ut alatur filium.

2 Pater, & non mater, vel ambo simul, de communibus bonis in quibus casibus teneantur alere filios, remississime.

L. Si competenti. III.

Idem AA. Titiane.

1 Mater agere potest contra maritum, vt alatur filium. Colligunt ex Ordin. Doctores citati in l. 1. n. 1. *supra hoc tit.*

2 Pater, & non mater, vel ambo simul, de communibus bonis in quibus casibus teneantur alere filios, vide *Molin. de iustit. tract. 2. disp. 168. & 228. n. 19. & posita in collect. ad Authen. si pater, supra. dinortio facto apud quem liberi morari, vel educari debeant.*

S V M M A R I V M.

1 Pater iudicis officio tenetur alere filium non ingratum, & vbi negatur filius, debet de filiatione prius constare.

2 Pater etiam cum iuramento non potest priuare filium alimentis, tenetur alere filium emancipatum, num. 3. & filium adoptiui, num. 4. & filium bannitum, n. 5.

6 Pater hereticus, Iudeus, vel infidelis tenetur alere filium orthodoxum.

7 Alendus a patre filius naturalis, & spurius.

8 Alimenta iuxta parentum facultates, & pers. etiam ipsorum filiorum quantitate prestanda sunt.

9 Alimenta vbi prestanda, in iudicis arbitrio residet.

10 Filius famul. si noleat alimenta a patre recipere, vel litque honestum vite genus querere, non poterit impediri a patre non indigente filij opera, quominus alio proficiatur, per ea quae resoluunt Pinel. in l. 1. p. 2. num. 55. C. de bonis materis. Sanchez de matrim. lib. 3. disp. 39. num. 6.

13 Alimenta propter ingratitudinem denegari possunt. Qui potest exheredari, prius & datus, & alimentis priuari.

L. Si patrem. IV. & vlt.

Impp. SEVER. & ANTONIN. AA. Sabino.

Pater iudicis officio tenetur alere filium non ingratum, & vbi negatur filius, debet de filiatione prius constare. Colligunt ex Ordin. Doctores citati in l. 1. n. 1. *supra hoc tit.*

De alimentis a patre filio prestandis latet *Surd. de aliment. tit. 1. quest. 1. per tot. vbi num. 18. quod pater etiam cum iuramento non potest priuare filium alimentis, & num. 20. quod pater tenetur alere filium emancipatum, & quest. 2. quod tenetur alere filium adoptiui, & quest. 3. de filio bannito quod cum tenetur pater alere, & quest. 4. quod pater hereticus, Iudeus, vel infidelis tenetur alere filium orthodoxum, & quest. 9. & seq. quod naturalis & spuris filius alendus est a patre, Cardos. in praxi iudicata & verbo pater, num. 15. Molin. de iustit. tract. 2. disp. 168. Azor. instit. moral. part. 2. lib. 2. cap. 4. Benedic. Agid. in reperi. lex hoc iure, ff. de iustit. & iure in iustit. p. 29. cum segg. Alexand. Trecantio q. 47. art. lib. 1. tit. de aliment. res. l. 1. n. 32.*

Alimenta pro modo facultatum, &c.] Notatur ad hoc quod alimenta prestanda sunt iuxta parentum facultates, & pers. etiam ipsorum filiorum qualitate, vt per Paris. conf. 98. num. fin. vol. 2. Capyc. dec. 154. Couar. de sponsal. part. 2. lib. 2. cap. 5. §. 6. num. 7. Pet. ad tit. 1. lib. 3. Ordinan. pag. 454. Gam. dec. 225. num. 1. Azor. d. part. 2. lib. 2. cap. 4. quest. 19. vbi ait quod in arbitrandis his alimentis est in filio personae conditio desideranda ex etate, nobilitate, professione vitae, instituto, more, & consuetudine patriae. Et id in filiis etiam spuris intelligitur, quibus alimenta secundum qualitatem, ac dignitatem personarum, & patrimonij prestanda sunt, ex Molin. de primogen. lib. 2. cap. 15. num. 55. *Surd. de aliment. tit. 4. quest. 18. num. 51. versic. sic etiam spurij, Rota in Romana alimentorum 21. Iunij 1617. coram Reuerendissimo Durand. nunc Episcopo Vrgellen.*

Vbi autem dicta alimenta sunt prestanda, residet in iudicis arbitrio, l. 1. §. & sol. ff. vbi pupil. educ. vol. & vltimum assignatur in eo loco, vbi educandus natus fuit, & nunc degit, iuxta consil. Cornei. 2. Si nupta. 4. lib. 3. Molin. d. lib. 2. cap. 15. num. 74. *Surd. de tit. 4. q. 14. num. 27. & q. 15. n. 4. Menoch. de presumpt. lib. 4. presumpt. 177. n. 54. & de arbit. casu 170. n. 15. cum segg. Rota in d. Romana alimentorum, in fine. Et sunt extra domum prestanda ab illo, qui tenebatur prestare domi quando sunt ortu inimicitiae, Cald. Petreia de potest. nominandi cap. 1. num. 38. Cabed. Lusit. dec. 178. per tot. part. 1.*

Si filius famul. noluit alimenta a patre recipere, vel litque honestum vite genus querere, non poterit impediri a patre non indigente filij opera quominus alio proficiatur, per ea quae resoluunt Pinel. in l. 1. p. 2. num. 55. C. de bonis materis. Sanchez de matrim. lib. 3. disp. 39. num. 6.

Nec excusat patrem a prestatione eiusmodi alimentorum si dicat filium posse militare, aut alio modo victum sibi parere, quia haec potentes non excusat a debito alimentorum proueniens a iure naturali propter fragilitatem humanam potentiam, quae variatur ex tempore, sed solum attenditur an ille, cui debentur

debeant alimenta, tot habeat redditus ex quibus vivere possit, vt ex Bald. & Salicet. dicit Aldobrand. *confl.* 28. *num.* 26. Cratet. *confl.* 199. *num.* 1. *versic.* *ta-*
men diligenter, Rota *desf.* 324. *num.* 5. *part.* 2. *recep-*
tior. & in d. *Romana alimentorum, versic. non obstat.*

¹² Quid si patrem se negabit, &c. J. Nota quod iudex circa modum assignandi alimenta lite pendente filio, quem pater filium esse negat, debet summariam premittere informationem, & si presumptio aliqua sit pro filio, pronuntiare debet vt interim alatur, Cardof. *in praxi iudicium, verbo alimenta, num.* 5. Alexand. Trentacinq. *variarum resolutionum lib. 1. tit. de alimentis, resplac.* 1. *num.* 48. vbi quod ad hanc informationem summariam capiendam vnus testis sufficit, dummodo sit omni exceptione maior, optimè Couart. *practic. cap.* 6. *num.* 8. considerans quod vbi quis asseruit se esse alium filium, & ea ex causa petat alimenta, vel se illius filium pronuntiare, iudex interim pendente lite præmissa quadam summaria informatione an actor sit Rei conuenti filius, compellet reum alimenta exhibere actori donec confiteri non esse illius filium per definitiuum iudicis pronuntiationem, & quod sufficit vnus testis ad huius rei cognitionem summariam, vel ipsius potentis iuramentum, aut fama filiationis, Stephan. Gratian. *discept. forens. tom.* 2. *cap.* 236. *num.* 43. vbi aduertit esse differentiam inter alimenta, quæ debentur filio existenti in quasi possessione filiationis, & non existenti: in primo enim casu quodam est in dicta quasi possessione; quamvis pater neget filium, tamen cogitur illum alere, etiam nulla præmissa summaria causæ cognitione; quod secus est in secundo casu cum filius nullam habeat quasi possessionem, tunc enim vt eidem filio decernantur alimenta, requiritur summariam constare eum esse talem, quo confitro pater cogetur alere, donec in plenario iudicio definitur causa filiationis, & *num.* 44. post multos, quos refert, tradit in casu, in quo filius petit alimenta à patre, vel in bonis paternis, ob quod vult probare filiationem, non dari repellam testium, cum tale iudicium sit summarium, in quo non admittitur reprobatio testium, & *num.* 45. intelligit quando in iudicio, quantumcumque summario, non expectaretur alia sententia in principali causa, quasi tunc damnum quod inferretur, non esset separabile per aliud iudicium, si plene non præiudicaret, tunc enim non admittitur repulatio, & *num.* 46. etiam intelligit aliud esse quando ageretur de repulsiōis dictis ipsorum testium, cum ista repulsiō colligatur ex ipsiusmet scripturæ inspectione.

Et sane vbi hoc modo ex præsumpta, vel probata summariæ filiatione alimenta pendente lite à parentibus filiis exhibentur mandato iudicis, non repetuntur postea, etiam si confiterit in plenaria cognitione actorem filium non esse illius, quem vt verum parentem in iudicium vocauit, Couart. *d. cap.* 6. *num.* 8. in fine, Corduba de Lara in d. *si quis à liberis, §. si vel patens, num.* 19. & 34. Castil. *lib.* 3. *conuenerunt, cap.* 27. *num.* 71. in fine, Stephan. Gratian. *d. cap.* 236. *num.* 34. vbi quod nec pro his alimentis & sumptibus litis datur fideiussio, nisi quando dubitaretur de fraude, aut calumnia.

¹³ In gloss. *Promerueris* libi, ergo propter ingrati-
tudinem possunt denegari alimenta, &c. Ita Gerard. *fun-*
gal. 1. Couart. de *spemalib. part.* 2. *cap.* 8. §. 3. in fine,
Duen. *regul.* 365. *versic. falsi tertio, & regul.* 367. in fi-
ne, Corduba de Lara in d. *si quis à liberis, §. idem in-*
de, num. 2. Sord. de aliment. *tit.* 1. *quæst.* 25. & *quæst.* 78.
in fine, & *quæst.* 110. *num.* 10. & *quæst.* 111. *num.* 2 &
tit. 7. *quæst.* 1. & *quæst.* 42. *num.* 1. Peregrin. de iure *filio*
Barbof. *Collect. in Cod. Tom.* 1. l.

lib. 3. *tit.* 18. *num.* 82. D. Barbof. in l. 1. *part.* 4. *num.* 41.
ff. *solut. matrim.* Contra quam resolutionem non ob-
stat quod alimenta filiis egentibus exhibere præcep-
tum est legis naturalis, S. Thom. 2. 2. *quæst.* 101. *art.*
2. ad 2. Couart. *d. part.* 2. *cap.* 8. §. 6. *num.* 1. Corduba
de Lara in d. *si quis à liberis, §. patens, à prime.* Sord.
de aliment. *tit.* 1. *quæst.* 1. Molin. in *emporio iuris part.* 1.
tit. 1. in *præiud.* *num.* 5. Cardin. Mantie de *tacitis &*
ambiguis conuent. *tom.* 1. *lib.* 13. *tit.* 13. *num.* 2. ergo
nequaquam iure ciuili tolli possunt, quia responde-
tur ius ciuile in hac materia non tollere naturale de-
bitum alimentorum, sed solum tollere remedium,
quod iure ipso ciuili ad fouendum illud debitum fuit
introducendum, nempe ius petendi alimenta in foro iu-
diciali, argum. d. *si quis à liberis, §. index,* cum etiam
in foro conscientie teneatur pater, exheredatis indi-
gentibus subuenire.

Notatur ad hoc quod ille, qui potest exheredari,
potest & dote & alimentis priuari, cum idem sit ar-
gumentum de vno ad aliud; ex Tiraquel. in l. *si vin-*
quam, verbo susceperit liberos, num. 32. Molin. de *primo-*
gen. lib. 2. *cap.* 16. *num.* 7. Molin. in *emporio iuris ciuili*
part. 1. *tit.* 1. in *præiud.* *num.* 35. Cald. Pereira *quæst.* *for-*
ens. lib. 1. *quæst.* 18. *num.* 9. & *num.* 26.

De concubinis.

TIT. XXVI.

CONCUBINA est, quæ cum vxor non
sit, cum aliquo tamen viuat, ac vxoris
loco in domo est, ac corpus miscet.
libro 144. de *V.S. Scripserunt* in hanc
robr. Cuicac. Pac. & VVelembec. De
materia tit. vide Beomond. de *publ. concubin.* Ludou.
de Sardis in *trac.* de *naturalib. lib. rub. de concubin.*
Suar. Bellacomb. & Vezin. *tom.* 1. *commun. opin. lib.* 5.
tit. 15. *pag.* 754. Atimim. *Tepat. variarum sentent. tom.* 2.
tit. 437. Perez *123. tit.* 3. *lib.* 1. *Ordin. Rebuffan con-*
trod. ad Bullam Leonis X. de publ. concub. Clar. in *præ-*
dict. §. *fornicatio, num.* 6. & 7. Bernard. in *præf.* *cap.* 79.
Mascard. de *probat. conclus.* 341. Decian. in *trac.* *crimi-*
n. lib. 6. *cap.* 2. *de concubin.* clerice. Pradil. in *summ. le-*
gum penal. part. 1. *cap.* 13. Menoch. de *arbitr. caso* 418.
Cardof. in *praxi iudicium, verbo concubinatus, Farin. in*
praxi crim. tit. de delictis carnis, quæst. 138. *per tot.* Mo-
lin. de *luffis. tom.* 4. *trac.* 3. *disp.* 89. *num.* 3. cum *segg.*
l. *Hisp.* 23. & *segg.* 3. *lib.* 1. *Ordin. quæ est l. 5. tit.* 19.
lib. 8. *nona Recop. Ordin. Reg. Lusitan. lib.* 5. *tit.* 28.

SYM MARI V M.

1. Concubinam penes se habere, constante matrimonio,
nemini concedatur licentia.
2. Concubinatus etiam de iure ciuili prohibetur.

L. Nemini. Vnic.

Imp. CONSTANTIN. A. ad populum.

CONCUBINAM penes se habere, constante mati-
monio, nemini licentia concedatur. Colligitur
ex Ordin. Cyn. Barr. Salicet. Butrig. Angel. Fulgos.
Bald. Castrenf. Cuicac. Scharid. Aloyf. Leo *super* 5.
fol. 62. *verso.* Sebast. Næzi. remissus Casal. in *anuar.*
& Ximen. in *concordant.*

T t 3 Argu

Argumento huius text. dū prohibetur dari licentia marito constante matrimonio habendi penes se concubinam, videtur innui aliis non vxoratis id fuisse olim iure ciuili permittum, ac pōtinde minime prohibitum, vt per Ghirland. de penis omnis. coitu. q. 9. num. 5. Clar. §. fornicatio, num. 6. vers. Et in primis quāto, Vincent. de Franchis decis. 24. conuen. 17. Menoch. de arbit. casu 4. 8. num. 18. Et 21. Petegrin. de iure fisci lib. 3. tit. 18. num. 7. vbi quod iura ciuilia de concubinato non sunt sublata. Sicut eodem iure ciuili attento simplex fornicatio nec prohibita, nec pōnibilis fuit, ex eodem Ghirland. d. cap. 9. num. 3. vers. de iure vō ciuili, Clar. d. §. fornicatio, num. 1. in princip. Menoch. de arbit. casu 289. num. 3. Et ibi in addit. per eum. num. 18. cum seg. Caball. resolut. crimin. casu 2. co. num. 85. vers. nec obstat. Sed contrarium, immo concubinatu, etiam de iure ciuili esse prohibitum, tenent Paleoth. de nobis & spur. cap. 12. num. 21. Baiard. ad Clar. §. fornicatio, num. 7. Ceual. commun. contra commun. tom. 1. quest. 295. per tot. Fichard. & Suar. tom. 1. commun. opin. lib. 5. tit. 15. num. 1. vbi num. 4. ait Vezin. quod iudex potest cogere illum, qui tenet concubinam cum vxore, vt concubinam dimittat.

De naturalibus liberis, (ex concubina susceptis,) & matribus eorum, & ex quibus causis (legitimetur, ac) iusti efficiantur.

TIT. XXVII

NATURALES hūc dicuntur, qui nati sunt ex concubinis. et si interdum naturales vocentur, qui suscepti sunt ex iustis nuptiis, vt Instit. de adopt. in prin. Legitimandi primus modus est per oblationem cutiz, l. 3. & 9. secundus per subsequens matrimonium, l. 5. & 11. tertius per arrogationem, l. 6. §. ut hoc tit. Scripserunt in hanc rubr. Coiac. Pac. & VVelsenbec. Giphani. tom. 1. pag. 458. De materia tit. vide Vni. Bellacomb. Vezin & alios tom. 1. commun. opin. lib. 5. tit. 16. pag. 754. cum segg. Arimin. Tapat. var. sentent. tom. 2. tit. 438. Henric. Bocet. disput. in iure vniuerso tom. 3. class. 1. disp. 6. num. 20. cum segg.

Naturales liberi qui dicuntur, tradunt Aleiat. de presump. regul. 1. presump. 5. num. 4. cum segg. Couar. de sponsal. part. 2. cap. 8. §. 4. num. 2. Menes in l. cum accipit. num. 34. C. de fideicommiss. Anton. Gom. l. 9. Tauri num. 1. Tell Fernandez l. 11. Tauri & Rojas in epis. success. cap. 10. a princip. Paleoth. de nobis & spur. cap. 12. Sarmien. select. lib. 1. cap. 7. a prin. Etmann. Costa in l. Gallus, & quid si tantum p. vlt. num. 60. ff. de liber. & posthumi. Vini. tom. 1. commun. opin. lib. 5. tit. 16. num. 1. pag. 754. Matien. l. 9. gloss. 2. tit. 8. lib. 5. noua Recopil. Menoch. de presump. lib. 6. presump. 54. num. 4. & conf. 60. num. 3. & conf. 285. num. 10. Corduba de Lara in l. si quis a liberis, in prin. num. 80. ff. de liber. agnos. Fortun. Garc. de ultimo fine. ex num. 135. Honded. conf. 68. lib. 1. Surd. de aliment. tit. 1. quest. 9. num. 9. cum segg. Ioan. Gnc. de nobilit. gloss. 20. n. 34. cum segg. Auendani. in dictionar. verbo hijo natural. Mascard. de probat. consil. 34. 1. & 799. Molin. de iustit. tract. 2. disput. 165. num. 4. & 6. & disput. 272. num. 4. Maitril. Sicil. decis. 52. num. 7. Petegrin. de iure fisci

lib. 3. tit. 18. Hentig. in summ. lib. 11. cap. 20. §. 1. ad fin. Cald. Pereira de nomin. enaphy. quest. 21. nota. 4. cum segg. D. Barbof. in l. 1. part. 4. num. 63. ff. solat. matrim. Cald. Pereira post quest. forens. in continet. ad §. 2. am. agrem. in prin. Instit. de iuss. restam. Aluat. Valaf. conf. 134. num. 4. cum segg. Thom. Valaf. allegat. iuris tom. 1. allegat. 6. num. 33. cum segg.

SVMMARIVM.

- 1 Nuptias contrahere cum quibus personis non possunt in dignitate positi.
- 2 Naturalibus, siue spuris, si quid titulo donationis traditur a viris in dignitate positis, reuocari per descendentes legitimis; aut ascendentes, patrem, vel matrem, aut collateralis proximos, fratrem, vel sororem, quibus non extantibus, vel agere recusantibus, applicari fisco. Idem in quolibet alio patre aliquid donante filio spurio; & incapaci, num. 3.
- 3 Daumiri olim eisdem muneribus fangebantur, quibus Roma fangebantur consules.
- 4 Syriarchia sacerdotis genus in Syria.
- 5 Naturalibus, aut spuris, qui parri iuri infus. effibiles, veliti, non ad fscam, sed ad venientes ab intestato pertinere debet. Deferri heredi scripto, & deinde venientibus ab intestato, ordinis success. suo, num. 7.
- 6 Spurio nec directe, nec etiam per interpositam personam potest aliquid a patre capere. It, qui vix agnatus vult agere ad reuocationem eorum, quo spurio sunt relicta, intra duos menses debet agere, alias excluditur, & fisco sit locus, num. 9.

L. Senatus. I.

Inp. CONSTANT. A. ad Gregorium.

In dignitate positi non possunt nuptias contrahere. Item personis hūc nominatis, alias notantur infamia, nec valet matrimonium, & collata liberis ex tali coniugio, vel etiam talibus vxoribus, reuocantur per legitimas personas, quibus negligentibus venit fscus; hodie vō tenet matrimonium, & collata non reuocantur. Colligitur ex Ordin. Cyn. Bart. Salicet. Buttig. Angel. Fulgos. Bald. Castrenf. Coiac. Scharh. Alouf. Leo super §. fol. 64. remissioe Casal. in annot. & Ximen. in concord.

Vide Anton. Gom. l. 9. Tauri num. 33. vbi in hoc text. disponi asserit quod si viri in dignitate positi habuerint filios naturales, vel spurios, & aliquid titulo donationis eis tradiderint per se, vel per interpositam personam, reuocatur per descendentes legitimis, aut ascendentes, patrem, vel matrem, aut collateralis proximos, fratrem, vel sororem, quibus non extantibus, vel extantibus, sed agere expresse recusantibus, vel tacite per lapsum duorum mensium, applicatur fisco; addique quodd licet text. in praesenti in hac parte loquatur in personis positis in dignitate, tamen idem videtur esse in quolibet alio patre aliquid donante filio spurio & incapaci. Tiraquelade nobilitate. cap. 18. num. 36. vbi quod Senatores, & alij hūc nominati non possunt ducere in vxores filios libertinatum, scenaticum, & aliarum id genus mulierum. Berttrand. conf. 395. num. 10. lib. 4. vbi ait hunc textum loqui, & intelligi de spuris natis ex personis constitutis in dignitate illa, de qua hic, & cum hac lex sit exorbitans, non debet extendi ad alios spurios. Menoch. de presump. lib. 4. presump. 96. n. 1. vbi refert

Constant

Constantinum in hac l. statuisse patrem dignitate ordinatum, sicut Senatores, Praefectos, & similes, uil posse donare, nec relinquere filiis à se procreatis ex ancilla, vel ancillae filiae, vel alia simili abiecta ac uili persona. Menchiusq. illustrat. *controuerf. p. 1. lib. 3. c. 10. 2. num. 7. & 8.* ubi citato hoc text. dicit quòd si spurius stricte sumptus neque ex testamento, neque ab intestato aliquid à patre capere potest, neque etiam ex contractu inter uirum, ita ut si de facto huius filio spurio pater aliquid reliquerit, id non fisco, sed liberis legitimis, vel cognatis proximioribus deferatur, latè Peregr. de iure fisci lib. 3. tit. 17. ex num. 1. ubi sic summat textum in praesenti. Nati ex concubinis uilissimis, & partibus in dignitate positus sunt spurii, & incapaces tem per uiam uicemque uoluntatis; quàm contractus lucratui à patre eorum, & quod eis pater dederit, siue illos legitimos dixerit, siue naturales, totum reatrum legitimae solum redditur, aut fratri, aut forori, aut matri, aut patri illius, quibus non extantibus, uel repudiantibus, aut infra duos menses agere negligentibus, fisco locus aperitur. Item nec ipsi concubinis eorum maribus aliquid relinqui potest, uel donari, uel fisco titulo vendi, aut concedi; & idem Peregr. ibi expressè firmat textum loqui in concubinis uilissimis desponsatis, & in uxore acceptis, & in ea, quae concubina fuisset, nec desponsata, & num. 9. tradit hanc legem consistere ius speciale in illis spuris. Fachin. *controuerf. lib. 3. cap. 53.* Henric. Bocet. in *disput. de iure uniuerso tom. 1. class. 1. disp. 6. num. 3.* Surd. *decis. 249. num. 26.* ubi ex Bart. dicit hunc text. procedere in spuris ex damnato coitu. D. Barbof. in l. 1. part. 4. num. 63. *ff. soluto matrim.* ubi ait de cisionem huius l. hodie tantum verificari in filiis spuris, quia hi enumerati in hac l. uerè naturales sunt, cum hodie inter personas hic expressas possit matrimonium contrahi, per *auth. sed nouo iure, infra eod. tit.*

⁴ *Duumuiri alit.* Duumuii olim eisdem muneribusungebantur, quibus Romaeungebantur consules, & ad eorum similitudinem tantum duo creabantur, & ideo duumuii appellantur, uide D. Barbof. in l. 2. §. fin. num. 59. *ff. de iudic.*

⁵ *Vel Syriarchia.* Est sacerdotij genus in Syria, de quo Caluini. in *sua lexico. iuric. uerbo Syriarchia.*

⁶ *Totum retrahitur legitima persona, &c.* Notatur ad hoc quòd spurii, aut naturalibus relictum, qui sunt patri insusceptibiles, non ad fiscum, sed ad uenientes ab intestato debet pertinere, de quo Duen. *reg. 366. ampl. 3. & 4.* Anton. Gom. l. 9. *Tauri num. 21.* Cou. de *spusal. part. 2. cap. 8. §. 5. num. 3.* Paleoth. de *uolitis & spur. cap. 44. à num. 3.* Petr. Gregor. *synagm. iuris lib. 42. cap. 35. num. 11. cum segg.* Rojas in *epis. success. cap. 20. num. 15. & 18.* Surd. de *alimen. rit. 1. quæst. 31. num. 33.* Spin. in *speculo testament. glof. 16. princip. num. 47.* ubi ait huiusmodi bona defecti haredi scripto, & deinde uenientibus ab intestato ordine successu.

Ipsas etiam, quarum uenias, &c. Nota praesumptionem, de qua hic legis praesumptionem non esse, si enim eiusmodi esset, tormentis in concubina persona opus non esset ad perfectam acquisitionem probationem eliciendam, ita Bened. & Agid. in *tract. de iure & priuileg. honestat. art. 1. num. 11.* sic concludit. Atque ita text. in d. §. *spus*, ubi concubina negans ab amato acquisiuit, tormentis subicitur exquirenda ueritatis causa, non est intelligendus de praesumptione legis, quæ sola per se aduersus negantem liquidissimam faceret probationem, uel alia opus non esset, iuxta, supra dicta, quicquid de legis praesumptione

aduersus Alciat. d. *reg. 3. praef. 26. num. 3.* textum illum intelligit Menoch. d. *lit. 3. praef. 51. num. 7. & 8.* nec repugnat, melius enim intelligitur de praesumptione hominis, sic coniecturaque arbitrato iudicis posset esse ita efficax, quòd faceret sufficiens indicium ad torturam, ut intelligit Alciat. d. *num. 3.* quem sequutus est Mascard. d. *concl. 340. num. 6. & 7.* Hactenus Bened. & Agid.

Sive per interpositam personam, &c. Notatur ad hoc quòd spurius nec directè, nec etiam per interpositam personam à patre potest aliquid capere, Anton. Gom. l. 9. *Tauri num. 21.* Paleoth. de *uolitis & spur. cap. 44. num. 3. cum segg.* Duen. *reg. 366. ampl. 12.* Cou. de *spusal. part. 2. cap. 8. §. 5. num. 3. verf. nec infert.* Rojas in *epis. success. cap. 20. num. 32.* Petr. Greg. *synagm. iuris lib. 42. cap. 19. num. 59.* latè Molin. de *iustitia tract. 2. disp. 169.* Menoch. de *praesumpt. lib. 4. praef. 96. num. 13.* & 12. D. Barbof. in l. 1. part. 4. num. 79. *cum segg. soluto matr.* ubi exilinat quòd quando prohibitio consistit in persona patris dotantis, uel legantis, semper color uidetur quaesitus, ut quasi per modum personam credatur datum, uel relictum spurio, & num. 80. adducit quòd si illud, quòd datur genero, nihil utilitatis afferit filiae spuriae, tunc sine dubio datum genero ualebit, ut si ponas stulto caveri ut moriente uxore sine liberis gener locoretur certam partem dotis, ducens spurium locuturum, quia tunc nulla utilitas ex eo lucto potest quaeri spuris iam mortui: si uero aliqua utilitas quaeritur spuris, debet considerari persona instituti, ut si talis sit ut propter amicitiam, uel consanguinitatem uerissimiliter eum fuisset institutus testator, non praesumatur fraus, aliis praesumatur, & inducatur text. hic in fine.

Quibus tacentibus, &c. Notatur ad hoc quòd si, qui ut agnatus uult agere ad reuocationem eorum, quæ spurio sunt relicta, intra duos menses debet agere, alias excluditur, & fisco fit locus, ut per Crauet. *conf. 166. num. 15.* Menoch. *conf. 61. à num. 40.* Villalob. *tom. 2. comment. epin. lib. 6. tit. 24. num. 1. pag. 143.* ubi citat l. *Hisp. 10. tit. 13. part. 6.* Spin. in *speculo testament. glof. 16. princip. num. 46.* ubi dicit quòd hac restitutio, quam teneret facere spuris, non est faciendi fisco, sed legitimis filiis, uel parentibus, uel fratribus, quibus ea bona de iure deferuntur, & illis negligentibus capere intra duos menses deferuntur fisco.

SVM MARI VM.

1. *Matrimonium hodie iure nouo tenet inter personas in l. 1. suprà hoc eod. tit. expressè, & collata in illas ualent.*
2. *Naturalis filius natus ante matrimonium potest effici legitimus si illud subsequatur postea.*

AVTH. Sed nouo iure.

Hodie iure nouo matrimonium tenet, & collata in illas personas expressas in l. 1. *sup. hoc eod. tit.* ualent, ita aduertunt Boet. *decis. 263. num. 17. l. Hisp. 3. tit. 14. part. 4.* ubi glof. 4. in *prin.* Fachin. *controuerf. lib. 3. cap. 53.* Peregrin. de *iure fisci lib. 3. tit. 17. num. 2.* Menoch. *conf. 18. num. 9.* D. Barbof. in l. 1. part. 4. n. 63. *prope fin. soluto matr.*

Vnde cum iam nec iure Caesareo, nec Pontificio impediatur nobilis ducere uilem, poterit filius naturalis natus ante matrimonium legitimus effici, si illud pollea inter parentes data etiam conditionis inaequa-